INFORMATOR
o **egzaminie maturalnym** z **języka polskiego**

jako przedmiotu obowiązkowego (część ustna oraz część pisemna na poziomie podstawowym)

od roku szkolnego 2024/2025

Centralna Komisja Egzaminacyjna
Warszawa 2024

Zespół redakcyjny:

dr Wioletta Kozak (CKE)
Agnieszka Romerowicz (CKE)
dr Maria Romanowska
Wioletta Łakoma-Sabat (CKE)
Andrzej Spilkowski
Teresa Bulska-Leśniak (OKE Kraków)
Zbigniew Kosiński (OKE Łomża)
Anna Finkstein
dr Mariusz Chołody (OKE Poznań)
Grzegorz Sawa (OKE Warszawa)
Małgorzata Kosińska-Pułka
dr Marcin Smolik (CKE)
dr hab. Maciej Michalski, prof. ucz. (UG)
dr Renata Jagodzińska-Falk

Recenzenci:

prof. dr hab. Jakub Z. Lichański (UW)
dr hab. Anna Cegieła, prof. ucz. (UW)
dr hab. Krzysztof Biedrzycki, prof. ucz. (UJ)
dr Renata Bryzek (UP-H)
dr Tomasz Karpowicz (recenzja językowa)

Informator został opracowany przez Centralną Komisję Egzaminacyjną we współpracy z okręgowymi komisjami egzaminacyjnymi.

Centralna Komisja Egzaminacyjna
ul. Józefa Lewartowskiego 6, 00-190 Warszawa
tel. 22 536 65 00
sekretariat@cke.gov.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku
ul. Na Stoku 49, 80-874 Gdańsk
tel. 58 320 55 90
komisja@oke.gda.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Jaworznie
ul. Adama Mickiewicza 4, 43-600 Jaworzno
tel. 32 784 16 00
sekretariat@oke.jaworzno.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie
os. Szkolne 37, 31-978 Kraków
tel. 12 683 21 01
oke@oke.krakow.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łomży
al. Legionów 9, 18-400 Łomża
tel. 86 473 71 20
sekretariat@oke.lomza.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łodzi
ul. Ksawerego Praussa 4, 94-203 Łódź
tel. 42 664 80 60
sekretariat@lodz.oke.gov.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Poznaniu
ul. Gronowa 22, 61-655 Poznań
tel. 61 854 01 60
sekretariat@oke.poznan.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Warszawie
ul. Józefa Bema 87, 01-233 Warszawa
tel. 22 457 03 35
info@oke.waw.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna we Wrocławiu
ul. Tadeusza Zielińskiego 57, 53-533 Wrocław
tel. 71 785 18 94
sekretariat@oke.wroc.pl

Spis treści

1. Opis egzaminu maturalnego z języka polskiego jako przedmiotu obowiązkowego w części ustnej bez określania poziomu oraz w części pisemnej na poziomie podstawowym …….. **5**

Wstęp …….…. **5**

Utwory literackie na egzaminie …….…….…. **9**

Część ustna egzaminu maturalnego z języka polskiego …..…….…. **15**

Zasady oceniania egzaminu ustnego …….…… **20**

Część pisemna egzaminu maturalnego z języka polskiego.
Poziom podstawowy …….…… **26**

Zadania egzaminacyjne we wszystkich częściach arkuszy …….….. **28**

Zasady oceniania zadań we wszystkich częściach arkuszy …….. **31**

Zasady oceniania wypracowania …….... **34**

2.1. Przykładowe zadania z rozwiązaniami. Część ustna ……. **52**

2.2. Przykładowe zadania z rozwiązaniami.
Część pisemna na poziomie podstawowym ……. **71**

3. Informacja o egzaminie maturalnym z języka polskiego dla absolwentów niesłyszących …… **236**

1. Opis egzaminu maturalnego z języka polskiego jako przedmiotu obowiązkowego w części ustnej oraz w części pisemnej

WSTĘP

Język polski jest jednym z obowiązkowych przedmiotów egzaminacyjnych na egzaminie ósmoklasisty i na egzaminie maturalnym. Wszyscy zdający obowiązkowo przystępują do egzaminu maturalnego z języka polskiego w części ustnej (bez określania poziomu) oraz w części pisemnej (na poziomie podstawowym). Każdy maturzysta może również przystąpić do egzaminu maturalnego z języka polskiego na poziomie rozszerzonym jako przedmiotu dodatkowego (dla tego egzaminu przygotowany jest odrębny informator).

Egzamin maturalny z języka polskiego w części ustnej oraz w części pisemnej na poziomie podstawowym sprawdza, w jakim stopniu zdający spełnia wymagania z języka polskiego, określone w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia[1]. Wymagania ogólne i szczegółowe zawarte w podstawie programowej z języka polskiego zostały opisane w czterech obszarach:
I. Kształcenie literackie i kulturowe.
II. Kształcenie językowe.
III. Tworzenie wypowiedzi.
IV. Samokształcenie.

Podstawa programowa dla szkoły ponadpodstawowej w zakresie kształcenia literackiego i kulturowego akcentuje chronologiczny układ treści, który pozwala na poznawanie utworów literackich w porządku historycznoliterackim, z uwzględnieniem różnorodnych kontekstów. Położono w niej przede wszystkim nacisk na czytanie utworów literackich, natomiast inne teksty kultury stanowią dopełnienie rozważań nad literaturą. Związane z nimi wymagania szczegółowe z obszaru *Odbiór tekstów kultury* dotyczą dwóch aspektów: umiejętności odczytania i wykorzystania tekstów kultury z różnych dziedzin sztuki oraz rozumienia tekstów nieliterackich. Kształcenie literackie służy ukazaniu, że literatura jest sztuką słowa, a zatem wiąże się z kształceniem językowym. Kompetencje językowe wraz z kompetencjami retorycznymi stanowią ważną podstawę tworzenia wypowiedzi pisemnych i ustnych. Uzasadnianie własnych racji, skuteczne argumentowanie i dowodzenie są możliwe tylko wtedy, gdy wypowiedź jest napisana lub wygłoszona językiem precyzyjnym, poprawnym, w sposób logiczny i spójny.

Egzamin maturalny odzwierciedla powyższe założenia podstawy programowej kształcenia ogólnego z języka polskiego.

[1] Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z 2024 r. poz. 1019).

Informator o egzaminie maturalnym z języka polskiego od roku szkolnego 2024/2025 składa się z dwóch części, zamieszczonych na stronie CKE jako osobne pliki.

CZĘŚĆ PIERWSZA zawiera:

- ogólne informacje dotyczące egzaminu maturalnego z języka polskiego od roku szkolnego 2024/2025
- szczegółowy opis egzaminu maturalnego z języka polskiego w **części ustnej bez określania poziomu** oraz w **części pisemnej na poziomie podstawowym**
- przykładowe zadania egzaminacyjne na egzamin w części ustnej oraz przykładowe zadania egzaminacyjne na egzamin w części pisemnej na poziomie podstawowym wraz z rozwiązaniami, a w przypadku notatki syntetyzującej i wypracowania – z oceną wypowiedzi.

CZĘŚĆ DRUGA zawiera:

- ogólne informacje dotyczące egzaminu maturalnego z języka polskiego od roku szkolnego 2024/2025
- szczegółowy opis egzaminu maturalnego z języka polskiego w **części pisemnej na poziomie rozszerzonym**
- przykładowe zadania egzaminacyjne do części pisemnej na poziomie rozszerzonym, tj. tematy wypracowania z rozwiązaniami i z oceną wypowiedzi.

CZĘŚĆ DRUGA jest dostępna tutaj.

Informator prezentuje przykładowe zadania egzaminacyjne wraz z zasadami oceniania oraz wskazuje odniesienie zadań do wymagań podstawy programowej. Zadania w *Informatorze* nie wyczerpują wszystkich typów zadań, które mogą wystąpić w arkuszu egzaminacyjnym. Nie ilustrują również wszystkich wymagań z zakresu języka polskiego określonych w podstawie programowej. Dlatego *Informator* nie może być jedyną ani nawet główną wskazówką do planowania procesu kształcenia w szkole. Tylko realizacja wszystkich wymagań z podstawy programowej, zarówno ogólnych, jak i szczegółowych, może zapewnić wszechstronne wykształcenie polonistyczne uczniów, w tym ich właściwe przygotowanie do egzaminu maturalnego.

Poszczególne części egzaminu maturalnego z języka polskiego scharakteryzowano w TABELI 1.

TABELA 1. CHARAKTERYSTYKA POSZCZEGÓLNYCH CZĘŚCI EGZAMINU MATURALNEGO Z JĘZYKA POLSKIEGO

Część ustna – bez określania poziomu egzaminu	Odniesienie do podstawy programowej	a) Czytanie utworów literackich, tj. wymagania I.1.5)–6), I.1.8)–10) oraz I.1.12)–15) b) odbiór tekstów kultury, tj. wymagania I.2.4)–5) c) gramatyka języka polskiego, tj. wymagania II.1.1)–3) d) zróżnicowanie języka, tj. wymagania II.2.1)–7) e) komunikacja językowa i kultura języka, tj. wymagania II.3.1)–3) oraz II.3.9) f) elementy retoryki, tj. wymagania III.1.1), III.1.3) oraz z III.1.6) g) mówienie, tj. wymagania III.2.2), oraz III.2.8)–9) h) samokształcenie, tj. wymaganie IV.2) i) znajomość utworów wskazanych **w podstawie programowej w części „Lektura obowiązkowa”** dla zakresu podstawowego, tj. *1. Utwory literackie poznawane w całości*, *2. Krótkie utwory literackie poznawane w całości i utwory literackie poznawane we fragmentach* [wymaganie I.1.7)]
	Czas trwania egzaminu	30 minut, w tym: 15 minut – przygotowanie do odpowiedzi 15 minut – wypowiedzi monologowe oraz rozmowa.
	Charakter egzaminu	Przedmiot obowiązkowy.
	Zadania na egzaminie	Zestaw składający się z dwóch zadań.
	Liczba punktów	30 punktów.
	Elementy egzaminu	1. Wypowiedzi monologowe zdającego dotyczące zadań z wylosowanego zestawu egzaminacyjnego. 2. Rozmowa z zespołem przedmiotowym.
	Oceniający	Przedmiotowy zespół egzaminacyjny.
Część pisemna – poziom podstawowy	Odniesienie do podstawy programowej	Część 1. Test *Język polski w użyciu*: a) odbiór tekstów kultury, tj. wymagania I.2.1)–3) oraz I.2.4)–6) b) gramatyka języka polskiego, tj. wymagania II.1.1)–4) c) zróżnicowanie języka, tj. wymagania II.2.1)–7) d) komunikacja językowa i kultura języka, tj. wymagania II.3.1)–8) e) ortografia i interpunkcja, tj. wymagania II.4.1)–2) f) elementy retoryki, tj. wymagania III.1.1)–6) oraz III.1.8)–10) g) pisanie, tj. wymagania III.2.1), III.2.3)–7) oraz III.2.9)

		h) samokształcenie, tj. wymagania IV.2) oraz IV.4)–7). Część 2. Test historycznoliteracki: a) czytanie utworów literackich, tj. wymagania I.1.1)–12) oraz I.1.14)–15) b) odbiór tekstów kultury, tj. wymagania I.2.1), I.2.4)–6) c) kształcenie językowe, tj. wymagania II.1.1), II.1.3)–4), II.2.1)–7), II.3.2)–5), II.3.8) oraz II.4.2)–3) d) elementy retoryki, tj. wymagania III.1.1)–6) oraz III.1.8)–10) e) pisanie, tj. wymagania III.2.1), III.2.3)–4), III.2.6)–7) oraz III.2.9) f) samokształcenie, tj. wymagania IV.4)–7) g) znajomość utworów wskazanych **w podstawie programowej w części „Lektura obowiązkowa”** dla zakresu podstawowego, tj. *1. Utwory literackie poznawane w całości*, *2. Krótkie utwory literackie poznawane w całości i utwory literackie poznawane we fragmentach* [wymaganie I.1.7)], a ponadto znajomość lektur obowiązkowych z zakresu szkoły podstawowej: bajek Ignacego Krasickiego, *Dziadów* cz. II i *Pana Tadeusza* (księgi: I, II, IV, X, XI, XII) Adama Mickiewicza, *Zemsty* Aleksandra Fredry, *Balladyny* Juliusza Słowackiego [wymaganie I.1.11)] h) znajomość utworów poetyckich, których tytuły wymieniono **w podstawie programowej w części „Lektura obowiązkowa**” dla zakresu podstawowego, tj.: *Bogurodzicy*, *Pieśni IX* ks. I, *Pieśni V* ks. II, trenów IX, X, XI Jana Kochanowskiego, *Hymnu do miłości ojczyzny* Ignacego Krasickiego, *Ody do młodości* Adama Mickiewicza, *Testamentu mojego* Juliusza Słowackiego. Część 3. Wypracowanie: a) elementy retoryki, tj. wymagania III.1.1), III.1.3) oraz III.1.6) b) pisanie, tj. wymagania III.2.1)–2), III.2.5)–6) oraz III.2.8)–10) c) samokształcenie, tj. wymagania IV.2), IV.5) d) czytanie utworów literackich, tj. wymagania I.1.1)–15) e) odbiór tekstów kultury, tj. wymagania I.2.4)–6) f) gramatyka języka polskiego, tj. wymagania II. 1)–4)

		g) zróżnicowanie języka, tj. wymagania II.2.2), II.2.6) h) komunikacja językowa i kultura języka, tj. wymagania II.3.4)–5), II.3.7) oraz II.3.9) i) ortografia i interpunkcja, tj. wymagania II.4.1)–2) j) znajomość utworów wskazanych **w podstawie programowej w części „Lektura obowiązkowa”** dla zakresu podstawowego, tj. *1. Utwory literackie poznawane w całości*, *2. Krótkie utwory literackie poznawane w całości i utwory literackie poznawane we fragmentach* [wymaganie I.1.7)], a ponadto znajomość lektur obowiązkowych z zakresu szkoły podstawowej: bajek Ignacego Krasickiego, *Dziadów* cz. II i *Pana Tadeusza* (księgi: I, II, IV, X, XI, XII) Adama Mickiewicza, *Zemsty* Aleksandra Fredry, *Balladyny* Juliusza Słowackiego [wymaganie I.1.11)]
	Czas trwania egzaminu	240 minut.
	Charakter egzaminu	Przedmiot obowiązkowy.
	Zadania na egzaminie	Zadania zamknięte (wyboru wielokrotnego, prawda-fałsz, na dobieranie), otwarte (z luką, krótkiej odpowiedzi) oraz zadanie rozszerzonej odpowiedzi (wypracowanie).
	Liczba punktów	60 punktów.
	Elementy egzaminu	Część 1. Test *Język polski w użyciu*. Część 2. Test historycznoliteracki. Część 3. Wypracowanie.
	Oceniający	Egzaminatorzy okręgowych komisji egzaminacyjnych.

UTWORY LITERACKIE NA EGZAMINIE

1. Lektury obowiązkowe – utwory epickie i dramatyczne w części ustnej i w teście historycznoliterackim

W części ustnej egzaminu maturalnego z języka polskiego oraz w teście historycznoliterackim znajdą się zadania sprawdzające znajomość treści i problematyki lektur obowiązkowych, tj.:

1) Biblia, w tym fragmenty *Księgi Rodzaju*, *Księgi Hioba*, *Księgi Koheleta*, *Księgi Psalmów, Apokalipsy św. Jana*
2) Jan Parandowski, *Mitologia*, cz. I *Grecja*
3) Homer, *Iliada* (fragmenty)
4) Sofokles, *Antygona*
5) *Lament świętokrzyski* (fragmenty)
6) *Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią* (fragmenty)
7) *Pieśń o Rolandzie* (fragmenty)
8) William Szekspir, *Makbet*

9) Molier, *Skąpiec*
10) Ignacy Krasicki, wybrana satyra
11) Adam Mickiewicz, wybrane ballady, w tym *Romantyczność*; *Dziady* cz. III
12) Bolesław Prus, *Lalka*
13) Henryk Sienkiewicz, *Potop* (fragmenty)
14) Fiodor Dostojewski, *Zbrodnia i kara*
15) Stanisław Wyspiański, *Wesele*
16) Władysław Stanisław Reymont, *Chłopi* (fragmenty)
17) Stefan Żeromski, *Przedwiośnie*
18) Witold Gombrowicz, *Ferdydurke* (fragmenty)
19) Tadeusz Borowski, *Proszę państwa do gazu*
20) Gustaw Herling-Grudziński, *Inny świat* (fragmenty)
21) Hanna Krall, *Zdążyć przed Panem Bogiem*
22) Albert Camus, *Dżuma*
23) George Orwell, *Rok 1984*
24) Sławomir Mrożek, *Tango*
25) Marek Nowakowski, *Górą „Edek”* (z tomu *Prawo prerii*)
26) Andrzej Stasiuk, *Miejsce* (z tomu *Opowieści galicyjskie*)
27) Olga Tokarczuk, *Profesor Andrews w Warszawie* (z tomu *Gra na wielu bębenkach*)
28) Ryszard Kapuściński, *Podróże z Herodotem* (fragmenty).

Ponadto w teście historycznoliterackim może być sprawdzana znajomość treści i problematyki lektur obowiązkowych z zakresu szkoły podstawowej, określonych w wymaganiu I.1.11) podstawy programowej z 2024 r., tj.:
bajek Ignacego Krasickiego
Dziadów cz. II oraz *Pana Tadeusza* (księgi: I, II, IV, X, XI, XII) Adama Mickiewicza
Zemsty Aleksandra Fredry
Balladyny Juliusza Słowackiego.
Jeżeli zadanie będzie dotyczyło lektury obowiązkowej z zakresu szkoły podstawowej, wówczas w arkuszu egzaminacyjnym zostanie zamieszczony fragment tej lektury.

W teście historycznoliterackim mogą pojawić się również zadania oparte na fragmentach utworów epickich i dramatycznych niebędących lekturami obowiązkowymi. Do poprawnego rozwiązania takich zadań wystarczy zrozumienie i zinterpretowanie fragmentu zamieszczonego w arkuszu egzaminacyjnym.

2. Lektury obowiązkowe – utwory epickie i dramatyczne w wypracowaniu

W realizacji tematu na poziomie podstawowym zdający mogą odwołać się do lektury obowiązkowej zarówno z zakresu podstawowego, jak i z zakresu rozszerzonego. W latach 2025–2028 zdający będą mogli odwołać się w wypracowaniu (spełniając obowiązek odwołania się do lektury obowiązkowej) do wszystkich tekstów będących lekturami obowiązkowymi w podstawie programowej z 2018 r. Od roku 2029 zdający będą mogli odwoływać się wyłącznie do tekstów wskazanych jako lektury obowiązkowe w podstawie programowej z 2024 r. Lista lektur obowiązkowych będzie zamieszczana w arkuszu egzaminacyjnym.

2.1. Lista lektur obowiązkowych, do których zdający może odwołać się w wypracowaniu w latach 2025–2028

Lektury obowiązkowe zgodne z podstawą programową z 2024 r.

Zakres podstawowy

Biblia, w tym fragmenty *Księgi Rodzaju*, *Księgi Hioba*, *Księgi Koheleta*, *Księgi Psalmów, Apokalipsy św. Jana*
Jan Parandowski, *Mitologia*, cz. I *Grecja*
Homer, *Iliada* (fragmenty)
Sofokles, *Antygona*
Lament świętokrzyski (fragmenty)
Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią (fragmenty)
Pieśń o Rolandzie (fragmenty)
William Szekspir, *Makbet*
Molier, *Skąpiec*
Ignacy Krasicki, wybrana satyra
Adam Mickiewicz, wybrane ballady, w tym *Romantyczność*; *Dziady* cz. III
Bolesław Prus, *Lalka*
Henryk Sienkiewicz, *Potop* (fragmenty)
Fiodor Dostojewski, *Zbrodnia i kara*
Stanisław Wyspiański, *Wesele*
Władysław Stanisław Reymont, *Chłopi* (fragmenty)
Stefan Żeromski, *Przedwiośnie*
Witold Gombrowicz, *Ferdydurke* (fragmenty)
Tadeusz Borowski, *Proszę państwa do gazu*
Gustaw Herling-Grudziński, *Inny świat* (fragmenty)
Hanna Krall, *Zdążyć przed Panem Bogiem*
Albert Camus, *Dżuma*
George Orwell, *Rok 1984*
Sławomir Mrożek, *Tango*
Marek Nowakowski, *Górą „Edek”* (z tomu *Prawo prerii*)
Andrzej Stasiuk, *Miejsce* (z tomu *Opowieści galicyjskie*)
Olga Tokarczuk, *Profesor Andrews w Warszawie* (z tomu *Gra na wielu bębenkach*)
Ryszard Kapuściński, *Podróże z Herodotem* (fragmenty)

Ponadto z zakresu szkoły podstawowej
Ignacy Krasicki, bajki
Adam Mickiewicz, *Dziady* cz. II, *Pan Tadeusz* (księgi: I, II, IV, X, XI, XII)
Aleksander Fredro, *Zemsta*
Juliusz Słowacki, *Balladyna*

Zakres rozszerzony

Homer, *Odyseja* (fragmenty)
Dante Alighieri, *Boska Komedia* (fragmenty)
Jan Kochanowski, *Treny* (jako cykl poetycki)
William Szekspir, *Hamlet*
Juliusz Słowacki, *Kordian*

realistyczna lub naturalistyczna powieść europejska (Honoré de Balzac, *Ojciec Goriot* lub Charles Dickens, *Klub Pickwicka*, lub Mikołaj Gogol, *Martwe dusze*, lub Gustaw Flaubert, *Pani Bovary*)
Franz Kafka, *Proces* (fragmenty)
Michaił Bułhakow, *Mistrz i Małgorzata*
Stanisław Ignacy Witkiewicz, *Szewcy*
Bruno Schulz, wybrane opowiadania z tomu *Sklepy cynamonowe*
Tadeusz Konwicki, *Mała Apokalipsa*
Janusz Głowacki, *Antygona w Nowym Jorku*
Sławomir Mrożek, wybrane opowiadanie
wybrany esej Gustawa Herlinga-Grudzińskiego, Zbigniewa Herberta

Lektury obowiązkowe zgodne z podstawą programową z 2018 r.

Zakres podstawowy
Legenda o św. Aleksym (fragmenty)
Kwiatki świętego Franciszka z Asyżu (fragmenty)
Gall Anonim, *Kronika polska* (fragmenty)
Jan Kochanowski, *Odprawa posłów greckich*
Piotr Skarga, *Kazania sejmowe* (fragmenty)
Jan Chryzostom Pasek, *Pamiętniki* (fragmenty)
William Szekspir, *Romeo i Julia*
Adam Mickiewicz, *Konrad Wallenrod*
Bolesław Prus, *Z legend dawnego Egiptu*
Eliza Orzeszkowa, *Gloria victis*
Stefan Żeromski, *Rozdzióbią nas kruki*, *wrony…*
Tadeusz Borowski, *Ludzie, którzy szli*
Józef Mackiewicz, *Droga donikąd* (fragmenty)
Marek Nowakowski, *Raport o stanie wojennym* (wybrane opowiadanie)
Jacek Dukaj, *Katedra* (z tomu *W kraju niewiernych*)
Antoni Libera, *Madame*

Ponadto z zakresu szkoły podstawowej
Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz*

Zakres rozszerzony
Arystoteles, *Poetyka*, *Retoryka* (fragmenty)
Platon, *Państwo* (fragmenty)
Arystofanes, *Chmury*
Wergiliusz, *Eneida* (fragmenty)
św. Augustyn, *Wyznania* (fragmenty)
św. Tomasz z Akwinu, *Summa teologiczna* (fragmenty)
François Rabelais, *Gargantua i Pantagruel* (fragmenty)
Michel de Montaigne, *Próby* (fragmenty)
Juliusz Słowacki, *Lilla Weneda*
Zygmunt Krasiński, *Nie-Boska Komedia*
Stanisław Wyspiański, *Noc listopadowa*
Jorge Luis Borges, wybrane opowiadanie

2.2. Lista lektur obowiązkowych, do których zdający może odwołać się w wypracowaniu od roku 2029

Lektury obowiązkowe zgodne z podstawą programową z 2024 r.

Zakres podstawowy

Biblia, w tym fragmenty *Księgi Rodzaju*, *Księgi Hioba*, *Księgi Koheleta*, *Księgi Psalmów, Apokalipsy św. Jana*
Jan Parandowski, *Mitologia*, cz. I *Grecja*
Homer, *Iliada* (fragmenty)
Sofokles, *Antygona*
Lament świętokrzyski (fragmenty)
Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią (fragmenty)
Pieśń o Rolandzie (fragmenty)
William Szekspir, *Makbet*
Molier, *Skąpiec*
Ignacy Krasicki, wybrana satyra
Adam Mickiewicz, wybrane ballady, w tym *Romantyczność*; *Dziady* cz. III
Bolesław Prus, *Lalka*
Henryk Sienkiewicz, *Potop* (fragmenty)
Fiodor Dostojewski, *Zbrodnia i kara*
Stanisław Wyspiański, *Wesele*
Władysław Stanisław Reymont, *Chłopi* (fragmenty)
Stefan Żeromski, *Przedwiośnie*
Witold Gombrowicz, *Ferdydurke* (fragmenty)
Tadeusz Borowski, *Proszę państwa do gazu*
Gustaw Herling-Grudziński, *Inny świat* (fragmenty)
Hanna Krall, *Zdążyć przed Panem Bogiem*
Albert Camus, *Dżuma*
George Orwell, *Rok 1984*
Sławomir Mrożek, *Tango*
Marek Nowakowski, *Górą „Edek”* (z tomu *Prawo prerii*)
Andrzej Stasiuk, *Miejsce* (z tomu *Opowieści galicyjskie*)
Olga Tokarczuk, *Profesor Andrews w Warszawie* (z tomu *Gra na wielu bębenkach*)
Ryszard Kapuściński, *Podróże z Herodotem* (fragmenty)

Ponadto z zakresu szkoły podstawowej
Ignacy Krasicki, bajki
Adam Mickiewicz, *Dziady* cz. II, *Pan Tadeusz* (księgi: I, II, IV, X, XI, XII)
Aleksander Fredro, *Zemsta*
Juliusz Słowacki, *Balladyna*

Zakres rozszerzony

Homer, *Odyseja* (fragmenty)
Dante Alighieri, *Boska Komedia* (fragmenty)
Jan Kochanowski, *Treny* (jako cykl poetycki)
William Szekspir, *Hamlet*
Juliusz Słowacki, *Kordian*

realistyczna lub naturalistyczna powieść europejska (Honoré de Balzac, *Ojciec Goriot* lub Charles Dickens, *Klub Pickwicka*, lub Mikołaj Gogol, *Martwe dusze*, lub Gustaw Flaubert, *Pani Bovary*)
Franz Kafka, *Proces* (fragmenty)
Michaił Bułhakow, *Mistrz i Małgorzata*
Stanisław Ignacy Witkiewicz, *Szewcy*
Bruno Schulz, wybrane opowiadania z tomu *Sklepy cynamonowe*
Tadeusz Konwicki, *Mała Apokalipsa*
Janusz Głowacki, *Antygona w Nowym Jorku*
Sławomir Mrożek, wybrane opowiadanie
wybrany esej Gustawa Herlinga-Grudzińskiego, Zbigniewa Herberta

3. Utwory poetyckie w części pisemnej

3.1. Utwory poetyckie w teście historycznoliterackim

a) W teście historycznoliterackim może być sprawdzana znajomość treści i problematyki tylko tych utworów poetyckich, których tytuły wymieniono w podstawie programowej, tj.
Bogurodzica
Jan Kochanowski, *Pieśń IX* ks. I, *Pieśń V* ks. II, treny IX, X, XI
Ignacy Krasicki, *Hymn do miłości ojczyzny*
Adam Mickiewicz, *Oda do młodości*
Juliusz Słowacki, *Testament mój*.
Zawsze w arkuszu egzaminacyjnym będzie podany fragment utworu.

b) W teście historycznoliterackim pojawią się również zadania, których tekstami źródłowymi będą utwory poetyckie zarówno autorów wskazanych w podstawie programowej, jak i niewymienionych w tym dokumencie. Zadania te nie będą sprawdzały znajomości treści konkretnego utworu (z wyjątkiem tych utworów, których tytuły podano w podstawie programowej), ale – umiejętność odczytywania tego typu tekstów.

3.2. Utwory poetyckie w wypracowaniu

W wypracowaniu zdający może odwołać się do dowolnego utworu poetyckiego jako innego utworu literackiego albo jako kontekstu.

CZĘŚĆ USTNA EGZAMINU MATURALNEGO Z JĘZYKA POLSKIEGO

Egzamin maturalny z języka polskiego w części ustnej sprawdza umiejętność tworzenia wypowiedzi na określony temat, zgodnej z zasadami poprawności językowej, logiki i retoryki.

Egzamin trwa 30 minut i składa się z trzech części:
- przygotowania zdającego do odpowiedzi (15 minut)
- wypowiedzi monologowych zdającego dotyczących zadań z wylosowanego zestawu egzaminacyjnego (10 minut)
- rozmowy zdającego z zespołem przedmiotowym związanej z tymi wypowiedziami (5 minut).

W czasie trwania części ustnej egzaminu maturalnego zdającemu nie udziela się żadnych wyjaśnień dotyczących zadań egzaminacyjnych. Ponadto zdający nie może korzystać ze słowników i innych pomocy.

Opis zestawu zadań egzaminacyjnych

Zestaw zadań egzaminacyjnych składa się z dwóch zadań:
- zadanie 1. zawiera zagadnienie sprawdzające znajomość treści i problematyki lektury obowiązkowej – zamieszczonej w podstawie programowej na poziomie podstawowym do realizacji w całości lub we fragmentach – i tworzenie wypowiedzi na jej temat z uwzględnieniem wybranego kontekstu
- zadanie 2. dotyczy zagadnienia związanego z literaturą lub innymi dziełami sztuki albo językiem; zdający omawia je na podstawie dołączonego do polecenia materiału w postaci tekstu literackiego lub nieliterackiego albo tekstu ikonicznego.

Cechy zadań egzaminacyjnych

Zadanie 1.:
- składa się z polecenia, zawierającego zagadnienie w formie twierdzenia lub pytania, odnoszącego się do lektury obowiązkowej oraz wybranego kontekstu zgodnie ze schematem przedstawionym w TABELI 2.
- daje możliwość sprawdzenia znajomości treści i problematyki lektury obowiązkowej wskazanej w podstawie programowej na poziomie podstawowym oraz umiejętności interpretacji utworów z wykorzystaniem wiedzy historyczno- i teoretycznoliterackiej oraz kulturowej
- umożliwia zdającemu zaprezentowanie poziomu dojrzałości intelektualnej, pogłębionego rozumienia literatury, a także wykazanie się sprawnością językowo-retoryczną.

TABELA 2. SCHEMAT POLECENIA W ZADANIU 1. (LEKTURA OBOWIĄZKOWA)

	SCHEMAT POLECENIA DO	
	LEKTURY OBOWIĄZKOWEJ OMAWIANEJ W CAŁOŚCI	LEKTURY OBOWIĄZKOWEJ OMAWIANEJ WE FRAGMENTACH
ZAGADNIENIE W FORMIE TWIERDZENIA LUB PYTANIA	np. *Motyw cierpienia niezawinionego.*	np. *Czym dla człowieka może być doświadczenie samotności?*
ELEMENT 1. POLECENIA: WSKAZANIE LEKTURY	*Omów zagadnienie na podstawie „Dżumy" Alberta Camusa.*	*Omów zagadnienie na podstawie znanych Ci fragmentów „Pieśni o Rolandzie".*
ELEMENT 2. POLECENIA: KONTEKST	*W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.*	*W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.*

Polecenia do zadania 1. mają charakter jawny i zostaną opublikowane w komunikacie dyrektora CKE przed egzaminem maturalnym w terminie określonym w rozporządzeniu Ministra Edukacji.

Zadanie 2.:

- składa się z polecenia i tekstu (w zadaniach stosowane są trzy typy tekstów: nieliterackie, literackie i ikoniczne), zawierającego zagadnienie w formie twierdzenia lub pytania odnoszącego się do załączonego tekstu oraz wybranego kontekstu zgodnie ze schematem przedstawionym w TABELI 3.
- umożliwia zdającemu wykazanie się dojrzałością intelektualną, orientacją w problemach kultury, w tym literatury, sztuki lub języka, a także wykazanie się sprawnością językowo-retoryczną oraz rozumieniem tekstu stanowiącego inspirację do wypowiedzi
- odwołuje się do wiadomości i umiejętności z III etapu edukacyjnego.

TABELA 3. SCHEMAT POLECENIA W ZADANIU 2. (LITERATURA/SZTUKA/JĘZYK)

	SCHEMAT POLECENIA DO ZAGADNIENIA ZWIĄZANEGO		
	Z LITERATURĄ (ZADANIA ZAWIERAJĄCE MATERIAŁ LITERACKI)	ZE SZTUKĄ (ZADANIA ZAWIERAJĄCE MATERIAŁ IKONICZNY)	Z JĘZYKIEM (ZADANIA ZAWIERAJĄCE MATERIAŁ DO ANALIZY JĘZYKOWEJ)
ZAGADNIENIE W FORMIE TWIERDZENIA LUB PYTANIA	np. *Kryzys wartości w świecie skażonym złem.*	np. *Tworzenie – naśladowanie rzeczywistości czy jej wyobrażanie?*	np. *Zróżnicowanie językowe wypowiedzi jako sposób wyrażania emocji.*
ELEMENT 1. POLECENIA: TEKST ŹRÓDŁOWY	*Omów zagadnienie na podstawie zamieszczonego poniżej materiału*	*Omów zagadnienie na podstawie zamieszczonego poniżej materiału*	*Omów zagadnienie na podstawie zamieszczonego poniżej materiału*
ELEMENT 2. POLECENIA: TEKST 2. ALBO WŁASNE DOŚWIADCZENIA	*oraz wybranego tekstu kultury albo utworu literackiego.*	*oraz wybranego utworu literackiego.*	*oraz wybranego tekstu kultury albo utworu literackiego, albo własnych doświadczeń komunikacyjnych.*

Wybrany utwór literacki, będący drugim tekstem, do którego odwołuje się zdający w swojej wypowiedzi, może być:

- lekturą obowiązkową
- lekturą uzupełniającą
- utworem literackim niebędącym lekturą, w tym utworem poetyckim.

Przebieg egzaminu

Przebieg egzaminu przedstawiono w TABELI 4.

TABELA 4. PRZEBIEG EGZAMINU USTNEGO

	PRZEBIEG EGZAMINU	CZAS TRWANIA
CZYNNOŚCI ORGANIZACYJNE	Zdający losuje zestaw egzaminacyjny zawierający dwa zadania.	–
PRZYGOTOWANIE ZDAJĄCEGO DO WYPOWIEDZI MONOLOGOWYCH	Zdający przygotowuje się do wygłoszenia wypowiedzi monologowych na dwa tematy zamieszczone w wylosowanym zestawie (może w tym czasie przygotować ramowy plan wypowiedzi, konspekt, notatki pomocnicze).	Nie więcej niż 15 minut.

WYPOWIEDZI MONOLOGOWE ZDAJĄCEGO	Zdający wygłasza wypowiedzi monologowe. Wypowiedzi monologowe zdającego nie mogą być przerywane przez zespół przedmiotowy (z wyjątkiem sytuacji, kiedy upłynął czas na nie przeznaczony). Zdający nie musi realizować zadań w kolejności, w jakiej zostały zamieszczone w zestawie zadań egzaminacyjnych – może rozpocząć wypowiedź od wybranego przez siebie zadania.	Nie więcej niż 10 minut (może je wygłosić w czasie krótszym niż 10 minut).
ROZMOWA ZESPOŁU PRZEDMIOTOWEGO ZE ZDAJĄCYM	Rozmowa zespołu przedmiotowego ze zdającym może dotyczyć: • zagadnień określonych w poleceniach do obu zadań lub do jednego z dwóch zadań • utworu literackiego albo tekstu kultury, w tym materiału ikonicznego, dołączonego do polecenia • treści utworów literackich i tekstów kultury przywołanych przez zdającego w wypowiedziach. W trakcie rozmowy zdający odpowiada na pytania, realizuje polecenia lub odnosi się do zagadnienia przedstawionego przez zespół przedmiotowy (łącznie od 1 do 3 pytań/poleceń/zagadnień). Zadawane pytania nie mogą dotyczyć faktograficznych detali dotyczących lektury obowiązkowej / omówionych tekstów kultury. Co najmniej jedno z pytań/poleceń/zagadnień w rozmowie do zadania 1. i/lub zadania 2. będzie dotyczyło refleksji indywidualnej zdającego związanej z omawianym problemem, tzn. zostanie sformułowane w taki sposób, aby umożliwić zdającemu odniesienie się do któregokolwiek z zadań egzaminacyjnych z własnej perspektywy, przedstawienie własnego stanowiska, np. • w przypadku tematu: *Czym dla człowieka może być doświadczenie samotności?* zdający może zostać poproszony o odpowiedź np. na takie pytania: ✓ *Czy wyobrażasz sobie swoje życie w samotności, takie jak Konrada z III cz. „Dziadów" Adama Mickiewicza? Uzasadnij odpowiedź.* ✓ *Czy postawa Konrada z Wielkiej Improwizacji jest dla ciebie przekonująca? Uzasadnij odpowiedź.*	Nie więcej niż 5 minut.

	• w przypadku tematu: *Tworzenie – naśladowanie rzeczywistości czy jej wyobrażanie?* zdający może zostać poproszony o odpowiedź np. na takie pytania: ✓ *Którą strategię tworzenia przyjęłabyś/przyjąłbyś, gdybyś była/był artystą: klasyczną czy awangardową? Uzasadnij odpowiedź.* ✓ *Czy wolisz czytać książki, które bardziej naśladują rzeczywistość, czy takie, które ją kreują? Uzasadnij odpowiedź.* ✓ *Które dzieła są bardziej przydatne młodemu człowiekowi we współczesnym świecie – naśladujące rzeczywistość czy kreujące ją? Uzasadnij odpowiedź.*	

Wykonanie **obu zadań** egzaminacyjnych w części ustnej wymaga:

- zrozumienia tematów wypowiedzi i sformułowanych w nich zagadnień
- wykorzystania znajomości lektury obowiązkowej i umiejętności jej odczytania do omówienia zagadnienia określonego w zadaniu 1.
- odczytania (interpretacji) dołączonego tekstu kultury pod kątem wskazanego w poleceniu zagadnienia, odwołania się do innych tekstów kultury albo własnych doświadczeń, wykorzystania wiedzy i umiejętności z zakresu historii i teorii literatury, języka i retoryki do omówienia zagadnienia określonego w zadaniu 2.
- odwołania się do wybranych kontekstów związanych z tematem wypowiedzi
- opracowania wypowiedzi pod względem kompozycyjnym i językowo-stylistycznym
- wygłoszenia wypowiedzi zgodnie z zasadami retoryki
- udziału w rozmowie dotyczącej zagadnienia/zagadnień określonych w poleceniu/poleceniach oraz wygłoszonych wypowiedzi monologowych.

Przykładowe zadania do części ustnej (bez określania poziomu) wraz z rozwiązaniami znajdują się na stronach 52–70.

ZASADY OCENIANIA EGZAMINU USTNEGO

Za egzamin ustny zdający będzie mógł otrzymać maksymalnie **30 punktów**. Oceniając wypowiedzi zdającego, członkowie zespołu przedmiotowego będą przydzielali punkty w czterech **kryteriach**, tj.:

1. aspekt merytoryczny wypowiedzi monologowych w zadaniach 1. i 2. (od 0 do 16 pkt)
2. kompozycja wypowiedzi monologowych w zadaniach 1. i 2. oceniana łącznie (od 0 do 4 pkt)
3. aspekt merytoryczny wypowiedzi podczas rozmowy (od 0 do 6 pkt)
4. zakres i poprawność środków językowych w wypowiedziach monologowych oraz podczas rozmowy (od 0 do 4 pkt).

Zdający zda część ustną egzaminu maturalnego z języka polskiego, jeżeli uzyska 30% możliwych do uzyskania, tj. 9 punktów. Wagi poszczególnych kryteriów przedstawiono na poniższym schemacie – podano wartości w przybliżeniu.

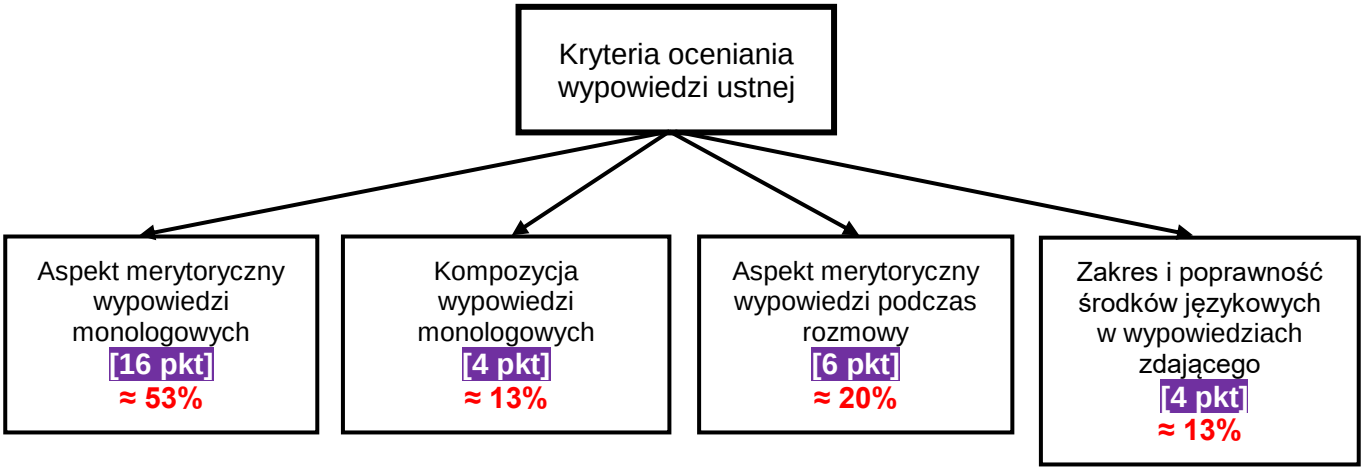

1. Aspekt merytoryczny wypowiedzi monologowych (maksymalnie 16 punktów)

Uwaga. Za wypowiedź monologową zdający może otrzymać maksymalnie 16 pkt (zadanie 1. – 8 pkt, zadanie 2. – 8 pkt).

		Zadanie 1.	Zadanie 2.
W zadaniu 1. Temat + **2 elementy** (zagadnienie + lektura + kontekst przywołany przynajmniej częściowo funkcjonalnie) **W zadaniu 2.** Temat + **2 elementy** (zagadnienie + tekst 1 + tekst 2 / własne doświadczenia)	• bogata argumentacja; bez poważnych błędów rzeczowych	**8**	**8**
	• bogata argumentacja z 1–2 poważnymi błędami rzeczowymi ALBO • zadowalająca argumentacja bez błędów rzeczowych	**7**	**7**
	• zadowalająca argumentacja z 1–2 poważnymi błędami rzeczowymi ALBO • powierzchowna argumentacja bez błędów rzeczowych	**6**	**6**
	• powierzchowna argumentacja z 1–2 poważnymi błędami rzeczowymi	**5**	**5**
W zadaniu 1. Temat + **1 element** (zagadnienie + lektura) **W zadaniu 2.** Temat + **1 element** (zagadnienie + tekst 1 LUB zagadnienie + tekst 2 / własne doświadczenia)	• bogata argumentacja; bez poważnych błędów rzeczowych	**4**	**4**
	• bogata argumentacja z 1–2 poważnymi błędami rzeczowymi ALBO • zadowalająca argumentacja bez błędów rzeczowych	**3**	**3**
	• zadowalająca argumentacja z 1–2 poważnymi błędami rzeczowymi ALBO • powierzchowna argumentacja bez błędów rzeczowych	**2**	**2**
	• powierzchowna argumentacja z 1–2 poważnymi błędami rzeczowymi	**1**	**1**
brak wypowiedzi; wypowiedź nie na temat; wypowiedź zawiera błąd kardynalny ALBO 3 lub więcej poważnych błędów rzeczowych; wypowiedź nie odnosi się w ogóle do lektury wskazanej w poleceniu		**0**	**0**

Uwagi.

1) Jeżeli liczba punktów przyznana w kryterium *Aspekt merytoryczny wypowiedzi monologowych* w którymkolwiek z zadań wynosi 0 pkt, to w kryterium 2. za kompozycję wypowiedzi monologowej w tym zadaniu, przyznaje się również 0 pkt.
2) Jeżeli **ostateczna liczba punktów** przyznana w kryterium *Aspekt merytoryczny wypowiedzi monologowych* wynosi 0 pkt, wówczas w pozostałych kryteriach przyznaje się 0 pkt.

Wyjaśnienia (kryterium 1. – *Aspekt merytoryczny wypowiedzi monologowej*)

1. Argumentacja to uzasadnienie stanowiska zdającego wobec zagadnienia sformułowanego w poleceniu za pomocą argumentów.
   1) Bogata argumentacja to argumentacja pogłębiona, poparta trafnymi przykładami i **szeroka/wieloaspektowa**, stanowiąca – jako całość – wnikliwą analizę zagadnienia sformułowanego w poleceniu, zawierająca elementy refleksji / głębszego namysłu nad zagadnieniem.
   2) Zadowalająca argumentacja to argumentacja pogłębiona, poparta trafnymi przykładami.
   3) Powierzchowna argumentacja to argumentacja oparta na uogólnieniach, niewnikająca w istotę rzeczy, poprzestająca na pobieżnych obserwacjach, mało dokładna, czasami niepoparta przykładami.

2. Kontekst należy rozumieć jako odniesienie się przez zdającego w wypowiedzi do np.:
   1) innego utworu literackiego niż wskazany w poleceniu
   2) historii literatury
   3) teorii literatury
   4) charakteru epoki
   5) biografii autora
   6) filmu, spektaklu teatralnego
   7) utworu muzycznego, dzieła plastycznego
   8) mitologii
   9) Biblii
   10) religii
   11) historii
   12) filozofii
   13) kwestii politycznych
   14) kwestii społecznych,

   wybrane przez zdającego w sposób celowy, przydatne do osadzenia omawianego zagadnienia w szerszej perspektywie.

Zdający powinien wykorzystać kontekst przynajmniej częściowo funkcjonalnie, tzn. trafnie ze względu na omawiane zagadnienie przywołać np. informacje, wydarzenia – kontekst nie musi pogłębiać ani rozwijać omawianego zagadnienia.

3. Błąd kardynalny to błąd rzeczowy świadczący o nieznajomości treści i problematyki lektury obowiązkowej, do której odwołuje się zdający, w zakresie:
   a) fabuły, w tym głównych wątków utworu
   b) losów głównych bohaterów, w tym np. łączenie biografii różnych bohaterów.

4. Błąd kardynalny może dotyczyć wyłącznie lektur obowiązkowych wskazanych w podstawie programowej jako lektury do omówienia w całości (nie we fragmentach).

5. Poważny błąd rzeczowy to błąd świadczący o:
   1) nieznajomości wskazanej w poleceniu lektury obowiązkowej (z podstawy programowej), do której odwołuje się zdający, w zakresie innym niż w przypadku błędu kardynalnego, tj. np. błąd w przypisaniu autorstwa, w użyciu błędnego nazwiska/imienia bohatera, dotyczący losów bohaterów drugoplanowych bądź wątków innych niż główne
   2) nieznajomości utworu literackiego lub tekstu kultury, do którego odwołuje się zdający, innego niż lektura obowiązkowa (każdy błąd merytoryczny)
   3) braku wiedzy dotyczącej kontekstu wybranego przez zdającego, np. błędne przywołanie pojęć lub faktów historycznych.

6. Dokładnie ten sam błąd rzeczowy (np. konsekwentne stosowanie błędnego imienia bohatera, którego można w jednoznaczny sposób zidentyfikować, a wypowiedź zdającego świadczy o znajomości lektury) powtórzony kilkakrotnie jest liczony jako jeden błąd.

2. Kompozycja wypowiedzi monologowych (maksymalnie 4 punkty)

	Zadanie 1.	**Zadanie 2.**
Kompozycja wypowiedzi spójna (tzn. uporządkowana, logiczna).	**2**	**2**
Kompozycja wypowiedzi częściowo spójna.	**1**	**1**
Kompozycja wypowiedzi niespójna.	**0**	**0**

Wyjaśnienia (kryterium 2. – *Kompozycja wypowiedzi monologowych*)

1. Kompozycja wypowiedzi jest spójna, jeżeli wypowiedź zawiera wstęp, część zasadniczą i zakończenie, a te elementy składają się na logiczną i uporządkowaną całość.

2. Kompozycja wypowiedzi jest częściowo spójna, jeżeli w wypowiedzi:
   a) brakuje wstępu oraz/lub zakończenia ALBO
   b) połączenie między dwoma z trzech elementów wypowiedzi, tj. wstępem a częścią zasadniczą, ALBO częścią zasadniczą a zakończeniem, ALBO wstępem a zakończeniem jest nielogiczne, ALBO
   c) zawarto treści nieistotne, zbędne dla omawianego zagadnienia, bez związku z omawianym zagadnieniem.

3. Kompozycja wypowiedzi jest niespójna, jeżeli w wypowiedzi:
   a) brakuje części zasadniczej ALBO
   b) połączenia między trzema elementami wypowiedzi, tj. wstępem, częścią zasadniczą a zakończeniem są nielogiczne, ALBO
   c) zawarto nieuzasadnione wnioski, sprzeczne stwierdzenia.

3. Aspekt merytoryczny wypowiedzi podczas rozmowy (maksymalnie 6 punktów)

Wypowiedzi na temat (na temat = adekwatne + merytorycznie poprawne)	• w zakresie wypowiedzi, które są na temat: właściwy stopień uszczegółowienia wypowiedzi względem postawionego pytania / postawionych pytań	**6**
	• w zakresie wypowiedzi, które są na temat: zaburzenia w stopniu uszczegółowienia wypowiedzi względem postawionego pytania / postawionych pytań	**5**
Fragmenty wypowiedzi na temat, pozostałe fragmenty wypowiedzi – częściowo na temat (zaburzenia w adekwatności lub zaburzenia merytoryczne)	• w zakresie wypowiedzi, które są na temat lub częściowo na temat: właściwy stopień uszczegółowienia wypowiedzi względem postawionego pytania / postawionych pytań	**4**
	• w zakresie wypowiedzi, które są na temat lub częściowo na temat: zaburzenia w stopniu uszczegółowienia wypowiedzi względem postawionego pytania / postawionych pytań	**3**
Wszystkie wypowiedzi częściowo na temat (zaburzenia w adekwatności lub zaburzenia merytoryczne)	• w zakresie wypowiedzi, które są częściowo na temat: właściwy stopień uszczegółowienia wypowiedzi względem postawionego pytania / postawionych pytań	**2**
	• w zakresie wypowiedzi, które są częściowo na temat: zaburzenia w stopniu uszczegółowienia wypowiedzi względem postawionego pytania / postawionych pytań	**1**
Wypowiedzi nie na temat; wszystkie wypowiedzi zdawkowe; błąd kardynalny; niezachowanie zasad dialogu (np. niezachowanie norm grzecznościowych)		**0**

Wyjaśnienia (kryterium 3. – *Aspekt merytoryczny wypowiedzi podczas rozmowy*)

1. Wypowiedzi na temat to wypowiedzi:
   a) adekwatne do zadawanych pytań
   b) poprawne merytorycznie.

2. Wypowiedzi częściowo na temat to wypowiedzi nieadekwatne do zadawanych pytań ALBO niepoprawne merytorycznie.

3. Wypowiedzi zdającego podczas rozmowy są właściwie uszczegółowione, jeżeli nie ograniczają się wyłącznie do ogólnikowych stwierdzeń, a zawierają ich rozwinięcie.

4. Zaburzenia w stopniu uszczegółowienia wypowiedzi wynikają z operowania ogólnikami przez zdającego w czasie rozmowy, z braku precyzji w wyjaśnianiu omawianych zagadnień/kwestii/pojęć itp.

4. Zakres i poprawność środków językowych w wypowiedziach zdającego (maksymalnie 4 punkty)

Uwaga.
Oceniając zakres i poprawność środków językowych, bierze się pod uwagę zarówno wypowiedzi monologowe zdającego, jak i jego wypowiedzi podczas rozmowy. Jeżeli zdający nie podejmie rozmowy, wówczas w kryterium 4. przyznaje się 0 pkt.

Zadowalający zakres środków językowych, w szczególności leksykalnych	w wypowiedziach zachowano właściwą dla języka mówionego poprawność językową (w zakresie fleksji, leksyki, frazeologii, składni i fonetyki) oraz płynność (dopuszczalne sporadyczne błędy językowe oraz/lub usterki w płynności)	**4**
	w wypowiedziach częściowo zachowano właściwą dla języka mówionego poprawność językową (w zakresie fleksji, leksyki, frazeologii, składni i fonetyki) oraz płynność (w wypowiedzi występowały liczne błędy językowe oraz/lub usterki w płynności)	**3**
Wąski zakres środków językowych	w wypowiedziach zachowano właściwą dla języka mówionego poprawność językową (w zakresie fleksji, leksyki, frazeologii, składni i fonetyki) oraz płynność (dopuszczalne sporadyczne błędy językowe oraz/lub usterki w płynności)	**2**
	w wypowiedziach częściowo zachowano właściwą dla języka mówionego poprawność językową (w zakresie fleksji, leksyki, frazeologii, składni i fonetyki) oraz płynność (w wypowiedzi występowały liczne błędy językowe oraz/lub usterki w płynności)	**1**
• Wypowiedź niekomunikatywna ALBO • W wypowiedzi nie zachowano właściwej dla języka mówionego poprawności językowej (w zakresie fleksji, leksyki, frazeologii, składni i fonetyki) oraz płynności (w wypowiedzi występowały bardzo liczne błędy językowe oraz/lub usterki w płynności).		**0**

Wyjaśnienia (kryterium 4. – *Zakres i poprawność środków językowych*)

1. Nie każde nieprecyzyjne sformułowanie jest niepoprawne językowo (stanowi błąd językowy) – może być przejawem nieporadności językowej. Błędem jest nieporadność językowa będąca oczywistym nieuzasadnionym naruszeniem obowiązującej normy językowej.

2. Indywidualne upodobania językowe egzaminatora nie mogą wpływać na ocenę poprawności środków językowych w wypowiedzi zdającego.

3. Zadowalający zakres środków językowych oznacza, że zastosowane przez zdającego środki językowe, w szczególności leksykalne, umożliwiają omówienie zagadnienia oraz ułatwiają odbiór wypowiedzi; zdający stosuje wyrazy/wyrażenia synonimiczne, używa precyzyjnego słownictwa, w tym – terminologii.

4. Wąski zakres środków językowych oznacza, że leksyka i składnia są proste/ograniczone, utrudniają omówienie zagadnienia oraz odbiór wypowiedzi.

CZĘŚĆ PISEMNA EGZAMINU MATURALNEGO Z JĘZYKA POLSKIEGO. POZIOM PODSTAWOWY

Egzamin maturalny z języka polskiego w części pisemnej na poziomie podstawowym sprawdza: (a) umiejętność odczytywania, porównywania, analizowania, syntetyzowania, uogólniania problematyki dwóch tekstów nieliterackich (Część 1. Test *Język polski w użyciu*), (b) znajomość zagadnień z historii literatury i rozumienia procesów w niej zachodzących (Część 2. Test historycznoliteracki) oraz (c) tworzenie wypowiedzi argumentacyjnej (Część 3. Wypracowanie).

CHARAKTERYSTYKA EGZAMINU PISEMNEGO NA POZIOMIE PODSTAWOWYM

Podczas egzaminu zdający otrzymuje dwa arkusze egzaminacyjne, zgodnie z TABELĄ 5.

TABELA 5. ARKUSZE NA EGZAMINIE

Arkusz 1.	Arkusz 2.
• Część 1. Test *Język polski w użyciu* • Część 2. Test historycznoliteracki	Część 3. Wypracowanie

Na rozwiązanie zadań z obu arkuszy zdający ma 240 minut[2] i sam decyduje o kolejności i rozłożeniu w czasie pracy nad poszczególnymi częściami egzaminu.

Charakterystykę poszczególnych części egzaminu maturalnego z języka polskiego na poziomie podstawowym prezentuje TABELA 6.

TABELA 6. CHARAKTERYSTYKA POSZCZEGÓLNYCH CZĘŚCI EGZAMINU MATURALNEGO Z JĘZYKA POLSKIEGO NA POZIOMIE PODSTAWOWYM

	CZĘŚĆ 1. JĘZYK POLSKI W UŻYCIU	CZĘŚĆ 2. TEST HISTORYCZNOLITERACKI	CZĘŚĆ 3. WYPRACOWANIE
SPRAWDZANE UMIEJĘTNOŚCI	a) Odbiór tekstów kultury, tj. wymagania I.2.1)–3) oraz I.2.4)–6) b) gramatyka języka polskiego, tj. wymagania II.1.1)–4) c) zróżnicowanie języka polskiego, tj. wymagania II.2.1)–7) d) komunikacja językowa i kultura	a) Czytanie utworów literackich, tj. wymagania I.1.1)–12) oraz I.1.14)–15) b) odbiór tekstów kultury, tj. wymagania I.2.1), I.2.4)–6) c) kształcenie językowe, tj. wymagania II.1.1), II.1.3)–4), II.2.1)–7), II.3.2)–5), II.3.8), II.4.2)–4.3)	a) Elementy retoryki, tj. wymagania III.1.1), III.1.3) oraz III.1.6) b) pisanie, tj. wymagania III.2.1)–2), III.2.5)–6) oraz III.2.8)–10) c) samokształcenie, tj. wymagania IV.2), IV.5) d) czytanie utworów literackich, tj. wymagania I.1.1)–15)

[2] Czas trwania egzaminu może zostać wydłużony w przypadku uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym niepełnosprawnych, oraz w przypadku cudzoziemców. Szczegóły są określane w *Komunikacie dyrektora Centralnej Komisji Edukacyjnej w sprawie szczegółowych sposobów dostosowania warunków i form przeprowadzania egzaminu maturalnego* w danym roku szkolnym.

	języka, tj. wymagania II.3.1)–8) e) ortografia i interpunkcja, tj. wymagania II.4.1)–2) f) elementy retoryki, tj. wymagania III.1.1)–6) oraz III.1.8)–10) g) pisanie, tj. wymagania III.2.1), III.2.3)–7) oraz III.2.9) h) samokształcenie, tj. wymagania IV.2. oraz IV.4)–7).	d) elementy retoryki, tj. wymagania III.1.1)–6) oraz III.1.8)–10) e) pisanie, tj. wymagania III.2.1), III.2.3)–4), III.2.6)–7) oraz III.2.9) f) samokształcenie, tj. wymagania IV.4)–7) g) znajomość utworów wskazanych **w podstawie programowej w części „Lektura obowiązkowa”** dla zakresu podstawowego, tj. *1. Utwory literackie poznawane w całości*, *2. Krótkie utwory literackie poznawane w całości i utwory literackie poznawane we fragmentach* [wymaganie I.1.7)], a ponadto znajomość lektur obowiązkowych z zakresu szkoły podstawowej: bajek Ignacego Krasickiego, *Dziadów* cz. II i *Pana Tadeusza* (księgi: I, II, IV, X, XI, XII) Adama Mickiewicza, *Zemsty* Aleksandra Fredry, *Balladyny* Juliusza Słowackiego [wymaganie I.1.11)] h) znajomość utworów poetyckich, których tytuły wymieniono **w podstawie programowej w części „Lektura obowiązkowa”** dla zakresu podstawowego, tj.: *Bogurodzicy*, *Pieśni IX* ks. I, *Pieśni V* ks. II, trenów IX, X, XI Jana Kochanowskiego, *Hymnu do miłości ojczyzny* Ignacego	e) gramatyka języka polskiego, tj. wymagania II.1)–4) f) zróżnicowanie języka, tj. wymagania II.2.2), II.2.6) g) komunikacja językowa i kultura języka, tj. wymagania II.3.4), II.3.5), II.3.7) oraz II.3.9) h) ortografia i interpunkcja, tj. wymagania II.4.1)–2) i) znajomość utworów wskazanych **w podstawie programowej w części „Lektura obowiązkowa”** dla zakresu podstawowego, tj. *1. Utwory literackie poznawane w całości*, *2. Krótkie utwory literackie poznawane w całości i utwory literackie poznawane we fragmentach* [wymaganie I.1.7)], a ponadto znajomość lektur obowiązkowych z zakresu szkoły podstawowej: bajek Ignacego Krasickiego, *Dziadów* cz. II i *Pana Tadeusza* (księgi: I, II, IV, X, XI, XII) Adama Mickiewicza, *Zemsty* Aleksandra Fredry, *Balladyny* Juliusza Słowackiego [wymaganie I.1.11)].

		Krasickiego, *Ody do młodości* Adama Mickiewicza, *Testamentu mojego* Juliusza Słowackiego.	
PODSTAWOWE INFORMACJE	Część 1. obejmuje zestawienie dwóch tekstów na zbliżony temat oraz zadań dotyczących tych tekstów.	Część 2. zawiera zadania sprawdzające wiadomości i umiejętności z zakresu historii i teorii literatury oraz języka.	Część 3. zawiera dwa tematy wypracowania do wyboru. Nie jest określona forma gatunkowa wypowiedzi.
TEKSTY, DO KTÓRYCH ODNOSZĄ SIĘ ZADANIA EGZAMINACYJNE	• O charakterze popularnonaukowym lub publicystycznym • o różnorodnej tematyce, traktujące o zagadnieniach z różnych dziedzin życia • prezentujące np. odmienny punkt widzenia danego problemu lub ujmujące temat z różnych perspektyw • łącznie liczą ok. 1 000 wyrazów.	• Zadania mogą zawierać fragmenty tekstów literackich lub nieliterackich (np. fragmenty prac krytycznych lub analiz) oraz teksty ikonograficzne • łącznie liczą nie więcej niż 1 500 wyrazów.	Każdy temat wymaga odwołania się do lektury obowiązkowej.

ZADANIA EGZAMINACYJNE WE WSZYSTKICH CZĘŚCIACH ARKUSZY

Liczbę zadań oraz liczbę punktów możliwych do uzyskania za zadania w poszczególnych częściach arkuszy przedstawiono w TABELI 7.

TABELA 7. LICZBA ZADAŃ ORAZ LICZBA PUNKTÓW NA EGZAMINIE MATURALNYM Z JĘZYKA POLSKIEGO

Część	Liczba zadań	Liczba punktów	Udział w wyniku sumarycznym
Część 1. Test *Język polski w użyciu*	5–7	10	≈17%
Część 2. Test historycznoliteracki	6–15	15	25%
Część 3. Wypracowanie	1	35	≈58%
Razem	**12–23**	**60**	**100%**

W części 1. i w części 2. arkusza egzaminacyjnego znajdą się zarówno zadania zamknięte, jak i otwarte.

Zadania zamknięte to takie, w których zdający wybiera odpowiedź spośród podanych. Wśród zadań zamkniętych znajdą się m.in.:
- zadania wyboru wielokrotnego
- zadania typu prawda-fałsz
- zadania na dobieranie.

Zadania otwarte to takie, w których zdający samodzielnie formułuje odpowiedź. Wśród zadań otwartych znajdzie się takie, które będzie wymagać zredagowania krótkiego tekstu (notatka syntetyzująca).

Za rozwiązanie zadań otwartych będzie można uzyskać odpowiednio:
- w części Test *Język polski w użyciu* – co najmniej 50% punktów możliwych do zdobycia w danej części
- w części Test historycznoliteracki – co najmniej 70% punktów możliwych do zdobycia w danej części.

W części 3. arkusza egzaminacyjnego pojawi się zadanie rozszerzonej odpowiedzi – wypracowanie.

Zadania w części 1. Test *Język polski w użyciu*

Zadania egzaminacyjne w części 1. Test *Język polski w użyciu*:
a) dotyczą poszczególnych tekstów zamieszczonych w arkuszu egzaminacyjnym, a także wymagają skonfrontowania tych tekstów
b) sprawdzają umiejętności z zakresu języka/retoryki (środków językowych)
c) łączą wymagania z różnych obszarów podstawy programowej, np. rozumienie tekstu i zagadnienia językowe (np. środki retoryczne)
d) mogą zawierać odniesienia do innych utworów (cytaty), wymagające zderzenia treści/przesłania cytatu z sensami zamieszczonego w arkuszu egzaminacyjnym tekstu lub tekstów.

Jednym z zadań w części 1. Test *Język polski w użyciu* jest **notatka syntetyzująca**. Notatka syntetyzująca jest formą zwięzłego przedstawienia informacji istotnych dla danego tekstu lub tekstów. Odmianą tego typu wypowiedzi jest notatka syntetyzująca ukierunkowana tematycznie. Aby napisać dobrą notatkę syntetyzującą ukierunkowaną tematycznie, należy:
- przeanalizować temat notatki określony w zadaniu egzaminacyjnym
- uważnie przeczytać oba teksty zamieszczone w arkuszu egzaminacyjnym, aby wybrać informacje kluczowe dla realizacji tematu notatki
- dokonać syntezy wybranych informacji, tak aby określić stanowisko autora każdego tekstu względem zagadnienia określonego w temacie notatki
- porównać stanowiska autorów obu tekstów pod kątem np. aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki, które porusza każdy z autorów, punktów wspólnych i/lub rozbieżnych w stanowiskach obu autorów
- uporządkować wnioski z powyższych analiz, tak aby notatka:
  - w syntetyczny sposób przedstawiała stanowiska <u>obu autorów</u> dotyczące zagadnienia określonego w temacie notatki, wskazując – zgodnie z treścią tekstów – na podobieństwa i/lub różnice pomiędzy tymi stanowiskami, oraz

  - zawierała ogólne stwierdzenie na temat tego, w jaki sposób oba teksty dotyczą/odnoszą się do tematu notatki wskazanego w zadaniu egzaminacyjnym
- zredagować notatkę, mając na względzie, że powinna ona być:
  - rzeczowa: zgodna z treścią obu tekstów
  - zwięzła: licząca od 60 do 90 wyrazów
  - spójna: składająca się z logicznie powiązanych ze sobą zdań
  - sformułowana własnymi słowami: należy stosować m.in. parafrazę, uogólnienie treści, synonimy
  - napisana tekstem ciągłym
  - poprawna językowo, ortograficznie i interpunkcyjnie.

Przykładowe zadania do części 1. Test Język polski w użyciu *wraz z rozwiązaniami znajdują się na stronach 71–110.*

Zadania w części 2. Test historycznoliteracki

W części 2. Test historycznoliteracki znajdą się zadania egzaminacyjne dotyczące każdej z dwóch wymienionych poniżej grup okresów literackich:

a) starożytność (antyk i Biblia), średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm – za rozwiązanie wszystkich zadań dotyczących tych okresów będzie można uzyskać maksymalnie 7 pkt
b) Młoda Polska, 20-lecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r. – za rozwiązanie wszystkich zadań dotyczących tych okresów będzie można uzyskać maksymalnie 8 pkt.

Przykładowe zadania do części 2. Test historycznoliteracki wraz z rozwiązaniami znajdują się na stronach 111–204.

Część 3. Wypracowanie

Zdający samodzielnie tworzy wypracowanie na wybrany przez siebie temat, nie krótsze niż 300 wyrazów.

W każdym temacie są wskazane 4 elementy, które zdający musi uwzględnić w wypracowaniu, tj.:

a) dwa utwory literackie, w tym lektura obowiązkowa – utwór epicki albo dramatyczny wybrany z listy lektur zamieszczonej w arkuszu egzaminacyjnym
b) dwa konteksty pogłębiające rozumienie omawianych utworów do wyboru spośród np.: historycznoliterackiego, literackiego, biograficznego, kulturowego, mitologicznego, biblijnego, religijnego, historycznego, filozoficznego, egzystencjalnego, politycznego, społecznego.

Każdy temat wymaga odwołania się do lektury obowiązkowej. Możliwości doboru innych utworów literackich omawianych przez zdającego w wypracowaniu przedstawiono w TABELI 8.

TABELA 8. DOBÓR UTWORÓW LITERACKICH OMAWIANYCH PRZEZ ZDAJĄCEGO WYPRACOWANIU

LEKTURA OBOWIĄZKOWA	INNY UTWÓR LITERACKI
utwór epicki albo dramatyczny wybrany przez zdającego z listy lektur zamieszczonej w arkuszu egzaminacyjnym	• inna lektura obowiązkowa – utwór epicki albo dramatyczny wybrany przez zdającego z listy lektur zamieszczonej w arkuszu egzaminacyjnym *albo* • lektura uzupełniająca – utwór epicki albo dramatyczny *albo* • utwór literacki niebędący lekturą *albo* • dowolny utwór poetycki

Przykładowe tematy wypracowań wraz z ocenionymi rozwiązaniami znajdują się na stronach 205–235.

ZASADY OCENIANIA ZADAŃ WE WSZYSTKICH CZĘŚCIACH ARKUSZY

Zadania zamknięte są oceniane – w zależności od maksymalnej liczby punktów, jaką można uzyskać za rozwiązanie danego zadania – zgodnie z następującymi zasadami:

1 pkt – odpowiedź poprawna.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

ALBO

2 pkt – odpowiedź całkowicie poprawna.
1 pkt – odpowiedź częściowo poprawna lub odpowiedź niepełna.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub brak odpowiedzi.

Za rozwiązanie zadania otwartego krótkiej odpowiedzi będzie można uzyskać od 0 do 4 punktów. W tych zadaniach nie będzie oceniana poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna, chyba że w poleceniu zostanie określone inaczej. Zasady oceniania będą opracowywane – oprócz notatki syntetyzującej – do każdego zadania odrębnie.

Za każde poprawne rozwiązanie, inne niż opisane w zasadach oceniania, można przyznać maksymalną liczbę punktów, o ile rozwiązanie jest merytorycznie poprawne, zgodne z poleceniem i warunkami zadania.

Zasady oceniania notatki syntetyzującej
Za notatkę syntetyzującą można uzyskać 4 punkty, w tym 3 punkty za treść i 1 punkt za poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną.

Treść

	3 pkt	2 pkt	1 pkt	0 pkt
		notatka spełnia kryteria A, B i C określone dla 3 pkt, ALE nie została zachowana dozwolona liczba wyrazów	notatka spełnia kryteria A, B i C określone dla 2 pkt, ALE nie została zachowana dozwolona liczba wyrazów	notatka spełnia kryteria A i C określone dla 1 pkt, ALE nie została zachowana dozwolona liczba wyrazów
		ALBO	ALBO	ALBO
A. przedstawienie stanowiska każdego autora	notatka przedstawia – oparte na kluczowych dla tematu informacjach – stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście, na odpowiednim poziomie uogólnienia	notatka przedstawia – oparte na kluczowych dla tematu informacjach – stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście, ale poziom uogólnienia jest zaburzony	notatka przedstawia stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście ALBO notatka przedstawia niepełne stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście	notatka nie spełnia żadnego z kryteriów określonego dla 1 pkt
B. zestawienie stanowisk obu autorów	w notatce zestawiono stanowiska obu autorów; poprawnie wskazano np. punkty wspólne/ rozbieżne albo różnorodność aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki ujętych w tekstach obu autorów	w notatce zestawiono stanowiska obu autorów; poprawnie wskazano np. punkty wspólne/ rozbieżne albo różnorodność aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki ujętych w tekstach obu autorów	stanowisk obu autorów nie zestawiono albo zestawiono je niepoprawnie; nie wskazano np. punktów wspólnych/ rozbieżnych albo różnych aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki ujętych w tekstach obu autorów	
C. spójność	notatka stanowi logiczną	notatka stanowi logiczną i zorganizowaną	notatka stanowi logiczną i zorganizowaną	

	i zorganizowaną całość	całość ALBO w notatce występują usterki w spójności	całość ALBO w notatce występują usterki w spójności	
D. długość notatki	60–90 wyrazów	60–90 wyrazów	60–90 wyrazów	

Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna

1 pkt – poprawny zapis, dopuszczalne dwa błędy (językowe, ortograficzne lub interpunkcyjne).

0 pkt – trzy i więcej błędów (językowych, ortograficznych lub interpunkcyjnych).

Uwaga.

Jeżeli w kryterium *Treść* przyznano 0 pkt, wówczas nie przyznaje się punktów w kryterium *Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna*.

INFORMACJA O ZASADACH OCENIANIA NOTATKI SYNTETYZUJĄCEJ NAPISANEJ PRZEZ ZDAJĄCYCH ZE SPECYFICZNYMI TRUDNOŚCIAMI W UCZENIU SIĘ (Z DYSLEKSJĄ, DYSORTOGRAFIĄ, DYSGRAFIĄ)	
Treść (0–3)	Egzaminator ocenia treść notatki syntetyzującej zgodnie z tabelą zamieszczoną na s. 30–31 tego dokumentu.
Poprawność językowa (0–1)	1 pkt – zapis poprawny językowo, dopuszczalne trzy błędy językowe. 0 pkt – cztery i więcej błędów językowych. **Uwaga.** Oceniając notatkę syntetyzującą zdającego, u którego stwierdzono specyficzne trudności w uczeniu się (dysleksję lub dysortografię albo dysgrafię), egzaminator nie ocenia ani poprawności ortograficznej, ani interpunkcyjnej.

ZASADY OCENIANIA WYPRACOWANIA

Ogólne zasady oceniania wypracowania

1. Zdający może zrealizować temat w wybranej przez siebie formie wypowiedzi, np.: rozprawka, szkic krytyczny, przemówienie, list otwarty, artykuł, esej, pod warunkiem że będzie to **wypowiedź argumentacyjna**.
2. Do pełnej realizacji polecenia wystarczy przywołanie **dwóch** argumentów.
3. Przywołanie utworu literackiego w formie streszczenia nie stanowi argumentu.
4. W wypracowaniu **nie jest wymagane** omawianie utworów literackich ani w porządku chronologicznym, ani w porządku przedstawionym w temacie, tj. lektura obowiązkowa, inny utwór literacki, konteksty. Zdający powinien zrealizować temat zgodnie z przyjętą przez siebie koncepcją.
5. Funkcjonalność wykorzystania w wypracowaniu utworu literackiego nie oznacza konieczności omówienia przez zdającego wszystkich elementów fabuły, sensów utworu istotnych (z punktu widzenia egzaminatora) ze względu na zagadnienie sformułowane w temacie. Zadaniem egzaminatora jest ocena stworzonej przez zdającego pracy pisemnej. Egzaminator nie może kierować się <u>własnym wyobrażeniem</u>, jak inaczej/lepiej można by taką pracę napisać. W ocenie należy uwzględnić <u>to, co w pracy jest</u>, a nie to, co – zdaniem egzaminatora – mogłoby/powinno w niej być.
6. Losy postaci literackiej są uogólnieniem ludzkiego doświadczenia. Dlatego jeżeli problem sformułowany w temacie odnosi się do człowieka, to za trafne uznaje się odwołanie przez zdającego w wypracowaniu również do postaci literackich, które nie są ludźmi. Ta sama zasada dotyczy również tekstów kultury.
7. Zdający musi w wypracowaniu wykorzystać dwa konteksty, ale nie musi odwoływać się do dwóch różnych typów kontekstów, np. jeden kontekst jest filozoficzny, drugi – historyczny; mogą być to dwa konteksty z tej samej kategorii.
8. Jeżeli zdający przywoła w wypracowaniu lekturę obowiązkową jako kontekst i popełni błąd kardynalny, to praca zostanie oceniona na 0 punktów.
9. Jeżeli wypowiedź jest w całości nieczytelna (w rozumieniu czytelności zapisu), egzaminator oceni ją na 0 punktów.
10. Jeżeli wypowiedź nie zawiera w ogóle rozwinięcia (np. zdający napisał tylko wstęp), egzaminator przyzna 0 punktów w każdym kryterium.
11. Jeżeli wypowiedź zawiera mniej niż 300 wyrazów, jest oceniana wyłącznie w kryteriach: *Spełnienie formalnych warunków polecenia* oraz *Kompetencje literackie i kulturowe*. W pozostałych kryteriach egzaminator przyzna 0 punktów.
12. Jeżeli wypowiedź jest napisana niesamodzielnie, np. zawiera fragmenty odtworzone z podręcznika lub innego źródła, w tym internetowego, lub jest przepisana od innego zdającego, wówczas egzamin z języka polskiego, w przypadku takiego zdającego, zostanie unieważniony. Oznacza to, że zdający nie zdaje egzaminu i nie może przystąpić do egzaminu w terminie poprawkowym w sierpniu (może przystąpić do egzaminu w kolejnych latach jego przeprowadzania).
13. Jeżeli wypowiedź zawiera fragmenty przepisane z zadania (polecenia, tekstu) zawartego w cz. 1. lub w cz. 2. arkusza egzaminacyjnego bez interpretacji tych fragmentów / komentarza do tych fragmentów, wówczas <u>za wypracowanie</u> zdający otrzyma 0 pkt. Całość pracy tego zdającego <u>nie jest</u> unieważniana.
14. Zabronione jest pisanie wypowiedzi obraźliwych, wulgarnych lub propagujących postępowanie niezgodne z prawem. W przypadku takich wypowiedzi zostanie podjęta

indywidualna decyzja dotycząca danej pracy, np. nie zostaną przyznane punkty za styl i język lub cała wypowiedź nie będzie podlegała ocenie.

Utwory literackie, w tym lektury

1. Za utwór literacki w wypracowaniu **nie uznaje się**: komiksu, powieści obrazkowej, mangi, scenariusza filmowego, gry komputerowej. Te teksty kultury mogą zostać wykorzystane w wypracowaniu jako kontekst.
2. Ani jako utworów literackich, ani jako kontekstów nie traktuje się utworów literackich i tekstów piosenek obcojęzycznych, które nie zostały przetłumaczone na język polski.
3. Za lekturę obowiązkową uznaje się odwołanie przez zdającego do każdej księgi biblijnej. Biblia jest utworem literackim, którego znajomość nie obowiązuje w całości, dlatego żaden błąd rzeczowy w odniesieniu do Biblii nie jest błędem kardynalnym.
4. Zbiory mitów inne niż *Mitologia* Jana Parandowskiego nie są uznawane za lekturę obowiązkową – mogą stanowić np. kontekst.

Język, ortografia i interpunkcja

1. Wszystkie wyrazy napisane przez zdającego składają się na sumę wyrazów w wypracowaniu. Jeżeli zdający napisze rozdzielnie wyraz, który powinien napisać łącznie, to liczymy go jako dwa wyrazy. Liczbę wyrażoną cyframi traktujemy jako jeden wyraz.
2. Jeżeli zdający nadaje tytuły lub śródtytuły pracy lub jej poszczególnym częściom, to bierze się je pod uwagę przy ocenie pracy, np. przy ocenie spójności. Tytuły i śródtytuły wlicza się do ogólnej liczby wyrazów.
3. **Nie są błędami językowymi powtórzenia wyrazów pojawiających się w temacie**, np.: *człowiek, bunt*, *konsekwencje*, *relacje*, *kształtowanie*.
4. Poprawne są różne wersje pisowni następujących tytułów utworów literackich:
   - „**Rozmowa M**istrza Polikarpa ze Śmiercią” albo „**Rozmowa m**istrza Polikarpa ze Śmiercią”, albo „**Dialog M**istrza Polikarpa ze Śmiercią”, albo „**Dialog m**istrza Polikarpa ze Śmiercią”
   - „Boska **K**omedia” albo „Boska **k**omedia”
   - „Nie-Boska **K**omedia” albo „Nie-Boska **k**omedia”
   - „Mała **A**pokalipsa” albo „Mała **a**pokalipsa”.
   - „Rozdzi**ó**bią nas kruki, wrony…” albo „Rozdzi**o**bią nas kruki, wrony…”
   - „Inny świat” albo „Inny **Ś**wiat”
   - „Rok 1984” albo „1984”
   - „Górą „Edek” ” albo „Górą Edek”.

   Zdający musi jednak konsekwentnie stosować w wypracowaniu wybraną wersję zapisywania danego tytułu.
5. Jeżeli zdający nie stosuje w wypracowaniu cudzysłowu w zapisie tytułów utworów literackich, to pominięcie cudzysłowu traktuje się jako błąd interpunkcyjny. Jeżeli zdający w swojej pracy konsekwentnie stosuje błędną interpunkcję w zapisie tytułu tego samego utworu literackiego, to egzaminator policzy ten błąd tylko raz.

SZCZEGÓŁOWE ZASADY OCENIANIA WYPRACOWANIA

Oceniając wypracowanie, egzaminatorzy będą przydzielali punkty w czterech **kryteriach głównych**, tj.:
1. spełnienie formalnych warunków polecenia (od 0 do 1 pkt; ≈ 3%)
2. kompetencje literackie i kulturowe (od 0 do 16 pkt; ≈ 46%)
3. kompozycja wypowiedzi (od 0 do 7 pkt; = 20%)
4. język wypowiedzi (od 0 do 11 pkt; ≈ 31%).

W ramach 3. kryterium głównego, tj. „kompozycja wypowiedzi", egzaminatorzy będą przydzielali punkty w trzech kryteriach składowych, tj.:
3a. struktura wypowiedzi
3b. spójność wypowiedzi (tj. logika i uporządkowanie wypowiedzi)
3c. styl wypowiedzi.

W ramach 4. kryterium głównego, tj. „język wypowiedzi", egzaminatorzy będą przydzielali punkty w trzech kryteriach składowych, tj.:
4a. zakres i poprawność środków językowych
4b. poprawność ortograficzna
4c. poprawność interpunkcyjna.

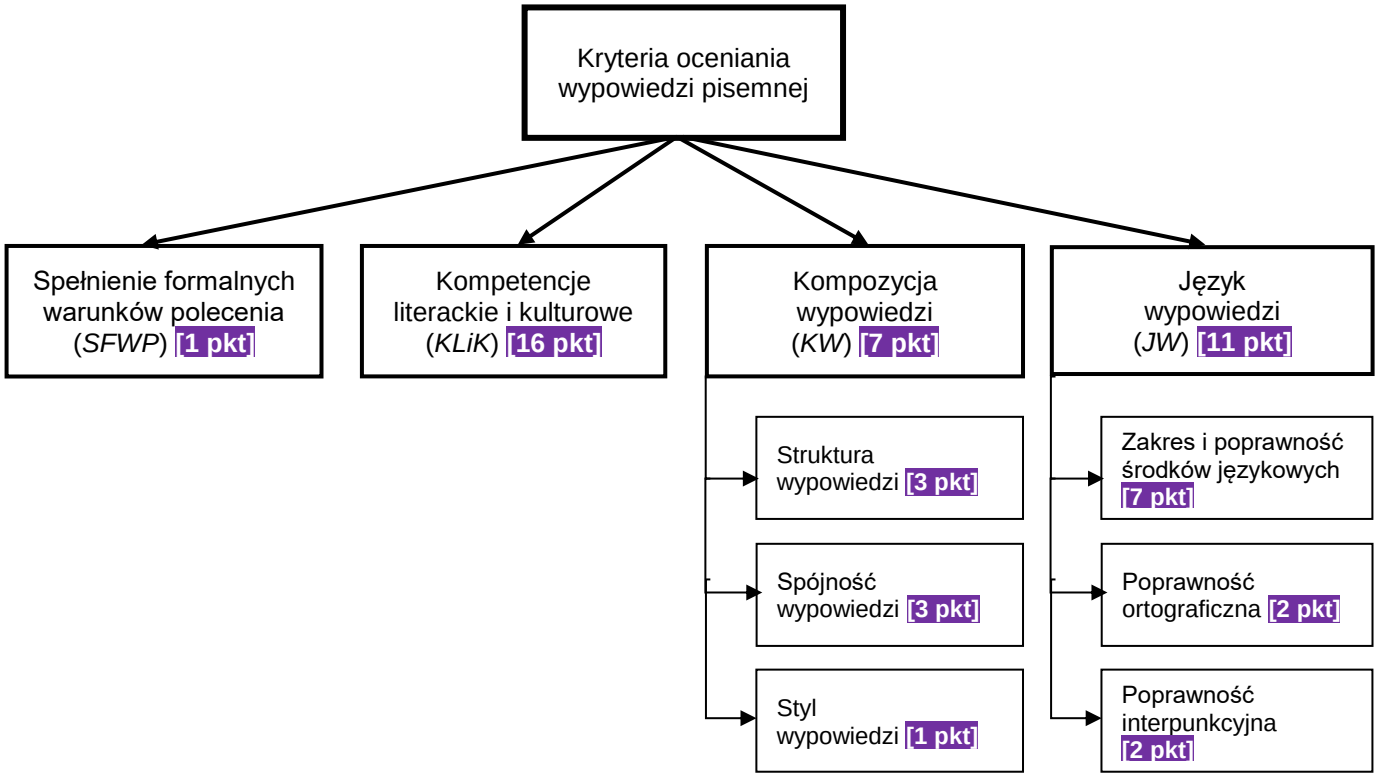

1. Spełnienie formalnych warunków polecenia (maksymalnie 1 punkt)

Sprawdzając wypracowanie zdającego w tym kryterium, egzaminator będzie oceniał, czy:
- nie występuje w nim błąd kardynalny
- w wypracowaniu zdający odwołał się do lektury obowiązkowej wybranej z listy lektur zamieszczonej w arkuszu egzaminacyjnym
- wypowiedź w co najmniej jednym fragmencie dotyczy problemu wskazanego w poleceniu
- napisane wypracowanie jest w jakiejkolwiek części wypowiedzią argumentacyjną.

• W wypracowaniu nie występuje błąd kardynalny. ORAZ • W wypracowaniu jest odwołanie do lektury obowiązkowej wybranej z listy lektur zamieszczonej w arkuszu egzaminacyjnym. ORAZ • Wypracowanie przynajmniej częściowo dotyczy problemu wskazanego w poleceniu. ORAZ • Wypracowanie przynajmniej częściowo jest wypowiedzią argumentacyjną.	**1 pkt**
• Wypracowanie nie spełnia któregokolwiek z warunków określonych w kategorii „1 pkt”. ALBO • Wypowiedź jest napisana w formie planu albo w punktach.	**0 pkt**

Uwaga.
Jeżeli w kryterium *Spełnienie formalnych warunków polecenia* przyznano 0 pkt, we wszystkich pozostałych kryteriach przyznaje się 0 pkt.

Wyjaśnienia (kryterium 1. – *SFWP*)

1. Błąd kardynalny to błąd rzeczowy świadczący o **całkowicie** nieuprawnionej interpretacji lektury obowiązkowej, do której odwołuje się zdający, będącej falsyfikacją tego utworu wynikającą z nieznajomości jego treści w zakresie:
   a) głównych wątków utworu;
   b) losów głównych bohaterów, w tym np. łączenie biografii różnych bohaterów.

2. W przypadku lektur obowiązkowych błąd kardynalny może dotyczyć wyłącznie lektur obowiązkowych wskazanych w podstawie programowej jako lektury do omówienia w całości (nie we fragmentach).

3. W wypracowaniu zdający musi odwołać się do lektury obowiązkowej – w zależności od tematu – wskazanej w poleceniu albo wybranej z listy lektur zamieszczonej w arkuszu egzaminacyjnym. Odwołanie się zdającego do lektury obowiązkowej oznacza, że co najmniej jedno zdanie o tej lekturze ma charakter analityczny, a nie tylko informacyjny.
   a) Przykład zdania analitycznego: W *Lalce* to w Zasławku można zobaczyć świetnie funkcjonujące gospodarstwo Prezesowej, która realizowała pozytywistyczne idee pracy organicznej i pracy u podstaw.
   b) Przykład zdania informacyjnego: W swojej pozytywistycznej powieści pt. *Lalka* Bolesław Prus ukazuje obraz Warszawy.

   Za zdania informacyjne uznaje się również sformułowania będące wyłącznie przepisanymi fragmentami polecenia lub parafrazą polecenia.

4. Jeśli jedyna lektura obowiązkowa jest przywołana lakonicznie, bardziej w kontekście / w nawiązaniu do innego utworu literackiego, który zdający szerzej omawia w wypracowaniu, wówczas przywołanie tej lektury traktowane jest jako spełnienie formalnych warunków zadania, ale oceniając KLiK, nie uwzględnia się tej lektury jako kontekst.

5. „Problem wskazany w poleceniu” obejmuje:
   a) zakres merytoryczny zagadnienia, którego omówienie jest wymagane, ORAZ
   b) opinię zdającego wraz z uzasadnieniem.

6. Wypracowanie przynajmniej częściowo dotyczy problemu wskazanego w poleceniu, jeżeli obejmuje co najmniej jeden aspekt zakresu merytorycznego ORAZ opinię albo uzasadnienie.

7. Wypracowanie przynajmniej częściowo jest wypowiedzią argumentacyjną, jeżeli zawiera co najmniej jeden akapit argumentacyjny.

2. Kompetencje literackie i kulturowe (maksymalnie 16 punktów)

Sprawdzając wypracowanie zdającego w tym kryterium, egzaminator będzie oceniał, czy w wypracowaniu zdający:

- wykorzystał znajomość wybranej lektury obowiązkowej oraz innego utworu literackiego w sposób funkcjonalny
- funkcjonalnie wykorzystał konteksty, np.: historycznoliteracki, teoretycznoliteracki, literacki, biograficzny, kulturowy, mitologiczny, biblijny, religijny, historyczny, filozoficzny, egzystencjalny, polityczny, społeczny, które pogłębiają i rozwijają rozważany problem
- przedstawił bogatą argumentację, świadczącą o jego erudycji
- wykazał się wiedzą i umiejętnościami z zakresu kształcenia literackiego i kulturowego oraz kształcenia językowego
- nie popełnił błędów rzeczowych zarówno w odniesieniu do przywołanych tekstów literackich oraz kontekstów, jak i terminologii historycznoliterackiej oraz/lub teoretycznoliterackiej.

Funkcjonalność wykorzystania utworów wskazanych w poleceniu (lektury obowiązkowej oraz innego utworu literackiego).	**Poziom argumentacji wypowiedzi; erudycyjność wypowiedzi**	**Liczba punktów**	**Błędy rzeczowe**
Dwa utwory wykorzystane w pełni funkcjonalnie.	• Bogata argumentacja. • Funkcjonalne wykorzystanie dwóch kontekstów. • Wypowiedź świadczy o erudycji zdającego.	**16 pkt**	Za każdy błąd rzeczowy należy odjąć 1 pkt od ogólnej liczby punktów przyznanych za *KLiK* (od 0 do 16; bez punktów ujemnych).
	• Zadowalająca argumentacja. • Co najmniej jeden kontekst wykorzystany funkcjonalnie.	**15 pkt**	
	• Zadowalająca argumentacja. • W pracy kontekst/konteksty wykorzystano częściowo funkcjonalnie.	**14 pkt**	
	• Powierzchowna argumentacja. • W pracy nie wykorzystano funkcjonalnie kontekstów.	**13 pkt**	
Jeden utwór wykorzystany w pełni funkcjonalnie, a drugi – częściowo funkcjonalnie.	• Bogata argumentacja. • Funkcjonalne wykorzystanie dwóch kontekstów. • Wypowiedź świadczy o erudycji zdającego.	**12 pkt**	
	• Zadowalająca argumentacja. • Co najmniej jeden kontekst wykorzystany funkcjonalnie.	**11 pkt**	
	• Powierzchowna argumentacja. • W pracy kontekst/konteksty wykorzystano częściowo funkcjonalnie.	**10 pkt**	
	• Powierzchowna argumentacja. • W pracy nie wykorzystano funkcjonalnie kontekstów.	**9 pkt**	
Dwa utwory wykorzystane częściowo funkcjonalnie. ALBO tylko jeden utwór wykorzystany w pełni funkcjonalnie, a drugi – niefunkcjonalnie.	• Trafna argumentacja. • Funkcjonalne wykorzystanie dwóch kontekstów. • Praca zawiera **fragmenty** erudycyjne.	**8 pkt**	
	• Zadowalająca argumentacja. • Co najmniej jeden kontekst wykorzystany funkcjonalnie.	**7 pkt**	
	• Powierzchowna argumentacja. • W pracy kontekst/konteksty wykorzystano częściowo funkcjonalnie.	**6 pkt**	
	• Powierzchowna argumentacja. • W pracy nie wykorzystano funkcjonalnie kontekstów.	**5 pkt**	
Tylko jeden utwór wykorzystany częściowo funkcjonalnie.	• Trafna argumentacja. • Funkcjonalne wykorzystanie dwóch kontekstów.	**4 pkt**	
	• Zadowalająca argumentacja. • Co najmniej jeden kontekst wykorzystany funkcjonalnie.	**3 pkt**	
	• Powierzchowna argumentacja. • W pracy kontekst/konteksty wykorzystano częściowo funkcjonalnie.	**2 pkt**	
	• Powierzchowna argumentacja. • W pracy nie wykorzystano funkcjonalnie kontekstów.	**1 pkt**	
Żaden utwór nie został wykorzystany przynajmniej w części funkcjonalnie.		**0 pkt**	

Uwaga.
Jeżeli **ostateczna liczba punktów** przyznana w kryterium *Kompetencje literackie i kulturowe*, tj. liczba punktów po odjęciu punktów za błędy rzeczowe (jeżeli wystąpiły w pracy), wynosi 0 pkt, wówczas w pozostałych kryteriach (*Kompozycja wypowiedzi* oraz *Język wypowiedzi*) przyznaje się 0 pkt.

Wyjaśnienia (kryterium 2. – *KLiK*)

1. Poprzez wykorzystanie utworu rozumie się wykorzystanie znajomości jego treści oraz odczytanych sensów.

2. Zdający powinien funkcjonalnie wykorzystać w wypracowaniu znajomość dwóch utworów wskazanych w poleceniu, tzn. lektury obowiązkowej ORAZ innego utworu literackiego. Funkcjonalne wykorzystanie znajomości tekstu oznacza przywołanie w wypracowaniu:
   1) takich elementów fabuły, np. wydarzeń, bohaterów, wątków
   2) sensów utworów,

   które istotnie wspierają tok rozumowania zdającego, albo dobrze ilustrują to, o czym zdający pisze.

   Funkcjonalność wykorzystania znajomości tekstów ocenia się w odniesieniu do tematu pracy. Jeżeli w części zasadniczej pracy w charakterze argumentów/przykładów wykorzystane są elementy fabuły lub sensy utworów, które nie są spójne np. ze stanowiskiem zdającego wyrażonym we wstępie do pracy – wówczas uwzględnia się tę niespójność w ocenie spójności.

3. Utwór literacki nie jest wykorzystany funkcjonalnie, jeżeli zdający wyłącznie streszcza ten utwór lub wybrane jego wątki, ale nie wyciąga żadnego wniosku, nie formułuje żadnej refleksji związanej ze streszczonym utworem.

4. Jeżeli zdający w wypracowaniu napisze więcej niż o dwóch utworach literackich (np. o dwóch lekturach obowiązkowych i o dwóch innych tekstach literackich), o różnym stopniu funkcjonalności, do oceny stopnia realizacji kryterium bierze się pod uwagę dwa utwory wykorzystane w sposób najbardziej funkcjonalny, z których jeden musi być lekturą obowiązkową. Pozostałe utwory mogą być traktowane jako kontekst literacki.

5. Argumentacja to udowodnienie tezy/opinii/stanowiska przedstawionego przez zdającego za pomocą argumentów.

   Bogata argumentacja – to argumentacja rzeczowa, pogłębiona, poparta trafnymi przykładami i **szeroka/wieloaspektowa**, uwzględniająca konteksty, stanowiąca – jako całość – wnikliwą analizę problemu sformułowanego w poleceniu; zawiera elementy refleksji / głębszego namysłu nad problemem. W sytuacji, gdy znajomość utworów literackich została wykorzystana częściowo funkcjonalnie, mówimy o argumentacji trafnej.

   Zadowalająca argumentacja – to argumentacja rzeczowa, pogłębiona, poparta trafnymi przykładami.

   Powierzchowna argumentacja – to argumentacja oparta na uogólnieniach, niewnikająca w istotę rzeczy, poprzestająca na pobieżnych obserwacjach, mało dokładna, czasami niepoparta przykładami; również argumentacja, w której zdający podejmuje próbę zbudowania argumentu, dobierając jedynie środki językowe typowe dla struktur argumentacyjnych, np. *Moim pierwszym argumentem jest...*

6. Kontekst należy rozumieć jako odniesienie się przez zdającego w pracy do np.:
   1) innego utworu literackiego niż wskazany w poleceniu
   2) historii literatury
   3) teorii literatury

4) charakteru epoki
5) biografii autora
6) filmu, spektaklu teatralnego
7) utworu muzycznego, dzieła plastycznego
8) mitologii
9) Biblii
10) religii
11) historii
12) filozofii
13) kwestii politycznych
14) kwestii społecznych,

wybrane przez zdającego w sposób celowy, przydatne do osadzenia omawianego utworu w szerszej perspektywie i pogłębionego odczytania sensów utworu literackiego, do którego zdający odwołuje się w wypracowaniu. Funkcjonalne wykorzystanie kontekstu polega na trafnym jego doborze ze względu na rozważany problem; kontekst pogłębia i rozwija omawiane zagadnienie. Pogłębienie i omówienie danego zagadnienia poprzez konteksty nie oznacza konieczności dogłębnej analizy samych kontekstów jako takich; w szczególności nie może prowadzić do dygresji stosowanej niefunkcjonalnie.

7. Kontekst wykorzystany częściowo funkcjonalnie to odniesienie wyłącznie na poziomie przywołania, np. informacji, wydarzenia; kontekst jest poprawny, ale ogranicza się tylko do funkcji informacyjnej, nie pogłębia i nie rozwija omawianego zagadnienia.

8. Kontekst poprzez odniesienie się przez zdającego do innego utworu literackiego niż wskazany w poleceniu nie jest wykorzystany funkcjonalnie, jeżeli zdający wyłącznie streszcza ten utwór lub wybrane jego wątki, ale nie wyciąga żadnego wniosku, nie formułuje żadnej refleksji związanej ze streszczonym utworem.

9. Erudycję należy rozumieć jako wiedzę przedmiotową zdającego, w tym wiedzę i umiejętność wykorzystania kontekstów, kodów kulturowych, terminologii, znajomości kultury, w tym literatury i sztuki. Wypowiedź świadcząca o erudycji zdającego to wypracowanie, w którym zdający, rozważając problem sformułowany w poleceniu, funkcjonalnie wykorzystał wiedzę przedmiotową.

10. W ocenie poziomu argumentacji wypowiedzi nie uwzględnia się fragmentów wypowiedzi zawierających błędy rzeczowe.

11. Błąd rzeczowy – to błąd świadczący o:
    - nieznajomości wskazanej w poleceniu lektury obowiązkowej (zamieszczonej w arkuszu egzaminacyjnym), do której odwołuje się zdający, w zakresie innym niż w przypadku błędu kardynalnego, tj. np. błąd w nazwisku autora, w przypisaniu autorstwa, w nazwisku/imieniu bohatera (dopuszczalne błędy w zapisie, nieprowadzące do trudności w identyfikacji bohatera lub autora, np. **Russeau* albo **Rouseau* zamiast *Rousseau* – błędny zapis to błąd ortograficzny), dotyczący losów bohaterów drugoplanowych bądź wątków innych niż główne
    - nieznajomości utworu literackiego lub tekstu kultury, do którego odwołuje się zdający, innego niż lektura obowiązkowa lub utwór literacki wskazany w poleceniu (każdy błąd merytoryczny)

- nieuprawnionej interpretacji fragmentu lub fragmentów / części utworu literackiego, w tym poetyckiego, do którego odwołuje się zdający, będącej częściową lub całkowitą falsyfikacją danego utworu
- nieznajomości zagadnień z zakresu teorii i historii literatury bądź języka, np. stosowanie pojęć typowych dla epiki w odniesieniu do liryki (np. **narrator wiersza*; **wiersz „Ocalony" Różewicza opowiada*). Nie są błędem rzeczowym sformułowania takie jak np. *utwór pokazuje*, *wiersz ukazuje*
- braku wiedzy dotyczącej wybranego przez zdającego kontekstu, np. błędne przywołanie pojęć lub faktów historycznych.

Jako błąd rzeczowy traktujemy również niepoprawne przywołanie cytatu z utworu literackiego, oznaczone cudzysłowem.

12. Dokładnie ten sam błąd rzeczowy (np. konsekwentne stosowanie błędnego imienia bohatera, którego da się w jednoznaczny sposób zidentyfikować, a fakty opisane w wypracowaniu świadczą o znajomości lektury) powtórzony kilkakrotnie jest liczony jako jeden błąd.

13. Jeżeli dane sformułowanie stosowane/uznawane jest w nauczaniu zwyczajowo za „termin" (np. *apokalipsa spełniona*), ale nie jest terminem w rozumieniu encyklopedycznym oraz/lub nie jest wymienione w podstawie programowej, to błędu w takim sformułowaniu (np. **apokalipsa przepowiadana*) nie traktuje się jako błędu rzeczowego, a jako błąd językowy.

3. Kompozycja wypowiedzi: struktura, spójność i styl (maksymalnie 7 punktów)

Sprawdzając wypracowanie zdającego w tym kryterium, egzaminator będzie oceniał, czy:

1. *w zakresie struktury wypowiedzi:*

- kompozycja wypowiedzi jest funkcjonalna, tzn. czy układ wywodu / sposób uporządkowania treści pomaga w zrozumieniu wypowiedzi
- podział wypowiedzi – zarówno w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie), jak i w zakresie struktury akapitów – jest poprawny i funkcjonalny

2. *w zakresie spójności wypowiedzi:*

- wypowiedź jest spójna, tzn. złożona z elementów, które tworzą logiczną i uporządkowaną całość
- w wypowiedzi spójność jest zachowana zarówno wewnątrz zdań, jak również między zdaniami i akapitami
- w wypowiedzi użyte zostały odpowiednie środki językowe, np. wskaźniki zespolenia tekstu, struktury metatekstowe, leksykalne wykładniki spójności, które ułatwiają śledzenie toku rozumowania autora

3. *w zakresie stylu wypowiedzi:*

- styl wypowiedzi jest stosowny, tzn. czy zdający konsekwentnie posługuje się jednym, wybranym stylem, a jeżeli miesza różne style w wypowiedzi – to czy jest to uzasadnione (czy czemuś to służy, jest funkcjonalne) oraz czy zdający nie napisał wypowiedzi, stosując słownictwo charakterystyczne dla stylu potocznego w odmianie mówionej.

3a. Struktura wypowiedzi

Uporządkowanie elementów treściowych wypowiedzi	**Podział wypowiedzi**	**Liczba punktów**
Elementy treściowe wypowiedzi w całości lub w przeważającej części pracy są zorganizowane problemowo.	Poprawny zarówno w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie), jak i w zakresie struktury akapitów; sposób podziału tekstu pomaga w zrozumieniu tez zdającego. Dopuszczalna 1 usterka.	**3 pkt**
	Usterki w podziale tekstu w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie) ALBO w zakresie struktury akapitów.	**2 pkt**
	Usterki w podziale tekstu w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie) ORAZ w zakresie struktury akapitów.	**1 pkt**
• W pracy podjęta jest próba organizacji elementów treściowych wypowiedzi problemowo. • Elementy treściowe wypowiedzi zorganizowane w pracy częściowo problemowo, częściowo wyłącznie pod względem formalnym. • Elementy treściowe wypowiedzi w całości lub w przeważającej części pracy zorganizowane wyłącznie pod względem formalnym, np. wg kolejno omawianych tekstów literackich.	Poprawny zarówno w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie), jak i w zakresie struktury akapitów; sposób podziału tekstu pomaga w zrozumieniu tez zdającego. Dopuszczalna 1 usterka.	**2 pkt**
	Usterki w podziale tekstu w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie) ALBO w zakresie struktury akapitów.	**1 pkt**
	Usterki w podziale tekstu w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie) ORAZ w zakresie struktury akapitów.	**0 pkt**
Elementy treściowe wypowiedzi niezorganizowane; wypowiedź stanowi zbiór w znacznej mierze niezależnych elementów.		**0 pkt**

Wyjaśnienia (kryterium 3a – *Struktura wypowiedzi*)

1. Elementy treściowe wypowiedzi to – najogólniej rzecz ujmując – „bloki", na które podzielone jest wypracowanie (w najprostszej formie: wstęp – część zasadnicza (rozwinięcie) – zakończenie, ale „część zasadnicza" zazwyczaj jest dzielona na kolejne „bloki", tj. akapity).
   1) Elementy treściowe wypowiedzi są zorganizowane problemowo (w toku problemowym), jeżeli każdy z „bloków" w części zasadniczej wypracowania omawia np. jeden aspekt tematu. Omawiając wybrany aspekt, zdający przywołuje argumentację i przykłady z różnych tekstów literackich / kontekstów; czynnikiem organizującym dany „blok" jest właśnie problem („ponadtekstowo", „międzytekstowo"), a nie dany tekst literacki.
   2) Możliwa jest sytuacja, w której zorganizowanie problemowe „pokrywa się" ze zorganizowaniem według kolejno omawianych tekstów literackich, jeżeli w pracy widoczny jest zamysł kompozycyjny wskazujący na tematyczne ustrukturyzowanie wypowiedzi, np. kolejny tekst literacki stanowi przykład umożliwiający np. uszczegółowienie wcześniej omawianego zagadnienia.
   3) Elementy treściowe wypowiedzi są zorganizowane wyłącznie pod względem formalnym (w toku liniowym), jeżeli każdy z „bloków" w części zasadniczej wypracowania dotyczy innego tekstu literackiego / kontekstu, a jedynym identyfikowalnym czynnikiem organizującym taki układ jest po prostu omawianie w następujących po sobie „blokach" zagadnień dotyczących kolejnych tekstów / kontekstów; tekst jest zorganizowany wg tekstów „jeden po drugim" (np. zmiana kolejności akapitów nie wpływa na strukturę tekstu).
2. Ocena podziału wypowiedzi w skali ogólnej wymaga rozważenia proporcji i funkcjonalności zasadniczych „bloków" pracy, tj. wstępu – części zasadniczej – zakończenia. Usterki w podziale wypowiedzi w skali ogólnej mogą wynikać z np. nieproporcjonalnie i niefunkcjonalnie długiego wstępu, ze zbyt krótkiego (lakonicznego) zakończenia lub z braku jednego z tych „bloków".
3. Ocena podziału wypowiedzi na akapity wymaga rozważenia, czy logika wywodu została odzwierciedlona w podziale na graficznie wyodrębnione i funkcjonalne akapity. Usterki w podziale wypowiedzi na akapity mogą wynikać np. z faktu, że w pracy występują wyodrębnione graficznie akapity, które nie stanowią zwartej myślowo całości, albo występują akapity, które powinny zostać podzielone na mniejsze bloki, ponieważ taki akapit zawiera kilka wątków (każdy z takich wątków stanowi sam w sobie zwartą myślowo całość).
4. W ocenie struktury wypowiedzi nie uwzględnia się niezrealizowania przez zdającego któregoś z elementów tematu, np. nieodwołania się w ogóle do jednego z tekstów wskazanych w temacie jako obowiązkowy.

3b. Spójność wypowiedzi

Wypowiedź jest w całości spójna lub występują w niej nie więcej niż 2 zaburzenia w spójności (tj. logice, uporządkowaniu) na poziomie poszczególnych akapitów LUB całej wypowiedzi.	**3 pkt**
W wypowiedzi występuje 3–5 zaburzeń w spójności (tj. logice, uporządkowaniu) na poziomie poszczególnych akapitów LUB całej wypowiedzi.	**2 pkt**
• W wypowiedzi występuje 6–8 zaburzeń w spójności (tj. logice, uporządkowaniu) na poziomie poszczególnych akapitów LUB całej wypowiedzi. LUB • Wstęp pracy jest treściowo niespójny z częścią zasadniczą pracy ALBO z zakończeniem pracy. ALBO • Zakończenie pracy jest treściowo niespójne z wstępem ALBO częścią zasadniczą pracy.	**1 pkt**
• W wypowiedzi występuje 9 lub więcej zaburzeń w spójności (tj. logice, uporządkowaniu) na poziomie poszczególnych akapitów LUB całej wypowiedzi. LUB • Wstęp pracy jest treściowo niespójny z częścią zasadniczą pracy ORAZ z zakończeniem pracy. ALBO • Zakończenie pracy jest treściowo niespójne z wstępem ORAZ częścią zasadniczą pracy.	**0 pkt**

Wyjaśnienia (kryterium 3b – *Spójność wypowiedzi*)

1. Wypowiedź jest <u>spójna</u>, jeżeli elementy, które ją tworzą, stanowią logiczną i uporządkowaną całość.

2. <u>Wywód jest uporządkowany</u>, jeśli każdy kolejny akapit wynika z poprzedniego, a np. przestawienie akapitów zaburzyłoby tok rozumowania przyjęty przez zdającego.

3. <u>Zaburzenia</u> w spójności mogą wynikać m.in. z:
   a) błędów logicznych, w tym ze zbyt daleko idących uogólnień, nieuzasadnionych wniosków (np. wnioski w zakończeniu pracy nie wynikają z przeprowadzonego rozumowania), sprzecznych stwierdzeń
   b) odstępstw od podporządkowania wywodu myśli przewodniej, np. wypracowanie zawiera niefunkcjonalne fragmenty stanowiące niezwiązane z tematem wątki poboczne
   c) zredagowaniu wstępu lub rozwinięcia, lub zakończenia, lub akapitu, które nie pasują logicznie do pozostałej części wypracowania, nie łączą się logicznie z poprzedzającą je częścią / poprzedzającym je akapitem
   d) rozwijania jednocześnie więcej niż jednego wątku („zazębiania” się wątków)
   e) pomijania pośrednich ogniw rozumowania, tzw. skróty myślowe
   f) wprowadzenie treści nieistotnych, zbędnych dla pracy, bez związku / pozostających w wątpliwym związku z tematem/wywodem

g) wprowadzania dygresji stosowanych niefunkcjonalnie
h) przerywania toku myślenia zbędnymi zdaniami.

4. Błędy w spójności wewnątrz akapitów oznaczają np. nielogiczne połączenia zdań w akapicie oraz brak zastosowania w nim wskaźników zespolenia.

5. Błędy w spójności między akapitami oznaczają nielogiczne powiązanie danego akapitu z poprzednim lub poprzednimi akapitami oraz brak zastosowania wskaźników zespolenia między akapitami.

6. Błąd w składni prowadzący do błędu w spójności jest traktowany zarówno jako błąd językowy, jak i błąd w spójności.

3c. Styl wypowiedzi

Styl w całości lub w przeważającej części stosowny, tj. adekwatny do odmiany pisanej języka oraz do sytuacji komunikacyjnej (jednorodny albo funkcjonalnie niejednorodny).	**1 pkt**
Wypracowanie nie spełnia warunków określonych w kategorii „1 pkt”.	**0 pkt**

Wyjaśnienia (kryterium 3c – *Styl wypowiedzi*)

1. Styl wypowiedzi – co do zasady – powinien być: jasny, prosty (nie: zawiły, pretensjonalny), zwięzły, jednolity. Dodatkowo może być żywy, obrazowy.

2. Wypracowanie powinno być napisane stylem stosownym do sytuacji komunikacyjnej, jaką jest egzamin maturalny, co oznacza, że nie należy redagować go, stosując słownictwo charakterystyczne dla stylu potocznego w odmianie mówionej. Styl uznaje się za stosowny w przeważającej części, jeżeli jest stosowany w orientacyjnie 2/3 pracy. Styl jest niestosowny do sytuacji komunikacyjnej, jeżeli orientacyjnie ok. 2/3 wypracowania zredagowane jest przy użyciu struktur językowych charakterystycznych dla stylu potocznego w odmianie mówionej.

3. Styl wypracowania jest jednorodny, jeśli zdający konsekwentnie posługuje się jednym, wybranym stylem, odpowiednim dla treści i formy wypowiedzi, lub miesza różne style w wypowiedzi, ale jest to uzasadnione i celowe.

4. Indywidualne upodobania stylistyczne egzaminatora nie mogą wpływać na ocenę stylu pracy zdającego.

4. Język wypowiedzi (maksymalnie 11 punktów)

Sprawdzając wypracowanie zdającego w tym kryterium, egzaminator będzie oceniał:

1. *w odniesieniu do zakresu i poprawności środków językowych:*

- czy zdający poprawnie użył w wypowiedzi różnych rodzajów zdań i bogatej leksyki (np. frazeologizmów, wyrazów rzadziej używanych w języku polskim), czy też ograniczył się do najprostszych środków językowych
- czy środki językowe, których użył zdający, pozwalają mu zrealizować temat w sposób swobodny i precyzyjny, czy też pobieżny, sprawiający trudność w zrozumieniu tekstu
- ile błędów językowych (fleksyjnych, składniowych, leksykalnych, frazeologicznych, słowotwórczych, stylistycznych) zdający popełnił w pracy

2. *w odniesieniu do poprawności ortograficznej:*

- ile błędów ortograficznych zdający popełnił w pracy

3. *w odniesieniu do poprawności interpunkcyjnej:*

- ile błędów interpunkcyjnych zdający popełnił w pracy.

4a. Zakres i poprawność środków językowych

Oceniając język wypowiedzi, egzaminator najpierw oceni zakres użytych środków językowych, a następnie – ich poprawność. Ostateczną liczbę punktów ustali na podstawie oceny obu tych aspektów wypowiedzi, zgodnie z poniższą tabelą.

	Poprawność środków / Zakres środków	Nie więcej **niż 5** błędów jęz.	**6–8** błędów jęz.	**9–11** błędów jęz.	**12–14** błędów jęz.	**15–17** błędów jęz.	**18–21** błędów jęz.	**22–25** błędów jęz.	**26 lub więcej błędów jęz.**
1.	Szeroki zakres środków językowych, tzn. • zróżnicowana składnia, • zróżnicowana leksyka, w tym np. bogata frazeologia, precyzyjne słownictwo, umożliwiających pełną i swobodną realizację tematu.	**7 pkt**	**6 pkt**	**5 pkt**	**4 pkt**	**3 pkt**	**2 pkt**	**1 pkt**	**0 pkt**
2.	Zadowalający zakres środków językowych, tzn. składnia i leksyka stosowne/odpowiednie do realizacji tematu.	**6 pkt**	**5 pkt**	**4 pkt**	**3 pkt**	**2 pkt**	**1 pkt**	**0 pkt**	**0 pkt**
3.	Wąski zakres środków językowych, tzn. składnia i leksyka proste/ograniczone, utrudniające realizację tematu.	**5 pkt**	**4 pkt**	**3 pkt**	**2 pkt**	**1 pkt**	**0 pkt**	**0 pkt**	**0 pkt**

Przykładowo: za wypowiedź, w której zakres środków językowych wykorzystanych przez zdającego jest zadowalający i w której znajdują się 4 błędy językowe, egzaminator przyzna 6 pkt w tym kryterium.

Wyjaśnienia (kryterium 4a – *Zakres i poprawność środków językowych*)
1. Nie każde nieprecyzyjne sformułowanie jest niepoprawne językowo (stanowi błąd językowy); może być przejawem nieporadności językowej. Błędem jest nieporadność językowa będąca oczywistym nieuzasadnionym naruszeniem obowiązującej normy językowej. 2. Indywidualne upodobania językowe egzaminatora nie mogą wpływać na ocenę poprawności środków językowych w pracy zdającego. 3. W wypracowaniu występuje zróżnicowana składnia, jeżeli w pracy zdający wykorzystał poprawnie co najmniej 4 różne struktury składniowe, np.: zdanie pojedyncze, zdanie złożone, zdanie wielokrotnie złożone, równoważnik zdania, imiesłowowy równoważnik zdania, strona bierna, paralelizm składniowy, poprawne wprowadzanie cytatu, zdanie pytające, zdanie wtrącone. 4. W wypracowaniu występuje zróżnicowana leksyka, jeżeli w pracy zdający np. stosuje wyrazy/wyrażenia synonimiczne, stosuje bogatą frazeologię, używa precyzyjnego słownictwa, w tym np. terminologii. 5. W ocenie zróżnicowania leksyki nie uwzględnia się nieuzasadnionych powtórzeń wyrazów, zwrotów. Nieuzasadnione powtórzenia są uwzględniane w liczbie błędów językowych.

Uwaga.
Powtórzony w wypracowaniu dokładnie ten sam błąd językowy liczy się jako jeden błąd językowy.

4b. Poprawność ortograficzna

Praca jest **bezbłędna** albo zawiera nie więcej niż **1 błąd ortograficzny**. *W przypadku zdających ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się (z dysleksją, dysortografią, dysgrafią):* Praca jest bezbłędna albo zawiera nie więcej niż 4 błędy ortograficzne.	**2 pkt**
Praca zawiera **2–4 błędy ortograficzne**. *W przypadku zdających ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się (z dysleksją, dysortografią, dysgrafią):* Praca zawiera nie więcej niż 5–8 błędów ortograficznych.	**1 pkt**
Praca zawiera **5 lub więcej błędów ortograficznych**. *W przypadku zdających ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się (z dysleksją, dysortografią, dysgrafią):* Praca zawiera 9 lub więcej błędów ortograficznych.	**0 pkt**

Uwaga.
Ten sam wyraz zapisany niepoprawnie ortograficznie, powtórzony w wypracowaniu, jest liczony jako jeden błąd ortograficzny.

4c. Poprawność interpunkcyjna

Praca jest **bezbłędna** albo zawiera nie więcej niż **8 błędów interpunkcyjnych**. *W przypadku zdających ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się (z dysleksją, dysortografią, dysgrafią):* Praca jest bezbłędna albo zawiera nie więcej niż 15 błędów interpunkcyjnych.	**2 pkt**
Praca zawiera **9–16 błędów interpunkcyjnych**. *W przypadku zdających ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się (z dysleksją, dysortografią, dysgrafią):* Praca zawiera 16–30 błędów interpunkcyjnych.	**1 pkt**
Praca zawiera **17 lub więcej błędów interpunkcyjnych**. *W przypadku zdających ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się (z dysleksją, dysortografią, dysgrafią):* Praca zawiera 31 lub więcej błędów interpunkcyjnych.	**0 pkt**

Informacje o błędach uznawanych za ortograficzne w pracach zdających ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się (z dysleksją, dysortografią, dysgrafią)

1. W ocenie poprawności ortograficznej wypracowania egzaminator będzie uwzględniał następujące błędy (tzn. liczył je jako błędy ortograficzne):
   - **błędy w zapisie wyrazów z *u – ó, ż – rz, h – ch***
   - **łamanie zasady pisania wielką literą na początku zdania.**

2. W ocenie poprawności ortograficznej wypracowania egzaminator nie będzie uwzględniał innych niż wymienione w pkt 1. błędów w zapisie (tzn. nie będzie liczył ich jako błędy ortograficzne), w tym:
   - **dodawania, opuszczania, przestawiania liter, sylab lub całych wyrazów**
   - **mylenia liter**
   - – o podobnym kształcie (*a – o*, *l – ł – t*, *n – r*, *m – n*, *u – w*, *e – ę*, *a – ą*, *i – j*, *u – y*)
   - – dużych i małych (z wyjątkiem początku zdania)
   - – odpowiedników głosek zbliżonych fonetycznie (*b – p*, *d – t*, *w – f*, *g – k*, *dz – c*, *sz – s*, *i – y*, *ę – em – en*, *ą – om– on*, *ś – ź*, *ć – dź*)
   - – różniących się w położeniu w stosunku do osi pionowej (*p – b*, *d – b*) lub poziomej (*m – w*, *n – u*, *b – p*, *d – g*, *p – g*)
   - **ominięcia drobnych elementów graficznych, w tym**
   - – oznaczania miękkości nad literami
   - – kropek (*dż*, *ż*, *i*, *j*)
   - – „ogonków” przy literach *ą* lub *ę* i kreski (wężyka) przy literach *ó*, *t* lub *ł*
   - **błędów dotyczących podziału wyrazu**
   - **utraty dźwięczności** (*kóska* **zamiast** *kózka*, *proźba* **zamiast** *prośba*)
   - **błędów wynikających ze schematycznego stosowania zasad ortografii**, np. *startóje* bo *startować*
   - **mylenia przedrostków z przyimkami**, np.: *pode szły*; błędnego zapisywania przyimków z rzeczownikami i przysłówkami, np.: *wklasie, zachwilę, napewno*
   - **niewłaściwego zapisu spółgłosek miękkich**, np.: *rosinie* zamiast *rośnie*, *skosiny* zamiast *skośny*.

Wyrazy z błędami, których nie uwzględnia się w ocenie poprawności ortograficznej, egzaminator podkreśli w wypracowaniu, a na marginesie oznaczenia tych błędów otoczy kółkiem np. ort albo o

INSTRUKCJA OZNACZANIA BŁĘDÓW W WYPRACOWANIACH

Błędy oznaczane na lewym marginesie		
Rodzaj błędu	**Sposób oznaczenia błędu w wypracowaniu**	**Sposób oznaczenia błędu na marginesie**
rzeczowy	podkreślenie linią prostą fragmentu zawierającego błąd albo zaznaczenie tego fragmentu pionową linią	rzecz. ALBO rz.
w spójności	zaznaczenie symbolem ‿ zaburzenia w spójności między zdaniami zaznaczenie symbolem [zaburzenia w spójności między akapitami	sp.
usterka w podziale tekstu w zakresie struktury akapitów	zaznaczenie symbolem]	str.
fragment nie na temat	objęcie klamrą fragmentu nie na temat { }	tem.

Błędy oznaczane na prawym marginesie		
Rodzaj błędu	**Sposób oznaczenia błędu w wypracowaniu**	**Sposób oznaczenia błędu na marginesie**
językowy (fleksyjny, składniowy, leksykalny, frazeologiczny, słowotwórczy, stylistyczny)	podkreślenie linią prostą wyrazu użytego błędnie lub niepoprawnego sformułowania	jęz. ALBO j.
ortograficzny	podkreślenie linią prostą wyrazu z błędem	ort. ALBO o.
interpunkcyjny	umieszczenie znaku X w miejscu brakującego znaku przestankowego lub niepoprawnej interpunkcji	int. ALBO i.
graficzny	podkreślenie linią prostą wyrazu z błędem	graf.

Uwagi.

1. Jeżeli zdający popełnia dokładnie ten sam błąd ortograficzny lub językowy, to na marginesie oznaczenie tego błędu należy otoczyć kółkiem, np. ort lub o
2. Należy konsekwentnie stosować **jeden wybrany sposób** oznaczania błędów na marginesie.
3. Za jeden błąd ortograficzny przyjmuje się kilkukrotne popełnienie przez zdającego błędu w tym samym wyrazie, a także powtarzanie tego samego błędu w zapisie wyrazów należących do tej samej rodziny (np. *kturzy*, *niekturzy*).

4. Powtórzony dokładnie ten sam błąd językowy liczy się jako jeden błąd.
5. Za błąd graficzny uznaje się:
   - przestawienie liter w zapisie dwuznaków, niebędące błędem językowym, np. *zsafa* zamiast *szafa*, *skzrynia* zamiast *skrzynia,* ale nie *hcemy* zamiast *chcemy*,
   - nieprawidłowe umieszczanie lub całkowite opuszczanie kropek nad literami *i*, *j*, *ż* (wielką lub małą), znaków diakrytycznych w literach *ć*, *ś*, *ź*, *ń* (wielkich lub małych) oraz kreseczek w zapisie liter *t* i *ł*,

   pod warunkiem że nie prowadzi to do powstania błędu ortograficznego lub językowego, np. do zmiany znaczenia wyrazu.

2.1. Przykładowe zadania z rozwiązaniami. Część ustna

W *Informatorze* dla każdego zadania podano:

- najważniejsze wymagania ogólne i szczegółowe, które są sprawdzane w tym zadaniu
- przykładowe rozwiązania zadania.

Zadanie 1. Lektura obowiązkowa

Przykład 1.

W jakim celu twórca nawiązuje do motywów biblijnych? Omów zagadnienie na podstawie *Dziadów* części III Adama Mickiewicza. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […] oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].

II. Kształcenie językowe.
3. Funkcjonalne wykorzystywanie wiedzy o języku w odczytaniu sensów zawartych w strukturze głębokiej tekstów literackich […].

III. Tworzenie wypowiedzi.
2. Wykorzystanie kompetencji językowych i komunikacyjnych w wypowiedziach ustnych […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
8) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz ich związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi;
14) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy […], biblijny.

II. Kształcenie językowe.
1. Gramatyka języka polskiego. Zdający:
1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w […] tworzeniu własnych wypowiedzi.

III. Tworzenie wypowiedzi.
1. Elementy retoryki. Zdający:
1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej […].
2. Mówienie i pisanie. Zdający:
2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, […] z zachowaniem zasad retoryki.

Przykładowa realizacja zadania (1)[3]

Plan wypowiedzi

Wstęp – osadzenie zagadnienia w kontekście kulturowym:

- Znaczenie Biblii w kulturze.
- Twórcze inspiracje Biblią między innymi w *Dziadach* cz. III i *Liście Schindlera w* reż. Stevena Spielberga – cierpienie wypełniające Boski plan zbawienia.

Rozwinięcie zagadnienia w kontekście literacko-kulturowym:

a) Teza:

Nawiązywanie do Biblii przez twórców literatury i sztuki służy uwznioślenia cierpienia jednostek i narodów, dlatego trudne dla nich momenty historyczne ukazywane są w analogii do sytuacji biblijnych.

b) Argumenty:

- Mesjanistyczna historiozofia Adama Mickiewicza – cierpienie Polski, jak Jezusa, ma wyzwoleńczą moc, ponieważ doprowadzi do zbawienia. Ksiądz Piotr widzi Polaków jako naród wybrany do uwolnienia siebie i innych narodów z niewoli. Przyczynią się oni do powstania nowego, lepszego świata (mesjanizm).
- Męka Polski zestawiona z męką Chrystusa: Herod to car – morderca skazujący Polaków na cierpienie, Francja to Piłat „umywający ręce", procesy i zsyłki na Sybir to drogi krzyżowe Polaków, naród to Chrystus dźwigający krzyż ukuty z trzech zaborów, matka Wolność niczym Maryja stojąca pod krzyżem, zmartwychwstanie Polski niczym wniebowstąpienie Jezusa.
- Porównanie wyzwoliciela o imieniu czterdzieści i cztery, który uchodzi z wywózki na Sybir, z Chrystusem, który został ocalony z „rzezi niewiniątek"– obaj symbolizują wiarę w nowe życie: Konrad dla Polaków, Chrystus dla ludzkości.
- Porównanie męczeństwa młodzieży polskiej z męczeństwem Chrystusa – tak samo niewinnie skazanym (studenci wileńscy aresztowani bez postawienia zarzutów, nie mogą się bronić, nie znają przebiegu śledztwa, jego efektów); są upokarzani jak Jezus podczas drogi krzyżowej (traktowani jak najgorsi przestępcy, poniżani – golono im głowy, nogi zakuwano w kajdany).
- Ofiara Polaków mających przyczynić się do odkupienia ojczyzny niczym poświęcenie Jezusa odkupiającego ludzkość od grzechu – ziarno z bajki Goreckiego symbolizuje młodych, których męczeństwo będzie źródłem dobra, szatan zostanie pokonany, z ziarna wyrośnie plon, który przyczyni się do odzyskania wolności.
- Kontekst: *Lista Schindlera* w reż. Stevena Spielberga. Oskar Schindler ratuje Żydów:
  - ✓ niczym biblijny Mojżesz, który wyprowadzał Izraelitów z Egiptu – wyprowadza ich z getta oraz z obozu w Płaszowie
  - ✓ niczym biblijny Noe – ocala pokolenia Żydów przed potopem nazizmu.

Podsumowanie:

Twórcy nawiązują do Biblii, by sakralizować cierpienie narodów, by pokazać, że od nich zależy przyszłość innych narodów (Polacy w *Dziadach* cz. III), ale także by gloryfikować jednostki, które próbują zmienić bieg historii (wyzwoliciel o imieniu *Czterdzieści i cztery,* Oskar Schindler).

---

[3] Wypowiedź została oceniona pozytywnie. W *Informatorze* przedstawiono tylko jej konspektowy zapis. Podobnie w przypadku pozostałych zadań na egzamin ustny.

Przykładowa realizacja zadania (2)

Plan wypowiedzi

Wstęp – osadzenie zagadnienia w kontekście kulturowym:
Biblia jest nieprzebranym źródłem motywów literackich. Do najbardziej przejmujących można zaliczyć motywy: matki, cierpienia i poświęcenia. Biblijnym archetypem matki cierpiącej była Maryja współuczestnicząca w męce Jezusa. Jej los stał się inspiracją dla wielu artystów (np. Michał Anioł, *Pieta*). Zainspirował także Adama Mickiewicza, który do matki i jej cierpienia nawiązał w *Dziadach* cz. III.

Rozwinięcie zagadnienia:

a) **Teza:**
W *Dziadach* cz. III Adam Mickiewicz wykorzystuje archetypiczność postaci Maryi, by w przejmujący sposób oddać cierpienie matek Polek, przeżywających męki z powodu prześladowań ich dzieci przez zaborców.

b) **Argumenty:**
- Biblijna Maryja cierpiała, widząc ukrzyżowanego ukochanego syna, była bezradna, nie mogła mu pomóc, ale miała nadzieję, że zmartwychwstanie, że będzie żył. Podobne postawy i emocje są udziałem niewidomej pani Rollison z *Dziadów* cz. III – syn, który miał ją wspierać, został uwięziony, co jest przyczyną jej ogromnej udręki.
- Kobieta bezgranicznie kocha swoje dziecko (przytula się do murów więzienia, by usłyszeć jego głos, by być przy nim najbliżej, jak to jest możliwe).
- Współodczuwa męki syna (zza grubych murów więzienia słyszy jego jęki, gdy go bito).
- Budzi współczucie swą bezradnością – próżno korzy się przed Senatorem i prosi o litość dla syna. Senator oszukuje ją, kpi z niej, nie słucha tego, o czym mówi, jest bezwzględny, nakłania podwładnych, by przyczynili się do śmierci uwięzionego, a matkę zamknęli w osobnej celi.
- Poświęca się dla syna, jest zdeterminowana walką o jego życie, wstawia się za nim u Senatora, znosi upokorzenia dla jego dobra. Jej uczucia są niezwykle silne: prosi Senatora o litość, klęka przed nim, lecz gdy dowiaduje się, że jej syna wypadł z okna, nie panuje nad sobą, krzyczy, urąga oprawcy.
- Ksiądz Piotr buduje w matce Rollisona nadzieję na to, że jej syn żyje.
- W *Dziadach* cz. III występuje jeszcze jedna matka cierpiąca, będąca świadkiem męki dziecka – to zapłakana Wolność, która widzi umierającą na krzyżu Polskę. *Widzenie księdza Piotra* i tej matce niesie nadzieję na zmartwychwstanie dziecka (mesjanizm).

Podsumowanie:
Rollisonowa w *Dziadach* cz. III symbolizuje niezawinione cierpienie polskich matek, ich poświęcenie, odwagę i determinację w walce o prześladowane dzieci. Nawiązanie do biblijnej Maryi uwzniośla, sakralizuje motyw matki Polki, jej miłość, cierpienie i poświęcenie.

Przykład 2.

Funkcjonowanie jednostki w państwie totalitarnym. Omów zagadnienie na podstawie powieści *Rok 1984* George'a Orwella. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
5. Znajomość wybranych utworów z literatury […] światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].

II. Kształcenie językowe.
3. Funkcjonalne wykorzystywanie wiedzy o języku w odczytaniu sensów zawartych w strukturze głębokiej tekstów literackich […].

III. Tworzenie wypowiedzi.
2. Wykorzystanie kompetencji językowych i komunikacyjnych w wypowiedziach ustnych […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
8) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz ich związek ze […] zjawiskami społecznymi, historycznymi […];
14) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst […] historyczny, polityczny […].

II. Kształcenie językowe.
1. Gramatyka języka polskiego. Zdający:
1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w […] tworzeniu własnych wypowiedzi.

III. Tworzenie wypowiedzi.
1. Elementy retoryki. Zdający:
1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej […].
2. Mówienie i pisanie. Zdający:
2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, […] z zachowaniem zasad retoryki.

Przykładowa realizacja zadania (1)

Plan wypowiedzi

Wprowadzenie:

Wyjaśnienie pojęcia *państwo totalitarne*:

- system społeczny, w którym bezwzględną władzę sprawuje grupa reprezentująca organizację lub partię
- społeczeństwo jest poddawane ciągłej kontroli, za każde odstępstwo od obowiązujących reguł grozi surowa kara
- obywatele wyrażający sprzeciw i negację lub obywatele nieprzydatni są eliminowani
- istotą totalitaryzmu jest ograniczanie wolności człowieka i narzucanie odgórnie ustalanych zasad we wszystkich dziedzinach życia społecznego.

Rozwinięcie zagadnienia w kontekście historycznym:

a) Założenie:

Doświadczenie totalitaryzmów w XX wieku sprawiło, że pogłębiona została wiedza na temat funkcjonowania jednostki w takim systemie politycznym. Komunizm, faszyzm, hitlerowski narodowy socjalizm ograniczały wolność jednostki w sposób drastyczny. Powieść Orwella, wydana w 1949 roku, jest literacką wizją totalitaryzmu, przynależy do nurtu fantastyki naukowej, jednak istota ograniczenia ludzkiej wolności została tutaj uchwycona w sugestywny i trafny sposób.

b) Argumenty:

- Powieść Orwella *Rok 1984* jest wynikiem osobistych obserwacji, bowiem autor na własne oczy widział wojnę domową w Hiszpanii w 1936 roku.
- Jest to utwór z nurtu antyutopii, czyli literackich wizji przyszłości, w której panujące doktryny polityczne ograniczają wolność jednostki, a człowiek jako jednostka nic nie znaczy, jest podporządkowany władzy, zależny od niej i zazwyczaj dotkliwie karany za nieposłuszeństwo.
- Orwell kreuje w powieści futurystyczną (w chwili publikacji książki była to odległa przyszłość) wizję Oceanii. Państwo zorganizowane jest według prostych zasad dominacji władzy nad społeczeństwem.
- Twarde zasady funkcjonowania społecznego są gwarancją utrzymania porządku i kontroli.
- Społeczeństwo podzielone jest na trzy klasy społeczne: Wewnętrzna Partia, Zewnętrzna Partia i prole – najliczniejsza, choć najniżej postawiona w hierarchii grupa. Prole mają pewne pole wolności, ale mimo swej potencjalnej siły (ponad 80% społeczeństwa) nie czują potrzeby buntu.
- Funkcjonuje kult Wielkiego Brata jako przywódcy państwa.
- Jednostka w państwie totalitarnym nie ma żadnego znaczenia. Jest wciąż pod obserwacją teleekranów. Jest również inwigilowana przez inne osoby, nawet dzieci są uczone donoszenia na własnych rodziców.
- Państwo dba o dyscyplinę i przestrzeganie reguł. Zabronione są przyjaźń, miłość i lojalność wobec drugiego człowieka.
- Za złamanie reguł grozi surowa kara – więzienie i tortury, których celem jest pozbawienie jednostki zdolności do samodzielnego myślenia, co zagwarantuje ślepą miłość do Partii. Takiej kary doświadczają Winston i Julia, bohaterowie powieści. Buntują się przeciwko Partii: przeżywają romans, zdobywają zakazane produkty żywnościowe na czarnym rynku, chcą należeć do tajnej organizacji walczącej z reżimem.

c) Wniosek:

Totalitaryzm jako doktryna polityczna niszczy wolność człowieka. Jednostka nie ma szans w zderzeniu z polityczną machiną.

Podsumowanie:

W powieści Orwella przedstawiony jest świat pozbawiony wartości wolności. Człowiek w takim świecie łatwo ulega wpływom i często podporządkowuje się zasadom, które ograniczają jego wolność. Totalitaryzm stosuje manipulację na wielką skalę, zaś jednostka nie zawsze znajduje siłę, aby z nią walczyć i wygrać.

Przykładowa realizacja zadania (2)

Plan wypowiedzi

Wprowadzenie do zagadnienia – kontekst historyczny:
Orwell obserwował na własne oczy wydarzenia, które rozgrywały się podczas wojny domowej w Hiszpanii w 1936 roku. Widział skutki autorytaryzmu i radykalizmu politycznego w wykonaniu generała Franco. W powieści *Rok 1984* stworzył futurystyczną wizję totalitarnego społeczeństwa żyjącego w państwie Oceania. Jednak rzeczywistość często przerastała literackie fabuły. Jedną z doktryn w XX wieku był komunizm, w założeniach bardzo atrakcyjny, szczególnie jeśli chodzi o hasło zniesienia ucisku i wyzysku oraz pragnienie budowy społeczeństwa bezklasowego, które funkcjonuje w oparciu o zasady równości społecznej i wspólnoty gospodarczej. Jednak idee komunizmu, tak przekonujące w kwestiach gospodarczych, nie zostawiały człowiekowi wolności.

Rozwinięcie zagadnienia w kontekście literackim (*Przedwiośnie* Stefana Żeromskiego):

a) Teza:
Literatura rozważa słuszność różnych ideologii i podejmuje dyskusję, która czytelnika prowokuje do zajęcia własnego stanowiska. Orwell i Żeromski w swoich utworach w odmienny sposób ukazują doświadczenie totalitaryzmu, choćby ze względu na przyjęte założenia gatunkowe obu powieści.

b) Argumenty:
- Orwell ukazuje świat jednoznacznie oceniany jako zdehumanizowany, gdzie rządzą twarde zasady, którym ludzie muszą się bezwzględnie podporządkować.
- Człowiek jako jednostka nic nie znaczy, jest zależny od władzy i zazwyczaj dotkliwie karany za nieposłuszeństwo. Takiej kary doświadczają Winston i Julia, bohaterowie powieści. Buntują się przeciwko Partii: przeżywają romans, co jest nielegalne, zdobywają zakazane produkty żywnościowe na czarnym rynku, chcą należeć do tajnej organizacji walczącej z reżimem. Za te zbrodnie zostają uwięzieni i torturowani. Celem tortur jest pozbawienie jednostki zdolności do samodzielnego myślenia.
- Powieść *Przedwiośnie* Stefana Żeromskiego reprezentuje nurt polityczny, istotny jest wątek społeczno-obyczajowy i historyczny. Główny bohater – Cezary Baryka – zmienia swój stosunek do poglądów i działania komunistów. W przeszłości był świadkiem krwawej rewolucji w Baku. W powieści mamy spór między różnymi doktrynami politycznymi, jednak ostatecznie żadna z nich nie zwycięża.
- Wstrząsające są obrazy rewolucji w Baku – była to siła, która zmieniła ludzi w bestie. Baryka uległ fascynacji rewolucyjnym hasłom, jednak śmierć matki sprawiła, że zmienił ocenę przewrotu komunistycznego.
- Rewolucja jest w ujęciu Żeromskiego siłą niszczącą, wobec której jednostka nie ma szans. Zaś ludzie zachłyśnięci swoją bezkarnością, nadużywają władzy.

Zakończenie:
W obu powieściach pojawiają się wątki ukazujące funkcjonowanie jednostki w państwie totalitarnym. Każda z nich, ze względu na specyficzne cechy gatunkowe, przedstawia problem totalitaryzmu inaczej. Powieść Orwella jest futurystyczną antyutopią, więc świat przedstawiony ma cechy fantastyczne, zaś powieść Żeromskiego należy do nurtu

politycznego i przedstawia zmienione wydarzenia, bliskie rzeczywistości. W obu utworach jednak totalitaryzm pokazany jest jako wielkie zagrożenie dla wolności człowieka.

Zadanie 2. Kultura: literatura, sztuka, język

Przykład 1.

Jakie funkcje w tekstach kultury mogą pełnić symbole i alegorie? Omów zagadnienie na podstawie zamieszczonego poniżej materiału oraz wybranego utworu literackiego.

Jacek Malczewski

Do sławy

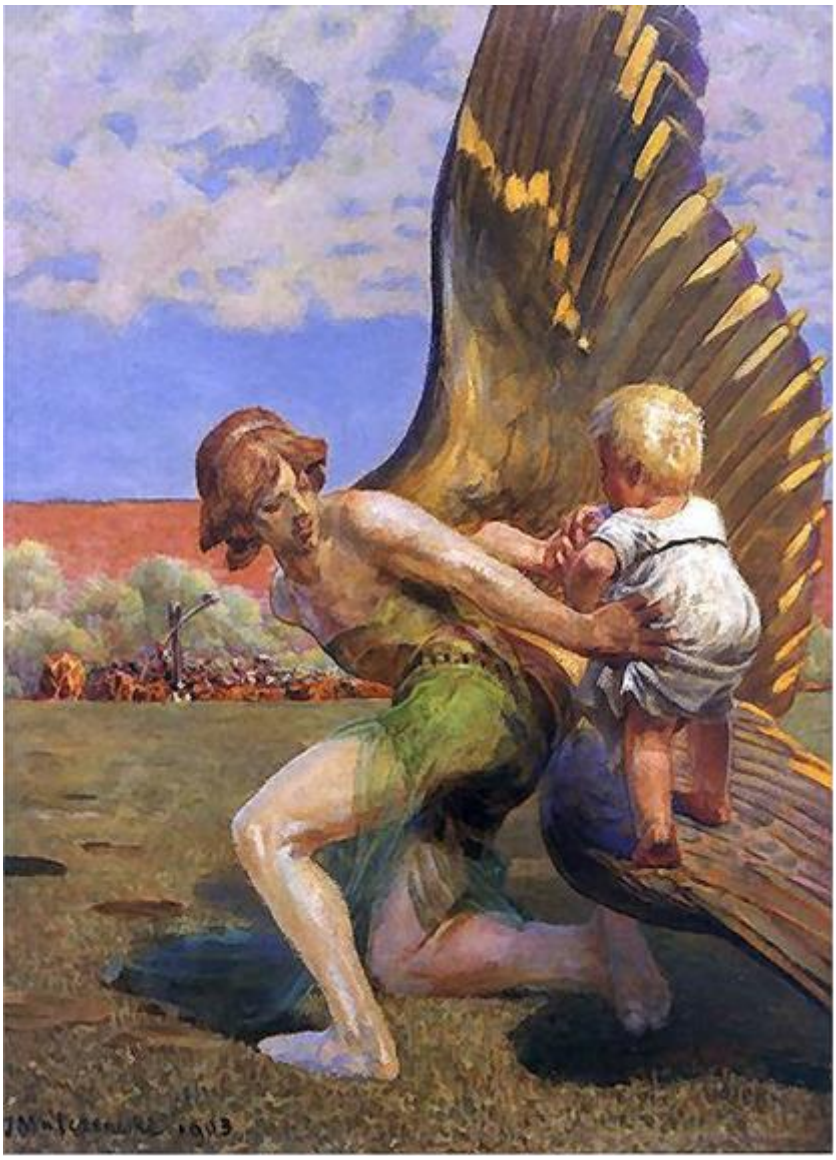

Zbiory prywatne, 1903.

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach: […] metaforycznym, symbolicznym […].

II. Kształcenie językowe.
3. Funkcjonalne wykorzystywanie wiedzy o języku w odczytaniu sensów zawartych w strukturze głębokiej tekstów literackich i nieliterackich.

III. Tworzenie wypowiedzi.
2. Wykorzystanie kompetencji językowych i komunikacyjnych w wypowiedziach ustnych […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego.
2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
5) odczytuje pozaliterackie teksty kultury […].

II. Kształcenie językowe.
1. Gramatyka języka polskiego. Zdający:
1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w […] tworzeniu własnych wypowiedzi.

III. Tworzenie wypowiedzi.
1. Elementy retoryki. Zdający:
1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej […].
2. Mówienie i pisanie. Zdający:
2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, […] z zachowaniem zasad retoryki.

Przykładowa realizacja zadania (1)

Plan wypowiedzi

1. **Wprowadzenie:**
   - Symbol i alegoria to środki wyrazu artystycznego, które spełniają istotną funkcję w tekście kultury.
   - Alegoria może za pomocą obrazu plastycznego, tekstu lub pojęcia przedstawiać znaczenie dosłowne i przenośne (np. grecka bogini Temida była przedstawiana jako kobieta z zawiązanymi oczyma i wagą – to alegoria sprawiedliwości).
   - Symbol ma wiele znaczeń ukrytych, może być odczytywany w kontekście tradycji kulturowej lub treści danego utworu.

2. **Odczytanie obrazu:**
   - Przedstawiona scena może być rozumiana jako symboliczna podróż maleńkiego dziecka do przyszłej sławy, jako otwarta karta losu. Nie wiadomo, co będzie powodem sławy dziecka: talent, twórczość, a może bohaterski czyn?
   - Przedstawiona scena ukazuje baśniowy obraz: anioł w zielonej sukni pomaga dziecku dosiąść swych skrzydeł. Nic nie mąci spokoju wsi, jednak odbiorca obrazu może doświadczać niepokoju, ponieważ nie wie, co stanie się z dzieckiem.

- Anioł nosi zieloną suknię, co symbolizuje wolność i nadzieję, dziecko – białą – ten kolor symbolizuje niewinność i nowy początek.

3. Przykłady z literatury:

- Symbolami posłużył się Stanisław Wyspiański, konstruując dramat *Wesele*. Wykorzystał symbolikę zjaw (np. Wernyhora, Stańczyk, Rycerz), przedmiotów (np. złoty róg, czapka z piór, złota podkowa) i scen (np. chocholi taniec), aby przedstawić diagnozę polskiego społeczeństwa przełomu XIX i XX w. oraz wskazać przyczyny niepowodzenia idei niepodległościowych.
- W tradycji kulturowej ukształtował się wizerunek kościotrupa lub kostuchy z kosą jako średniowiecznej alegorii śmierci. Tak przedstawiano śmierć na obrazach, ale też w średniowiecznej literaturze, choćby w utworze *Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią*.

4. Wniosek:

Dzięki mowie symboli i alegorii teksty kultury przedstawiają tematy i myśli, które wymagają głębszej analizy, są związane z tradycją kulturową, z pojęciami i problemami uniwersalnymi.

5. Zakończenie:

Symbol i alegoria spełniają w tekstach kultury funkcję nośnika znaczeń ukrytych. Pozwalają także pokazać poprzez obrazy – plastyczne lub słowne – myśli, które trudno wyrazić, lub kluczowe treści, które chciał przekazać autor.

Przykładowa realizacja zadania (2)

Plan wypowiedzi

1. Wstęp:

Teksty kultury powstają dzięki wykorzystaniu różnych tworzyw twórczych. Może to być język lub obraz. Symbole i alegorie jako środki wyrazu artystycznego spełniają bardzo ważną funkcję, ponieważ są nośnikami treści dosłownych i niedosłownych. Alegoria ma stałe znaczenie przenośne, natomiast symbol jest zawsze wieloznaczny.

2. Opis dzieła:

Obraz Jacka Malczewskiego przedstawia scenę z aniołem i małym dzieckiem. Anioł, o krótkich włosach, w zielonym odzieniu, pomaga wejść na swoje skrzydła małemu dziecku, ubranemu w białą koszulkę. Jedną dłonią podtrzymuje wchodzące na skrzydło dziecko, drugą pociąga je ku górze. Obie postaci są w centrum obrazu, którego kompozycja jest dynamiczna, otwarta i ma kilka planów. W oddali widzimy pasące się krowy i linię horyzontu. Obraz utrzymany jest w jasnej kolorystyce. Budzi skojarzenia z wizerunkami Aniołów Stróżów z popularnych obrazków.

3. Sproblematyzowanie:

Każdy tekst kultury wyraża treści abstrakcyjne i/lub dosłowne. Alegorie i symbole są nośnikami tych znaczeń. Obraz Jacka Malczewskiego poprzez swoją dynamikę, temat i artystyczny zamysł pokazuje, jak poprzez symboliczną wizję przedstawić problem lęku

o przyszłość. Ten obraz jest idealistycznym wyobrażeniem losów ubogiego wiejskiego dziecka, które pod opiekuńczymi skrzydłami anioła stróża podąża ku sławie.

4. Przykłady z literatury:

- Alegoria prezentuje zazwyczaj treści moralizatorskie i dydaktyczne. Znane przykłady literackich alegorii to np. ujęcie motywu ojczyzny jako okrętu w satyrze Ignacego Krasickiego *Świat zepsuty* oraz w utworze Juliusza Słowackiego *Testament mój*.
- Symboliczne znaczenie ma ostatnia scena dramatu *Wesele* Stanisława Wyspiańskiego. Taniec gości weselnych do muzyki Chochoła oznacza, że społeczeństwo polskie z pogranicza XIX i XX w. pogrążone jest w marazmie, przez co niezdolne do walki o odzyskanie niepodległości. Użycie takiego symbolu sugeruje, że za narodową stagnację odpowiedzialna jest inteligencja, dla której od idei niepodległościowych ważniejsza jest możliwość realizowania się intelektualnie i artystycznie.

5. Podsumowanie:

Funkcje alegorii i symboli w tekstach kultury są uzależnione od celów, jakie stawiali sobie twórcy różnych epok.

Przykład 2.

W jaki sposób nowe technologie wpływają na formy i sposoby komunikowania się między ludźmi? Omów zagadnienie na podstawie zamieszczonego poniżej materiału oraz wybranego tekstu kultury albo własnych doświadczeń komunikacyjnych.

Materiał 1. SMS-y

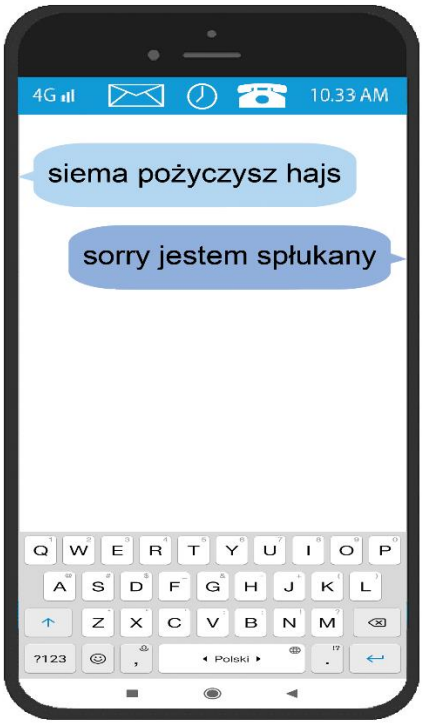

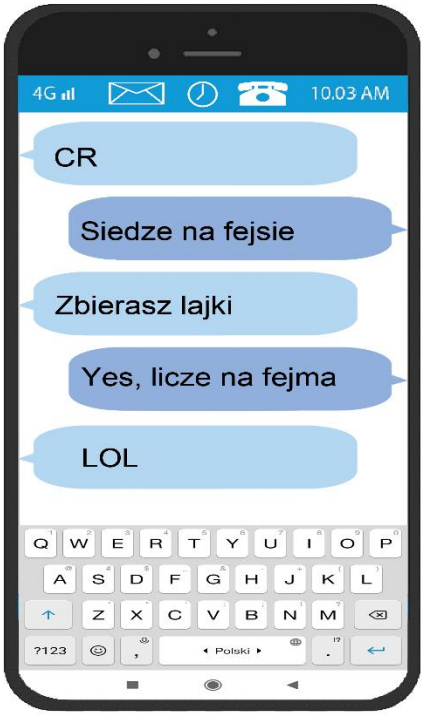

Materiał 2. Zapis wypowiedzi internauty komentującego przebieg gry komputerowej

Siemano witajcie! Nie uwierzycie,co się wydarzyło od ostatniego odcinka. No to jest jakaś masakra! Między odcinkami postanowiłem sobie troszeczkę pograć offline i zrobiłem tyle rzeczy. No nie uwierzycie?! Tyle rzeczy! Zrobiłem lwy, bo lwy nam będą potrzebne. Ej, lew, gdzie ty idziesz? Ej no, co ten lew wyprawia? Nie no, masakra. Jak go zatrzymać? Potrzebne nam są jakieś nowe skille. O nie, tu jest jakaś woda. Ej, lew, nie idź tam! A, już kumam,o co kaman. Tu mamy stawy z rybami! Trzeba je ominąć. Łatwo nie jest, słuchajcie. Muszę Wam powiedzieć, że łatwo nie jest. Dlatego nie zapominajcie o łapkach w górę! Zbuduję jeszcze oazę. Tu będą drzewa. Zobaczcie,jak szybko rosną. Jeszcze dodam jeziorko, jakieś roślinki, kwiatki. Normalnie epicko!

Wymagania ogólne

II. Kształcenie językowe.

1. Pogłębianie funkcjonalnej wiedzy z zakresu nauki o języku.
2. Wzbogacanie umiejętności komunikacyjnych, stosowne wykorzystanie języka w różnych sytuacjach komunikacyjnych.

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Wykorzystanie kompetencji językowych i komunikacyjnych w wypowiedziach ustnych […].

Wymagania szczegółowe

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Zdający:
   1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w […] tworzeniu własnych wypowiedzi.
2. Zróżnicowanie języka. Zdający:
   3) rozpoznaje rodzaje stylizacji ([…] stylizacja środowiskowa […]) […].
   4) rozpoznaje i ocenia modę językową we współczesnym języku.
3. Komunikacja językowa i kultura języka. Zdający:
   2) zna pojęcie aktu komunikacji językowej oraz jego składowe (komunikat, nadawca, odbiorca, kod, kontekst, kontakt).
   5) posługuje się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej;

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Zdający:
   1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej […].
2. Mówienie i pisanie. Zdający:
   2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, […] z zachowaniem zasad retoryki.

Przykładowa realizacja zadania (1)

Plan wypowiedzi

Wprowadzenie i określenie problemu:

- Współczesny język polski jest zupełnie inny niż ten, którym posługiwali się moi rodzice lub dziadkowie.
- Język jest żywym tworem, który reaguje na różne bodźce, na pewno można stwierdzić, że takim bodźcem zmiany był w XX wieku i jest nadal internet.
- Zmiana najbardziej widoczna jest w tym, że zrozumienie języka, który jest prezentowany na przykładach w tym zadaniu, dla osoby powyżej 50, 60 roku życia – byłaby utrudniona. Jest to język, który ma wyraźnie widoczne cechy, które omówię w dalszej części wypowiedzi.
- Internet wpłynął na powstanie nowych form i sposobów komunikowania się między ludźmi.

Rozwinięcie wypowiedzi:

- We współczesnym systemie komunikacji dominuje internet i od razu można stwierdzić, że ta nowa technologia zmieniła formy komunikacji w trwały sposób. Myślę, że powrotu do języka sprzed ery internetu już nie ma.
- Cechy współczesnego języka internetowego: jest to język pisany, który przypomina mówiony (czaty, komentarze), w niektórych przypadkach respektuje wzorce tradycyjne, np. w korespondencji e-mailowej.
- Zasady pisowni traktowane są w sposób dowolny: nie przestrzega się zasad pisowni małymi i wielkimi literami, popularne jest nieużywanie znaków diakrytycznych, interpunkcyjnych, pojawiają się błędy w zapisach słów, dopuszczalne są błędy ortograficzne.
- Skrótowość, która polega na stosowaniu w nadmiarze skrótowców (akronimów), często zapożyczonych z języka angielskiego (LOL – głośny śmiech; IMHO – *moim skromnym zdaniem*; THX – *dziękuję*). Mamy już w zasobach językowych też polskie skrótowce, jeden został ujęty w materiale ilustracyjnym do zadania: CR – *co robisz?*
  Mamy też „pzdr", „nara", „Wro" – Wrocław.
- Słownictwo: *fejs*, *fejm*, *biforek*, *afterek* – tutaj obserwujemy tendencję stosowania skrótów oraz tworzenia spolszczonych wariantów angielskich słów.
- Stosowanie równoważników zdań i komunikatów obrazkowych – czyli emotikonów, które zastępują słowa lub frazy.
- Wymienione powyżej cechy widoczne są w materiale zamieszczonym w zadaniu. SMS-y oraz komentarz internauty ilustrują wymienione cechy.
- Zjawiska takie jak: memy, gify, virale, flash mob. Wszystkie te internetowe komunikacyjne mody są symbolem zmiany w obyczajach komunikacyjnych.
- Współczesna kultura obserwuje zachodzące zjawiska i komentuje sensowność takich komunikacyjnych zachowań. Jako przykład chcę podać tekst polskiego rapera Łona, który w utworze *Ą, ę* z albumu *Absurd i nonsens* ośmiesza nowe językowe obyczaje, w tym nieużywanie polskich znaków. Pisze tak: „wiec mam do Ciebie malutenka prosba, / badz czlowiekiem laskawym tak, / i od czasu do czasu wcisnij prawy alt."
  Ironia, która wybrzmiewa w cytowanym fragmencie, na pewno daje do myślenia. Język pozwala nam się komunikować i rozumieć, dlatego warto czasem wracać do tego, co

tworzy naszą kulturę. Warto też dbać o taki przekaz, który będzie zrozumiały dla każdego odbiorcy.

Wnioski końcowe:
Uważam, że nowe technologie zmieniły nieodwracalnie zwyczaje komunikacyjne. Na pewno internet spowodował, że możemy szybko kontaktować się ze światem, pozwala też rozwijać kreatywność. Niestety, chęć szybkiego skomunikowania się, przekazania informacji sprawiła, że coraz rzadziej dbamy o jakość komunikatów – jak najwięcej treści chcemy wyrazić za pomocą jak najmniejszej liczby znaków.

Przykładowa realizacja zadania (2)

Plan wypowiedzi

Wprowadzenie:
Rozwój nowych technologii zmodyfikował współczesne formy i sposoby komunikowania się między ludźmi. Zmieniają się obyczaje językowe, powstają nowe gatunki wypowiedzi i tworzą się także nowe kanały komunikacji. Moim zdaniem nie można jednoznacznie wartościować tych zmian, można je obserwować i badać. Współczesną komunikację zmieniają dwa media: internet i telefonia komórkowa.

Teza:
Nowe technologie przekształcają formy komunikowania się ludzi, powodują modyfikacje tradycyjnych form komunikacji.

Argumentacja:
- Nie zmienił się tradycyjny schemat aktu komunikacji (nadawca, odbiorca, komunikat, kontekst, kod). Jednak w procesie komunikacji z wykorzystaniem internetu rolę nadawcy spełnia komputer. Elementy działające w akcie komunikacji są stałe. Dodatkową cechą takiego przekazu jest interaktywność i nowe narzędzia wymiany informacji.
- Sieć stała się współczesnym najpopularniejszym kanałem komunikacji. W internecie realizuje się większość kontaktów – tych osobistych i zawodowych, jest to także źródło rozrywki, „bycie w internecie” jest formą spędzania czasu dla osób reprezentujących różne pokolenia. Internet dokonał globalizacji komunikacji.
- Internet jest medium masowym, pozwala na szybkie kontakty międzyludzkie, przyśpiesza procesy komunikacji, ale może też stanowić zagrożenie.
- Podobnie działa telefonia komórkowa: upraszcza i przyśpiesza kontakty międzyludzkie.
- Popularne są nowe rodzaje współczesnej komunikacji w sieci: portale społecznościowe, komunikatory internetowe, blogi, fora dyskusyjne.
- Na przykładzie własnych doświadczeń i analizy zamieszczonego materiału ilustracyjnego mogę stwierdzić, że zmiany, jakie dokonują się w języku na skutek oddziaływania mód, kształtowanych przez komunikację internetową i telefoniczną dotyczą:
    - ✓ słownictwa (zapożyczenia z języka angielskiego, np. „fejm”, „skille” – z zamieszczonego materiału)
    - ✓ zasad pisowni, które są traktowane w sposób dowolny: nie respektuje się zasad pisowni małymi i wielkimi literami, popularne jest nieużywanie znaków

diakrytycznych, interpunkcyjnych, błędy w zapisach słów, dopuszczalne są błędy ortograficzne.

Ponadto obowiązuje skrótowość, która polega na stosowaniu w nadmiarze skrótowców (akronimów), często zapożyczonych z języka angielskiego (LOL – głośny śmiech; IMHO – „moim skromnym zdaniem"; THX – „dziękuję"). Mamy już w zasobach językowych też polskie skrótowce, dwa zostały ujęte w materiale ilustracyjnym do zadania: CR – „co robisz?", nwm – „nie wiem". Powszechne w komunikacji sms-owej i internetowej jest stosowanie równoważników zdań i komunikatów obrazkowych – czyli emotikonów, które zastępują słowa lub frazy.

Zakończenie:
Moim zdaniem internet zmodyfikował formy i sposoby komunikowania się między ludźmi. Wprowadził nowe rozwiązania, ale przede wszystkim, co podkreślam – zmienił te, które już istniały. Można krótko ująć zjawiska, które cały czas trwają, zmieniając współczesną komunikację. Są to: stały kontakt przez sieć, który zastępuje kontakt osobisty; zmiany zwyczajów komunikacyjnych – jestem ciągle online; przemiany języka – upraszczanie, potoczność, wulgaryzacja, zanik norm poprawnościowych. Ponadto pojawiły się nowe gatunki w komunikacji elektronicznej: blog, e-mail, strona internetowa. Są to formy, które wykształciły się z istniejących gatunków.

Przykład 3.

Kryzys wartości w świecie skażonym złem. Omów zagadnienie na podstawie zamieszczonego poniżej materiału oraz wybranego tekstu kultury.

Krzysztof Kamil Baczyński
Pokolenie

Wiatr drzewa spienia. Ziemia dojrzała.
Kłosy brzuch ciężki w górę unoszą
i tylko chmury – palcom czy włosom
podobne – suną drapieżnie w mrok.

Ziemia owoców pełna po brzegi
kipi sytością jak wielka misa.
Tylko ze świerków na polu zwisa
głowa obcięta strasząc jak krzyk.

Kwiaty to krople miodu – tryskają
ściśnięte ziemią, co tak nabrzmiała,
pod tym jak korzeń skręcone ciała,
żywcem wtłoczone pod ciemny strop.

Ogromne nieba suną z warkotem.
Ludzie w snach ciężkich jak w klatkach krzyczą.
Usta ściśnięte mamy, twarz wilczą,
czuwając w dzień, słuchając w noc.

Pod ziemią drążą strumyki – słychać –
krew jak nabiera w żyłach milczenia,
ciągną korzenie krew, z liści pada
rosa czerwona. I przestrzeń wzdycha.

Nas nauczono. Nie ma litości.
Po nocach śni się brat, który zginął,
któremu oczy żywcem wykłuto,
któremu kości kijem złamano,
i drąży ciężko bolesne dłuto,
nadyma oczy jak bąble – krew.

Nas nauczono. Nie ma sumienia.
W jamach żyjemy strachem zaryci,
w grozie drążymy mroczne miłości,
własne posągi – źli troglodyci[1].

Nas nauczono. Nie ma miłości.
Jakże nam jeszcze uciekać w mrok
przed żaglem nozdrzy węszących nas,
przed siecią wzdętą kijów i rąk,
kiedy nie wrócą matki ni dzieci
w pustego serca rozpruty strąk.

Nas nauczono. Trzeba zapomnieć,
żeby nie umrzeć rojąc to wszystko.
Wstajemy nocą. Ciemno jest, ślisko.
Szukamy serca – bierzemy w rękę,
nasłuchujemy: wygaśnie męka,
ale zostanie kamień – tak – głaz.

I tak staniemy na wozach, czołgach,
na samolotach, na rumowisku,
gdzie po nas wąż się ciszy przeczołga,
gdzie zimny potop omyje nas,
nie wiedząc: stoi czy płynie czas.
Jak obce miasta z głębin kopane,
popielejące ludzkie pokłady
na wznak leżące, stojące wzwyż,
nie wiedząc, czy my karty iliady
rzeźbione ogniem w błyszczącym złocie,
czy nam postawią, z litości chociaż,
nad grobem krzyż.

22 VII 1943 r.

Krzysztof Kamil Baczyński, *Pokolenie*, [w:] tegoż, *Wybór poezji*, Wrocław 1989.

[1] Troglodyta – człowiek jaskiniowy.

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
2. Rozumienie historii literatury i dziejów kultury jako procesu […].
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […] oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.

II. Kształcenie językowe.
3. Funkcjonalne wykorzystywanie wiedzy o języku w odczytaniu sensów zawartych w strukturze głębokiej tekstów literackich i nieliterackich.

III. Tworzenie wypowiedzi.
2. Wykorzystanie kompetencji językowych i komunikacyjnych w wypowiedziach ustnych […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
8) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz ich związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi […];
14) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst […] historyczny, polityczny […].

II. Kształcenie językowe.
1. Gramatyka języka polskiego. Zdający:
1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w […] tworzeniu własnych wypowiedzi.

III. Tworzenie wypowiedzi.
1. Elementy retoryki. Zdający:
1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej […].
2. Mówienie i pisanie. Zdający:
2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, […] z zachowaniem zasad retoryki.

Przykładowa realizacja zadania (1)

Plan wypowiedzi

Wprowadzenie – osadzenie zagadnienia w kontekście historyczno-biograficznym:
Krzysztof Kamil Baczyński jest reprezentantem tzw. „pokolenia Kolumbów”, generacji Polaków urodzonych około roku 1920. Zginął w czwartym dniu powstania warszawskiego. Kolumbowie byli pokoleniem, które urodziło się i dorastało w wolnej Polsce, odbudowywanej po 123 latach zaborów i zniszczeniach I wojny światowej. Wybuch kolejnej wojny stał się tragedią dla narodu polskiego, a zwłaszcza dla młodych ludzi, wchodzących dopiero w dorosłe życie ludzi.

Rozwinięcie zagadnienia:

a) Teza:
II wojna światowa była aktem okrutnej agresji Niemców wymierzonym w naród polski i wywołała kryzys wiary w wartości uznawane za uniwersalne. Spowodowała konieczność weryfikacji prawd etycznych i religijnych oraz kwestii rozumienia patriotyzmu.

b) Argumenty:

- Wiersz Baczyńskiego jest manifestem pokolenia, któremu odebrano wiarę w sens istnienia świata i we wszystkie zasady, które porządkują ludzkie życie.
- W pierwszych czterech strofach utworu przedstawione są niezwykłe obrazy, ukazujące bogate życie „dojrzałej ziemi", w której intensywnie tętni życie: „Kłosy brzuch ciężki w górę unoszą", „ziemia owoców pełna po brzegi", „kwiaty to krople miodu", „pod ziemią drążą strumyki".
- Kontrastem dla takich wizji tętniącej życiem ziemi są pojawiające się jak migawki, w tych samych strofach, obrazy cierpienia człowieka: „tylko ze świerków w polu zwisa // głowa obcięta strasząc jak krzyk", „ludzie w snach ciężkich jak w klatkach krzyczą". Są to obrazy, które nawiązują do *Apokalipsy św. Jana*, ostatniej księgi Biblii, która przedstawia symboliczny koniec świata.
- Kolejne trzy strofy rozpoczynają się anaforą: „nas nauczono" – i kolejno wyliczane są okropności wojny i ludzkie tragedie – a to, czego „nauczono", to brak litości, sumienia, brak miłości, niepamięć. Człowiek, doświadczony wojną, traci według Baczyńskiego wrażliwość, zamienia się na skutek tragicznych doznań w kamień, niczego nie czuje. Czyli – nie potrafi odróżnić dobra od zła, nie ma innych celów, jak tylko walka, w której wcale nie chodzi o przetrwanie.
- Wiersz kończą dramatyczne słowa, które brzmią jak pytanie: „czy nam postawią, z litości chociaż, // nad grobem krzyż". Wojenna apokalipsa zniszczyła ludzkie uczucia, wartości i zmieniła świadomość pokolenia, które jej doświadczyło.
- Podobny obraz upadku człowieka i kryzysu wartości znajdziemy w poezji Tadeusza Różewicza – w wierszu *Ocalony*.
- Różewicz przedstawia dramatyczną wizję pustki, jaka zostaje w człowieku, kiedy zobaczy na własne oczy tragedię, która niszczy wszystkie wyobrażenia o porządku świata.
- Podmiot liryczny wiersza Różewicza mówi o sobie: „ocalałem // prowadzony na rzeź". Podmiot liryczny szuka „nauczyciela i mistrza", żeby przywrócił mu „wzrok słuch i mowę", a także ponownie nauczył rozumieć życie i świat.

Podsumowanie:
W omawianych utworach Krzysztofa Kamila Baczyńskiego i Tadeusza Różewicza pojawia się dylemat moralny i rozdźwięk między systemem wartości ludzi z pokolenia Kolumbów a wojenną rzeczywistością.

Przykładowa realizacja zadania (2)

Plan wypowiedzi

Wstęp:
Doświadczenie wojny jest jednym z podstawowych tematów poezji Krzysztofa Kamila Baczyńskiego. Poeta należy do pokolenia Kolumbów, pierwszego po 1918 roku dorastającego w wolnej Polsce. Utwór *Pokolenie* jest zapisem refleksji nad smutnym losem człowieka uwikłanego w historię, w tragiczne wydarzenia, na które nie ma wpływu.

Rozwinięcie zagadnienia:

a) **Założenie:**
Człowiek nie ma wpływu na swój los. Doświadczenie wojny i widocznego kryzysu wartości w sposób nieodwracalny zmienia sposób postrzegania świata.

b) **Argumenty:**
- Utwór Baczyńskiego przedstawia dramat egzystencjalny człowieka oraz ukazuje historię jako sekwencję powtarzających się dramatów: „czy my karty iliady rzeźbione ogniem w błyszczącym złocie". Powtarzalność wydarzeń, obrazowana przez symboliczne „koło historii", jest znanym poglądem, który tłumaczy to, że te same kryzysy powracają w różnych momentach dziejowych.
- W pierwszej części wiersza przedstawione są apokaliptyczne obrazy natury, piękne i zarazem straszne: „ogromne nieba suną z warkotem. Ludzie w snach ciężkich jak w klatkach krzyczą", „ciągną korzenie drzew, z liści pada rosa czerwona".
- W drugiej części utworu wszystkie strofy rozpoczyna anafora „nas nauczono" – ta „nauka" podaje w wątpliwość zasady dekalogu, etyki. Zapomnienie, brak litości, brak sumienia, brak miłości – to postawy, które przypominają założenia nihilizmu i kwestionują tradycyjne systemy wartości. Trwanie w sytuacji zagrożenia uczy człowieka poświęcenia, ale też innych zachowań, łamiących normy moralne.
- Ostatnia strofa przedstawia pokolenie wojenne, które nie miało wpływu na swój los: „czy nam postawią, z litości chociaż, // nad grobem krzyż".
- Podobna refleksja o filozofii historii pojawia się w książce Gustawa Herlinga-Grudzińskiego *Inny świat. Zapiski sowieckie.* Jest ona autobiograficznym zapisem doświadczeń pisarza z pobytu w sowieckim łagrze.
- Tytuł książki nawiązuje do *Zapisków z martwego domu* Fiodora Dostojewskiego, w których opisał swoje tragiczne doświadczenia z syberyjskiej katorgi. Ta rzeczywistość była bardzo bliska obserwacjom Grudzińskiego, trafnie określała „inność" tamtego, łagrowego świata, w którym żadne znane wartości nie istniały.
- Normy etyczne, godność człowieka, wartości humanistyczne w świecie łagrów uległy zupełnej degradacji – widać to na przykład w dramatycznej historii Kostylewa, Rosjanina, który systematycznie opala sobie rękę, a gdy to się wydało, oblewa się wrzątkiem, by uniknąć zsyłki na Kołymę. Umiera w straszliwych męczarniach.
- Przedstawione w obu tekstach obrazy okrucieństwa i degradacji świata znanych wartości są sugestywne, budzą sprzeciw i refleksję na temat niestabilności humanistycznych wartości.

Zakończenie:
Wniosek, który pojawia się po lekturze *Pokolenia* Baczyńskiego i *Innego świata* Herlinga-Grudzińskiego jest pesymistyczny, ponieważ człowiek jest częścią historii, świata skażonego złem. Musi walczyć w obronie tego, w co wierzy.

2.2. Przykładowe zadania z rozwiązaniami.[4] Część pisemna na poziomie podstawowym

W *Informatorze* dla każdego zadania podano:

- liczbę punktów możliwych do uzyskania za jego rozwiązanie (po numerze zadania)
- najważniejsze wymagania ogólne i szczegółowe, które są sprawdzane w tym zadaniu
- zasady oceniania rozwiązań zadań
- poprawne rozwiązanie każdego zadania zamkniętego oraz przykładowe rozwiązania każdego zadania otwartego.

Zadania w poszczególnych częściach nie stanowią przykładowych arkuszy egzaminacyjnych, ponieważ zawierają większą liczbę zadań, niż to zostało określone w tabeli 7. na stronie 28 tego *Informatora*.

Część 1. Test *Język polski w użyciu*

Wiązka 1.

Przeczytaj uważnie teksty, a następnie wykonaj zadania umieszczone pod nimi. Odpowiadaj **tylko na podstawie tekstów** i tylko **własnymi słowami** – chyba że w zadaniu polecono inaczej. Udzielaj tylu odpowiedzi, o ile Cię poproszono.

Tekst 1.

Aleksandra Stanisławska
Niebezpieczna sztuczna inteligencja

Brązowy olbrzym Talos z Krety[1]. Gliniany golem[2] z Pragi. Komputer HAL z *Odysei kosmicznej*[3]. Każdy z tych fikcyjnych tworów miał być zaprojektowany przez człowieka i obdarzony inteligencją podobną do naszej. Ten mit ma się do dziś znakomicie. […] Opowieści o AI [sztucznej inteligencji] są zadziwiająco podobne. Maszyny czy komputery są w nich kopiami człowieka. Myślą według ludzkich schematów, rozmawiają, odczuwają emocje. Jednak takie podejście do inteligentnych maszyn to poważny błąd.

Ludzki mózg to efekt milionów lat ewolucji, która dopasowywała jego działanie do warunków, w jakich żyli nasi praprzodkowie. Aby bezbronne, stopniowo łysiejące małpy mogły przetrwać, potrzebna była współpraca w grupie. To ona doprowadziła do wykształcenia mowy, mimiki i mnóstwa zachowań, które dziś leżą u podstaw działania społeczeństwa. Ale sztuczna inteligencja ma nas przerastać możliwościami i szybkością myślenia. Jej celem nie powinno więc być skopiowanie ludzkiego mózgu wraz z jego ograniczeniami, lecz zbudowanie czegoś szybszego i sprawniejszego. […]

Wyobraźmy sobie coś, co może w każdym momencie dowolnie modyfikować dane przesyłane przez internet. Taka AI miałaby potężny wpływ na dużą część świata, a zarazem byłaby niemal niewykrywalna. Moglibyśmy się pocieszać, że to nadal tylko fikcja – gdyby nie algorytmy. To programy działające w internecie, na komputerach czy urządzeniach

[4] Prezentowane w *Informatorze* przykładowe rozwiązania do zadań otwartych krótkiej odpowiedzi oraz wypracowania są pracami uczniowskimi pozyskanymi z próbnego zastosowania i ocenionymi przez egzaminatorów.

mobilnych, analizujące nasze zachowania. Wyszukiwarka Google uczy się tego, co nas interesuje, i wyświetla nam reklamy na tej podstawie. Tak samo działają algorytmy Facebooka, sklepów internetowych podsuwających nam rekomendacje czy serwisów randkowych, dopasowujących ludzi na podstawie mnóstwa różnych parametrów. Skomputeryzowanych systemów do analizy danych coraz częściej używają banki, ubezpieczalnie czy szpitale. Oczywiście trudno nazwać to sztuczną inteligencją, ale równie trudno byłoby uznać, że nie ma to na nas żadnego wpływu. Programy komputerowe zaczynają decydować o tym, co kupujemy, z kim się spotkamy albo czy dostaniemy kredyt. […]

Nic dziwnego, że coraz częściej pojawiają się apele, aby AI podlegała ludzkiej kontroli. Mówił o tym chociażby wybitny fizyk i wizjoner prof. Stephen Hawking. Jego zdaniem nie istnieją fizyczne ograniczenia rozwoju sztucznej inteligencji. „Można wyobrazić sobie taką technologię, która przechytrzy rynki finansowe, prześcignie badaczy i zmanipuluje przywódców oraz opracuje broń, której zasad działania nawet nie będziemy mogli zrozumieć. Krótkoterminowy wpływ sztucznej inteligencji zależy od tego, kto ją kontroluje, długoterminowy – od tego, czy w ogóle można ją kontrolować" – twierdzi uczony. […]

Tylko czy to w ogóle możliwe? AI może przerastać nas tak bardzo i rozwijać się tak szybko, że zapanowanie nad nią będzie całkowicie niemożliwe. Bo ograniczenia, które możemy jej narzucić, mogą być tylko takie, jakie zdołamy wymyślić. Tymczasem sztuczna inteligencja ma – z definicji – być od nas lepsza w myśleniu.

Co gorsza, jej rozwój może sprawić, że ludzie, którzy myśleniem zarabiają dziś na życie, stracą pracę, a więc i wpływ na dalsze losy świata. […] Dziś mówi się o tym, że automatyzacja i roboty pozbawiają ludzi pracy fizycznej. Co się stanie, jeśli komputerowe myślenie okaże się lepsze od ludzkiego wszędzie tam, gdzie potrzebne są zdolności analityczne i kreatywność? […] Piszmy więc o sztucznej inteligencji, debatujmy i twórzmy jej wizje – póki jeszcze możemy...

Na podstawie: Aleksandra Stanisławska, *Niebezpieczna sztuczna inteligencja*, www.focus.pl

[1] Talos – w mitologii greckiej olbrzym wykonany z brązu przez Hefajstosa.
[2] Golem – istota utworzona z gliny na kształt człowieka, ale pozbawiona duszy i zdolności mowy.
[3] Komputer HAL – fikcyjny komputer przedstawiony w książce *Odyseja kosmiczna* oraz w filmie o tym samym tytule.

Tekst 2.

Łukasz Lamża

Sztuczna przeciętność

Gdy czyta się i ogląda *science fiction* sprzed 50–100 lat, sztuczna inteligencja (AI) pojawia się głównie w roli potężnej, budzącej respekt siły – czasem nam sprzyjającej, zwykle jednak stanowiącej mniej czy bardziej zawoalowane zagrożenie. […]

To w tych latach powstał też słynny filozoficzny problem „silnej sztucznej inteligencji" – czyli takiej, która jest samodzielnym, wszechstronnie rozwiniętym „umysłem" wyposażonym w „świadomość", cokolwiek te terminy znaczą – przeciwstawianej „słabej" AI, która miałaby „tylko" wykonywać polecenia, realizując zadany program o ściśle określonej funkcji.

Dziś problemy te, jak i sam język, którym zostały wyrażone, po prostu trącą myszką. Wielu filozofów umysłu i kognitywistów[1] na słowa „świadomość" i „umysł" reaguje alergicznie, ponieważ te abstrakcyjne terminy po prostu niepotrzebnie zatruwają ich konkretne, pożyteczne badania nad przetwarzaniem obrazu w korze wzrokowej, pamięcią przestrzenną

albo neurochemią lęku. Również AI przestało być teorią i są na świecie tysiące programistów, dla których tworzenie inteligentnych algorytmów to chleb powszedni. O czym tu filozofować?!

Sztuczna inteligencja to dziś produkt, i to cenny. AI usuwa szum ze zdjęć w twoim smartfonie, dobiera czas prania w twojej pralce i wybiera najszybszą trasę w twoim GPS-ie, a także podpowiada Facebookowi, co wyświetlić na twojej stronie głównej. […]

To właśnie skrajnie abstrakcyjne, roszczeniowe podejście do sztucznej inteligencji odpowiada za tzw. *AI effect*, który Douglas Hofstadter[2] wyraził w postaci złośliwego powiedzonka: „AI to wszystko, czego jeszcze nie ma". W praktyce „efekt AI" polega na tym, że każdy kolejny przejaw inteligencji maszynowej jest kwitowany stwierdzeniem: „Phi, to jeszcze nie jest inteligencja". W rozmowie z poszukiwaczami „prawdziwej AI" możemy też usłyszeć, że „prawdziwa" sztuczna inteligencja powinna nas zaskakiwać – bo przecież co to za inteligencja, która potulnie wykonuje polecenia. Nic więc dziwnego, że rozwiązanie każdego kolejnego zadania dla AI oznacza zawsze tylko podnoszenie poprzeczki – skoro twórca algorytmu rozumie, jak to zadanie rozwiązać, to znika element zaskoczenia z faktu, że algorytm odnalazł owo rozwiązanie. […]

Drugim, bliźniaczym aspektem „problemu z AI" są równie nierealistyczne przekonania dotyczące poziomu inteligencji i kreatywności ludzi. Zauważmy, że w starym, dobrym *science fiction* na polu bitwy między sztuczną i ludzką inteligencją również i my zawsze jesteśmy reprezentowani przez *crème de la crème*[3]. Ponieważ autorami SF są zwykle jajogłowe naukoluby, bohaterami ich opowieści są też – niespodzianka – jajogłowe naukoluby: genialni inżynierowie, fizycy, doświadczeni nawigatorzy statków kosmicznych z uprawnieniami IV poziomu. […]

Trudno nam więc pogodzić się z faktem, że większość naszych decyzji – o czym pisze choćby ekonomista Daniel Kahneman w „Pułapkach myślenia" – podejmowana jest zbyt szybko i zbyt automatycznie, aby można je było uznać za racjonalne, a nasze interakcje z bliźnimi można w dużym stopniu sprowadzić do scenariusza mieszczącego się na kilku kartkach A4, co pięknie zdemaskował Erving Goffman w „Człowieku w teatrze życia codziennego". „Ja-kupujący-rano-chleb" i „ja-jadący-metrem" to wcale nie ów wyidealizowany Człowiek, do którego miałaby rzekomo dążyć sztuczna inteligencja – samoświadomy, kreatywny, rozprawiający o Sztuce, Matematyce i Abstrakcji. Dzisiejsza AI jest zaś wynikiem zderzenia wzniosłej teorii z rzeczywistością ludzką – z faktycznym codziennym życiem miliardów *homo sapiens*. AI naśladuje więc rzeczywistą ludzką inteligencję, a nie tę będącą romantycznym ideałem zrodzonym w głowach filozofów.

Na podstawie: Łukasz Lamża, *Sztuczna przeciętność*, www.tygodnikpowszechny.pl

[1] Kognitywistyka – dziedzina nauki zajmująca się badaniem procesów poznawczych; bada, czym jest poznanie, do czego służy i jak działa.
[2] Douglas Hofstadter – pisarz amerykański.
[3] Crème de la crème (z fr.) – śmietanka towarzyska, coś najlepszego.

Zadanie 1. (0–2)

Wyjaśnij, jakie znaczenie dla rozumienia każdego z tekstów ma użycie słownictwa wartościującego w ich tytułach.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
   7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.
   8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury […].

II. Kształcenie językowe.
   1. Pogłębianie funkcjonalnej wiedzy z zakresu nauki o języku.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   3) […] rozpoznaje środki językowe i ich funkcje zastosowane w tekstach […].

II. Kształcenie językowe.
2. Zróżnicowanie języka. Zdający:
   7) rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym […].

Zasady oceniania

2 pkt – odpowiedź poprawna z trafnym wyjaśnieniem odwołującym się do obu tekstów.
1 pkt – odpowiedź poprawna z trafnym wyjaśnieniem odwołującym się do jednego tekstu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt

Użycie słownictwa wartościującego ujawnia stosunek autorów do omawianego zjawiska. W pierwszym tekście określenie sztucznej inteligencji przymiotnikiem *niebezpieczna* sugeruje zagrożenie ze strony sztucznej inteligencji, która zdominuje cywilizację człowieka. Tytuł drugiego tekstu – *Sztuczna przeciętność* – niesie informację, że sztucznej inteligencji nie należy się obawiać, ponieważ naśladuje ona przeciętną inteligencję człowieka.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Słownictwo wartościujące użyte w tytułach ma za zadanie przekazać nam, jakie podejście do sztucznej inteligencji mają autorzy tekstów. Aleksandra Stanisławska w swoim artykule przybliża nam niebezpieczeństwa, jakie czekają na nas, gdy za bardzo zaufamy sztucznej inteligencji.

Zadanie 2. (0–2)

Czy to, co Łukasz Lamża w swoim tekście opisuje jako „słabą sztuczną inteligencję", Aleksandra Stanisławska w swoim wywodzie uznaje za sztuczną inteligencję? W uzasadnieniu odpowiedzi odwołaj się do obu tekstów.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
   7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury […].
   8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

II. Kształcenie językowe.
   1. Pogłębianie funkcjonalnej wiedzy z zakresu nauki o języku.

Wymaganie szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych.

Zasady oceniania

2 pkt – odpowiedź poprawna z trafnym uzasadnieniem odwołującym się do obu tekstów.
1 pkt – odpowiedź poprawna z trafnym uzasadnieniem odwołującym się do jednego tekstu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt

Łukasz Lamża słabą sztuczną inteligencją nazywa taką, która zaprogramowana jest na wykonywanie pewnych konkretnych zadań, niemyślącą samodzielnie, natomiast Aleksandra Stanisławska pisze, że to (m.in. programy internetowe) trudno nazwać AI. Autorka pierwszego tekstu za sztuczną inteligencję uważa jedynie tę mającą działać samodzielnie.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Nie. Łukasz Lamża, przywołując podział na „silną” i „słabą” sztuczną inteligencję, przedstawia „słabą” sztuczną inteligencję jako tę, która wykonuje polecenia człowieka.

Zadanie 3. (0–1)

Aleksandra Stanisławska uważa, że powszechne wyobrażenia dotyczące AI mają związek z mitycznym widzeniem świata i człowieka. Czy w tekście Łukasza Lamży znajdujesz potwierdzenie tego sądu? Uzasadnij odpowiedź.

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
   3) […] odczytuje informacje i przekazy jawne i ukryte […].

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Łukasz Lamża w swoim tekście nie odwołuje się wprost do mitycznego rodowodu wyobrażeń o AI, ale dostrzega, że w tekstach kultury należących do *science fiction* AI jest przedstawiona jako niezależna siła ingerująca w świat człowieka.

Zadanie 4. (0–2)

Rozstrzygnij, czy Aleksandra Stanisławska i Łukasz Lamża zgadzają się w kwestii postrzegania sztucznej inteligencji jako zagadnienia, którym powinni zajmować się wyłącznie specjaliści nauk ścisłych. W uzasadnieniu odpowiedzi odwołaj się do obu tekstów.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
   3) […] odczytuje informacje i przekazy jawne i ukryte […].

Zasady oceniania

2 pkt – odpowiedź poprawna z trafnym uzasadnieniem odwołującym się do obu tekstów.
1 pkt – odpowiedź poprawna z trafnym uzasadnieniem odwołującym się do jednego tekstu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt

Autorzy nie zgadzają się w tej kwestii. Taki pogląd podziela tylko Łukasz Lamża, sprzeciwiając się rozpatrywaniu zagadnienia AI w kategoriach filozoficznych, natomiast Aleksandra Stanisławska omawia ten problem właśnie w kontekstach filozoficznym i humanistycznym.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Autorzy obu tekstów przyjmują różne stanowiska w kwestii postrzegania sztucznej inteligencji jako zagadnienia, którym powinni zajmować się wyłącznie specjaliści nauk ścisłych. Aleksandra Stanisławska wzywa do dyskusji w zakresie działania AI. Sugeruje też, aby racjonalnie rozważać, w jakim kierunku można byłoby tę dyskusję poprowadzić.

Zadanie 5. (0–2)

Czy wypowiedź Łukasza Lamży można wzmocnić cytatem ze Stephena Hawkinga, którego słowa przywołała Aleksandra Stanisławska? W uzasadnieniu odpowiedzi odwołaj się do obu tekstów.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
   3) […] odczytuje informacje i przekazy jawne i ukryte […].

Zasady oceniania

2 pkt – odpowiedź poprawna z trafnym uzasadnieniem odwołującym się do obu tekstów.
1 pkt – odpowiedź poprawna z trafnym uzasadnieniem odwołującym się do jednego tekstu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt

Nie. Aleksandra Stanisławska przywołała słowa prof. Stephena Hawkinga, aby podkreślić swoje obawy związane z niekontrolowanym rozwojem sztucznej inteligencji, a Łukasz Lamża skupia się na podobieństwie sztucznej inteligencji do rzeczywistej natury człowieka.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Nie, ponieważ wypowiedź Lamży koncentruje się na ukazaniu, do czego doprowadza zbyt wygórowane przeświadczenie o zdolnościach AI.

Zadanie 6. (0–2)

Wyjaśnij, jaki sens w kontekście całego akapitu ma ostatnie zdanie tekstu Aleksandry Stanisławskiej. W odpowiedzi uwzględnij treść tego zdania oraz zastosowaną w nim interpunkcję.

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

II. Kształcenie językowe.
1. Pogłębianie funkcjonalnej wiedzy z zakresu nauki o języku.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
3) […] odczytuje informacje i przekazy jawne i ukryte […].

II. Kształcenie językowe.
4. Ortografia i interpunkcja. Zdający:
2) wykorzystuje składniowo-znaczeniowy charakter interpunkcji do uwypuklenia sensów […] tekstu.

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne wyjaśnienie sensu zdania z uwzględnieniem jego treści i interpunkcji (uzasadnienie użycia pauzy i wielokropka).
1 pkt – poprawne wyjaśnienie sensu zdania z uwzględnieniem jego treści, ale bez uwzględnienia interpunkcji (nie wystarczy samo dostrzeżenie użytych znaków przestankowych).
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt

Ostatnie zdanie tekstu jest urwane, ponieważ stanowi wezwanie do dyskusji na temat sztucznej inteligencji zanim pozbawi ona ludzi wpływu na dalsze losy świata. Za pomocą pauzy (myślnika) i wielokropka autorka wyodrębniła kluczowe stwierdzenie *póki jeszcze możemy*.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Ostatnie zdanie tekstu wyraża obawę i ma wywołać u czytelników refleksję na temat zagrożenia związanego z rozwojem sztucznej inteligencji. W ostatnim akapicie autorka przekonuje, że skoro AI ma być lepsza w myśleniu od ludzi, to możemy uchronić się jedynie przed tym, co przewidzimy, a z założenia AI przewiduje więcej.

Zadanie 7. (0–2)

Wypisz z tekstów Aleksandry Stanisławskiej i Łukasza Lamży po jednym ironicznym stwierdzeniu na temat stosunku współczesnych ludzi do sztucznej inteligencji. Wyjaśnij cel użycia ironii w każdym tekście.

Tekst 1.

Ironiczne stwierdzenie: .....

.....

.....

Cel użycia: .....

.....

.....

.....

Tekst 2.

Ironiczne stwierdzenie: .....

.....

.....

Cel użycia: .....

.....

.....

.....

Wymaganie ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymaganie szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:

6) rozpoznaje w tekstach […]: ironię […]; określa [jej] funkcje w tekście oraz rozumie wartościujący charakter.

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne wypisanie stwierdzeń z obu tekstów oraz trafne wyjaśnienie, na czym polega ich ironiczny charakter.

1 pkt – poprawne wypisanie stwierdzenia z jednego tekstu oraz trafne wyjaśnienie, na czym polega jego ironiczny charakter.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt

Tekst 1.

Ironiczne stwierdzenie, np.:

- *Ten mit ma się do dziś znakomicie. […] Opowieści o AI są zadziwiająco podobne*.
- *Programy komputerowe zaczynają decydować o tym, co kupujemy, z kim się spotkamy albo czy dostaniemy kredyt.*

Cel użycia: Autorka posłużyła się ironią, aby w sposób sugestywny ukazać, jak współcześni ludzie traktują AI, postrzegając ją jako zjawisko mające/przejmujące władzę nad człowiekiem.

Tekst 2.

Ironiczne stwierdzenie, np.:

- *O czym tu filozofować?!*
- *Wielu filozofów umysłu i kognitywistów na słowa „świadomość” i „umysł” reaguje alergicznie* […].

Cel użycia: Autor tekstu 2. posłużył się ironią, aby w sposób wyolbrzymiony ukazać uczłowieczanie AI przez współczesnych ludzi.

Zadanie 8. (0–4)

Na podstawie obu tekstów napisz notatkę syntetyzującą na temat: współczesny człowiek wobec sztucznej inteligencji. Twoja wypowiedź powinna liczyć 60–90 wyrazów.

Uwaga: w ocenie wypowiedzi będzie brana pod uwagę poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
   7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury […].
   8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

II. Kształcenie językowe.
   1. Pogłębianie funkcjonalnej wiedzy z zakresu nauki o języku.

III. Tworzenie wypowiedzi.
   2. Wykorzystanie kompetencji językowych […] w wypowiedziach […] pisemnych.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych.

3) […] odczytuje informacje i przekazy jawne i ukryte […].
II. Kształcenie językowe.
1. Gramatyka języka polskiego. Zdający:
1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w […] tworzeniu własnych wypowiedzi.
4. Ortografia i interpunkcja. Zdający:
1) stosuje zasady ortografii i interpunkcji […].
III. Tworzenie wypowiedzi.
2. Mówienie i pisanie. Zdający:
2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, za znajomością jej funkcji językowej […];
5) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: […] notatka syntetyzująca.

Zasady oceniania notatki syntetyzującej
Za notatkę syntetyzującą można uzyskać 4 punkty, w tym 3 punkty za treść i 1 punkt za poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną.

Treść

	3 pkt	2 pkt	1 pkt	0 pkt
		notatka spełnia kryteria A, B i C określone dla 3 pkt, ALE nie została zachowana dozwolona liczba wyrazów	notatka spełnia kryteria A, B i C określone dla 2 pkt, ALE nie została zachowana dozwolona liczba wyrazów	notatka spełnia kryteria A i C określone dla 1 pkt, ALE nie została zachowana dozwolona liczba wyrazów
		ALBO	ALBO	ALBO
A. przedstawienie stanowiska każdego autora	notatka przedstawia – oparte na kluczowych dla tematu informacjach – stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście, na odpowiednim poziomie uogólnienia	notatka przedstawia – oparte na kluczowych dla tematu informacjach – stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście, ale poziom uogólnienia jest zaburzony	notatka przedstawia stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście ALBO notatka przedstawia niepełne stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone	notatka nie spełnia żadnego z kryteriów określonego dla 1 pkt

			na podstawie informacji zawartych w tekście	
B. zestawienie stanowisk obu autorów	w notatce zestawiono stanowiska obu autorów; poprawnie wskazano np. punkty wspólne/ rozbieżne albo różnorodność aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki ujętych w tekstach obu autorów	w notatce zestawiono stanowiska obu autorów; poprawnie wskazano np. punkty wspólne/ rozbieżne albo różnorodność aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki ujętych w tekstach obu autorów	stanowisk obu autorów nie zestawiono albo zestawiono je niepoprawnie; nie wskazano np. punktów wspólnych/ rozbieżnych albo różnych aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki ujętych w tekstach obu autorów	
C. spójność	notatka stanowi logiczną i zorganizowaną całość	notatka stanowi logiczną i zorganizowaną całość ALBO w notatce występują usterki w spójności	notatka stanowi logiczną i zorganizowaną całość ALBO w notatce występują usterki w spójności	
D. długość notatki	60–90 wyrazów	60–90 wyrazów	60–90 wyrazów	

Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna

1 pkt – poprawny zapis, dopuszczalne dwa błędy (językowe, ortograficzne lub interpunkcyjne).

0 pkt – trzy i więcej błędów (językowych, ortograficznych lub interpunkcyjnych).

Uwaga.

Jeżeli w kryterium *Treść* przyznano 0 pkt, wówczas nie przyznaje się punktów w kryterium *Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna*.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 3 pkt za treść

Autorzy obu tekstów podjęli problem znaczenia sztucznej inteligencji dla współczesnego człowieka. Ich opinie na ten temat są jednak różne. Aleksandra Stanisławska obawia się, że sztuczna inteligencja może zdominować ludzi. Swój pogląd autorka uzasadnia przykładami zastępowania człowieka przez sztuczną inteligencję oraz wpływania przez nią na jego decyzje. Łukasz Lamża uważa przeciwnie, że AI jest niezbędna, a jako wytwór człowieka naśladuje jego intelekt, tym samym nie zagraża ludzkiej cywilizacji.

[67 wyrazów]

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt za treść

Oba teksty przedstawiają dwa odmienne poglądy na temat wpływu sztucznej inteligencji (AI) na człowieka. Aleksandra Stanisławska obawia się zdominowania człowieka przez AI. Boi się, że AI, przewyższająca człowieka inteligencją, może go zastąpić. Łukasz Lamża sądzi natomiast, że bez sztucznej inteligencji nie ma rozwoju cywilizacji. Sztuczna inteligencja może zrobić wiele dobrego dla człowieka, na przykład wyręczyć go w wielu sprawach. AI nie zastąpi człowieka całkowicie, bo jest przez niego stworzona na jego wzór.

[72 wyrazy]

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt za treść

Aleksandra Stanisławska pokazuje stworzone przez ludzi wizje robotów, które myślą podobnie jak ludzie, ale uważa, że w rzeczywistości inteligencja robotów będzie zupełnie inna. Będzie działała szybciej i lepiej niż ludzka. Zdaniem autorki sztuczna inteligencja będzie trudna do kontroli i groźna dla ludzi. Łukasz Lamża, pisząc o sztucznej inteligencji, uważa, że sztuczna inteligencja jest niezbyt twórcza, ale za to bardzo przydatna ludziom, np. przy wykonywaniu prac domowych.

[66 wyrazów]

Wiązka 2.

Przeczytaj uważnie teksty, a następnie wykonaj zadania umieszczone pod nimi. Odpowiadaj **tylko na podstawie tekstów** i tylko **własnymi słowami** – chyba że w zadaniu polecono inaczej. Udzielaj tylu odpowiedzi, o ile Cię poproszono.

Tekst 1.

Marcin Adamczak
Architektura i przypadek

Przypadek zdaje się kategorią nader odległą od dziedziny architektury, naturalnie niejako z dziedziny tej wykluczoną i skazaną na banicję. Architektura, sztuka związana z precyzyjnym rysunkiem i ścisłym planowaniem, z rozmaitymi gałęziami wiedzy ścisłej, ze skomplikowanymi rachunkami sił i ciężarów oraz dokładną realizacją wcześniejszych założeń z przypadkiem łączyć się nie może.

I rzeczywiście – o przypadku nie wspomina australijski architekt Andrew Maynard przy opisie pochodzącego z jego pracowni projektu *Corb 2.0*. Projekt ten […] inspirowany był także artykułem […] o występującym w USA zjawisku przenoszenia domów z miejsca na miejsce i przemieszczania się wraz z nimi po terytorium kraju oraz zwyczajami rodaków architekta, którzy, jak wylicza, w czasie swojego życia przeciętnie trzynastokrotnie zmieniają miejsce zamieszkania. […] Idee funkcjonalnych budowli zrównujących społeczne różnice, mieszkań dostępnych dla każdego, starannie rozmieszczonych pośród zieleni wygodnych „maszyn do mieszkania" zostały jednak zniekształcone i zdegenerowane przez „ekonomiczny racjonalizm, planowanie przestrzenne pozbawione wyobraźni i odpowiedzialności oraz nieodwołujące się do jakichkolwiek wartości" – twierdzi Maynard […]. Australijczyk zamiast „maszyn do mieszkania" proponuje użycie maszyn w celu „podważenia społecznej hierarchii i zniwelowania różnic na rynku nieruchomości".

Maynard odwołuje się do popularnych pomysłów wykorzystania kontenerów w celach mieszkaniowych. Utopijność jego projektu pozwala mu przy tym na nieskrępowaną fantazję i brawurę w propozycjach wykorzystania wszystkich cech blaszanych boksów. Podstawą jest jak najlepsze wykorzystanie łatwości ich przemieszczania. Zaprojektowane w *Corb 2.0* budowle składają się ze względnie autonomicznych modułów mieszkaniowych […], mających przypominać bardziej apartamenty niż ciasne mieszkania w blokach, zdecydowanie łatwiej kojarzące się nam z wnętrzami kontenerów. Moduły te przy użyciu dźwigów znajdujących się obok budowli pozostawałyby mobilne […]. Ponadto sam kształt budowli składającej się z modułów miałby zmieniać się zgodnie z potrzebami mieszkańców, potencjalnie mogąc przeobrażać się w plenerowe kino lub bankietowy taras […]. Układ modułów mógłby sprzyjać socjalizacji lub, w innym wypadku, anonimowości i prywatności. Mobilność modułów pozwalałaby też ich mieszkańcom na decyzję o opuszczeniu danej budowli, przemieszczenie się i „podłączenie" (*plug-in*) do podobnego rodzaju konstrukcji w innej dzielnicy lub innym mieście. […] Maynard podkreśla przy tym społeczne aspekty projektu: jego egalitarność (osiąganą w dużej mierze poprzez zmienność: moduł przemieszcza się w kilkudniowych odstępach, a mieszkanie na dolnych piętrach po pewnym czasie staje się prestiżowym *penthousem*[1]), niwelowanie społecznych hierarchii oraz wspólnotowe podejmowanie decyzji co do kształtu całego zbioru modułów i przystosowanie go do potrzeb mieszkańców. Zmiany […] byłyby przy tym determinowane dwoma rodzajami czynników – byłyby losowe, a z drugiej strony – podlegały wspólnym uzgodnieniom

mieszkańców. Maynard nie precyzuje, jak w praktyce miałyby się do siebie te dwie sprzeczne jednak zasady. […]

Corb 2.0 jawi się niczym oryginalny projekt „architektury aleatorycznej”[2], w której kształt nieustannie przeobrażającej się budowli oraz płynny układ poszczególnych jej elementów determinowane są przez przypadek. Owa architektoniczna „aleatoryczność” sięga przy tym głębiej niż aleatoryka w muzyce czy dadaistycznej poezji. Architektura, posiadany przez nas dom czy mieszkanie, pełnią funkcję nie tylko estetyczną, znacznie ważniejszą ich rolą jest określanie naszego miejsca w strukturze społecznej i sytuacji życiowej; czynią to skuteczniej niż kolekcjonowane wiersze czy płyty.

Na podstawie: Marcin Adamczak: *Architektura i przypadek. „Aleatoryczna” budowla jako forma oporu wobec „constans” i racjonalnego planowania*, „Kultura Współczesna” 2010, nr 2.

[1] Penthouse – luksusowy apartament na ostatnim piętrze budynku mieszkalnego.
[2] Aleatorycznej – uwzględniającej i sankcjonującej przypadek w procesie twórczym.

Tekst 2.

Rafał Szrajber

Gry komputerowe w edukacji architektonicznej i kulturalnej

Przestrzeń architektoniczna towarzyszy człowiekowi od tysiącleci, zapisuje w sobie wiedzę o czasach, w jakich przyszło jej powstać. Są w niej odciśnięte uwarunkowania techniczno-technologiczne czy nawet stosunki społeczne. Warto więc odtworzyć taką przestrzeń w jak najbardziej realnej formie, by spełniała swój edukacyjny charakter. W grach podstawowym ograniczeniem jest zastosowana technologia […] odpowiedzialna za reprezentację graficzną i fizyczną odtwarzanego lub kreowanego świata. Modele tworzące przestrzeń często są optymalizowane, tak by zapewniały swobodną jej eksplorację przez użytkownika. Modele takie bazują na uproszczonej geometrii […]. W rzeczywistości podobnie – autentyczna substancja struktury zabytkowej bywa wymieniana i zastępowana współczesnymi materiałami i rozwiązaniami, a co za tym idzie zatracona całkowicie, utrzymany natomiast zostaje wygląd zewnętrzny obiektu. […]

Budowanie wirtualnego świata […] nie zakłada odtwarzania go jako kopii całej rzeczywistej przestrzeni. Twórcy skupiają się na najważniejszych obiektach i miejscach, które w czytelny i jednoznaczny sposób pozwalają na identyfikację przestrzeni przez odbiorcę. Z uwagi na uwarunkowania technologiczne są odtwarzane tylko główne relacje przestrzenne. Wraz z rozwojem technologii przestrzeń jest prezentowana coraz bardziej realnie w coraz szerszym spektrum (detale, zmieniające się oświetlenie dnia i nocy, warunki pogodowe itp.). […] Możliwe że miejskie gry przyszłości będą się odbywać częściowo w świecie wygenerowanym komputerowo (na wzór Google Earth), jednak w innych realiach czasowych i historycznych, a częściowo w rzeczywistym świecie, by zweryfikować zachodzące w tej przestrzeni zmiany. […]

Bardzo dużo gier, które odniosły światowe sukcesy, bazuje na przenoszeniu wartości kulturowych, w tym także przestrzeni architektonicznej, do świata gry, jako elementu pozwalającego stworzyć i poprowadzić fabułę, wygenerować atrakcyjne otoczenie oraz dodać do samej rozgrywki wartości dodane, bazujące na reprezentowanej w tle zawartości. […]

Dzięki fabule i rozwiązaniom przebiegu rozgrywki gra Assassin’s Creed stała się dla graczy polem eksploracji średniowiecznych miast, między innymi Damaszku i Jerozolimy.

Po interesująco zaprezentowanej przestrzeni gracz mógł się swobodnie przemieszczać, także w niekonwencjonalny sposób, np. po dachach budynków. Fenomen gry Assassin's Creed II, czy jej kontynuacji w postaci Assassin's Creed Brotherhood, ukazał graczom wspaniałe miasta – Wenecję, Florencję czy Rzym wyjęte prosto z epoki renesansu. Można tam nie tylko obcować z samą architekturą (choć swoboda eksploracji pozwala graczowi wejść na dach i kopułę Santa Maria Del Fiore), ale spotkać wybitne postacie tego okresu, często połączone z samą rozgrywką. Poznawanie i testowanie wynalazków Leonarda da Vinci w grze Assassin's Creed Brotherhood przybliża i utrwala wiedzę o nich. W bardzo ciekawy sposób poprowadzona fabuła i odtworzona przestrzeń przyczyniły się do wielkiego sukcesu tej gry. Na jej podstawie powstały książka, komiksy i zapewne niebawem powstanie film. […]

W wymienionych grach przestrzeń architektoniczna jest tłem głównych zmagań graczy, jednak to ona tworzy klimat i nadaje charakter grze. Powiązania przestrzenne i układ form z uwagi na znaczenie w samej rozgrywce pozostają w pamięci gracza na długo, utrwalając się poprzez kolejne jej eksplorowanie i rozwiązywanie problemów jej towarzyszących.

Przedstawione gry nie są jedynymi, które mogą być materiałem dydaktycznym w obcowaniu z architekturą. Takich wirtualnych światów, gdzie architektura nadaje grze namiastkę edukacyjności, jest dużo więcej. Trzeba mieć jednak pomysł na wykorzystanie ich potencjału oraz właściwości.

Na podstawie: Rafał Szrajber, *Gry komputerowe w edukacji architektonicznej i kulturalnej – wirtualna przestrzeń jako środowisko zdobywania wiedzy o architekturze*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Łódzkiej" 2011, nr 1.

Zadanie 1. (0–2)

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń odnoszących się do obu tekstów. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Architektura i proponowane przez nią rozwiązania przestrzenne wpływają na kształtowanie poczucia estetyki u użytkowników.	**P**	**F**
2.	Wykorzystane dla zilustrowania wywodu przykłady rozwiązań architektonicznych łączy odnoszenie ich do tradycji.	**P**	**F**
3.	Autorzy w obu tekstach posługują się paradoksem wprowadzającym treści niejednoznaczne.	**P**	**F**

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
   2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens […].

Zasady oceniania
2 pkt – trzy poprawne odpowiedzi.
1 pkt – dwie poprawne odpowiedzi.
0 pkt – jedna poprawna odpowiedź lub odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie
PPF

Zadanie 2. (0–2)
Czy zgadzasz się ze stwierdzeniem, że obaj autorzy uznają przestrzeń architektoniczną za element, który czyni otoczenie atrakcyjnym dla użytkowników? Uzasadnij odpowiedź, ilustrując ją przykładami z obu tekstów.

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne
I. Kształcenie literackie i kulturowe.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe
I. Kształcenie literackie i kulturowe.
2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
   2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens […].

Zasady oceniania
2 pkt – poprawne uzasadnienie stanowiska i zilustrowanie go przykładami z obu tekstów.
1 pkt – poprawne uzasadnienie stanowiska i zilustrowanie go przykładem z jednego tekstu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt
Obaj autorzy uważają, że wykorzystanie rozwiązań architektonicznych czyni przestrzeń atrakcyjną. Nowoczesne projekty, np. Corb 2.0, pozwalają na taką aranżację przestrzeni, która zaspokaja indywidualne potrzeby jej użytkowników, natomiast stosowanie architektonicznych rozwiązań w grach komputerowych zaspokaja oczekiwania graczy i pełni funkcje edukacyjne.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Zgadzam się ze stwierdzeniem, że obaj autorzy uznali, że przestrzeń architektoniczna jest elementem decydującym o atrakcyjności otoczenia. To właśnie przestrzeń architektoniczna decyduje o tym, że gry komputerowe są ciekawe, przybliżają nam klimat np. średniowiecznych czy renesansowych miast, są źródłem wiedzy o zabytkach czy znanych postaciach z danego okresu kulturowego.

Zadanie 3. (0–2)

Rafał Szrajber uważa, że w przestrzeni architektonicznej znajdują swoje odzwierciedlenie *uwarunkowania techniczno-technologiczne czy nawet stosunki społeczne*. Czy ten sąd znajduje potwierdzenie w tekście Marcina Adamczaka? Uzasadnij odpowiedź.

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
   2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens […].

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i uzasadnienie na podstawie tekstu 1., uwzględniające oba elementy cytatu z tekstu 2.

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i uzasadnienie na podstawie tekstu 1., uwzględniające jeden element cytatu z tekstu 2.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt

Ten sąd znajduje potwierdzenie w tekście „Architektura i przypadek”. Marcin Adamczak uważa, że rozwój technologii budowlanych pozwala na realizację takich projektów, jak Corb 2.0. Autor stwierdza też, że nowe rozwiązania, np. wykorzystywanie kontenerów

do tworzenia nowych kompleksów budowlanych, pozwalają niwelować różnice w społecznej hierarchii.

Zadanie 4. (0–2)

Na podstawie obu tekstów sformułuj dwa argumenty potwierdzające słuszność tezy: *Rozwiązania architektoniczne w świecie wirtualnym i świecie rzeczywistym mają cechy wspólne.*

Argument 1.: .....

.....

.....

.....

Argument 2.: .....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

III. Tworzenie wypowiedzi.

4. Doskonalenie umiejętności retorycznych […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
   2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens […].

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Zdający:
   9) […] formułuje argumenty na podstawie tekstu […].

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne sformułowanie dwóch argumentów na podstawie obu tekstów.
1 pkt – poprawne sformułowanie jednego argumentu na podstawie obu tekstów.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt

Argument 1.
Wspólną cechą rozwiązań architektonicznych w świecie wirtualnym i świecie rzeczywistym jest ich egalitaryzm – poszukiwanie takich form architektonicznych, które zaspakajają potrzeby każdego człowieka.

Argument 2.
Rozwiązania architektoniczne w świecie wirtualnym i świecie rzeczywistym charakteryzuje sięganie przez ich twórców do form nowoczesnych, równocześnie przypominających formy znane z tradycji.

Zadanie 5. (0–3)

Z każdego tekstu wypisz po dwa przykłady słownictwa o charakterze wartościującym i rozstrzygnij, czy w każdym z tekstów pełni ono tę samą funkcję. Uzasadnij odpowiedź.

Słownictwo o charakterze wartościującym	Przykład 1.	Przykład 2.
Tekst 1.		
Tekst 2.		

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

II. Kształcenie językowe.
3. Funkcjonalne wykorzystywanie wiedzy o języku w odczytaniu sensów zawartych w strukturze głębokiej tekstów […] nieliterackich.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
   2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl […].

II. Kształcenie językowe.
2. Zróżnicowanie języka. Zdający:
   7) rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym […].

Zasady oceniania

3 pkt – poprawne podanie dwóch przykładów z każdego tekstu, poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem.
2 pkt – poprawne podanie po jednym przykładzie z każdego tekstu, poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem.
1 pkt – poprawne podanie dwóch przykładów z jednego tekstu, poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem odnoszącym się do tego tekstu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 3 pkt

Słownictwo o charakterze wartościującym	**Przykład 1.**	**Przykład 2.**
Tekst 1.	*starannie, wygodnych, zniekształcone, zdegenerowane*	*utopijność, nieskrępowaną, brawurę*
Tekst 2.	*najważniejszych, jednoznaczny*	*bardzo, atrakcyjne*

Rozstrzygnięcie:
W tekstach słownictwo wartościujące wzmacnia przekaz, ale w każdym z tekstów w inny sposób.

Uzasadnienie:
W obu tekstach język wartościuje rozwiązania architektoniczne, o których piszą autorzy. Różnica polega na tym, że w tekście Marcina Adamczaka użycie słownictwa nacechowanego negatywnie i pozytywnie wzmacnia kontrasty, o których pisze autor, a w tekście Rafała Szrajbera dominuje słownictwo o charakterze pozytywnym, wzmacniające pozytywny obraz rozwiązań architektonicznych w grach komputerowych.

Zadanie 6. (0–1)

Rozstrzygnij, czy w odniesieniu do całego tekstu Marcina Adamczaka można uznać, że istnieje związek między pojęciem przypadku a „ekonomicznym racjonalizmem" w funkcjonowaniu architektury. Uzasadnij swoje stanowisko.

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
   2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl […].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Marcin Adamczak początkowo wskazuje, że przypadek i racjonalizm ekonomiczny się wykluczają, jednak całość wywodu pozwala wnioskować, że to właśnie przypadkowe rozwiązania architektoniczne pozwalają na racjonalne ekonomiczne decyzje.

Zadanie 7. (0–1)

Wypisz z tekstu Rafała Szrajbera dwa sformułowania, które potwierdzają opinię, że przeniesienie tradycyjnej przestrzeni architektonicznej do gier komputerowych daje użytkownikom nieograniczone możliwości poznawcze.

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
   2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl […];
   3) […] rozpoznaje środki językowe i ich funkcje zastosowane w tekstach […].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne wypisanie dwóch sformułowań.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

- architektura nadaje grze namiastkę edukacyjności
- wygenerować atrakcyjne otoczenie
- ukazał graczom wspaniałe miasta
- dodać do samej rozgrywki wartości dodane
- przestrzeń jest prezentowana coraz bardziej realnie

Zadanie 8. (0–4)

Na podstawie <u>obu tekstów</u> napisz notatkę syntetyzującą na temat: funkcje architektury w życiu człowieka. Twoja wypowiedź powinna liczyć 60–90 wyrazów.

Uwaga: w ocenie wypowiedzi będzie brana pod uwagę poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

II. Kształcenie językowe.
1. Pogłębianie funkcjonalnej wiedzy z zakresu nauki o języku.

III. Tworzenie wypowiedzi.
3. Wykorzystanie kompetencji językowych […] w wypowiedziach […] pisemnych.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych.
3) […] odczytuje informacje i przekazy jawne i ukryte […].

II. Kształcenie językowe.
1. Gramatyka języka polskiego. Zdający:
1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w […] tworzeniu własnych wypowiedzi.
4. Ortografia i interpunkcja. Zdający:
1) stosuje zasady ortografii i interpunkcji […].

III. Tworzenie wypowiedzi.
2. Mówienie i pisanie. Zdający:
2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, za znajomością jej funkcji językowej […];
5) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: […] notatka syntetyzująca.

Zasady oceniania notatki syntetyzującej

Za notatkę syntetyzującą można uzyskać 4 punkty, w tym 3 punkty za treść i 1 punkt za poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną.

Treść

	3 pkt	2 pkt	1 pkt	0 pkt
		notatka spełnia kryteria A, B i C określone dla 3 pkt, ALE nie została zachowana dozwolona liczba wyrazów	notatka spełnia kryteria A, B i C określone dla 2 pkt, ALE nie została zachowana dozwolona liczba wyrazów	notatka spełnia kryteria A i C określone dla 1 pkt, ALE nie została zachowana dozwolona liczba wyrazów
		ALBO	ALBO	ALBO
A. przedstawienie stanowiska każdego autora	notatka przedstawia – oparte na kluczowych dla tematu informacjach – stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście, na odpowiednim poziomie uogólnienia	notatka przedstawia – oparte na kluczowych dla tematu informacjach – stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście, ale poziom uogólnienia jest zaburzony	notatka przedstawia stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście ALBO notatka przedstawia niepełne stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście	notatka nie spełnia żadnego z kryteriów określonego dla 1 pkt
B. zestawienie stanowisk obu autorów	w notatce zestawiono stanowiska obu autorów; poprawnie wskazano np. punkty wspólne/ rozbieżne albo różnorodność aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki ujętych w tekstach obu autorów	w notatce zestawiono stanowiska obu autorów; poprawnie wskazano np. punkty wspólne/ rozbieżne albo różnorodność aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki ujętych w tekstach obu autorów	stanowisk obu autorów nie zestawiono albo zestawiono je niepoprawnie; nie wskazano np. punktów wspólnych/ rozbieżnych albo różnych aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki ujętych w tekstach obu autorów	
C. spójność	notatka stanowi logiczną	notatka stanowi logiczną i zorganizowaną	notatka stanowi logiczną i zorganizowaną	

	i zorganizowaną całość	całość ALBO w notatce występują usterki w spójności	całość ALBO w notatce występują usterki w spójności	
D. długość notatki	60–90 wyrazów	60–90 wyrazów	60–90 wyrazów	

Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna
1 pkt – poprawny zapis, dopuszczalne dwa błędy (językowe, ortograficzne lub interpunkcyjne).
0 pkt – trzy i więcej błędów (językowych, ortograficznych lub interpunkcyjnych).

Uwaga.
Jeżeli w kryterium *Treść* przyznano 0 pkt, wówczas nie przyznaje się punktów w kryterium *Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna*.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 3 pkt za treść

Oba teksty podkreślają wpływ architektury na życie człowieka i eksponują jej zmienioną współcześnie funkcję. Różni je sfera oddziaływania na człowieka – Marcin Adamczak podkreśla utylitarny charakter architektury, dostosowany do potrzeb mieszkańców wynikających z zachowań społecznych, natomiast Rafał Szrajber ukazuje rolę architektury w grach komputerowych, tym samym oddając aspekt estetyczny, poznawczy czy edukacyjny kreowanej w nich przestrzeni. Obaj autorzy zgodnie traktują architekturę jako dopełnienie potrzeb człowieka.

[64 wyrazy]

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt za treść

Obaj autorzy ukazują rolę architektury służącą człowiekowi. W pierwszym tekście architektura inspiruje do poszukiwań rozwiązań sprzyjających poprawie warunków bytowych, zniwelowaniu różnic społecznych, czego przykładem są funkcjonalne i mobilne moduły. W drugim tekście – jest tłem rozpoznawania realiów przeszłości we współczesnych rozwiązaniach, czego przykładem są gry komputerowe. Adamczyk uważa, że architektura pokazuje nasze miejsce w społeczeństwie, jego strukturze, określa sytuację życiową, jest czymś więcej niż zabawa ukazana przez Szrajbera.

[67 wyrazów]

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt za treść

Obaj autorzy podkreślają ważną rolę architektury w życiu człowieka. Według nich spełnia ona różnorodne funkcje i sprzyja fizycznym oraz duchowym potrzebom człowieka. Marcin Adamczyk, ukazując działania twórcy domów budowanych z kontenerów, podkreśla zaspakajanie poprzez pomysły architektoniczne użytkowych potrzeb człowieka. Rafał Szrajber natomiast poprzez zobrazowanie działań twórców gier komputerowych, wprowadzających graczy w przestrzenie wspaniałych miast z dawnych czasów, obrazuje zaspakajanie funkcji estetycznych, edukacyjnych i służących zabawie.

[65 wyrazów]

Wiązka 3.

Przeczytaj uważnie teksty, a następnie wykonaj zadania umieszczone pod nimi. Odpowiadaj **tylko na podstawie tekstów** i tylko **własnymi słowami** – chyba że w zadaniu polecono inaczej. Udzielaj tylu odpowiedzi, o ile Cię poproszono.

Tekst 1.

Colin A. Ronan
Epoka lodowcowa

W okresie poprzedzającym ostatnie 50 milionów lat epoki lodowcowe nie pojawiały się regularnie, lecz gdy już się zdarzały, to na ogół w kolosalnej skali. Potężne zlodowacenie zdarzyło się około 2,2 miliarda lat temu, po nim przyszedł ciepły okres trwający około miliarda lat, a później znowu nastąpiło zlodowacenie, jeszcze większe niż uprzednio – tak duże, że niektórzy naukowcy nazywają je erą kriogeniczną lub erą superlodowcową. W popularnych opracowaniach używa się określenia „Ziemia–śnieżka".

Słowo „śnieżka" nie w pełni oddaje mordercze warunki, jakie wówczas panowały na Ziemi. Teoria mówi, że na skutek spadku promieniowania słonecznego o około 6 procent oraz zmniejszenia produkcji (lub akumulacji) gazów cieplarnianych planeta w zasadzie straciła zdolność utrzymywania ciepła. Powierzchnia Ziemi stała się jedną wielką Antarktydą. Temperatury spadły aż o 45 stopni Celsjusza. Prawdopodobnie cała powierzchnia planety zamarzła, grubość skorupy lodu na oceanach sięgała 800 metrów na dużych szerokościach geograficznych i dziesiątków metrów w tropikach.

Istnieje dość duża rozbieżność między dowodami geologicznymi, które wskazują, że lód był wszędzie, także na równiku, a dowodami biologicznymi, które równie przekonująco sugerują, że gdzieś musiała istnieć otwarta powierzchnia wody. Główny argument stanowią cyjanobakterie, które nie tylko przeżyły to doświadczenie, lecz także kontynuowały fotosyntezę, a do tego potrzebne jest światło słoneczne. Każdy, kto kiedykolwiek próbował coś zobaczyć przez warstwę lodu, doskonale wie, że lód bardzo szybko staje się nieprzezroczysty i już przy kilku metrach grubości w ogóle nie przepuszcza światła. Wysunięto dwa możliwe rozwiązania. Być może istniał jakiś niewielki obszar odkrytego oceanu (na przykład wokół jakiegoś zlokalizowanego źródła ciepła). Druga możliwość jest taka, że lód mógł się tworzyć w taki sposób, iż pozostał przezroczysty – to się czasem zdarza w naturalnych warunkach.

Jeżeli Ziemia rzeczywiście zamarzła w całości, to powstaje bardzo trudne pytanie, w jaki sposób zdołała później rozmarznąć. Pokryta lodem planeta odbija tak dużą część ciepła, że powinna na zawsze pozostać zamarznięta. Okazuje się, że ratunek mógł nadejść ze strony stopionego wnętrza Ziemi. Być może raz jeszcze zawdzięczamy nasze istnienie tektonice. Zgodnie z tą hipotezą ocieplenie nastąpiło za sprawą wulkanów, które przebiły się przez warstwę lodu, emitując ciepło i wyrzucając na zewnątrz gazy, które stopiły śnieg i przywróciły atmosferę. Zapewne nie jest dziełem przypadku, że koniec tego superzlodowacenia zbiegł się z czasie w eksplozją kambryjską – wiosną w historii życia na Ziemi, aczkolwiek panujące wówczas warunki zapewne nie przypominały współczesnej wiosny. W miarę ocieplenia się Ziemia przechodziła prawdopodobnie fazę najburzliwszej pogody, z huraganami wywołującymi fale wysokie jak drapacze chmur i deszczami o nieopisanej intensywności.

W tym czasie robaki, mięczaki i inne istoty, których środowiskiem były otwory w dnie oceanu, zapewne nawet nie zauważyły, że na powierzchni coś się dzieje, lecz pozostałe formy życia na Ziemi najprawdopodobniej stanęły na krawędzi całkowitej zagłady. Nasza obecna wiedza na temat tych odległych zdarzeń jest jednak zbyt nikła, aby można cokolwiek stwierdzić z całkowitą pewnością.

Colin A. Ronan, *Dzieje Wszechświata. Od Wielkiego Wybuchu do końca czasu*, Warszawa 1996.

Tekst 2.

Immanuel Velikovsky
Epoki zlodowacenia

Jak nas uczą, niewiele tysięcy lat temu wielkie obszary Europy i Północnej Ameryki pokrywały lodowce. Wieczny lód pokrywał nie tylko zbocza wysokich gór, ale wielką masą rozłożył się na kontynentach, nawet na szerokościach geograficznych o umiarkowanym klimacie. […]

Zaproponowano wiele idei i domysłów, aby wyjaśnić, jak powstawały epoki zlodowacenia i dlaczego się zakończyły. Niektórzy przypuszczali, że słońce w różnych okresach emituje więcej lub mniej ciepła, co powoduje na Ziemi okresy gorąca i chłodu; ale brak dowodów, że słońce jest taką „zmienną gwiazdą", co by potwierdziło tę hipotezę.

Inni wysnuli przypuszczenia, że przestrzeń kosmiczna ma cieplejsze i zimniejsze obszary, i kiedy nasz układ słoneczny wędruje przez obszary zimniejsze, lód przesuwa się w stronę szerokości geograficznych bliższych tropikom. Jednak nie znaleziono żadnych fizycznych czynników, które byłyby odpowiedzialne za obecność takich ciepłych i zimnych obszarów przestrzeni.

Niektórzy zastanawiali się, czy procesja obszarów zrównania dnia z nocą albo powolna zmiana kierunku ziemskiej osi może powodować okresowe zmiany klimatu. Wykazano jednak, że różnice w nasłonecznieniu nie mogą być dostatecznie duże, aby stanowiły przyczynę epok zlodowacenia. […]

Niektórzy z naukowców upatrywali przyczyny zlodowacenia w zmniejszeniu początkowego ciepła planety; okresy cieplejsze, między epokami zlodowacenia, przypisywano ciepłu uwalnianemu przez hipotetyczny rozkład organizmów w warstwach bliskich powierzchni Ziemi. Rozważano także wzrost i spadek aktywności gorących źródeł.

Inni przypuszczali, że to pył pochodzenia wulkanicznego wypełnił atmosferę ziemską i powstrzymał nasłonecznienie, albo że przeciwnie – zwiększona zawartość dwutlenku węgla w atmosferze spowodowałaby spadek temperatur […].

Wszystkie wyżej wymienione teorie i hipotezy zawodzą, gdy nie mogą spełnić najważniejszego warunku: po to, aby mogły się uformować masy lodu, musiały mieć miejsce znaczne opady. To wymaga obecności większych ilości pary wodnej w atmosferze, co jest wynikiem zwiększonego parowania powierzchni oceanów; ale to może być spowodowane tylko przez ciepło. Wielu naukowców zwracało uwagę na ten fakt i nawet wyliczyli, że dla wytworzenia pokrywy lodowej takiej jak w epoce zlodowacenia poziom powierzchni oceanu powinien wskutek parowania obniżyć się o wiele stóp[1]. Takie parowanie oceanów, po którym nastąpiłby szybki proces zamarzania, nawet w obszarach o klimacie umiarkowanym, mógłby wytworzyć epoki zlodowacenia. Problem jest następujący: co mogłoby spowodować parowanie i następnie szybkie zamarznięcie? Ponieważ nie jest znana przyczyna takich szybkich zmian rozgrzania i zamrożenia dużych obszarów planety, przyznano więc, że „obecnie przyczyna nadmiernego tworzenia się lodu na lądach stanowi zaskakującą tajemnicę, główny temat dla przyszłych badaczy zagadek Ziemi".

Nieznane są nie tylko przyczyny pojawienia się i późniejszego znikania pokrywy lodowej, ale problemem jest również to, jaki kształt geograficzny miał obszar pokryty lodem. Dlaczego pokrywa lodowa na półkuli południowej poruszała się z terenów tropikalnych Afryki w stronę południowych obszarów polarnych, a nie w przeciwnym kierunku, i podobnie, dlaczego z półkuli północnej lód w Indiach poruszał się od równika w stronę Himalajów i większych szerokości geograficznych? Dlaczego lodowce w epoce zlodowacenia pokrywały większą część Północnej Ameryki i Europy, podczas gdy północna część Azji była od nich wolna? […]

Lodowce powstają na obszarach wiecznego śniegu; dlatego pozostają na zboczach wysokich gór. Północ Syberii jest najzimniejszym miejscem na Ziemi. Dlaczego epoka zlodowacenia nie dotknęła tego obszaru, podczas gdy objęła dorzecze Missisipi i całą Afrykę na południe od równika? Nie zaproponowano żadnego zadowalającego wyjaśnienia tej kwestii.

Immanuel Velikovsky, *Zderzanie światów*, Londyn–Warszawa 2010.

[1] Stopa – jednostka miary, ok. 30 cm.

Zadanie 1. (0–1)

Wyjaśnij, na czym polega ironia zastosowana w pierwszym zdaniu drugiego akapitu tekstu Colina A. Ronana *Epoka lodowcowa*.

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   6) […] rozpoznaje w tekstach […]: ironię […]; określa [jej] funkcje w tekście oraz rozumie wartościujący charakter.
2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne wyjaśnienie.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Ironia zastosowana we wskazanym zdaniu polega na tym, że autor podkreśla, że słowo „śnieżka” używane w odniesieniu do Ziemi z epoki lodowcowej, jest nieadekwatne, zbyt łagodne i nie oddaje rzeczywistych, morderczych warunków, jakie panowały na Ziemi w tamtym okresie.
- Ironia zastosowana we wskazanym zdaniu polega na tym, że wykorzystano grę słów o przeciwstawnych znaczeniach: „śnieżka”, synonim łagodności, jest zestawiony z określeniem „mordercze warunki”, co daje efekt ironii. Autor podkreśla, że rzeczywiste warunki klimatyczne Ziemi w epoce lodowcowej można opisać jako mordercze.

Zadanie 2. (0–1)

Immanuel Velikovsky poszczególne akapity swojego tekstu rozpoczyna sformułowaniami typu: „inni wysnuli przypuszczenia”, „niektórzy zastanawiali się”. Określ, jaką funkcję językową pełnią takie sformułowania w tekście.

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
  7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury […].
  8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

II. Kształcenie językowe.
  1. Pogłębianie funkcjonalnej wiedzy z zakresu nauki o języku.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
  2) analizuje strukturę tekstu […];
  3) […] rozpoznaje środki językowe i ich funkcje zastosowane w tekstach […].

II. Kształcenie językowe.
3. Komunikacja językowa i kultura języka. Zdający:
  3) rozpoznaje i określa funkcje tekstu […].

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Wyrażenia te przede wszystkim podkreślają hipotetyczny charakter rozważań, czyli dowodzą, że przyczyna zlodowacenia nie jest jeszcze wyjaśniona.

- W tekście użycie wyrażeń typu: „inni wysnuli przypuszczenia”, „niektórzy zastanawiali się” sprawia, że tekst ma walor poznawczy. Wyrażenia te pełnią funkcję informatywną.
- Pod względem językowym zwroty te służą podkreśleniu wielości koncepcji dotyczących zlodowacenia oraz braku jednej niepodważalnej.

Zadanie 3. (0–2)

Czy Colin A. Ronan i Immanuel Velikovsky wskazują taką samą potencjalną przyczynę zlodowaceń Ziemi? W uzasadnieniu odpowiedzi odwołaj się do obu tekstów.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
   2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens […];
   3) […] odczytuje informacje i przekazy jawne i ukryte […].

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i uzasadnienie na podstawie obu tekstów.
1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i wyjaśnienie, jaką przyczynę zlodowaceń Ziemi wskazano w jednym z tekstów.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt

Nie. Tekst Colina A. Ronana wskazuje jedną teorię, tłumaczącą przyczynę powstania zlodowacenia Ziemi. Natomiast Immanuel Velikovsky omawia sześć różnych teorii i hipotez wyjaśniających problem, stwierdza także, że żadna z nich nie tłumaczy przyczyn zlodowacenia w sposób przekonujący.

Zadanie 4. (0–2)

Rozważając naukowy problem zlodowaceń, Immanuel Velikovsky stwierdza: *Zaproponowano inne teorie, o równie hipotetycznym charakterze, jednak nie wykazano istnienia zjawiska odpowiedzialnego za zmiany czy też zdolnego spowodować taki efekt*. Czy autor *Epoki lodowcowej* zgodziłby się z zacytowanym stwierdzeniem? W uzasadnieniu odpowiedzi odwołaj się do obu tekstów.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
   2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl […];
   3) […] odczytuje informacje i przekazy jawne i ukryte […].

Zasady oceniania

2 pkt – poprawna odpowiedź z trafnym uzasadnieniem na podstawie obu tekstów.
1 pkt – poprawna odpowiedź z trafnym uzasadnieniem na podstawie jednego tekstu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt

Colin A. Ronan zgodziłby się z zacytowanym stwierdzeniem Immanuela Velikovsky'ego. Wnioski w obu tekstach dotyczące wiedzy o przebiegu zlodowaceń są zbieżne, choć obaj autorzy prezentują inne teorie wskazujące na przyczynę zlodowacenia. Ronan zwraca uwagę m.in. na spadek natężenia promieniowania słonecznego, natomiast Velikovsky pisze o kilku hipotezach tłumaczących przyczyny zlodowaceń. Obaj autorzy podsumowują swoje wywody podobnymi stwierdzeniami: Ronan nadmienia, że nic nie wiemy na temat przeszłości Ziemi, natomiast Velikovsky stwierdza, że nie ma „zadowalającego wyjaśnienia tej kwestii".

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Ronan mógłby zgodzić się ze stwierdzeniem Velikovsky'ego, ponieważ obaj piszą, że nie można przedstawić jednoznacznego wyjaśnienia kwestii przyczyn i przebiegu zlodowaceń. Velikovsky podaje sześć hipotez, tłumaczących to zjawisko, ale ostatecznie obaj autorzy przedstawiają podobny wniosek: za mało wiemy o dawnej przeszłości Ziemi, żeby stwierdzić coś ostatecznie.

Zadanie 5. (0–2)

Na podstawie obu tekstów rozstrzygnij, czy ich autorzy zgodnie uważają, że prowadzenie badań nad zlodowaceniami Ziemi jest potrzebnym nauce odkrywaniem *zaskakującej tajemnicy* życia naszej planety. Odpowiedź uzasadnij.

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
   2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl […];
   3) […] odczytuje informacje i przekazy jawne i ukryte […].

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i trafne uzasadnienie na podstawie obu tekstów.
1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i trafne uzasadnienie na podstawie jednego tekstu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt

Nie można potwierdzić zgodnego stanowiska obu autorów tekstu. Immanuel Velikovsky pisze jednoznacznie, że zagadnienie zlodowaceń, ze względu na wiele niewyjaśnionych wątków, stanowi „główny temat dla przyszłych badaczy zagadek Ziemi", natomiast Colin A. Ronan nie wyraził takiej opinii w sposób dosłowny. Z wypowiedzi autora: „nasza obecna

wiedza na temat tych odległych zdarzeń jest zbyt nikła, aby można cokolwiek stwierdzić z całkowitą pewnością” można wywnioskować, że istnieje potrzeba i konieczność ciągłych badań, ale Conan nie stwierdza tego wprost.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Moim zdaniem stanowisko autorów obu tekstów nie do końca jest zgodne. Velikovsky stwierdza, że zagadnienie zlodowacenia powinno być głównym przedmiotem badań naukowców, ponieważ nie wszystko zostało jeszcze wyjaśnione w tym temacie. Natomiast Colin A. Ronan prezentuje trochę inną postawę niż Velikovsky, co powoduje, że stanowiska autorów obu tekstów trudno uznać za zgodne.

Zadanie 6. (0–2)

Czy konkluzje dotyczące historii zlodowaceń Ziemi, które w swoich tekstach formułują Colin A. Ronan i Immanuel Velikovsky, są podobne, czy się różnią? W uzasadnieniu odpowiedzi odwołaj się do obu tekstów.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
   2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl […].

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i trafne uzasadnienie na podstawie obu tekstów.
1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i trafne uzasadnienie na podstawie jednego tekstu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt

Konkluzje dotyczące historii zlodowaceń w tekstach obu autorów są tożsame, ponieważ obaj stwierdzają, że aktualny stan wiedzy na temat przyczyn i przebiegu zlodowaceń oraz następujących ociepleń jest według Colina A. Ronana „nikły", a zdaniem Immanuela Velikovsky'ego jest „tajemnicą".

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Konkluzje dotyczące historii zlodowaceń w obu tekstach są podobne, ale przedstawione dowody i hipotezy się różnią. W swoim tekście Colin A. Ronan po opisie zmian klimatycznych, geologicznych i biologicznych, jakie zachodziły na Ziemi podczas kolejnych zlodowaceń, stwierdza, że wiedza o „tych odległych zdarzeniach jest jednak zbyt nikła". Do podobnych wniosków dochodzi Immanuel Velikovsky.

Zadanie 7. (0–4)

Na podstawie <u>obu tekstów</u> napisz notatkę syntetyzującą na temat: badania naukowe nad zjawiskiem zlodowacenia. Twoja wypowiedź powinna liczyć 60–90 wyrazów.

Uwaga: w ocenie wypowiedzi będzie brana pod uwagę poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

II. Kształcenie językowe.
1. Pogłębianie funkcjonalnej wiedzy z zakresu nauki o języku.

III. Tworzenie wypowiedzi.
2. Wykorzystanie kompetencji językowych […] w wypowiedziach […] pisemnych.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych.
3) […] odczytuje informacje i przekazy jawne i ukryte […].

II. Kształcenie językowe.
1. Gramatyka języka polskiego. Zdający:
1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w […] tworzeniu własnych wypowiedzi.
4. Ortografia i interpunkcja. Zdający:
1) stosuje zasady ortografii i interpunkcji […].

III. Tworzenie wypowiedzi.
2. Mówienie i pisanie. Zdający:
2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, za znajomością jej funkcji językowej […];
5) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: […] notatka syntetyzująca.

Zasady oceniania notatki syntetyzującej

Za notatkę syntetyzującą można uzyskać 4 punkty, w tym 3 punkty za treść i 1 punkt za poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną.

Treść

	3 pkt	2 pkt	1 pkt	0 pkt
		notatka spełnia kryteria A, B i C określone dla 3 pkt, ALE nie została zachowana dozwolona liczba wyrazów	notatka spełnia kryteria A, B i C określone dla 2 pkt, ALE nie została zachowana dozwolona liczba wyrazów	notatka spełnia kryteria A i C określone dla 1 pkt, ALE nie została zachowana dozwolona liczba wyrazów
		ALBO	ALBO	ALBO
A. przedstawienie stanowiska każdego autora	notatka przedstawia – oparte na kluczowych dla tematu	notatka przedstawia – oparte na kluczowych dla tematu	notatka przedstawia stanowisko każdego autora względem	notatka nie spełnia żadnego z kryteriów

	informacjach – stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście, na odpowiednim poziomie uogólnienia	informacjach – stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście, ale poziom uogólnienia jest zaburzony	zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście ALBO notatka przedstawia niepełne stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście	określonego dla 1 pkt
B. zestawienie stanowisk obu autorów	w notatce zestawiono stanowiska obu autorów; poprawnie wskazano np. punkty wspólne/ rozbieżne albo różnorodność aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki ujętych w tekstach obu autorów	w notatce zestawiono stanowiska obu autorów; poprawnie wskazano np. punkty wspólne/ rozbieżne albo różnorodność aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki ujętych w tekstach obu autorów	stanowisk obu autorów nie zestawiono albo zestawiono je niepoprawnie; nie wskazano np. punktów wspólnych/ rozbieżnych albo różnych aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki ujętych w tekstach obu autorów	
C. spójność	notatka stanowi logiczną i zorganizowaną całość	notatka stanowi logiczną i zorganizowaną całość ALBO w notatce występują usterki w spójności	notatka stanowi logiczną i zorganizowaną całość ALBO w notatce występują usterki w spójności	
D. długość notatki	60–90 wyrazów	60–90 wyrazów	60–90 wyrazów	

Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna

1 pkt – poprawny zapis, dopuszczalne dwa błędy (językowe, ortograficzne lub interpunkcyjne).

0 pkt – trzy i więcej błędów (językowych, ortograficznych lub interpunkcyjnych).

Uwaga.

Jeżeli w kryterium *Treść* przyznano 0 pkt, wówczas nie przyznaje się punktów w kryterium *Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna*.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 3 pkt za treść

Tematem obu tekstów jest rozwikłanie zagadki powstania epoki lodowcowej w dziejach Ziemi. Obaj autorzy, odwołując się do badań naukowców z różnych dziedzin, próbują weryfikować stawiane hipotezy badawcze. Colin Ronan swoje rozważania prowadzi wokół fenomenu powtórnego zlodowacenia, czyli docieka przyczyn powstania zjawiska: zlodowacenie – ocieplenie – powtórne zlodowacenie. Emmanuel Velikovsky natomiast roztrząsa z pozycji różnych dziedzin naukowych sam efekt zlodowacenia. Obaj autorzy przyznają, że współczesna nauka nie jest w stanie wyjaśnić tego zjawiska przyrodniczego.

[71 wyrazów]

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt za treść

Podstawową trudnością w badaniach nad epokami lodowcowymi jest dystans czasowy i brak możliwości zebrania dowodów, które pozwoliłyby poprzeć formułowane teorie. Obaj autorzy piszą o istnieniu wielu hipotez naukowych, które tłumaczą przyczyny, przebieg i zanik zlodowaceń. Według Colina A. Ronana widać rozbieżność między dowodami biologicznymi i geologicznymi, natomiast Immanuel Velikovsky twierdzi, że przyczyna zmian klimatycznych Ziemi w epoce zlodowacenia jest „tajemnicą”.

[60 wyrazów]

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt za treść

Ronan i Valikovsky eksponują różnorodność trudnych do udowodnienia, ze względu na dystans między współczesnością a epoką lodowcową, teorii na temat istnienia zlodowaceń i ich zaniku. Obaj autorzy podkreślają znaczenie działań naukowców podejmujących badania nad procesami zachodzącymi we wnętrzu Ziemi i na jej powierzchni, nad czynnikami biologicznymi oraz zmianami klimatycznymi i dowodzą, że wiedza w tej dziedzinie jest niewielka, a jedyne, czym dysponujemy, to domysły i niewyjaśnione hipotezy.

[67 wyrazów]

Część 2. Test historycznoliteracki

Zadanie 1. (0–2)

Zapoznaj się z poniższymi tekstami.

Tekst 1.
Księga Rodzaju

1[24] Potem Bóg rzekł: «Niechaj ziemia wyda istoty żywe różnego rodzaju: bydło, zwierzęta pełzające i dzikie zwierzęta według ich rodzajów!» I stało się tak: [25]Bóg uczynił różne rodzaje dzikich zwierząt, bydła i wszelkich zwierząt pełzających po ziemi. I widział Bóg, że były dobre.

[26]A wreszcie rzekł Bóg: «Uczyńmy człowieka na Nasz obraz, podobnego Nam. Niech panuje nad rybami morskimi, nad ptactwem podniebnym, nad bydłem, nad ziemią i nad wszystkimi zwierzętami pełzającymi po ziemi!»

[27]Stworzył więc Bóg człowieka na swój obraz,
na obraz Boży go stworzył:
stworzył mężczyznę i niewiastę.

Księga Rodzaju, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu*, Poznań 2016.

Tekst 2.
Michał Anioł
Stworzenie Adama

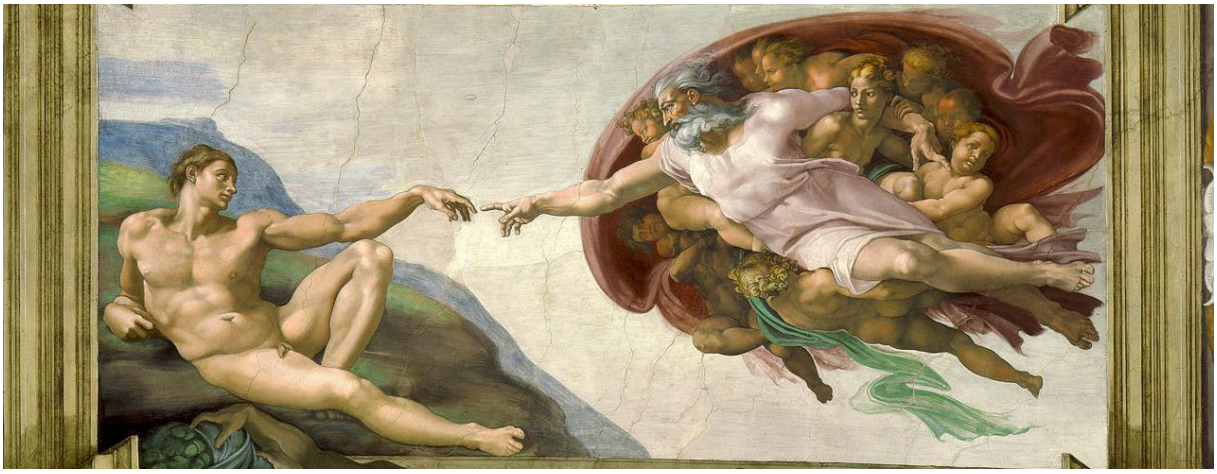

Kaplica Sykstyńska w Watykanie, 1511.

Rozstrzygnij, czy obraz stworzenia Adama we fragmencie *Księgi Rodzaju* jest taki sam, jak na fresku Michała Anioła. Uzasadnij odpowiedź, odwołując się do obu dzieł.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
   7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.
   8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury […].

III. Tworzenie wypowiedzi.
   3. Kształcenie umiejętności formułowania i uzasadniania sądów na temat dzieł literackich oraz innych tekstów kultury.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne […];
   8) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów […];
   14) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].
2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   5) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki.

Zasady oceniania

2 pkt – rozstrzygnięcie i trafne uzasadnienie odnoszące się do obu dzieł.
1 pkt – rozstrzygnięcie i trafne uzasadnienie odnoszące się do jednego dzieła.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 2 pkt

- Obraz stworzenia Adama we fragmencie *Księgi Rodzaju* nieco różni się od fresku Michała Anioła. Fragment Biblii wskazuje, że Pan Bóg stworzył mężczyznę i kobietę, natomiast fresk przedstawia tylko Boga-Stwórcę oraz Adama. Na fresku nie widać żadnej zwierzyny, a o niej mowa we fragmencie Biblii. Dostrzegam jedno podobieństwo, *mianowicie Księga Rodzaju* mówi o tym, że Pan Bóg stworzył człowieka na swój obraz i podobieństwo.
- Uważam, że obrazy te się pokrywają. W *Księdze Rodzaju* jest mowa o tym, że człowiek został stworzony na podobieństwo Boga, co wyraźnie widać na fresku. Bóg panuje nad wszelkim stworzeniem, a wyciągając rękę do człowieka, przekazuje mu część swojej mocy, w tym panowanie nad florą i fauną.
- Oba teksty kultury zawierają podobną wizję stworzenia Adama, gdyż przedstawiają Boga powołującego go do życia na własny obraz i przekazującego mu we władanie ziemię.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Te obrazy się różnią. Fragment *Genesis* sugeruje, że stworzeniu człowieka towarzyszyły zwierzęta, nad którymi ludzie mieli panować.

Zadanie 2. (0–2)

Zapoznaj się z poniższym obrazem.

Léon Bonnat
Hiob

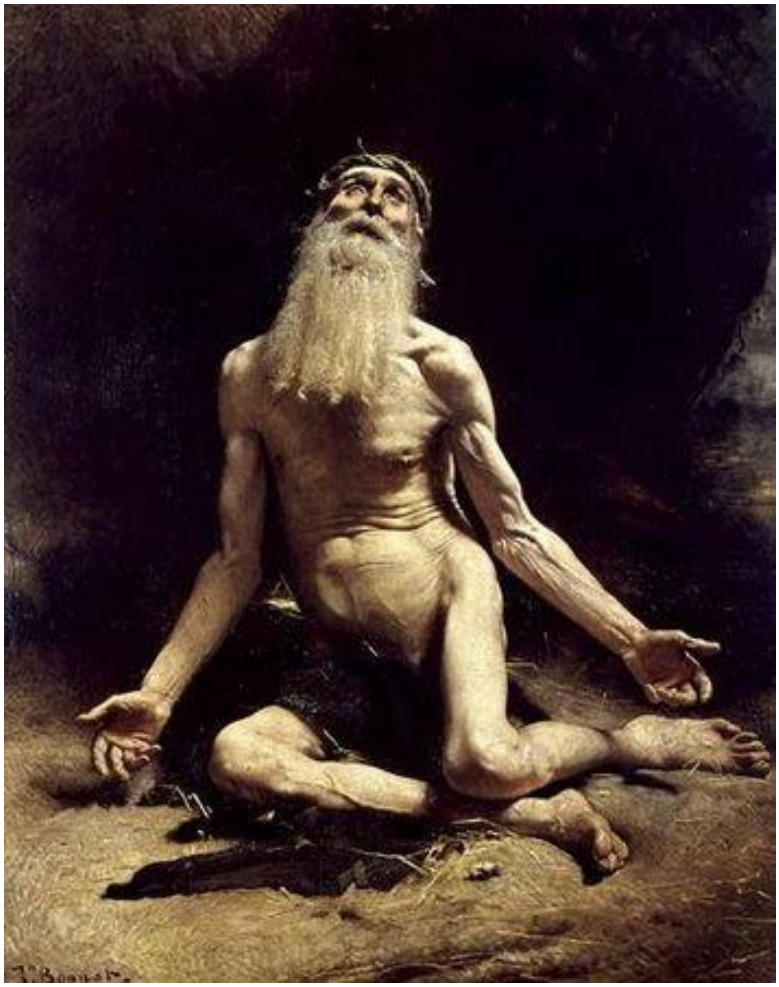

1880, Muzeum d'Orsay w Paryżu.

Zadanie 2.1. (0–1)

Do jakiego epizodu z życia Hioba odnosi się obraz? W uzasadnieniu przywołaj sytuację z *Księgi Hioba*, ilustrującą twoją odpowiedź.

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

5. Znajomość wybranych utworów z literatury […] światowej […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne […];
   7) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
   8) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów […];
   14) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].
2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   5) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki.

[szkoła podstawowa, klasy IV–VI]

II. Kształcenie językowe.

3. Komunikacja językowa i kultura języka. Zdający:
   4) rozpoznaje znaczenie niewerbalnych środków komunikacji (np. gest, mimika, postawa ciała).

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna, odwołująca się do obu dzieł.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Uwaga.
Odpowiedź powinna odnosić się do pokory Hioba, który w obliczu cierpienia nadal ufa Bogu.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Obraz odnosi się do momentu z życia Hioba, gdy nagi i trędowaty, wystawiony na próbę wierności wobec Boga, oznajmia, że Stwórca jest sprawiedliwy i wszystko dzieje się według Jego woli, której trzeba się poddać. Jednak Hiob nie jest w stanie zrozumieć, jakie grzechy popełnił, przeżywając takie męczarnie. Jest to jeden z końcowych epizodów biblijnej przypowieści o Hiobie.
- Hiob zwraca się do Boga, zastanawia się, dlaczego to właśnie jego, pobożnego i dobrego człowieka spotyka takie cierpienie. Jednakże powierza się Stworzycielowi, rozkłada ręce, jest bezradny, lecz wierny i ufny.
- Odnosi się do momentu, w którym Hiob wyznaje wierność Bogu, mimo że zostały na niego zesłane nieszczęścia.

Zadanie 2.2. (0–1)

Wyjaśnij znaczenie związku frazeologicznego *hiobowe wieści*.

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

II. Kształcenie językowe.
3. Funkcjonalne wykorzystanie wiedzy o języku w odczytaniu sensów zawartych w strukturze głębokiej tekstów literackich […].
[szkoła podstawowa]
2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych […].

Wymagania szczegółowe

II. Kształcenie językowe.
1. Gramatyka języka polskiego. Zdający:
1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny […] frazeologii […].
2. Zróżnicowanie języka. Zdający:
6) zna, rozumie […] biblizmy […].
[szkoła podstawowa, klasy IV–VI]
II. Kształcenie językowe.
2. Zróżnicowanie języka. Zdający:
5) rozpoznaje w wypowiedziach związki frazeologiczne, rozumie ich znaczenie […].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne wyjaśnienie związku frazeologicznego.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Zła wiadomość, przynosząca smutek, cierpienie.
- Hiobowe wieści to wiadomości tragiczne, zwiastujące cierpienie.
- Złe okrutne wieści wiążące się z cierpieniem.

Zadanie 3. (0–2)

Przeczytaj poniższy fragment psalmu.

Psalm 57 (56)
W cieniu Bożych skrzydeł

[2] Zmiłuj się nade mną, Boże, zmiłuj się nade mną,
u Ciebie się chroni moja dusza,
chronię się w cieniu Twych skrzydeł,
aż minie klęska.
[…]

[8] Serce moje jest mocne, Boże,
mocne serce moje;
zaśpiewam i zagram.
[9] Zbudź się, duszo moja,
zbudź, harfo i cytro!
Chcę obudzić jutrzenkę.
[10] Wśród ludów będę chwalił Cię, Panie;
zagram Ci wśród narodów,
[11] bo Twoja łaskawość sięga niebios,
a wierność Twoja po chmury!

[12] Bądź wywyższony, Boże, ponad niebo,
a Twoja chwała ponad całą ziemię!

Księga Psalmów, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu*, Poznań 2016.

Uzupełnij tabelę. Wpisz nazwy dwóch środków językowych charakterystycznych dla stylu biblijnego i każdy z nich zilustruj przykładem z tekstu.

Środek językowy charakterystyczny dla stylu biblijnego	Przykład z tekstu

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
5. Znajomość wybranych utworów z literatury […] światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.

II. Kształcenie językowe.
3. Funkcjonalne wykorzystanie wiedzy o języku […].
[szkoła podstawowa]
2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:
4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe [….], składniowe [….], wersyfikacyjne […].

II. Kształcenie językowe.
2. Zróżnicowanie języka. Zdający:
1) rozróżnia pojęcie stylu i stylizacji, rozumie ich znaczenie w tekście;
2) rozróżnia style funkcjonalne polszczyzny oraz rozumie zasady ich stosowania.

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne wpisanie do tabeli nazw dwóch środków językowych charakterystycznych dla stylu biblijnego oraz przykładów tych środków.
1 pkt – poprawne wpisanie do tabeli nazwy środka językowego charakterystycznego dla stylu biblijnego oraz przykładu tego środka.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub podanie nazw środków bez przykładów albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

Środek językowy charakterystyczny dla stylu biblijnego	Przykład z tekstu
Inwersja	„Serce moje jest mocne, Boże, / mocne serce moje”
Anafora	„Zbudź się, duszo moja, zbudź harfo i cytro!”
Apostrofa	„Zbudź się, duszo moja” „Bądź wywyższony, Boże, ponad niebo”
Hiperbola	„Twoja łaskawość sięga niebios”
Powtórzenie	„Zmiłuj się nade mną, Boże, zmiłuj się nade mną” „Serce moje jest mocne, Boże, mocne serce moje”
Wykrzyknienie	„Bądź wywyższony, Boże, ponad niebo, a Twoja chwała ponad całą ziemię!”

Zadanie 4. (0–1)

Przeczytaj poniższy fragment wiersza Czesława Miłosza.

Czesław Miłosz
Piosenka

Annie Micińskiej

Jakakolwiek jest boleść, będzie więcej boleści.
Noc jest czarna, ale będzie czarniejsza.
Dobrze takim, co żyli, ale w porę odeszli.
Ty więc nie bierz spraw ludzkich do serca.
[…]

Gwiazda wzejdzie i zaraz przeminie.
Na czekaniu puste lata zbiegną.
Co upadło, zetleje w ruinie.
I goryczą będzie ziemskie piękno.

[1980]

Czesław Miłosz, *Piosenka*, [w:] tegoż, *Wiersze wszystkie*, Kraków 2011.

Czy przesłanie *Piosenki* Czesława Miłosza jest zgodne z motywem przemijania, obecnym w biblijnej *Księdze Koheleta*? W uzasadnieniu odpowiedzi odwołaj się do zacytowanego fragmentu utworu Czesława Miłosza oraz do wymowy *Księgi Koheleta*.

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […] na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne […];
   8) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów […];
   10) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu […];
   12) porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne;
   14) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i trafne uzasadnienie z odwołaniem się do obu utworów.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Tak, ponieważ zarówno Miłosz, jak i Kohelet zauważają, że wszystko przemija i nic nie ma wiecznej wartości.
- Tak, *Księga Koheleta* głosiła „Marność nad marnościami i wszystko marność”. Tak samo w wierszu Miłosza głównym przesłaniem jest fakt, że wszystko przemija, jest marne, nie ma żadnej wartości.

Zadanie 5. (0–2)

Zapoznaj się z fragmentem wiersza Zbigniewa Herberta i obrazem Hansa Memlinga.

Tekst 1.
Zbigniew Herbert
U wrót doliny

Po deszczu gwiazd
na łące popiołów
zebrali się wszyscy pod strażą aniołów

z ocalałego wzgórza
można objąć okiem
całe beczące stado dwunogów

[…]

jest to jak nam wyjaśniają
krzyk matek od których odłączają dzieci
gdyż jak się okazuje
będziemy zbawieni pojedynczo

aniołowie stróże są bezwzględni
i trzeba przyznać mają ciężką robotę

[…]

ci którzy jak się zdaje
bez bólu poddali się rozkazom
idą spuściwszy głowy na znak pojednania
ale w zaciśniętych pięściach chowają
strzępy listów wstążki włosy ucięte
i fotografie
które jak sądzą naiwnie
nie zostaną im odebrane

tak to oni wyglądają
na moment
przed ostatecznym podziałem
na zgrzytających zębami
i śpiewających psalmy

Zbigniew Herbert, *U wrót doliny*, [w:] tegoż, *Wybór poezji*, Wrocław 2019.

Tekst 2.
Hans Memling
Sąd Ostateczny [tryptyk]

Muzeum Narodowe w Gdańsku,1467–1471.

Zadanie 5.1. (0–1)

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń odnoszących się do wiersza Zbigniewa Herberta oraz do tryptyku Hansa Memlinga. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Wiersz Zbigniewa Herberta i tryptyk Hansa Memlinga nawiązują do biblijnego obrazu końca świata.	**P**	**F**
2.	Z wiersza Zbigniewa Herberta i tryptyku Hansa Memlinga wynika, że wszyscy ludzie zostaną zbawieni.	**P**	**F**

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne […];
   8) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów […];
   10) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu […];
   12) porównuje utwory literackie i ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania […];
   14) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].

I.2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   5) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki.

Zasady oceniania

1 pkt – dwie poprawne odpowiedzi.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

PF

Zadanie 5.2. (0–1)

Wyjaśnij sens użytego w wierszu Zbigniewa Herberta sformułowania *całe beczące stado dwunogów*.

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe
   7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
   8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […] na różnych poziomach na różnych poziomach: […] metaforycznym, symbolicznym […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne […];
   8) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów […];
   13) przedstawia propozycję interpretacji utworu […];
   14) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].

[szkoła podstawowa, klasy IV–VI]
   15) objaśnia znaczenia […] przenośne w tekstach.

Zasady oceniania
1 pkt – odpowiedź poprawna, zawierająca odwołanie do wymowy wiersza Zbigniewa Herberta.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt
- To określenie ma wydźwięk negatywny ze względu na degradujące porównanie człowieka do zwierzęcia. Ukazanie go jako lękliwe dwunożne zwierzę nadaje wierszowi Herberta klimat grozy i strachu.
- Sformułowanie to ukazuje dehumanizację człowieka, gdyż wyraz „beczące” odnosi się bezpośrednio do zwierząt. W wierszu Herberta ukazuje strach oraz cierpienie, jakiego doświadczają w momencie Sądu Ostatecznego.
- Sformułowanie to czyni z ludzi masę, odbiera im indywidualność, wskazuje też na przerażenie ludzi w czasie Sądu Ostatecznego: zbili się w stado, czując zagrożenie i bezbronność.

Zadanie 6. (0–2)
Przypisz każdej z podanych w tabeli postaci mitologicznej (1–3) odpowiadające jej określenie wybrane spośród A–E. Wpisz właściwe litery w odpowiednie miejsce w tabeli.

	Postać mitologiczna	Określenie
1.	Pandora	
2.	Niobe	
3.	Penelopa	

Określenie postaci mitologicznej
A. wierna żona
B. waleczna księżniczka
C. cierpiąca matka
D. uosobienie kary
E. patronka miast

Wymagania ogólne
I. Kształcenie literackie i kulturowe
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej […].

Wymagania szczegółowe
I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   7) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe.

Zasady oceniania
2 pkt – wpisanie do tabeli trzech poprawnych odpowiedzi.
1 pkt – wpisanie do tabeli dwóch poprawnych odpowiedzi.
0 pkt – wpisanie do tabeli jednej poprawnej odpowiedzi albo odpowiedź niepoprawna lub brak odpowiedzi.

Rozwiązanie
1D, 2C, 3A

Zadanie 7. (0–1)

Przeczytaj poniższy tekst.

Zbigniew Herbert
Historia Minotaura

W nieodczytanym jeszcze piśmie linearnym A opowiedziano prawdziwą historię księcia Minotaura. Był on – wbrew późniejszym plotkom – autentycznym synem króla Minosa i Pazyfae. Chłopak urodził się zdrowy, lecz z nienormalnie dużą głową – co wróżbiarze poczytywali jako znak przyszłej mądrości. W istocie Minotaur rósł w lata swoje jako silny, nieco melancholijny – matołek. Król postanowił oddać go do stanu kapłańskiego. Ale kapłani tłumaczyli, że nie mogą przyjąć nienormalnego księcia, bo to mogłoby obniżyć już i tak nadszarpnięty przez odkrycie koła – autorytet religii.

Sprowadził tedy Minos modnego w Grecji inżyniera Dedala – twórcę głośnego kierunku architektury pedagogicznej. Tak powstał labirynt. Przez system korytarzy, od najprostszych do coraz bardziej skomplikowanych, różnicę poziomów i schody abstrakcji miał wdrażać księcia Minotaura w zasady poprawnego myślenia.

Snuł się tedy nieszczęsny książę popychany przez preceptorów korytarzami indukcji i dedukcji, nieprzytomnym okiem patrzył na poglądowe freski. Nic z tego nie rozumiał.

Wyczerpawszy wszystkie środki, król Minos postanowił pozbyć się zakały rodu. Sprowadził (także z Grecji, która słynęła ze zdolnych ludzi) zręcznego mordercę Tezeusza. I Tezeusz zabił Minotaura. W tym punkcie mit i historia są ze sobą zgodne.

Przez labirynt – niepotrzebny już elementarz – wraca Tezeusz, niosąc wielką, krwawą głowę Minotaura o wytrzeszczonych oczach, w których po raz pierwszy kiełkować zaczęła mądrość – jaką zwykło zsyłać doświadczenie.

Zbigniew Herbert, *Historia Minotaura*, [w:] tegoż, *Wybór poezji*, Wrocław 2019.

Rozstrzygnij, czy opowieść ukazana w *Historii Minotaura* Zbigniewa Herberta jest zgodna z mitologicznym pierwowzorem. W uzasadnieniu odpowiedzi odwołaj się do zacytowanego utworu oraz do *Mitologii* Jana Parandowskiego.

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej […].
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   5) interpretuje treści […] symboliczne utworu literackiego;
   7) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
   10) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu […];
   12) porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania […].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i trafne uzasadnienie odnoszące się do obu utworów.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Nie są zgodne. W tekście Herberta Minotaur przedstawiony jest jako ofiara, w tradycyjnym zaś micie był on ciemiężycielem mieszkańców Krety, a Tezeusz bohaterem.
- Ukazana opowieść jest niezgodna z mitologicznym pierwowzorem. W oryginalnym micie Minotaur jest krwiożerczym bezdusznym potworem, a w reinterpretacji Herberta ofiarą nietolerancji systemu, nie monstrum, lecz postacią niewygodną, wymagającą szczególnej troski, „zakałą rodu”.
- Opowieść ukazana w „Historii Minotaura” jest zgodna z mitem w kontekście najważniejszych wydarzeń – Dedal buduje labirynt, Tezeusz zabija Minotaura. Herbert jednak czyni Minotaura nie monstrum, ale człowiekiem niewpisującym się w kanony. Poeta reinterpretuje mit, eksponując obecną w nim problematykę wykluczenia społecznego.

Zadanie 8. (0–1)

Współczesna kultura czerpie inspirację z mitologicznych pierwowzorów. Poniżej przedstawiono rysunek Andrzeja Mleczki.

https://www.facebook.com/galeria.andrzejamleczki/photos/a.192455250903793/1063266997155943/?type=1&theater

Napisz, do jakiej postaci mitologicznej nawiązuje rysunek Andrzeja Mleczki. Wyjaśnij, na czym polega paradoks przedstawionej na rysunku sytuacji.

Postać mitologiczna: .....

Wyjaśnienie: .....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym […].

II. Kształcenie językowe.
3. Funkcjonalne wykorzystywanie wiedzy o języku w odczytaniu sensów […] tekstów literackich i nieliterackich.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
5) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie.

II. Kształcenie językowe.
3. Komunikacja językowa i kultura języka. Zdający:
4) rozpoznaje zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi ([…] paradoksy) […].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem odwołującym się do obu utworów.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Postać: Syzyf
Wyjaśnienie: praca Syzyfa nie jest doprowadzona do końca, zatem postać mówiąca do kogoś przez telefon komórkowy: „Oddzwonię, jak skończę” prawdopodobnie nigdy tego nie zrobi.

Zadanie 9. (0–2)

Przeczytaj poniższy fragment tekstu.

Tyrtajos
[*Rzecz to piękna…*]

Walczmy mężnie w obronie tej naszej ziemi i dzieci,
Choćbyśmy zginąć musieli, życia swojego nie szczędźmy.
Nuże, młodzieńcy, walczcie, a jeden przy drugim niech wytrwa,
Myśli o szpetnej ucieczce nie dopuszczajcie, ni strachu,
Ale sercom w swych piersiach przydajcie wielkości i męstwa,
Lęk przed życia utratą, z wrogiem się starłszy, odrzućcie,
Tych zaś, którym już wiek poruszania się lekkość odebrał,
Nie zostawiajcie, uchodząc z bitwy, starców czcigodnych. […]
Zatem niech każdy wytrwa w rozkroku stając, a obie
Nogi niech oprze o ziemię mocno, i zęby zaciśnie.

Tyrtajos, [*Rzecz to piękna…*], [w:] *Liryka starożytnej Grecji*, oprac. Jerzy Danielewicz, Wrocław 1984.

Zadanie 9.1. (0–1)

Uzupełnij tabelę. Każdy ze wskazanych w tabeli środków retorycznych zilustruj przykładem z tekstu i określ funkcję każdego z nich.

Nazwa środka retorycznego	Przykład z tekstu	Funkcja w tekście
apostrofa		
tryb rozkazujący		

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
5. Znajomość wybranych utworów z literatury […] światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.

II. Kształcenie językowe.
3. Funkcjonalne wykorzystywanie wiedzy o języku w odczytaniu sensów zawartych w strukturze głębokiej tekstów literackich […].

[szkoła podstawowa]
2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego, poznane w szkole podstawowej [apostrofa] […] oraz środki […] składniowe […]; określa ich funkcje.

Zasady oceniania

1 pkt – zilustrowanie wskazanych w tabeli środków retorycznych przykładami z tekstu i określenie funkcji każdego z nich.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Nazwa środka retorycznego	Przykład z tekstu	Funkcja w tekście
apostrofa	„Nuże, **młodzieńcy**, walczcie”	Np.: • funkcja perswazyjna • apel • uświadomienie młodym, że wiersz jest skierowany do nich
tryb rozkazujący	„walczcie” / „nie szczędźmy” / „walczmy mężnie” / „nie zostawiajcie”	Np.: • zachęcenie • funkcja perswazyjna • zwrot nakazujący podjęcie działania • budowanie napięcia

Zadanie 9.2. (0–1)

Na podstawie fragmentu wiersza Tyrtajosa wyjaśnij pojęcie *tyrteizmu*.

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

5. Znajomość wybranych utworów z literatury […] światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów […].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne wyjaśnienie pojęcia tyrteizmu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Tyrteizm – postawa odznaczająca się męstwem, odwagą w walce (stąd poezja tyrtejska – mająca zagrzewać do walki, podnosić na duchu, dodawać odwagi).
- Tyrteizm to nurt w poezji, którego głównym celem było zachęcanie do walki.

Zadanie 10. (0–1)

Stanisław Stabryła w komentarzu do *Antygony* Sofoklesa napisał: *Zwycięstwo Kreona oznacza jego straszliwą przegraną*. Wyjaśnij sens tego zdania, odwołując się do tragedii Sofoklesa.

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe

5. Znajomość wybranych utworów z literatury […] światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz innych tekstów kultury.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […] na różnych poziomach [...].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   7) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe.
   8) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów […].

Zasady oceniania

1 pkt – trafne wyjaśnienie cytatu (zwycięstwa i przegranej Kreona) na podstawie *Antygony* Sofoklesa.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Kreon postawił dobro państwa nad dobro jednostki – zwyciężył jako król, lecz przegrał jako człowiek.
- Kreon zwyciężył jako król, ponieważ ukarał Antygonę za postąpienie wbrew ogłoszonemu przez niego zakazowi pochowania Polinika. Przegrał jednak jako człowiek – konsekwencją jego decyzji była śmierć jego najbliższych.
- Wydany przez Kreona zakaz pochówku zdrajcy Polinika, brata Antygony, był niezgodny z nakazami religijnymi. W konsekwencji decyzji Kreona samobójstwo popełnia Antygona, a potem syn i żona Kreona.

Zadanie 11. (0–1)

Zapoznaj się z poniższymi fragmentami tekstów.

Tekst 1.

Horacy
Wybudowałem pomnik

Wybudowałem pomnik trwalszy niż ze spiżu
strzelający nad ogrom królewskich piramid
nie naruszą go deszcze gryzące nie zburzy
oszalały Akwilon oszczędzi go nawet

łańcuch lat niezliczonych i mijanie wieków
Nie wszystek umrę wiem że uniknie pogrzebu
cząstka nie byle jaka

Horacy, *Wybudowałem pomnik*, [w:] tenże, *Wybór poezji*, Wrocław 1991.

Tekst 2.

Jan Kochanowski
Pieśń XXIV

Niezwykłym i nie leda piórem opatrzony
Polecę precz, poeta, ze dwojej złożony
Natury
[…]
O mnie Moskwa i będą wiedzieć Tatarowie,
I róznego mieszkańcy świata Anglikowie;
Mnie Niemiec i waleczny Hiszpan, mnie poznają

Jan Kochanowski, *Pieśń XXIV*, [w:] tenże, *Dzieła polskie*, t. 1., Wrocław 1976.

Podaj, jaki motyw łączy utwory Horacego i Jana Kochanowskiego, i wyjaśnij – odwołując się do obu utworów – czy został on zrealizowany w ten sam sposób.

Motyw: .....

Wyjaśnienie: .....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
10) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu […];
12) porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne podanie motywu wraz z wyjaśnieniem odwołującym się do obu utworów.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Motyw: sława i uznanie.
  Wyjaśnienie: Nie został zrealizowany w ten sam sposób, ponieważ tekst Horacego odnosi się do pośmiertnej sławy, a tekst Kochanowskiego do zdobywania rozgłosu za życia.
- Motyw: exegi monumentum.
  Wyjaśnienie: Motyw ten został zrealizowany podobnie, gdyż zarówno Horacy, jak i Kochanowski mówią, że ich twórczość przetrwa próbę czasu, a pamięć o nich będzie towarzyszyła kolejnym pokoleniom.
- Motyw: non omnis moriar.
  Wyjaśnienie: Zarówno Horacy, jak i Kochanowski chcą, aby ich twórczość przetrwała i zagwarantowała im pamięć.

Zadanie 12. (0–1)

Zapoznaj się z poniższym kadrem z filmu *Siódma pieczęć* w reżyserii Ingmara Bergmana.

Kadr z filmu *Siódma pieczęć*, reż. Ingmar Bergman, 1957, www.filmweb.pl

Do jakiego średniowiecznego motywu nawiązuje kadr z filmu Ingmara Bergmana? Podaj ten motyw i uzasadnij odpowiedź.

Motyw: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   10) rozumie pojęcie motywu literackiego […], rozpoznaje podstawowe motywy […].
2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   5) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki.

Zasady oceniania

1 pkt – podanie motywu i poprawne uzasadnienie.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Motyw: taniec śmierci / danse macabre
Uzasadnienie: Na załączonym kadrze widoczny jest korowód/pochód postaci różnych stanów tańczących pod przewodnictwem upersonifikowanej śmierci (postać z kosą na czele pochodu).

Zadanie 13. (0–1)

Przeczytaj poniższy fragment utworu.

[*Posłuchajcie, bracia miła*]

Posłuchajcie, bracia miła!
Chcęć wam skorżyć krwawą głowę;
Usłyszycie moj zamętek,
Jen mi się zstał w Wielki Piątek.
Pożałuj mię, stary, młody,
Boć mi przyszły krwawe gody;
Jednegociem Syna miała
I tegociem ożalała.

Lament świętokrzyski, [w:] *Poezja polska od średniowiecza do współczesności*, Warszawa 2000.

Która z funkcji tekstu – wybrana spośród wymienionych poniżej – występuje w utworze *Posłuchajcie bracia miła*? Uzasadnij odpowiedź.

informatywna poetycka perswazyjna
ekspresywna impresywna

Funkcja tekstu: .....

Uzasadnienie: .....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […] oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym […].

II. Kształcenie językowe.
3. Funkcjonalne wykorzystywanie wiedzy o języku w odczytaniu sensów zawartych w strukturze głębokiej tekstów literackich […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
9) rozpoznaje w utworze i interpretuje sposoby kreowania: […] sytuacji lirycznej.

II. Kształcenie językowe.
3. Komunikacja językowa i kultura języka. Zdający:
3) rozpoznaje i określa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, ekspresywną, impresywną, w tym perswazyjną).

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne określenie dominującej funkcji tekstu i trafne uzasadnienie.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązania ocenione na 1 pkt

- Funkcja tekstu: informatywna
  Uzasadnienie: Matka Boża informuje o śmierci swojego jedynego syna.
- Funkcja tekstu: ekspresywna
  Uzasadnienie: Podmiot liryczny wyraża swój smutek i ból.
- Funkcja tekstu: impresywna
  Uzasadnienie: Podmiot liryczny stara się wywołać u odbiorcy określoną reakcję emocjonalną.

Zadanie 14. (0–1)

Zapoznaj się z poniższymi tekstami.

Tekst 1.

Pieśń o Rolandzie
CLXXVI

Hrabia Roland leży pod sosną. Ku Hiszpanii obrócił twarz. Wiele rzeczy przychodzi mu na pamięć: tyle ziem, które zdobył dzielny rycerz, i słodka Francja, i krewniacy, i Karol Wielki, jego pan, który go wychował. Płacze i wzdycha, nie może się wstrzymać. Ale nie chce przepomnieć siebie samego; bije się w piersi i prosi Boga o przebaczenie: „Prawdziwy Ojcze, któryś nigdy nie skłamał, ty, któryś przywołał świętego Łazarza spośród umarłych, ty, któryś ocalił Daniela spomiędzy lwów, ocal moją duszę od wszystkich niebezpieczeństw za grzechy, którem popełnił w życiu!”. Ofiarował Bogu swą prawą rękawicę, święty Gabriel wziął ją z jego dłoni. Opuścił głowę na ramię; doszedł, ze złożonymi rękami, swego końca. Bóg

zsyła mu swego anioła Cherubina i świętego Michała opiekuna; z nimi przyszedł i święty Gabriel. Niosą duszę hrabiego do raju.

Pieśń o Rolandzie, [w:] *Literatura francuskiego średniowiecza*, przekł. Tadeusz Boy-Żeleński, Warszawa 1992.

Tekst 2.

Mistrz E.S.
Ars moriendi

Oxford, Ashmolean Museum, Department of Prints and Drawings, 1460–1467.

Porównaj fragment *Pieśni o Rolandzie* z ryciną Mistrza E.S. *Ars moriendi*. Z zamieszczonych poniżej odpowiedzi wybierz i zaznacz te, które świadczą o obecności motywu *ars moriendi* i są wspólne dla obu tekstów.

A. Obecność postaci nadprzyrodzonych.
B. Osamotnienie w chwili śmierci.
C. Nadzieja na zbawienie.
D. Modlitwa umierającego.
E. Rytualizacja śmierci.
F. Patos.

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe

5. Znajomość wybranych utworów z literatury […] światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   7) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe.
   10) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu […].
2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   5) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

A, C, D, E

Zadanie 15. (0–2)

Zapoznaj się z poniższymi tekstami.

Tekst 1.

Jan Kochanowski
Pieśń IX (Księgi wtóre)

Nie porzucaj nadzieje,
Jakoć się kolwiek dzieje:
Bo nie już słońce ostatnie zachodzi,
A po złej chwili piękny dzień przychodzi.
[…]
Nic wiecznego na świecie:
Radość się z troską plecie,
A kiedy jedna weźmie moc nawiętszą,
Wtenczas masz ujźrzeć odmianę naprędszą.

Ale człowiek zhardzieje,
Gdy mu się dobrze dzieje;
Więc też, kiedy go Fortuna omyli,
Wnet głowę zwiesi i powagę zmyli.

Lecz na szczęście wszelakie
Serce ma być jednakie;
Bo z nas Fortuna w żywe oczy szydzi,
To da, to weźmie, jako sie jej widzi.

Jan Kochanowski, *Pieśń IX*, [w:] tenże, *Fraszki. Pieśni. Treny*, Warszawa 2005.

Tekst 2.

Jean Pichore
[…]

Francuska Biblioteka Narodowa,1503-1505.

Zadanie 15.1. (0–1)

Podaj motyw antyczny, który został wykorzystany w obu tekstach, i wyjaśnij, jaką funkcję pełni ten motyw w utworze Jana Kochanowskiego.

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […].
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:

5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;
7) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
10) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu […]; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych.

Zasady oceniania

1 pkt – podanie motywu wraz z wyjaśnieniem.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązania ocenione na 1 pkt

- W obu tekstach został wykorzystany motyw koła Fortuny, pełni on funkcję nauki, którą jest fakt, że ludzie nie mają wpływu na los i nie wiedzą, co przyniesie.
- Jest to motyw Fortuny, w utworze Jana Kochanowskiego wspiera ideę stoicyzmu, która nakazuje wyważoną akceptację wszystkich wydarzeń, jakie przyniesie los.
- Jest to motyw, a raczej postać Fortuny, rzymskiej bogini szczęścia i powodzenia. Kochanowski podkreśla jej kapryśność i zmienność, ponieważ szczęście jest w życiu ulotne.

Zadanie 15.2. (0–1)

Podaj frazeologizm, którego podstawą jest motyw łączący oba teksty. Wyjaśnij współczesne znaczenie tego frazeologizmu.

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

II. Kształcenie językowe.
3. Funkcjonalne wykorzystanie wiedzy o języku w odczytaniu sensów zawartych w strukturze głębokiej tekstów literackich […].
[szkoła podstawowa, klasy IV–VIII]
2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych […].

Wymagania szczegółowe

II. Kształcenie językowe.
1. Gramatyka języka polskiego. Zdający:
1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny […] frazeologii […].
[szkoła podstawowa, klasy IV–VI]
2. Zróżnicowanie języka. Zdający:
5) rozpoznaje w wypowiedziach związki frazeologiczne, […] rozumie ich znaczenie […].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne podanie frazeologizmu i wyjaśnienie jego współczesnego znaczenia.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązania ocenione na 1 pkt

- Fortuna kołem się toczy – frazeologizm współcześnie oznacza, że człowiek raz ma szczęście a raz ma pecha.
- Fortuna kołem się toczy – dzisiaj oznacza m.in. to, że los się odmienia i zapętla, a wszystko jest powtarzalne.
- Fortuna kołem się toczy – szczęście i nieszczęście występują naprzemiennie, wzajemnie się zastępując.

Zadanie 16. (0–1)

Przeczytaj poniższy fragment utworu.

Jan Kochanowski
Tren IX

Kupić by cię, Mądrości, za drogie pieniądze!
Która, jesli prawdziwie mienią, wszytki żądze,
Wszytki ludzkie frasunki umiesz wykorzenić,
A człowieka tylko nie w anioła odmienić,
Który nie wie, co boleść, frasunku nie czuje,
Złym przygodom nie podległ, strachom nie hołduje.
[…]
Nieszczęśliwy ja człowiek, którym lata swoje
Na tym strawił, żebych był ujźrzał progi twoje!
Terazem nagle z stopniów ostatnich zrzucony
I miedzy insze, jeden z wiela, policzony.

Jan Kochanowski, *Tren IX*, [w:] tenże, *Dzieła polskie*, T. 2., Warszawa 1976.

Wypisz z *Trenu IX* cytat świadczący o zachwianiu postawy światopoglądowej poety głoszonej przez niego we wcześniejszej twórczości. Uzasadnij wybór tego cytatu.

Cytat: .....

.....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
7) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
8) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów.

IV. Samokształcenie.
6) wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedzi.

Zasady oceniania

1 pkt – wypisanie cytatu wraz z uzasadnieniem.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

Cytat	Uzasadnienie
„Nieszczęśliwy ja człowiek, którym lata swoje Na tym strawił, żebych był ujźrzał progi twoje!”	Kochanowski w obliczu straty córki zdał sobie sprawę, że nie jest w stanie zachować stoickiego spokoju i zwątpił także w wiarę chrześcijańską, co najbardziej ilustruje Tren X, w którym Kochanowski szuka Orszulki w zaświatach innych religii, a na końcu wyraża powątpiewanie w istnienie życia po życiu.
„Terazem nagle z stopniów ostatnich zrzucony I między insze, jeden z wiela, policzony”.	Kochanowski wyraża w tych słowach swój żal do losu, wyznaje utratę wiary w stoickie mądrości, ponieważ w obliczu śmierci

	swojego dziecka filozofia stoicka, którą tak długo wyznawał, okazała się nierealna, niedająca pocieszenia.
„ja człowiek, którym lata swoje Na tym strawił, żebych był ujźrzał progi twoje! Terazem nagle z stopniów ostatnich zrzucony”.	Autor w poprzednich trenach próbuje ukoić swoje cierpienie, szukając pocieszenia w filozofii (np. w stoicyzmie) i religii – tu uświadamia sobie, że wobec cierpienia są one bezsilne.

Zadanie 17. (0–2)

Zapoznaj się z poniższymi tekstami.

Tekst 1.

Jan Kochanowski
Pieśń

Czego chcesz od nas, Panie, za Twe hojne dary?
    Czego za dobrodziejstwa, którym nie masz miary?
Kościół Cię nie ogarnie, wszędy pełno Ciebie:
    I w otchłaniach, i w morzu, na ziemi, na niebie.
[…]
Tyś Pan wszytkiego świata, Tyś niebo zbudował
    I złotymi gwiazdami ślicznieś uhaftował.
Tyś fundament założył nieobeszłej ziemi
    I przykryłeś jej nagość zioły rozlicznemi.
[…]
Z Twoich rąk wszelkie źwierzę patrza swej żywności,
    A Ty każdego żywisz z Twej szczodrobliwości.
Bądź na wieki pochwalon, nieśmiertelny Panie!
    Twoja łaska, Twa dobroć nigdy nie ustanie.
Chowaj nas, póki raczysz, na tej niskiej ziemi,
    Jedno zawżdy niech będziem pod skrzydłami Twemi.

Jan Kochanowski, *Pieśń*, [w:] tenże, *Pieśni*, Wrocław 1997.

Tekst 2.

Stanisław Wyspiański
Bóg Ojciec – stań się

Bazylika oo. Franciszkanów w Krakowie, 1904.

Czy wizerunek Boga w utworze Jana Kochanowskiego jest taki sam, jak na witrażu Stanisława Wyspiańskiego? W uzasadnieniu odpowiedzi odwołaj się do obu dzieł.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne […];
   8) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów […];
   14) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].
2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   5) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki.

Zasady oceniania

2 pkt – rozstrzygnięcie i trafne uzasadnienie odnoszące się do obu dzieł.
1 pkt – rozstrzygnięcie i trafne uzasadnienie odnoszące się do jednego dzieła.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 2 pkt

- W obu dziełach ukazany jest Bóg jako Stwórca świata, ten, który daje życie, który stwarza poszczególne byty, ale Bóg Kochanowskiego jest opiekunem ludzkości, opiekunem świata, a u Wyspiańskiego widać tylko Boga Stwórcę, więc ten wizerunek nie jest taki sam.
- Wizerunki się różnią. U Kochanowskiego Bóg jest pełen miłości, opiekujący się ziemią jak swoim dzieckiem. Wyspiański zwraca bardziej uwagę na potęgę Boga, jego surowość i władzę.
- Tak, na witrażu Wyspiańskiego pokazany jest Bóg jako Stwórca, do czego nawiązuje sam tytuł, a w tekście Kochanowskiego widzimy Boga w takiej samej roli – jako twórcę i budowniczego wszechświata.
- Uważam, że wizerunek ten jest podobny. Obaj artyści przedstawili Boga kreatora, stworzyciela Ziemi, artystę, rzemieślnika, który swoim słowem stwarza – niebo, otchłań, wody. W obu dziełach widoczna jest wielkość Stwórcy, jego chwała, potęga.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Oba wizerunki są różne. Bóg, opisany w utworze Jana Kochanowskiego, jawi się jako twórca świata, który z dobrodziejstwem, z delikatnością, przyozdabia kolejne elementy swojego tworu. Natomiast nas, ludzi, traktuje jak swoje dzieci, jest szczodry i opiekuńczy.

Zadanie 18. (0–1)

Przeczytaj definicję pojęcia *koncept* oraz wiersz *Do galerników* Jana Andrzeja Morsztyna.

Koncept – wyszukany pomysł rządzący konstrukcją całości lub części utworu poetyckiego, zrealizowany w postaci zaskakujących i kunsztownych sposobów rozumowania, obrazowania i wysłowienia.

Na podstawie: *Podręczny słownik terminów literackich*, red. Janusz Sławiński, Warszawa 2001.

Jan Andrzej Morsztyn
Do galerników[1]
Sonet

Strapieni ludzie, źle się z wami dzieje,
Lecz miłość ze mną okrutniej poczyna:
Was człowiek, a mnie silny bóg zacina,
Wy macie wyniść, jam bez tej nadzieje.

Was spólne słońce, mnie własny jad grzeje,
Was pręt od grzbieta, mnie z serca zacina,
Wam nogi łańcuch, a mnie szyję zgina,
Wam ręka tylko, a mnie dusza mdleje.

Was wiatr, a mnie ból ciska na przemiany,
Was prawo, mnie gwałt trzyma w tym więzieniu,
Wam podczas sternik sfolguje zbłagany,

Ja darmo czekam ulgi w uciążeniu.
A w tym jest mój stan nad wasz niewytrwany,
Że wy na wodzie, ja cierpię w płomieniu.

Jan Andrzej Morsztyn, *Do galerników*, [w:] tenże, *Wybór poezji*, Wrocław 1988.

[1] Galernik – niewolnik, więzień albo jeniec pracujący przymusowo jako wioślarz na galerze.

Wyjaśnij, na czym polega koncept w wierszu *Do galerników* Jana Andrzeja Morsztyna.

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego […];
8) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek […] ze zjawiskami […] estetycznymi;
9) rozpoznaje w utworze […] sposoby kreowania: […] sytuacji lirycznej.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Podmiot liryczny porównuje swoją sytuację – zakochanego – do życia galerników. Uważa, że jest w gorszym położeniu, ponieważ brak mu nadziei, wpływ na jego cierpienie ma Bóg, cierpi wewnętrznie – na duszy, nie fizycznie jak galernicy. Jednak największą różnicą, jaka dzieli dwóch bohaterów lirycznych, jest cierpienie galernika w wodzie, natomiast podmiotu – w płomieniu.
- Koncept polega na zaskakującym porównaniu cierpienia galerników z cierpieniem zakochanego człowieka, które normalnie wydaje się nam dość błahe, szczególnie w zestawieniu z niewolniczą pracą. Tutaj natomiast jest ono pokazane jako o wiele gorsze.

Zadanie 19. (0–2)

Zapoznaj się z poniższymi tekstami.

Tekst 1.

Daniel Naborowski
Na toż

Dzień jeden drugi goni i potem zostawa
Tam, skąd wiek wszytkokrotny odwrotu nie dawa.
Żaden dzień i godzina bez szkody nie bywa
Człowieku, który ze dniem zarówno upływa.
Karmią byt nasz godziny, która leci snadnie;
Więcej się ten nie wraca, kto z regestru spadnie;
Już w nocy wiekuistej sen przyjdzie spać twardy.
Na to masz zawsze pomnieć, o człowiecze hardy:
Dwakroć żyje, kto żyjąc umrzeć się gotuje;
Umiera dwakroć, kto się śmiertelnym nie czuje.

Daniel Naborowski, *Na toż*, [w:] tenże, *Poezje*, Warszawa 1961.

Tekst 2.

Jacob Woutersz Vosmaer
Wazon z kwiatami

Metropolitan Museum of Art, Nowy Jork, 1613.

Jaki motyw łączy obraz Jacoba Woutersza Vosmaera *Wazon z kwiatami* i wiersz Daniela Naborowskiego *Na toż*? W uzasadnieniu odpowiedzi odwołaj się do obu dzieł.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   5) interpretuje treści […] symboliczne utworu literackiego;
   8) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów […];
   10) rozumie pojęcia motywu literackiego i toposu; rozpoznaje podstawowe motywy […].
   2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   5) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy danej dziedzinie sztuki.

Zasady oceniania

2 pkt – podanie motywu łączącego wiersz Naborowskiego i obraz Vosmaera oraz trafne uzasadnienie odnoszące się do obrazu i do wiersza.

1 pkt – podanie motywu łączącego wiersz Naborowskiego i obraz Vosmaera oraz trafne uzasadnienie odnoszące się do obrazu albo do wiersza.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 2 pkt

- Obraz z wierszem łączy motyw „memento mori”. W wierszu jest on widoczny w stwierdzeniach takich jak: „w nocy wiekuistej sen przyjdzie spać twardy”. Wiersz przypomina o ludzkiej śmiertelności. Obraz również ukazuje ten motyw poprzez kwiaty, które zwiędły, opadły. Niektóre kwiaty są piękne, lecz później zwiędną, co ma symbolizować śmierć.
- Motyw, który łączy zarówno obraz „wazon z kwiatami”, jak i wiersz „Na toż”, to upływający czas, który nigdy się nie zatrzyma, nie zawróci. Na obrazie możemy zauważyć kwiaty, które już od pewnego czasu są w wazonie, niektóre z nich prezentują się lepiej, inne gorzej, wiele z nich już usycha, obumiera. W podobny sposób ukazany jest człowiek, dla którego nieuniknione jest starzenie się, a także śmierć.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Obraz i wiersz Naborowskiego łączy motyw przemijającego czasu, topos wanitatywny. Na obrazie można ujrzeć opadłe, zwiędłe kwiaty, a także te, które już zupełnie nie rosną (i ich płatki na stole).
- Łączy je motyw bezwzględnego przemijania – kwiaty na obrazie, choć tworzyły piękną mozaikę kolorów, więdną pod naporem czasu, tak jak życie – jest marne, naznaczone naszą śmiertelnością i krótkie – jak twierdzi Naborowski.

Zadanie 20. (0–1)

Zapoznaj się z poniższymi tekstami.

Do króla

Satyra prawdę mówi, względów się wyrzeka:
Wielbi urząd, czci króla, lecz sądzi człowieka.

Pan niewart sługi

[…] to satyra karze.
Nie dba ona, kto w jakiej zostaje maszkarze[1],
Odrzuca czczą wielmożność, a gdy z chłostą czeka,
Nie szlachcica, nie chłopa ściga, lecz człowieka.

Świat zepsuty

Niech się miota złość na cię i chytrość bezczelna –
Ty mów prawdę, mów śmiało, satyro rzetelna.

Palinodia

Na co pisać satyry? Choć się złe zbyt wzniosło,
Przestańmy. Świat poprawiać – zuchwałe rzemiosło.

Ignacy Krasicki, *Satyry*, [w:] tegoż, *Dzieła wybrane*, t. 2., Warszawa 1989.

[1] Maszkara – tu: maska.

Na podstawie podanych fragmentów utworów Ignacego Krasickiego określ, jakie cele wyznaczył poeta satyrze.

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe
   7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
   8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;
   8) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej […].

Zasady oceniania
1 pkt – odpowiedź poprawna.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt
- Mówienie prawdy o człowieku, ukazywanie wad, złych zachowań. Cel dydaktyczny, aby napiętnować ludzkie przywary, by apelować o odnowę świata.
- Satyra według Krasickiego powinna spełniać funkcję dydaktyczną, pouczającą, a nawet upominającą.

Zadanie 21. (0–1)
Przeczytaj poniższy utwór.

Ignacy Krasicki
Szczur i kot

„Mnie to kadzą” – rzekł hardzie do swego rodzeństwa
Siedząc szczur na ołtarzu podczas nabożeństwa.
Wtem, gdy się dymem kadzidł zbytecznych zakrztusił,
Wpadł kot z boku na niego, porwał i udusił.

Ignacy Krasicki, *Szczur i kot*, [w:] tegoż, *Dzieła wybrane*, t. 1., Warszawa 1989.

Wyjaśnij alegoryczny sens bajki Ignacego Krasickiego *Szczur i kot*.

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne
I. Kształcenie literackie i kulturowe
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […] na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.

Wymagania szczegółowe
I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
5) interpretuje treści alegoryczne […] utworu literackiego;
8) rozpoznaje tematykę i problematykę tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej […].

[szkoła podstawowa, klasy VII–VIII]
I.1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
4) rozpoznaje w tekście literackim […] alegorię i określa [jej] funkcje.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne wyjaśnienie, na czym polega alegoryczny sens bajki Krasickiego.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

W utworze szczur jest alegorią próżności, natomiast kot to uosobienie sprytu. Utwór pokazuje, że nadmierna pycha oraz próżność nie prowadzą do niczego dobrego, a nawet mogą bezpośrednio doprowadzić do zguby.

Zadanie 22. (0–2)

Zapoznaj się z poniższymi tekstami.

Tekst 1.

Oświecenie „odkryło człowieka". Stanął on w centrum zainteresowania tzw. popularnej filozofii, nauki, sztuki i polityki. [...] Nadchodziło więc według opinii współczesnych królestwo Rozumu, zracjonalizowanego, bo opartego na doświadczeniu, „porządku fizyczno-moralnego", wszelkie zaś fakty z przeszłości uznane za pozytywne zaliczane były do jego prehistorii.

Mieczysław Klimowicz, *Oświecenie*, Warszawa 1988.

Tekst 2

Adam Mickiewicz
Romantyczność (fragmenty)

«Tyżeś to w nocy? – To ty, Jasieńku!
Ach! i po śmierci kocha!
Tutaj, tutaj, pomaleńku,
Czasem[1] usłyszy macocha!

Niech sobie słyszy, już nie ma ciebie,
Już po twoim pogrzebie!
Ty już umarłeś? Ach! ja się boję!
Czego się boję mego Jasieńka?
Ach, to on! lica twoje, oczki twoje!
Twoja biała sukienka!»
[...]

Tak się dziewczyna z kochankiem pieści,
Bieży za nim, krzyczy, pada;
Na ten upadek, na głos boleści,
Skupia się ludzi gromada.

«Mówcie pacierze! – krzyczy prostota –
Tu jego dusza być musi.
Jasio być musi przy swej Karusi,
On ją kochał za żywota!»

I ja to słyszę, i ja tak wierzę,
Płaczę i mówię pacierze.
«Słuchaj dzieweczko!» – krzyknie śród zgiełku
Starzec i na lud zawoła:
«Ufajcie memu oku i szkiełku,
Nic tu nie widzę dokoła.

Duchy karczemnej tworem gawiedzi,
W głupstwa wywarzone kuźni.
Dziewczyna duby smalone[2] bredzi,
A gmin rozumowi bluźni».

«Dziewczyna czuje – odpowiadam skromnie –
A gawiedź wierzy głęboko;
Czucie i wiara silniej mówi do mnie,
Niż mędrca szkiełko i oko».

[styczeń 1821]

Adam Mickiewicz, *Romantyczność,* [w:] tegoż, *Wiersze,* Warszawa 1957.

[1] Czasem (z białorus.) – a nuż, może przypadkiem.
[2] Duby smalone – głupstwa, brednie, rzeczy zmyślone.

Zadanie 22.1. (0–1)

Odwołując się do przytoczonych fragmentów tekstów oraz własnej wiedzy, wyjaśnij, jaka była różnica między światopoglądem oświecenia a światopoglądem romantyzmu.

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
2. Rozumienie historii literatury i dziejów kultury jako procesu […].
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   1) rozumie podstawy periodyzacji literatury […];
   7) wykazuje się […] zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
   8) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej […];
   14) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty [...].

Zasady oceniania

1 pkt – wyjaśnienie różnicy między światopoglądem oświecenia a światopoglądem romantyzmu na podstawie przytoczonych fragmentów tekstów i własnej wiedzy.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Oświecenie skupiało się na poznaniu zmysłowym, dążeniu do tego, co realne, natomiast romantyzm – na doświadczeniach pozazmysłowych, na czuciu, przeżywaniu emocji.
- Światopogląd oświecenia polegał na wiedzy wynikającej z doświadczenia tego, co potrafiono zaobserwować zmysłami, romantyzm polegał na intuicji człowieka, uwierzeniu w to, co nieuchwytne, duchowe.
- Światopogląd oświecenia w odbiorze świata kierował się obserwacją racjonalną, badawczym podejściem do otaczającego świata, bazował na doświadczeniach poznanych, z kolei romantyzm kierował się w pojmowaniu rzeczywistości wiarą, intuicją i przeczuciem uwzględniającym emocje i przekonanie wewnętrzne, duchowe.

Zadanie 22.2. (0–1)

Z fragmentu *Romantyczności* Adama Mickiewicza wypisz po jednym cytacie, który mógłby być dewizą:

Ludzi oświecenia:

.....

.....

Ludzi romantyzmu:

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe
2. Rozumienie historii literatury i dziejów kultury jako procesu […].
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
1) rozumie podstawy periodyzacji literatury […];
7) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe.
IV. Samokształcenie.
6) wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedzi.

Zasady oceniania

1 pkt – trafne wypisanie z utworu po jednym cytacie.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

Dewiza ludzi oświecenia	Dewiza ludzi romantyzmu
„Starzec i na lud zawoła: «Ufajcie memu oku i szkiełku, Nic tu nie widzę dokoła»”.	„Czucie i wiara silniej mówi do mnie, Niż mędrca szkiełko i oko”.

Zadanie 23. (0–1)

Przeczytaj poniższe fragmenty utworów Adama Mickiewicza.

Tekst 1.

Adam Mickiewicz
Rozmowa wieczorna

Z Tobą ja gadam[1], co królujesz w niebie,
A razem gościsz w domku mego ducha;
Gdy północ wszystko w ciemnościach zagrzebie
I czuwa tylko zgryzota i skrucha,
Z Tobą ja gadam! słów nie mam dla Ciebie:
Myśl Twoja każdej myśli mej wysłucha;
Najdalej władasz i służysz w pobliżu,
Król na niebiosach, w sercu mym na krzyżu!

Adam Mickiewicz, *Rozmowa wieczorna*, [w:] tegoż, *Wybór poezyj*, t. II, Wrocław 1997.

[1] Gadam – rozmawiam.

Tekst 2.

Adam Mickiewicz
***Dziady* cz. III**

KONRAD

[…]
Milczysz! – Jam Ci do głębi serce me otworzył,
Zaklinam, daj mi władzę – jedna część jej licha,
Część tego, co na ziemi osiągnęła pycha,
Z tą jedną cząstką ileż ja bym szczęścia stworzył!
Milczysz! – nie dasz dla serca, dajże dla rozumu. –
Widzisz, żem pierwszy z ludzi i z aniołów tłumu,
Że Cię znam lepiej niźli Twoje archanioły,
Wart, żebyś ze mną władzą dzielił się na poły –
Jeślim nie zgadł, odpowiedz – milczysz! ja nie kłamię.

Adam Mickiewicz, *Dziady drezdeńskie* (część III), Wrocław 2012.

Czy Konrad – bohater *Dziadów* cz. III – przyjmuje taką samą postawę wobec Boga, jaką wyraża podmiot liryczny w wierszu *Rozmowa wieczorna*? W uzasadnieniu odpowiedzi odwołaj się do obu zacytowanych fragmentów utworów.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […].
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […] na różnych poziomach [...].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
7) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
8) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów […];
12) porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, […] określa cechy wspólne i różne.

Zasady oceniania

2 pkt – rozstrzygnięcie oraz poprawne uzasadnienie stanowiska w odniesieniu do fragmentu wiersza ORAZ fragmentu *Dziadów* cz. III.

1 pkt – rozstrzygnięcie oraz poprawne uzasadnienie stanowiska w odniesieniu do fragmentu wiersza ALBO fragmentu *Dziadów* cz. III.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Uwagi.

- W uzasadnieniu zdający musi odnieść się do postawy.
- Nie zalicza się odpowiedzi polegającej tylko na streszczaniu lub parafrazowaniu tekstu/tekstów.

Przykładowe odpowiedzi

- Inną. Podmiot liryczny wiersza przyjmuje pokorną postawę wobec Boga. Natomiast Konrad jest roszczeniowy – żąda władzy od Boga.
- Inną. Podmiot liryczny ufa Bogu, wierzy, że zostanie wysłuchany. Natomiast Konrad czuje się lekceważony milczeniem Boga.
- Taką samą. Zarówno podmiot liryczny, jak i Konrad bezpośrednio przemawiają do Boga, nie boją się do Niego zwracać.

Zadanie 24. (0–2)

Przeczytaj poniższy fragment utworu.

Cyprian Norwid
[Klaskaniem mając obrzękłe prawice]

Syn – minie pismo, lecz ty spomnisz, wnuku,
Co znika dzisiaj (iż czytane pędem)
Za panowania Panteizmu-druku,
Pod ołowianej litery urzędem –
I jak zdarzało się na rzymskim bruku,
Mając pod stopy katakomb korytarz,
Nad czołem słońce i jaw, ufny w błędzie,
Tak znów odczyta o n , co ty dziś czytasz,
Ale on spomni mnie... bo mnie nie będzie!

Cyprian Norwid, *Vade-mecum*, [w:] tenże, *Pisma wszystkie*, t. 2, Warszawa 1971.

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń odnoszących się do zacytowanego fragmentu utworu Cypriana Norwida. Wybierz P – jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	W przytoczonym fragmencie wiersza Cyprian Norwid odwołuje się do średniowiecznego motywu *ars bene moriendi*.	**P**	**F**
2.	Horacjańska maksyma *non omnis moriar* to podstawa wyrażonej przez poetę nadziei na przetrwanie jego dzieła w pamięci przyszłych pokoleń.	**P**	**F**
3.	Apostrofa skierowana do późnego wnuka to pochwała *ars poetica*, czyli poetyckiego programu wpisanego w dzieła Cypriana Norwida.	**P**	**F**

Wymagania ogólne
I. Kształcenie literackie i kulturowe.
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […].
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.

Wymagania szczegółowe
I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;
10) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu […].

Zasady oceniania
2 pkt – trzy poprawne odpowiedzi.
1 pkt – dwie poprawne odpowiedzi.
0 pkt – jedna poprawna odpowiedź lub odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie
FPP

Zadanie 25. (0–1)
W jakiej epoce literackiej powstały podane utwory literackie? Każdemu z utworów A–B przyporządkuj po jednej epoce wybranej spośród 1–4. Wpisz właściwy numer epoki w odpowiednie miejsce w tabeli.

	Tytuł utworu	Epoka literacka
A.	Henryk Sienkiewicz, *Potop*	
B.	Adam Mickiewicz, *Romantyczność*	

Epoka literacka
1. barok
2. oświecenie
3. romantyzm
4. pozytywizm

Wymagania ogólne
I. Kształcenie literackie i kulturowe.
2. Rozumienie historii literatury i dziejów kultury jako procesu […].
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […].

Wymagania szczegółowe
I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach […].

Zasady oceniania
1 pkt – odpowiedź poprawna.
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie
A4, B3

Zadanie 26. (0–2)
Przeczytaj poniższy fragment tekstu.

Ta epoka ma swój porządek. Po klęsce powstania styczniowego wyczerpały się marzenia o szybkim odzyskaniu niepodległości. [Pisarze] proponowali, by czas niewoli zamienić w okres intensywnej pracy na rzecz społeczeństwa. Banał? Niezupełnie. Program […] był świadomą alternatywą wobec romantycznej idei „ojczyzny intymnej". Mówił o potrzebie budowy życia publicznego, o kształtowaniu świadomości obywatelskiej, o pożytkach krytycznego stosunku wobec przeszłości.

Kierując się podobnymi zasadami, [artyści] dokonywali wyboru nie tylko tematów, ale i form. Opowiedziano się powszechnie za powieścią jako gatunkiem najodpowiedniejszym dla opisu otaczającego świata.

Grażyna Borkowska, *Pozytywiści i inni,* Warszawa 1999.

Zadanie 26.1. (0–1)
O jakiej epoce jest mowa w tekście Grażyny Borkowskiej? Podaj nazwę tej epoki i uzasadnij swoją odpowiedź.

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne
I. Kształcenie literackie i kulturowe.
   2. Rozumienie historii literatury i dziejów kultury jako procesu […].

Wymagania szczegółowe
I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   1) rozumie podstawy periodyzacji literatury […].

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna wraz z uzasadnieniem.
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązania ocenione na 1 pkt

- Pozytywizm. Powstał po upadku powstania styczniowego, a jego głównymi założeniami była praca u podstaw (praca organiczna). Działania te miały zwiększyć świadomość polskiego społeczeństwa.
- Pozytywizm. W pozytywizmie pojawiła się idea pracy organicznej oraz pracy u podstaw na rzecz rozwoju społeczeństwa, porzucono romantyczne ideały, a realistyczna powieść przeważyła nad poezją.
- Pozytywizm. Ta epoka trwała w literaturze od ok. 1864 do 1890. Pisarze poprzez literaturę chcieli uczyć społeczeństwo nowych postaw, w tym pracy organicznej, pracy u podstaw.

Zadanie 26.2. (0–1)

Sformułuj jeden argument, którym uzasadnisz tezę zawartą w ostatnim zdaniu tekstu Grażyny Borkowskiej: *Opowiedziano się powszechnie za powieścią jako gatunkiem najodpowiedniejszym dla opisu otaczającego świata.* W odpowiedzi odwołaj się do utworu literackiego z epoki, o której mowa w tekście Grażyny Borkowskiej.

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
2. Rozumienie historii literatury i dziejów kultury jako procesu […].
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […].
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
1) rozumie podstawy periodyzacji literatury; sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach […];
7) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
14) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty […].

Zasady oceniania

1 pkt – trafne sformułowanie argumentu w odwołaniu do utworu z pozytywizmu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązania ocenione na 1 pkt

- W obliczu zniewolenia artyści obrali za cel kształtowanie publicznej świadomości – powieść zaś pozwalała na dotarcie w sposób przystępny do większej liczby osób. Przykładem może być twórczość Bolesława Prusa – drukowana w odcinkach powieść *Lalka* ukazywała przekrój polskiego społeczeństwa oraz idee, które przyświecały epoce.
- W pozytywizmie powieść zyskała sławę, ponieważ komentowała ona rzeczywistość (było to jedno z założeń realizmu). Przykładem powieści, która jest rzeczywistym źródłem wiedzy, jest *Lalka*, z której możemy dowiedzieć się, jak wyglądała Warszawa w czasach po powstaniu styczniowym.

Zadanie 27. (0–1)

Przeczytaj fragment *Potopu* Henryka Sienkiewicza.

Henryk Sienkiewicz
Potop

Trąby znów zagrały w szeregach Wrzeszczowicza, lecz odgłos ich począł się oddalać. Pożar dogasał. Ciemność ogarniała podnóże Jasnej Góry. Tu i owdzie ozwało się rżenie koni, ale coraz dalsze, słabsze. Wrzeszczowicz cofał się ku Krzepicom.

Ksiądz Kordecki ukląkł na murze.

– Mario! Matko Boga Jedynego! – rzekł silnym głosem – spraw, aby ten, który po nim nadejdzie, oddalił się również ze wstydem i próżnym gniewem w duszy.

Gdy tak się modlił, chmury nagle przerwały się nad jego głową i jasny blask miesiąca[1] pobielił wieże, mury, klęczącego przeora i zgliszcza spalonych przy Świętej Barbarze budowli.

Henryk Sienkiewicz, *Potop*, t. 2., Warszawa 1977.

[1] Miesiąc – księżyc.

Wyjaśnij, na czym polega sakralizacja postaci księdza Kordeckiego w podanym fragmencie *Potopu* Henryka Sienkiewicza.

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […] oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […] na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   5) interpretuje treści […] symboliczne utworu literackiego;
   8) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów […];
   9) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania świata przedstawionego ([…] bohaterów […]) […].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne wyjaśnienie.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Uwaga.
Nie uznaje się za poprawną odpowiedzi, że sakralizacja postaci ks. Kordeckiego polega wyłącznie na tym, że się modlił.

Przykładowe odpowiedzi

- Modlitwie ks. Kordeckiego skierowanej do Matki Boskiej towarzyszą opisy przyrody – „jasność” i „blask” czy „pobielenie” wież, murów i „klęczącego przeora”. Te zabiegi wskazują na sakralizowanie bohatera.
- W Biblii jasność jest m.in. wyrazem obecności Boga, więc we fragmencie *Potopu* „jasny blask miesiąca” rozpraszający mrok i rozświetlający postać modlącego się księdza Kordeckiego uświęca go – sam Bóg czuwa nad obrońcą Jasnej Góry.

Zadanie 28. (0–1)

Przeczytaj fragment *Lalki* Bolesława Prusa.

Bolesław Prus
Lalka

PAMIĘTNIK STAREGO SUBIEKTA

„I wyjechał!… Pan Stanisław Wokulski, wielki organizator spółki do handlu przewozowego, wielki naczelnik firmy, która ma w obrocie ze cztery miliony rubli rocznie, wyjechał do Paryża jak pierwszy lepszy pocztylion do Miłosny… […]

Pan Wokulski nie jest przecie lichym subiektem, który musi żebrać u pryncypała o urlop raz na kilka lat. Pan Wokulski jest kapitalistą, ma ze sześćdziesiąt tysięcy rubli rocznie, żyje za pan brat z hrabiami i książętami, pojedynkuje się z baronami i – wyjeżdża, kiedy chce. A wy, moi płatni oficjaliści, kłopoczcie się o interesa. Przecie za to macie pensje i dywidendy. I to jest kupiec?… To jest błazeństwo, mówię, nie kupiectwo!…

No, można wyjechać nawet do Paryża i nawet po wariacku, ale – nie w takich czasach. Tu, panie, kongres berliński nawarzył piwa – tu, panie, […] Austria za Bośnię… Włochy krzyczą wniebogłosy: «Dajcie nam Triest, bo będzie źle!…» […]".

Bolesław Prus, *Lalka*, Wrocław 2019.

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń w odniesieniu do podanego fragmentu *Lalki* Bolesława Prusa. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Ignacy Rzecki w pamiętniku obiektywnie ocenia postępowanie Stanisława Wokulskiego.	**P**	**F**
2.	W *Pamiętniku starego subiekta* zawarto komentarz dotyczący sytuacji politycznej w XIX-wiecznej Europie.	**P**	**F**

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […].
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […] na różnych poziomach […]

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
7) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
8) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów […].

Zasady oceniania

1 pkt – zaznaczenie dwóch poprawnych odpowiedzi.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

FP

Zadanie 29. (0–1)

Zapoznaj się z poniższym fragmentem utworu.

Adam Asnyk
Do młodych

Szukajcie prawdy jasnego płomienia,
Szukajcie nowych, nieodkrytych dróg…
[…]
Każda epoka ma swe własne cele
I zapomina o wczorajszych snach…
Nieście więc wiedzy pochodnię na czele
I nowy udział bierzcie w wieków dziele,
Przyszłości podnoście gmach!

Adam Asnyk, *Wiersze wybrane*, Warszawa 1988.

Czy podany fragment wiersza Adama Asnyka *Do młodych* zgodny jest z założeniami programowymi epoki pozytywizmu? Uzasadnij odpowiedź.

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
2. Rozumienie historii literatury i dziejów kultury jako procesu […].
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […].
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach […];
5) interpretuje treści […] symboliczne utworu literackiego;
14) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty […].

Zasady oceniania

1 pkt – rozstrzygnięcie i trafne uzasadnienie.
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Jest on z nimi zgodny, ponieważ podmiot liryczny nawołuje do aktywnego udziału w bieżących wydarzeniach na świecie, do budowania przyszłości. Zachęca do edukacji, dzięki której lepiej można wykonywać wcześniej wymienione zadania.
- Wydaje się zgodny, ponieważ Asnyk pisze o konieczności szerzenia oświaty, nauki oraz o konieczności wspólnego budowania lepszego społeczeństwa.
- Tak, ponieważ autor kładzie w wierszu nacisk na wartość prawdy i wiedzy – podobnie jak zakładano w pozytywizmie, Asnyk mówi też o odcięciu się od „wczorajszych snów" – nawiązuje do odrzucenia romantyzmu przez pozytywistów.

Zadanie 30. (0–2)

Zapoznaj się z poniższym utworem.

Kazimierz Przerwa-Tetmajer
Dziś

Dawniej się trzeba było zużyć, przeżyć,
by przestać kochać, podziwiać i wierzyć;
dziś – pierwsze nasze myśli są zwątpieniem,
nudą, szyderstwem, wstrętem i przeczeniem.
Dzieci krytyki, wiedzy i rozwagi,
cudzych doświadczeń mając pełną głowę,
choćby nam dano skrzydła Ikarowe,
nie mielibyśmy do lotu odwagi.
My nie tracimy nic, bośmy od razu
nic nie przynieśli – i tylko nam bywa
tak źle, że na złe takie brak wyrazu,
a serce pęka w nas i we krwi pływa.

Kazimierz Przerwa-Tetmajer, *Dziś*, [w:] tegoż, *Poezje*, Warszawa 1980.

Zadanie 30.1. (0–1)

Wyjaśnij znaczenie użytego w wierszu sformułowania *skrzydła Ikarowe,* odwołując się do mitologii greckiej.

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

II. Kształcenie językowe.
3. Funkcjonalne wykorzystanie wiedzy o języku w odczytaniu sensów zawartych w strukturze głębokiej tekstów literackich […].

[szkoła podstawowa]
2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych […].

Wymagania szczegółowe

II. Kształcenie językowe.
1. Gramatyka języka polskiego. Zdający:
   1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny […] frazeologii […].
2. Zróżnicowanie języka. Zdający:
   6) zna, rozumie […] mitologizmy […].

[szkoła podstawowa, klasy IV–VI]
2. Zróżnicowanie języka. Zdający:
   5) rozpoznaje w wypowiedziach związki frazeologiczne, rozumie ich znaczenie […].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne wyjaśnienie znaczenia mitologizmu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Skrzydła Ikarowe są nowym doświadczeniem, szansą na poznanie nowych wrażeń, takich jak wzniesienie się w przestrzeni i bliżej słońca, co umożliwiły one Ikarowi.
- Skrzydła Ikarowe – archetyp zaczerpnięty z mitologii greckiej, symbolizujący potencjał i możliwość spełnienia swych marzeń, realizacji zamierzonych celów.

Zadanie 30.2. (0–1)

Określ, o jakiej postawie człowieka przełomu XIX i XX wieku jest mowa w wierszu Kazimierza Przerwy-Tetmajera, i wyjaśnij, w jaki sposób użycie sformułowania *skrzydła Ikarowe* pozwala zdefiniować tę postawę.

Postawa: .....

Wyjaśnienie: .....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
   8) Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:

10) rozumie pojęcie motywu literackiego […]; rozpoznaje podstawowe motywy […] oraz dostrzega żywotność motywów […] antycznych w utworach literackich; określa rolę motywów […] w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;
14) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne określenie postawy oraz wyjaśnienie sformułowania w kontekście wskazanej postawy.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt
Postawa: dekadencka
Wyjaśnienie: Dekadenci to grupa inteligencji polskiej, która pogrążona była w stagnacji i swoistym marazmie. Ikarowe skrzydła obnażają postawę ludzi przełomu wieku, którzy bali się ryzykować i zapewne nie odważyliby się na realizację swych marzeń i planów, na co pozwalają symboliczne skrzydła Ikara.

Zadanie 31. (0–1)

Zapoznaj się z poniższym fragmentem tekstu.

Władysław Stanisław Reymont
Chłopi

Rzędy kobiet czerwieniły się na kopaniskach… rozlegał się grochot zsypywanych do wozów kartofli… miejscami orano jeszcze pod siew… stada krów srokatych pasły się na ugorach… długie, popielate zagony rdzawiły się młodą szczotką zbóż wschodzących… to gęsi, niby płaty śniegów bieliły się na wytartych, zrudziałych łąkach… krowa gdzieś zaryczała… ogniska się paliły i długie, niebieskie warkocze dymów ciągnęły się nad zagonami… wóz zaturkotał albo pług zgrzytnął o kamienie… to cisza znowu obejmowała ziemię na chwilę, że słychać było głuchy bełkot rzeki i turkot młyna, schowanego za wsią, w zbitym gąszczu drzew pożółkłych… to znowu śpiewka się zerwała lub krzyk nie wiadomo skąd powstały leciał nisko, tłukł się po bruzdach i dołach i tonął bez echa w jesiennej szarości, na ścierniskach oprzędzonych srebrnymi pajęczynami, w pustych sennych drogach, nad którymi pochylały się jarzębiny o krwawych, ciężkich głowach… to włóczono role i tuman szarego, przesłonecznionego kurzu podnosił się za bronami, wydłużał i pełzał aż na wzgórze i opadał, a spod niego niby z obłoku wychylał się bosy chłop, z gołą głową, przewiązany płachtą – szedł wolno, nabierał ziarna z płachty i siał ruchem monotonnym, nabożnym i błogosławiącym ziemi, dochodził do końca zagonów, nabierał z worka zboża, nawracał i z wolna podchodził pod wzgórze, że najpierw głowa rozczochrana, potem ramiona, a w końcu już był cały widny na tle słońca z tym samym błogosławiącym ruchem siejby; z tym samym świętym rzutem rozrzucał zboże, co jak złoty pył kolistym wirem padało na ziemię.

Władysław Stanisław Reymont, *Chłopi*, t.1., Warszawa 1958.

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń odnoszących się do przytoczonego fragmentu *Chłopów*. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

1.	Opis przedstawiony we fragmencie *Chłopów* świadczy o wykorzystaniu przez autora techniki impresjonistycznej.	**P**	**F**
2.	Nagromadzenie w tekście epitetów kolorystycznych służy zobrazowaniu pory roku.	**P**	**F**

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:

4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej [epitet] […]; określa ich funkcje.

Zasady oceniania

1 pkt – dwie poprawne odpowiedzi.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

PP

Zadanie 32. (0–2)

Zapoznaj się z poniższymi tekstami.

Tekst 1.

Stanisław Wyspiański

Wesele

CHOCHOŁ

Kto mnie wołał,
czego chciał –
zebrałem się,
w com ta miał:
jestem, jestem
na Wesele,
przyjedzie tu
gości wiele,
żeby ino wicher wiał.

Co się w duszy komu gra,
co kto w swoich widzi snach:
czy to grzech,
czy to śmiech,
czy to kapcan, czy to pan,
na Wesele przyjdzie w tan.

Stanisław Wyspiański, *Wesele*, Wrocław 1994.

Tekst 2.

Stanisław Wyspiański
[…]

Muzeum Narodowe w Warszawie, 1898–1899.

Zadanie 32.1. (0–1)

Co łączy obraz z zamieszczonym fragmentem dramatu Stanisława Wyspiańskiego? W uzasadnieniu odpowiedzi odwołaj się do obu dzieł.

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […] oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   5) interpretuje treści […] symboliczne […];
   14) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].
2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   5) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawna odpowiedź i trafne uzasadnienie odnoszące się do obu dzieł.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- W tekście jest opisany moment przyjścia Chochoła, który zapowiada dalsze następstwa akcji („co kto w swoich widzi snach”), natomiast obraz Stanisława Wyspiańskiego przedstawia chochoły (róże owinięte w słomę) na plantach. Jest to spersonifikowany kwiat w ochronce.
- Ilustracja jest powiązana, ponieważ fragment dramatu wypowiada Chochoł i jego taniec, tzw. „chocholi taniec”, jest sceną pojawiająca się pod koniec tytułowego „Wesela” – analogia do ilustracji

Zadanie 32.2. (0–1)

W kontekście całego dramatu wyjaśnij symboliczne znaczenie postaci wypowiadającej się w podanym fragmencie *Wesela* Stanisława Wyspiańskiego.

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […] oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […] na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   5) interpretuje treści […] symboliczne […];
   7) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
   8) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów […];
   14) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne wyjaśnienie symbolicznego znaczenia postaci Chochoła w kontekście całego dramatu *Wesele*.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Chochoł był postacią fantastyczną pojawiającą się w „Weselu” i symbolizował niepowodzenie działań polskiego społeczeństwa, beznadziejność.
- „Co się komu w duszy gra, co kto w swoich widzi snach” – Chochoł zapowiada bieg wydarzeń – przybycie poszczególnych duchów do konkretnych postaci – konfrontacje wad, zderzenie z marazmem i letargiem.
- Chochoł symbolizował bezwładność polskiego społeczeństwa oraz skorupę ochraniającą pogrążony w niewoli naród.

Zadanie 33. (0–2)

Zapoznaj się z plakatem Jana Młodożeńca do dramatu *Wesele* Stanisława Wyspiańskiego.

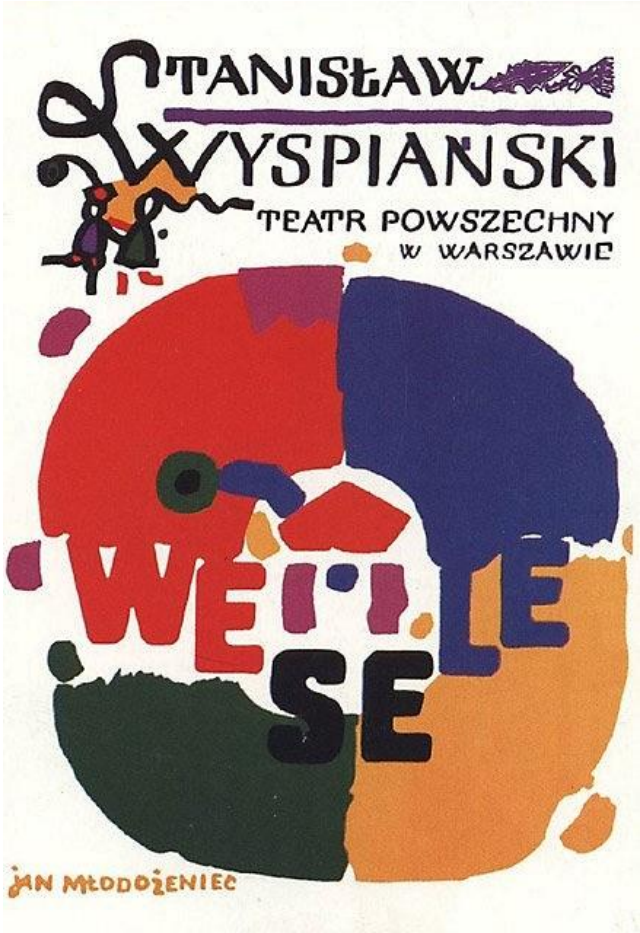

Plakat teatralny do przedstawienia *Wesele* Stanisława Wyspiańskiego w Teatrze Powszechnym w Warszawie.

Zinterpretuj plakat Jana Młodożeńca w kontekście przesłania utworu Stanisława Wyspiańskiego *Wesele*. W odpowiedzi uwzględnij dwa elementy graficzne widoczne na plakacie.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […] oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   7) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
   8) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów […].
2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:

5) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki.

[szkoła podstawowa, kl. VII-VIII]

2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   3) interpretuje dzieła sztuki ([…] grafika […]).

Zasady oceniania

2 pkt – poprawna interpretacja plakatu z uwzględnieniem dwóch elementów graficznych wyrażających przesłanie *Wesela*.

1 pkt – poprawna interpretacja plakatu z uwzględnieniem jednego elementu graficznego wyrażającego przesłanie *Wesela*.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt

Przedstawione na plakacie koło jest graficznym nawiązaniem do motywu chocholego tańca w końcowej scenie dramatu – kolory koła odnoszą się do barwnych ubrań weselników wiejskich. Wszyscy w transie kręcą się w kółko, bez celu, a miał to być czas rozpoczęcia akcji powstańczej odzyskanie przez Polaków niepodległość. Nie udało się, społeczeństwo polskie nie jest jeszcze gotowe podjąć się takiego działania.

Zadanie 34. (0–1)

Zapoznaj się z poniższym fragmentem utworu.

Stefan Żeromski.
Przedwiośnie

Idąc ulicami miasta, gdy mgła zimowa zwisała nad opuchłymi domami, Cezary wodził się za bary ze swoją duszą. […]

Cóż mógł poradzić na to wszystko – sam jeden? […]

Wyszedł na szeroką ulicę. Było tu pełno ludzi, rozbryzgujących nogami rzadkie błoto. Śnieg z ulic pozgarniany tworzył jakoweś szańce wzdłuż chodników. Ludzie pomykali tymi chodnikami. Nogi ich tonęły w wilgoci i brudzie, a głowy zanurzały się we mgłę

wielkomiejską. Wszyscy razem tworzyli dziwaczną fantasmagorię człowieczego życia. W głowie Cezarego huczały słowa oskarżeń. W jego uszy wrzynał się śmiech wszystkich tamtych. Oskarżali go! Przeciwko niemu kierowali wszystkie te straszliwe historie i swój śmiech bezlitosny. Czego chcieli od niego? Ach, czuli w nim przecież wroga, ponieważ uczestniczył w bitwach przeciwko armii czerwonej. Dlatego otoczyli go kołem tak zaciekłej nienawiści. Gdyby nie to, że się bił w bitwach i szedł polami na przełaj, szukając ojcowskich szklanych domów… Zaniosła się w nim męczarnia, jak wycie samotnego psa w pustym polu. […]

– Chcą tu stworzyć raj ziemski – taki jak w Baku – mruknął do siebie. Ten śmiech poczciwy pokrzepił go trochę i wsparł jak dobry kolega. Cezary zapiął się lepiej i szybciej poszedł przed siebie. Było mu zimno. Lepka wilgoć topniejącego śniegu, przepojonego nawozem i uryną, wsączała się w ciało aż do kości. – Napić się czego! Rozgrzać się, u diaska!

Stefan Żeromski, *Przedwiośnie*, Wrocław 1982.

Wyjaśnij symboliczny charakter opowieści o szklanych domach oraz jej znaczenie w *Przedwiośniu* Stefana Żeromskiego.

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […] oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […] na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   5) interpretuje treści […] symboliczne […];
   7) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
   8) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów […];
   14) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne wyjaśnienie symboliki opowieści o szklanych domach w kontekście całej powieści.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Opowieść Seweryna Baryki o szklanych domach symbolizuje nadzieję na lepszy świat, utopię. Cezary poszukuje domów z opowieści ojca, jednak nie potrafi ich odnaleźć. Stanowią dla niego wciąż oddalający się cel, marzenie, o którym stopniowo zapomina.
- Szklane domy symbolizowały idealistyczne myślenie, chęć doświadczenia perfekcyjnego świata, który nie istnieje. Znaczenie opowieści dla całej powieści jest takie, że Cezary ciągle czegoś szukał, nieustannie chciał podążać za nowymi ideami, które jednak okazywały się później niesłuszne – z tym swoim dążeniem do doskonałości pozostawał w środku niczego.
- Szklane domy były projektem, jaki chciał w odrodzonej Polsce zrealizować ojciec Cezarego. Symbolicznie oznaczały plan odbudowy Polski po I wojnie światowej, a także nadzieję Seweryna Baryki na odbudowę kraju za pomocą najnowszych technologii. W ten sposób pragnął on także przekonać do przyjazdu do Polski syna, który nigdy nie było w ojczyźnie.

Zadanie 35. (0–2)

Zapoznaj się z poniższym fragmentem utworu.

– Co, co? – zawołał Pimko. – Ja miałbym zwątpić o czystości młodzieży naszej? Przenigdy! Za stary jestem wyga życiowy i pedagogiczny!

Wyszedł zza drzewa, a uczniowie, widząc jego postać absolutną, wydali dziki ryk.

– Kochana młodzieży! – przemówił, gdy się nieco uciszyli – Nie sądźcie, że nie wiem, iż używacie między sobą nieprzyzwoitych i brzydkich wyrazów. Wiem o tym doskonale. Ale nie obawiajcie się, żadne, nawet najgorsze, wybryki nie zdołają we mnie naruszyć tego głębokiego przekonania, że jesteście w gruncie skromni i niewinni. […] A co do brzydkich wyrazów, wiem, że powtarzacie je, nie rozumiejąc, ot, dla popisu, pewnie któryś nauczył się ich od służącej. No, no, nic w tym nie ma złego, przeciwnie – niewinniejsze to, niż wam się zdaje.

Kichnął i wytarłszy nos z zadowoleniem, skierował się do kancelarii pogadać z dyr. Piórkowskim w mej sprawie. A matki i ciotki za płotem wpadły w zachwyt i biorąc się w ramiona, powtarzały: – Cóż za wytrawny pedagog! Pupcię, pupcię, pupcię mają maleństwa nasze!

Witold Gombrowicz, *Ferdydurke,* Kraków 2007.

Uzasadnij, że powyższy fragment *Ferdydurke* jest groteskowy. Odpowiedź zilustruj dwoma przykładami z tego fragmentu.

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […] na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
6) rozpoznaje w tekstach literackich: […] groteskę.

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne uzasadnienie wraz z podaniem dwóch przykładów.
1 pkt – poprawne uzasadnienie wraz z podaniem jednego przykładu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 2 pkt

- Groteska jest widoczna w kreacji postaci, np. profesor ukrywa się za drzewem. Ponadto groteska jest widoczna w sytuacji przywołanej we fragmencie, ponieważ nauczyciel, zamiast piętnować złe zachowanie uczniów, traktuje ich ulgowo, a matki i ciotki pochwalają takie zachowanie – cała sytuacja jest absurdalna.
- Utwór jest groteskowy, ponieważ deformuje rzeczywistość. Ponadto we fragmencie miesza się styl wysoki z niskim. Zobrazowane matki i ciotki stoją za płotem, aby obserwować swoje pociechy jak zostają „upupione” – „Cóż za wytrawny pedagog! Pupcia…”. Poza tym nauczyciel na siłę udowodnił niewinność młodzieży. Język jest bardzo specyficzny, o silnym obrazowaniu – dziwności: „widząc jego postać absolutną, wydali krzyk”.

Zadanie 36. (0–2)

Zapoznaj się z poniższymi tekstami.

Tekst 1.
Tadeusz Gajcy
Wczorajszemu

Dzisiaj –
w piaskach cmentarzy
powiędły echa strzałów,
wiruje błękit niski, jak wczoraj łaskawy,
jak lustro.

Każ trawie, by milczała. Jej śpiew cię zadławi,
spowije watą wzruszeń i ciśnie w niepamięć.

Nim ockniesz się, już serce zagubisz w obrazie
i dłonie w przerażeniu milcząco załamiesz. […]

Wierzyłeś: słowiczym pieniem wierszy popłynie sława harda
i wzejdzie w barwnych tęczach, obudzi się w mitach.

Nie tak.

Tadeusz Gajcy, *Wczorajszemu*, [w:] *Od Staffa do Wojaczka. Poezja polska 1939–1985. Antologia*, pod red. Bohdana Drozdowskiego i Bohdana Urbankowskiego, Łódź 1988.

Tekst 2.
Krzysztof Kamil Baczyński
Pokolenie

I tak staniemy na wozach, czołgach,
na samolotach, na rumowisku,
gdzie po nas wąż się ciszy przeczołga,
gdzie zimny potop omyje nas,
nie wiedząc: stoi czy płynie czas.
Jak oba miasta z głębin kopane,
popielejące ludzkie pokłady
na wznak leżące, stojące wzwyż,
nie wiedząc, czy my karty iliady
rzeźbione ogniem w błyszczącym złocie,
czy nam postawią z litości chociaż
nad grobem krzyż.

Krzysztof Kamil Baczyński, *Pokolenie*, [w:] tegoż, *Utwory zebrane*, t. 2. Kraków 1970.

Zadanie 36.1. (0–1)

Na podstawie fragmentów wierszy Tadeusza Gajcego *Wczorajszemu* i Krzysztofa Kamila Baczyńskiego *Pokolenie* wyjaśnij, na czym polega katastrofizm generacyjny poetów czasów wojny.

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […] na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   8) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi;
   14) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne uzasadnienie zilustrowane dwoma przykładami z tekstu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Katastrofizm generacyjny polega na lęku przed śmiercią, który jest nieodłączny podczas wojny. Co więcej towarzyszą mu strach i świadomość zapomnienia i niezrozumienia przez ludzi. Tadeusz Gajcy tłumaczy ten katastrofizm, poeci wierzyli, że ich słowa sądy budowały sens i obudzą się w mitach – co jest idealizacją. Natomiast Baczyński wspomina o krzyżu nad grobem postawionym jako wyraz miłości. Polega na oddaniu tragedii pokolenia wojny, które przez bieg historii zostało pochowane w naszym grobie, bez szacunku i pamięci. Wiersze stanowią swojego rodzaju pomnik, uwznioślenie ich niesłusznie odebranego życia.
- Katastrofizm generacyjny polegał na tragedii młodego, wykształconego pokolenia, które musiało odrzucić swoje marzenia i walczyć, panował wśród tych młodych ludzi brak perspektyw, nadziei, bo nawet jeśli przeżyją, to nie wiedzą jak kolejne pokolenie, inni spojrzą na nich walczących, ale również zabijających.

Zadanie 36.2. (0–1)

Wyjaśnij, jaki sens nadaje wymowie wiersza Krzysztofa Kamila Baczyńskiego użycie sformułowania *karty iliady*.

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
   8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […] na różnych poziomach […].
II. Kształcenie językowe.
   3. Funkcjonalne wykorzystanie wiedzy o języku w odczytaniu sensów zawartych w strukturze głębokiej tekstów literackich […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   4) rozpoznaje w tekście literackim środki […] leksykalne, w tym frazeologizmy […];
   14) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].

II. Kształcenie językowe.
1. Gramatyka języka polskiego. Zdający:
   1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny […] frazeologii […].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne wyjaśnienie.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Sformułowanie to stawia pytanie, czy pokolenie to zostanie zapamiętane jako bohaterskie, żołnierskie, nawet „zwycięskie” – tak jak walczący na kartach „Iliady” Homera.
- Iliada opowiada o bohaterach, o ich heroizmie. Baczyński zdaje sobie sprawę z heroizmu swojego i swoich towarzyszy, ale wątpi w to, czy zostaną oni również upamiętnieni, czy choćby pochowani.

Zadanie 37. (0–2)

Zapoznaj się z poniższym fragmentem utworu.

Krzysztof Kamil Baczyński
Z głową na karabinie

[…]

Obskoczony przez zdarzeń zamęt,
kręgiem ostrym rozdarty na pół,
głowę rzucę pod wiatr jak granat,
piersi zgniecie czas czarną łapą;

bo to była życia nieśmiałość,
a odwaga – gdy śmiercią niosło.
Umrzeć przyjdzie, gdy się kochało
wielkie sprawy głupią miłością.

[4 grudzień 1943]

Krzysztof Kamil Baczyński, *Z głową na karabinie*, [w:] tegoż, *Utwory zebrane*, t. 2., Kraków 1970.

Zadanie 37.1. (0–1)

Czy w podanym fragmencie wiersza Krzysztofa Kamila Baczyńskiego realizowana jest koncepcja poezji tyrtejskiej? Uzasadnij odpowiedź, odwołując się do wiersza *Z głową na karabinie* oraz własnej wiedzy.

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […] na różnych poziomach: […] metaforycznym, symbolicznym […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne […];
   8) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów […];
   14) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].

Zasady oceniania

1 pkt – rozstrzygnięcie i trafne uzasadnienie.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 punkt

- Tak. Postawa tyrtejska polega na gotowości do umierania w imię wielkiej sprawy. Podmiot liryczny w wierszu charakteryzuje się taką postawą: „głowę rzucę pod wiatr jak granat”, „a odwaga – gdy śmiercią niosło”.
- Nie, ponieważ poezja tyrtejska zakłada bezwzględne oddanie się ojczyźnie, a śmierć za nią – za rzecz chwalebną. Podmiot liryczny w wierszu Baczyńskiego chce umrzeć dla kraju, ale zdaje sobie sprawę z tego, że ta śmierć może być wynikiem porywu „głupiej miłości”.
- Nie jest, ponieważ wiersz nie zachęca do walki, a raczej ukazuje tragedię wojny i ludzkie cierpienie.

Zadanie 37.2. (0–1)

Podaj tytuł utworu literackiego, innego niż wiersz *Z głową na karabinie*, w którym występuje postawa tyrtejska, i wyjaśnij, w jaki sposób jest ona w tym utworze realizowana.

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe

5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej […].
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […] na różnych poziomach na różnych poziomach: […] metaforycznym, symbolicznym […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   8) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów […];
   10) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu […].

Zasady oceniania

1 pkt – trafne podanie tytułu utworu wraz z poprawnym wyjaśnieniem.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązania

- *Iliada* Homera, w której postawa tyrtejska realizowana jest poprzez kreowanie herosów, którzy są w stanie oddać życie w obronie ojczyzny.
- Postawę tyrtejską można odnaleźć w *Potopie*, w którym przedstawiono wzorzec patriotycznych zachowań: gdy ojczyzna jest zagrożona, wszystko należy jej poświęcić. Główny bohater – Kmicic – wielokrotnie narażał życie w obronie ojczyzny. Taką postawę reprezentują także inni bohaterowie, np. Wołodyjowski, Zagłoba, Skrzetuski.
- Postawę tyrtejską reprezentuje wiersz–piosenka Krystyny Krahelskiej *Hej, chłopcy, bagnet na broń!*. Jest to utwór, który powstał w czasie II wojny światowej i zagrzewał do walki z okupantem, nakazywał walkę zbrojną w obronie ojczyzny.

Zadanie 38. (0–2)

Zapoznaj się z poniższym fragmentem utworu.

Tadeusz Borowski
Proszę państwa do gazu

Dużo, dużo aut pojechało do krematorium.

Już kończą. Trupy porozkładane na rampie zabiera ostatnie auto, klamoty są załadowane. Kanada objuczona chlebami, marmoladą, cukrem, pachnąca perfumami i czystą bielizną, ustawia się do odmarszu. Kapo kończy ładowanie kotła od herbaty złotem, jedwabiami i czarną kawą. To na bramę dla wachmanów: puszczą komando bez kontroli. Parę dni obóz będzie żył z tego transportu: zjadał jego szynki i kiełbasy, konfitury i owoce, pił jego wódki i likiery, będzie chodził w jego bieliźnie, handlował jego złotem i tłumokami. Wiele wyniosą cywile za obóz, na Śląsk, do Krakowa i dalej. Przywiozą papierosy, jajka, wódkę i listy z domu.

Parę dni będzie obóz mówił o transporcie „Sosnowiec–Będzin". Był to dobry, bogaty transport.

Tadeusz Borowski, *Wspomnienia. Wiersze. Opowiadania*, Warszawa 1981.

Zadanie 38.1. (0–1)

Na podstawie podanego fragmentu *Proszę państwa do gazu* oraz znajomości całego opowiadania Tadeusza Borowskiego wyjaśnij pojęcie „człowiek zlagrowany".

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […] oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […] na różnych poziomach […].

II. Kształcenie językowe.

3. Funkcjonalne wykorzystanie wiedzy o języku w odczytaniu sensów zawartych w strukturze głębokiej tekstów literackich […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   4) rozpoznaje w tekście literackim środki […] leksykalne, w tym frazeologizmy; […] określa ich funkcje;
   14) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].

II. Kształcenie językowe.
1. Gramatyka języka polskiego. Zdający:
   1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny […] frazeologii […].

Zasady oceniania
1 pkt – poprawne wyjaśnienie pojęcia w kontekście całego utworu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt
- Człowiek zlagrowany to człowiek, który został poddany częściowej dehumanizacji w trakcie pobytu w obozie koncentracyjnym.
- Człowiek zlagrowany jest pozbawiony moralności. Przeżycia obozowe doprowadziły do odwrócenia się u niego wewnętrznego dekalogu i dehumanizacji.

Zadanie 38.2. (0–1)
Podaj dwa przykłady, inne niż w zacytowanym fragmencie, zachowania więźniów obozu koncentracyjnego opisanego przez Tadeusza Borowskiego świadczące o zlagrowaniu człowieka.

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne
I. Kształcenie literackie i kulturowe.
   5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […] oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
   7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
   8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […] na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe
I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   7) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
   8) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi […];
   14) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne podanie dwóch przykładów.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Okradanie ludzi przybywających do obozu, aby zdobyć pożywienie i inne przedmioty codziennego użytku; wyrzeczenie się relacji międzyludzkich, społecznych, jeśli jest to w stanie zapewnić przeżycie.
- Więźniowie obozu zaczęli odczuwać nienawiść wobec współwięźniów, donosili na nich. Innym zachowaniem była dramatyczna walka o pożywienie: egzystencja kosztem życia innych; kradzież jedzenia.

Zadanie 39. (0–1)

Zapoznaj się z poniższym fragmentem tekstu.

Wiesław Kot
Pomnik z popiołu

Strategia powstańca wyniesiona z getta staje się strategią kardiochirurga. Jeżeli po zawale krew płynie tylko w jedną stronę, nie będąc w stanie przywrócić życia, Edelman radzi, żeby odwrócić jej bieg, choć podręczniki medycyny najwyższych światowych sław uważają, że to działanie bezsensowne. A jednak udaje się – kardiochirurg zdążył przed Panem Bogiem.

Wiesław Kot, *Hanna Krall*, Poznań 2000.

Czy strategia Marka Edelmana jako lekarza kardiochirurga ma związek ze strategią powstańca wyniesioną z getta, o której pisze Wiesław Kot? Uzasadnij swoją odpowiedź na podstawie *Zdążyć przed Panem Bogiem* Hanny Krall.

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
   5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […] oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
   8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, […] aksjologicznym.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   7) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
   8) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz ich związek z […] zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi […];
   14) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna, odnoszącą się do fragmentu tekstu Wiesława Kota oraz do utworu Hanny Krall.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Strategie te są powiązane. Autorowi chodzi o upór, który Edelman wyniósł z wojny i niezłomną wiarę w to, żeby się nie poddawać i ratować ludzkie życie za wszelką cenę. Po wojnie, jako kardiochirurg, działał zgodnie z tymi przekonaniami, walcząc o zdrowie pacjenta, by uchronić go przed śmiercią.

Zadanie 40. (0–1)

Przeczytaj poniższy fragment utworu.

Czesław Miłosz
Piosenka o porcelanie

Różowe moje spodeczki,
Kwieciste filiżanki,
Leżące na brzegu rzeczki,
Tam kędy przeszły tanki.
Wietrzyk nad wami polata,
Puchy z pierzyny roni,
Na czarny ślad opada
Złamanej cień jabłoni.
Ziemia, gdzie spojrzysz, zasłana
Bryzgami kruchej piany.
Niczego mi, proszę pana,
Tak nie żal jak porcelany. […]

Równina do brzegu słońca
Miazgą skorupek pokryta.
Ich warstwa rześko chrupiąca
Pod mymi butami zgrzyta.

O świecidełka wy płone,
Co radowałyście barwą,
Teraz ach zaplamione
Brzydką zakrzepłą farbą.

Leżą na świeżych kurhanach
Uszka i denka, i dzbany.
Niczego mi, proszę pana,
Tak nie żal jak porcelany.

[1947]

Czesław Miłosz, *Piosenka o porcelanie*, [w:] tegoż, *Wiersze wszystkie*, Kraków 2018.

Wyjaśnij, czego symbolem jest porcelana w podanym fragmencie wiersza Czesława Miłosza.

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach [...].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:

5) interpretuje treści […] symboliczne […];

14) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].

Zasady oceniania

1 pkt – trafne wyjaśnienie symbolicznego znaczenia porcelany w kontekście podanego fragmentu utworu.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Porcelana symbolizuje zniszczone zdobycze cywilizacji, podwaliny dalszego rozwoju, ukazuje brak przywiązania do przedmiotów, gdy człowiek umiera, stają się bezużyteczne.
- Porcelana jest symbolem kruchego życia ludzkiego. Miłosz ukazuje małość człowieka w obliczu całego świata.
- Porcelana w wierszu Czesława Miłosza jest symbolem ludzi. Podczas wojny stają się jak ona, gdyż na polu bitwy zostają z nich tylko kawałki. Masowość zagłady sprawia, że człowiek w wyniku doświadczeń wojny, rozpada się na części tak jak delikatna i krucha porcelana.

Zadanie 41. (0–2)

Przeczytaj poniższy fragment utworu.

Tadeusz Różewicz
List do ludożerców

Kochani ludożercy
nie patrzcie wilkiem
na człowieka […]

Kochani ludożercy
poczekajcie chwilę
nie depczcie słabszych
nie zgrzytajcie zębami […]

Kochani ludożercy
nie wykupujcie wszystkich
świec sznurowadeł i makaronu
Nie mówcie odwróceni tyłem:
ja mnie mój moje
mój żołądek, mój włos
mój odcisk moje spodnie
moja żona moje dzieci
moje zdanie

Kochani ludożercy
nie zjadajmy się Dobrze
bo nie zmartwychwstaniemy
Naprawdę

[1957]

Tadeusz Różewicz, *List do ludożerców*, [w:] tegoż, *Niepokój. Wybór wierszy z lat 1944–1994*, Warszawa 1995.

Podaj dwa przykłady środków językowych, które nadają tekstowi Tadeusza Różewicza ironiczny charakter. Wyjaśnij ironiczne znaczenie każdego z nich.

Przykład 1.: .....

Wyjaśnienie: .....

.....

.....

.....

Przykład 2.: .....

Wyjaśnienie: .....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […] na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.

II. Kształcenie językowe.

3. Funkcjonalne wykorzystywanie wiedzy o języku w odczytaniu sensów zawartych w strukturze głębokiej tekstów literackich […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:

4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron […]; składniowe: […] paralelizm, wyliczenie; […] określa ich funkcje;
6) rozpoznaje w tekstach literackich: ironię; [...] określa [jej] funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter.

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Zdający:

1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji […] i składni w analizie i interpretacji tekstów […].

Zasady oceniania

2 pkt – podanie dwóch przykładów i wyjaśnienie ironicznego znaczenia każdego z nich.
1 pkt – podanie jednego przykładu i wyjaśnienie jego ironicznego znaczenia.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt

Przykład 1.: „Kochani ludożercy”

Wyjaśnienie: Ta apostrofa ma charakter ironiczny przez połączenie środków językowych z zupełnie różnych kategorii, gdyż *ludożercy* są nacechowani negatywnie a słowo *Kochani* ironicznie pozwala sądzić, że mówi się do kogoś bliskiego.

Przykład 2.: „Nie zjadajmy się / Dobrze”

Wyjaśnienie: Wtrącenie, którym jest przysłówek „Dobrze” ma dwa znaczenia – komunikatu, w którym oczekiwana jest zgoda od odbiorcy, oraz określenia działania. Wielość znaczeń ponownie wskazuje na ironię.

Zadanie 42. (0–2)

Zapoznaj się z poniższymi tekstami.

Tekst 1.

Zbigniew Herbert
Apollo i Marsjasz

właściwy pojedynek Apollona
z Marsjaszem
(słuch absolutny
kontra ogromna skala)
odbywa się pod wieczór
gdy jak już wiemy
sędziowie
przyznali zwycięstwo bogu

mocno przywiązany do drzewa
dokładnie odarty ze skóry
Marsjasz
krzyczy
zanim krzyk jego dojdzie
do jego wysokich uszu
wypoczywa w cieniu tego krzyku

wstrząsany dreszczem obrzydzenia
Apollo czyści swój instrument

tylko z pozoru
głos Marsjasza
jest monotonny
i składa się z jednej samogłoski
A

w istocie
opowiada
Marsjasz
nieprzebrane bogactwo
swego ciała
łyse góry wątroby
pokarmów białe wąwozy
szumiące lasy płuc
słodkie pagórki mięśni
stawy żółć krew i dreszcze
zimowy wiatr kości
nad solą pamięci

wstrząsany dreszczem obrzydzenia
Apollo czyści swój instrument

teraz do chóru
przyłącza się stos pacierzowy Marsjasza
w zasadzie to samo A
tylko głębsze z dodatkiem rdzy

to już jest ponad wytrzymałość
boga o nerwach z tworzyw sztucznych

żwirową aleją
wysadzaną bukszpanem
odchodzi zwycięzca
zastanawiając się
czy z wycia Marsjasza
nie powstanie z czasem
nowa gałąź
sztuki – powiedzmy – konkretnej

nagle
pod nogi upada mu
skamieniały słowik

odwraca głowę
i widzi
że drzewo do którego przywiązany był Marsjasz
jest siwe

zupełnie

Zbigniew Herbert, *Apollo i Marsjasz*, [w:] tegoż, *Wybór poezji,* Wrocław 2019.

Tekst 2.

Juseppe de Ribera
Apollo obdziera Marsjasza ze skóry

Królewskie Muzea Sztuk Pięknych w Brukseli, [1637].

Zadanie 42.1. (0–1)

Wyjaśnij, jakie znaczenie dla sensu wiersza Zbigniewa Herberta ma obraz drzewa i słowika w końcowej części utworu.

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […] na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:

5) interpretuje treści [...] symboliczne utworu literackiego;

14) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty [...].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne wyjaśnienie metaforycznego obrazu drzewa i słowika.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Skamieniały słowik i siwe drzewo pokazują, kto tak naprawdę odniósł zwycięstwo w pojedynku. Poezja Apolla, reprezentująca estetykę, jest piękna, doskonała, jednak to poezja Marsjasza jest prawdziwa i autentyczna, stanowi o etyce. W ten sposób porusza wszystko dookoła, w tym właśnie drzewo i słowika, które cierpią razem z Marsjaszem.
- Przyrównanie do natury, ukazanie wzajemnego wpływu przyrody i człowieka, śmierć człowieka ma wpływ na drzewo, symbolem talentu jest słowik, umiera wraz z artystą.
- Symbol upadłej poezji – słowik, siwe drzewo – symbol żałoby nad minionymi wydarzeniami, symbol przemijania, wydarzeń, których nie można cofnąć ani odwrócić.

Zadanie 42.2. (0–1)

Określ podobieństwo i różnicę w ukazaniu pojedynku Apolla i Marsjasza w wierszu Zbigniewa Herberta i na obrazie Juseppe de Ribery.

Podobieństwo: .....

.....

.....

Różnica: .....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   5) interpretuje treści [...] symboliczne utworu literackiego;
   10) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy oraz dostrzega żywotność motywów […] antycznych w utworach literackich; określa rolę motywów […] w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;
   14) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty […].

II. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   5) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy danej dziedzinie sztuki.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne określenie podobieństwa i różnicy.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Podobieństwo: w wierszu jest mowa o krzyku Marsjasza po tym, jak Apollo obdarł go ze skóry. Marsjasz ukazany na obrazie też krzyczy.
Różnica: w wierszu ukazane jest to, iż Apollo czyści instrument, natomiast na obrazie widać, że Apollo obdziera Marsjasza ze skóry. Drzewo na obrazie nie jest siwe, w utworze jest.

Zadanie 43. (0–1)

Zapoznaj się z poniższymi tekstami.

Tekst 1.

George Orwell
Rok 1984

Za plecami Winstona głos płynący z teleekranu wciąż trajkotał o wytopie surówki i przekroczeniu Dziewiątego Planu Trzyletniego. Teleekran służył równocześnie za odbiornik i nadajnik, dostatecznie czuły, żeby wychwycić każdy dźwięk głośniejszy od zniżonego szeptu; co więcej, jak długo Winston pozostawał w zasięgu metalowej płyty, był nie tylko słyszalny, lecz także widoczny. Nikt oczywiście nie wiedział, czy w danym momencie jest obserwowany. Snuto jedynie domysły, jak często i według jakich zasad Policja Myśli prowadzi inwigilację. Nie sposób też było wykluczyć, że przez cały czas nadzoruje wszystkich. Tak czy inaczej, mogła się włączyć w dowolny kanał, kiedy tylko chciała. Pozostawało więc żyć z założeniem – i żyło się, z nawyku, który przeszedł w odruch – iż każde słowo jest podsłuchiwane, a każdy ruch pilnie śledzony, chyba że w pomieszczeniu panuje akurat mrok.

George Orwell, *Rok 1984*, Warszawa 2019.

Tekst 2.
Chris Niedenthal[1]

https://culture.pl/pl/artykul/czas-apokalipsy-i-swinie-z-bagaznika-prl-w-10-zdjeciach-chrisa-niedenthala

[1] Chris Niedenthal (ur. 21 października 1950 w Londynie) – polski fotograf, laureat wielu nagród międzynarodowych. Fotografia wykonana została w Warszawie 14 grudnia 1981 roku, a więc dzień po wprowadzeniu stanu wojennego. Żołnierze i warszawiacy stoją przed kinem Moskwa, na którym wisi plakat wyświetlanego wówczas filmu Francisa Forda Coppoli *Czas Apokalipsy*.

W kontekście powieści *Rok 1984* George'a Orwella wyjaśnij symboliczne znaczenie fotografii Chrisa Niedenthala. W odpowiedzi odwołaj się do obu tekstów kultury.

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

5. Znajomość wybranych utworów z literatury […] światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   5) interpretuje treści […] symboliczne […];
   14) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].
2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   5) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne wyjaśnienie symboliki fotografii w kontekście powieści *Rok 1984*.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Fotografię oraz powieść *Rok 1984* łączy wszechobecna inwigilacja mieszkańców. Czołg wskazuje na kontrolę i stosowaną przez rząd przemoc, co widać na zdjęciu. W książce partia prowadzi ciągłą kontrolę. Również kontrolę ludzi – ich zachowania, wypowiedzi. Również kulturę przedstawia tylko odpowiednią politycznie, co na fotografii prezentują żołnierze i czołg przed kinem.
- Fotografia *Czas Apokalipsy* Niedenthala ukazuje rzeczywistość w PRL-u, warszawskie kino „Moskwa” i stojące przed nim grono żołnierzy i czołg, który stacjonował i kontrolował społeczeństwo po wprowadzeniu stanu wojennego niczym w powieści Orwella „1984”, w której Policja Myśli prowadziła ciągłą inwigilację i nadzór mieszkańców. Zarówno w powieści George’a Orwella, jak i w czasie stanu wojennego naruszano prawa człowieka.

Zadanie 44. (0–1)

Przeczytaj fragment *Tanga* Sławomira Mrożka.

Sławomir Mrożek
Tango

AKT I

[…] *W pomieszczeniu znajdują się przede wszystkim następujące sprzęty: stół na osiem osób z kompletem krzeseł. Fotele. Duże lustro ścienne na lewej ścianie. Sofa. Małe stoliczki. Sprzęty ustawione niesymetrycznie, jakby tuż przed przeprowadzką albo tuż po przeprowadzce. Bałagan. Ponadto cała scena przyrządzona draperiami w ten sposób, że materie, półleżące, półzwisające, półzwinięte, sprawiają wrażenie rozplamienia, rozmazania, niekonturowości pomieszczenia. W jednym miejscu, na podłodze, tworzą rodzaj wzniesienia, legowiska. Staroświecki, czarny wózek dziecinny na wysokich i cienkich kołach, zakurzona ślubna suknia, melonik. Aksamitny obrus zgarnięty do połowy stołu* […].

Sławomir Mrożek, *Tango*, Warszawa 2022.

Czy przestrzeń opisana w zacytowanych didaskaliach odzwierciedla problematykę *Tanga* Sławomira Mrożka? Uzasadnij odpowiedź.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […].
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […];
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […] na różnych poziomach [...].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   7) wykazuje się znajomością […] treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
   8) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów […];
   9) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania świata przedstawionego […].

Zasady oceniania

1 pkt – rozstrzygnięcie i poprawne uzasadnienie.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Tak. W dramacie przedstawiono konflikt Artura z rodzicami. Bałagan w pokoju opisany w didaskaliach podkreśla sposób życia wybrany przez rodziców Artura – brak norm moralnych.

Zadanie 45. (0–1)

Zapoznaj się z podanym fragmentem tekstu.

Marek Nowakowski
Górą „Edek”

Właśnie zwolniło się miejsce w ciasnym rzędzie samochodów i to mały fiat podjechał jako pierwszy, pragnąc wsunąć się w szczęśliwie powstałą lukę. Jednak nieudolny kierowca zapędził się zbyt daleko, odsłaniając część miejsca upatrzonego do zaparkowania. Natychmiast za nim, niczym jakiś drapieżnik, pojawił się wielki, lśniący ford. […] Wspaniały, w kolorze „szafir metalik”. Mały fiat to żałosne biedactwo wobec takiego masywu!

Wojna nerwów trwała dosyć długo. Coraz bardziej gwałtowny klakson „malucha” był bezskuteczny. […] Kierowca fiata wychylił się z okienka – głosem i na migi informował kierowcę forda o swoim prawie do pierwszeństwa. I to także na nic się zdało. Tamten tkwił w swojej agresywnej, napierającej pozycji bez zmian.

[…] W pewnym momencie kierowca „malucha” nie wytrzymał. Załamał się. Ustąpił. Przejechał kilka metrów do przodu. Wtedy ford miękko i bezszelestnie, imponując zwrotnością i zdolnością plasowania się w ciasnej przestrzeni, zajął zdobyte miejsce. Kierowca fiacika jeszcze nie zrezygnował do końca. […] Wysiadł z samochodu. Był to niewysoki, drobny młodzian o szczupłej twarzy, w okularach. Inteligent jakiś. Prawie równocześnie wysiadł z forda jego właściciel. Wysoki, tęgi mężczyzna w skórzanej kurtce. Widziałem jego krok. Mocny, zamaszysty.

– Panie, jak tak można? – zabrzmiał głos kierowcy „malucha”, drgający bezsilną skargą. A „Edek”, bo on to był, sunął jak wieża oblężnicza i z wysokości swoich 180 przeszło centymetrów patrzył przed siebie – wcale nie widząc tego cherlaka w okularach. Wymusił i zdobył miejsce dla swego forda. Teraz parł do następnego celu. Zniknął w pobliskiej bramie, opatrzonej tabliczkami z nazwami firm i przedstawicielstw handlowych.

Marek Nowakowski, *Górą „Edek”*, [w:] tegoż, *Prawo prerii*, Warszawa 1999.

Wypisz z tekstu przykład hiperboli i wyjaśnij, jaką funkcję pełni ona w kreacji bohaterów i wydarzeń w opowiadaniu Marka Nowakowskiego.

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […] oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: […] hiperbolę […]; określa ich funkcje.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne podanie przykładu hiperboli oraz określenie jej funkcji w kreacji bohaterów.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- *żałosne biedactwo wobec tego masywu!* – ukazanie przewagi w sile Edka nad inteligentem,
- *Wysoki tęgi mężczyzna w skórzanej kurtce. Widziałem jego krok – mocny, zamaszysty.* – ukazanie wielkości i wyższości „Edka” wynikającej z wyglądu.

Zadanie 46. (0–1)

Przeczytaj poniższy utwór.

Wisława Szymborska
Konkurs piękności męskiej

Od szczęk do pięty wszedł napięty.
Oliwne na nim firmamenty.
Ten tylko może być wybrany,
kto jest jak strucla zasupłany.

Z niedźwiedziem bierze się za bary
groźnym (chociaż go wcale nie ma).
Trzy niewidzialne jaguary
padają pod ciosami trzema.

Rozkroku mistrz i przykucania.
Brzuch ma w dwudziestu pięciu minach.
Biją mu brawo, on się kłania
na odpowiednich witaminach.

Wisława Szymborska, *Konkurs piękności męskiej*, [w:] tejże, *Wybór poezji*, Wrocław 2020.

Wyjaśnij, na czym polega paradoks w sposobie ukazania postaci w wierszu *Konkurs piękności męskiej* Wisławy Szymborskiej. W odpowiedzi podaj dwa przykłady paradoksów obecnych w sposobie obrazowania poetyckiego w utworze.

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […] na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.

II. Kształcenie językowe.

3. Funkcjonalne wykorzystywanie wiedzy o języku w odczytaniu sensów zawartych w strukturze głębokiej tekstów literackich […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:

6) rozpoznaje w tekstach literackich: ironię [...]; określa [jej] funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter.

II. Kształcenie językowe.

3. Komunikacja językowa i kultura języka. Zdający:

4) rozpoznaje zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi ([…] paradoksy) […].

Zasady oceniania

1 pkt – odczytanie paradoksu i podanie dwóch przykładów paradoksów obecnych w utworze.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Paradoks polega na przerysowaniu, opisywaniu konkursu piękności męskiej jako walki, dowodu siły i męskości, np. napięte mięśnie na całym ciele oraz brzuch w dwudziestu pięciu minach.
- Piękno postaci ukazanej w wierszu ukazane jest jako monstrualne i zachwycające, choć tak naprawdę nie jest prawdziwe.

  „Trzy niewidzialne jaguary
  padają pod ciosami trzema.”
  „Biją mu brawo, on się kłania
  na odpowiednich witaminach.”

Zadanie 47. (0–2)

Zapoznaj się z poniższym fragmentem tekstu.

Olga Tokarczuk
Profesor Andrews w Warszawie

Następnego dnia, gdy upewnił się, że telefon wciąż nie działa, znalazł czynny mały sklep na swoim osiedlu. […] Gdy wychodził, przywieźli właśnie chleb i sklep zapełnił się w ciągu kilku minut. Ustawił się w ogonku i sprzedawczyni bez pytania podała mu bochenek; zapłacił i odszedł. Widocznie jednak ciągnęło go do ludzi, pociągał go ciepły tłum ustawiony w długie kolejkowe wężyki, bo nie chciało mu się wracać od razu do ciasnej i pustej kawalerki. Zatrzymał się przy blaszanych stołach ustawionych wprost na chodniku, przed którymi ludzie posłusznie stali w ogonku. Patrzył na ich twarze, szukał wśród nich Goshy, może gdzieś tu była. Ludzie milczeli złowrogo. Byli poważni, spięci, jakby niewyspani.

Przytupywali. Najbardziej ponury naród świata. A mimo to przystanął koło nich. Nie, nie dlatego, że ich potrzebował, ale dlatego, że płynęło od nich zwyczajne ludzkie ciepło. Mroźne powietrze topniało od ich oddechów. Patrzył na opatulone sprzedawczynie, które odławiały z wielkich beczek dorodne szare karpie. […] Ucho profesora Andrewsa złapało melodię tej kantyczki i teraz śpiewało mu w głowie: „Żywą czy na miejscu?”. Profesor mógł się tylko domyślać znaczenia. […]

Przeszedł go dreszcz. Miał wrażenie, że bierze udział w religijnym rytuale. Zabijanie ryby. „Żywą czy na miejscu?”, te powtarzane słowa hipnotyzowały go. Zapragnął nagle włączyć się w tę okrutną powtarzalność i odejść z martwą rybą w siatce, jak wszyscy. Bezwiednie stanął w ogonku, ale gdy zobaczył mały, czteroosobowy oddział żołnierzy z psem, otrzeźwiał. Zawstydził się nawet. Ludzie w milczeniu odwrócili wzrok od żołnierzy. Patrzyli teraz na własne stopy albo gdzieś w powietrze. Profesor z rozpaczą pomyślał o swoim londyńskim gabinecie, o książkach i cieple elektrycznego kominka.

Olga Tokarczuk, *Profesor Andrews w Warszawie*, [w:] tejże, *Gra na wielu bębenkach*, Kraków 2007.

Zadanie 47.1. (0–1)

Wypisz z zacytowanego fragmentu opowiadania Olgi Tokarczuk trzy różne sformułowania, które informują o czasie akcji w utworze. Na ich podstawie określ czas wydarzeń historycznych przedstawionych w tym opowiadaniu.

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […] oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:

9) rozpoznaje w utworze […] sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji […];
14) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne wypisanie trzech sformułowań i wykorzystanie ich w określeniu czasu historycznego w opowiadaniu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- „Następnego dnia, gdy upewnił się, że telefon wciąż nie działa", „Gdy zobaczył mały, czteroosobowy oddział żołnierzy", „Ludzie posłusznie stali w ogonku" – wprowadzenie stanu wojennego.
- „Zabijanie ryby. Żywą czy na miejscu" – czas Świąt Bożego Narodzenia, przed Wigilią, „stanął w ogonku" – czasy kolejek w PRL-u, „czteroosobowy oddział żołnierzy z psem" – kontrole, inwigilacja, stan wojenny.
- „telefon wciąż nie działa", „czteroosobowy oddział żołnierzy z psem", „Zabijanie ryby". Akcja toczy się w grudniu, przed Bożym Narodzeniem podczas stanu wojennego.

Zadanie 47.2. (0–1)

Uzasadnij, że narrator opowiada o wydarzeniach językiem ezopowym.

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […] oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].

II. Kształcenie językowe.

3. Funkcjonalne wykorzystywanie wiedzy o języku w odczytaniu sensów zawartych w strukturze głębokiej tekstów literackich […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   8) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz ich związek z […] zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi;
   9) rozpoznaje w utworze […] sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji […]; interpretuje je […];
   14) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne uzasadnienie.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Narrator zwraca uwagę na formułę sprzedawcy. „Martwą czy żywą rybę”, w wyniku okoliczności, nabierze to znaczenia o charakterze ukrytym. Rytuał religijny, zawstydzenie się i żołnierze mówią o wszechobecnej śmierci i strachu.
- Narrator nie mówi wprost o wydarzeniach, unika bezpośrednich określeń, tak jakby chciał uniknąć cenzury.

Zadanie 48. (0–2)

Zapoznaj się z poniższym fragmentem utworu.

Jacek Kaczmarski
Zbroja

Dałeś mi, Panie, zbroję;
Dawny kuł płatnerz ją.
W wielu pogięta bojach,
Wielu ochrzczona krwią.
W wykutej dla giganta
Potykam się co krok,
Bo jak sumienia szantaż
Uciska lewy bok.

Lecz choć zaginął hełm i miecz,
Dla ciała żadna w niej ostoja,
To przecież w końcu ważna rzecz –
Zbroja!

Magicznych na niej rytów
Dziś nie odczyta nikt,
Ale wykuta z mitów
I wieczna jest jak mit!
Do ciała mi przywarła,
Przeszkadza żyć i spać,

A tłum się cieszy z karła,
Co chce giganta grać! […]

A taka w niej powaga
Dawno zaschniętej krwi,
Że czuję jak wymaga
I każe rosnąć mi.
Być może nadaremnie
Lecz stanę w niej za stu!
Zdejmij ją, Panie, ze mnie,
Jeśli umrę podczas snu! […]

Wrzasnęli hasło – wojna!
Zbudzili hufce hord,
Zgwałcona noc spokojna
Ogląda pierwszy mord.
Goreją świeże rany,
Hańbiona płonie twarz –
Lecz nam do obrony dany
Pamięci pancerz nasz! […]

Choć krwią zachłysnął się nasz czas,
Choć myśli toną w paranojach,
Jak zawsze chronić będzie nas –
Zbroja!

[22.04.1982]

Jacek Kaczmarski, *Zbroja*, [w:] tegoż, *Antologia poezji*, Warszawa 2012.

Zadanie 48.1. (0–1)

Wyjaśnij symboliczne znaczenie tytułowej zbroi w kontekście przytoczonych fragmentów tekstu Jacka Kaczmarskiego.

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […] na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   5) interpretuje treści [...] symboliczne utworu literackiego;
   8) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów […];
   14) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty [...].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne wyjaśnienie symbolicznego znaczenia zbroi.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Zbroja to konieczność walki z wrogiem, swoiste dziedzictwo przekazywane z pokolenia na pokolenie.
- Zbroja jest pamięcią o historii swojego narodu i nawet jeśli historyczny obraz bardzo się zmienił, pamięć o historii chroni narody w trudnych czasach.
- Zbroja może nawiązywać do ojczyzny, która przywarła do każdego człowieka, który będzie jej bronił i pielęgnował, nawet w obliczu śmierci.

Zadanie 48.2. (0–1)

Jacek Kaczmarski odwołuje się w swoim tekście do bohaterskiej postaw utrwalonej w literaturze. Określ, jaka to postawa, i wyjaśnij, jakie znaczenie dla sensu wiersza ma to odwołanie.

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
   7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
   8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […] na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   5) interpretuje treści [...] symboliczne utworu literackiego;
   8) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów […];
   10) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy […] w utworach literackich; określa rolę motywów i toposów w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;

12) […] dostrzega kontynuacje i nawiązania w […] utworach […];
14) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty [...].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne określenie postawy wraz z uzasadnieniem.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Określenie postawy : tradycja rycerska, w wierszu ukazana jako symbol zasad przestarzałych, nieaktualnych, anachronicznych, przez to zbędnych.
  Uzasadnienie: podmiot liryczny w utworze mówi, że tytułowa „zbroja” jest dla niego nieodpowiednia („potykam się co krok”), a ponadto nie pojmuje jej roli i znaczenia („magicznych na niej rytów dziś nie odczyta nikt”).
- Określenie postawy: tradycja walki Polaków.
  Uzasadnienie: Tradycja jest zobrazowana jako doświadczona w walkach zbroja – element ekwipunku osoby walczącej.

Zadanie 49. (0–2)

Zapoznaj się z poniższymi fragmentami tekstu.

Andrzej Stasiuk
Miejsce

Fragment 1.

Bardzo szybko się uwinęli. W dwa miesiące. Pozostał prostokąt szarej, gliniastej ziemi. W lesistym i bezludnym pejzażu ta nagość wygląda jak płatek zdartej skóry. W przyszłym roku, pierwszy raz po dwustu latach, wyrośnie tutaj trawa. Albo raczej pokrzywy – one najprędzej zjawiają się w miejscach porzuconych przez ludzi.

– Co tu było? – zapytał mnie mężczyzna. Miał plecak, w ręku mapę, a na szyi aparat fotograficzny.

– Cerkiew – odpowiedziałem.

– I co się stało?

– Nic. Zabrali ją do muzeum.

– Całą?

– Całą, ale po kawałku.

Fragment 2.

Było coś wzruszającego w nieporadnych polichromiach, które odwzorowywały kamienne gzymsy, kolumny i pilastry – dalekie wspomnienie świątyń Jerozolimy i Konstantynopola, może wyobrażenie Nowego Jeruzalem.

Z czasem opuszczona cerkiew zaczęła pochylać się na bok. Wilgoć nadjadła północne podwaliny. Pomiędzy belkami rysowały się szpary. Spod cienkiej warstwy wapiennego tynku przezierało próchno, delikatny złotawy pył. Myślałem, że jest to znak zwycięstwa nietrwałości. Ale to przecież żywe bakterie, roztocza i owady pokonywały iluzoryczny marmur.

Konserwatorzy przynieśli ze sobą zapach śmierci. […]

Nie jestem miłośnikiem ruin. Ale wizja odnowionej świątyni stojącej pomiędzy innymi domami i sprzętami tak samo wyjętymi z ich czasu i miejsca ma w sobie skazę jednowymiarowości. […] Lecz miejsca nie można przenieść. Miejsce nie ma wymiarów. Jest punktem i nieuchwytną przestrzenią. Dlatego wciąż nie mam pewności, czy rzeczywiście ją zabrano.

Mężczyzna zamknął futerał aparatu.

– A w którym miejscu było wejście? – zapytał.

– Tu. Stoi pan na progu.

Andrzej Stasiuk, *Miejsce*, [w:] tenże, *Opowieści galicyjskie*, Wołowiec 2012.

Na podstawie zamieszczonych fragmentów *Miejsca* Andrzeja Stasiuka uzasadnij, że autor łączy w opowiadaniu realistyczny opis z metafizyczną refleksją. Uzasadnienie zilustruj dwoma przykładami z tekstu.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […] oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   2) rozpoznaje w utworze literackim elementy […] realizmu;
   8) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz ich związek z […] zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi, estetycznymi.

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne uzasadnienie zilustrowane dwoma przykładami z tekstu.
1 pkt – poprawne uzasadnienie zilustrowane jednym przykładem z tekstu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

- Realistyczny opis pejzażu łączy się z historią o sukcesywnie zabieranej cerkwi, która może być źródłem metafizycznej refleksji i błahości religii. Opis świątyń i procesu ich przemiany połączony został z refleksją o nietrwałości, przemijaniu, jednowymiarowości w przywracaniu obrazu przeszłości.
- Rozmowa bohaterów jest wyjątkowo przyziemna i błaha, a refleksja dotyczy ilości pracy ludzkiej poświęconej budowie cerkwi i trudowi ludzkiemu.
- Opis realistyczny łączy się w opowiadaniu z metafizyczną refleksją poprzez snucie opowieści o cerkwi, przedstawienie jej przeszłości z elementami refleksyjności oraz zestawienie jej z teraźniejszością jako miejsca, w którym zamiast świątyni będzie rosła trawa. Widać to szczególnie w opisie powolnego procesu niszczenia katedry (metafizyczna refleksja) oraz rozmowy narratora z turystą (realistyczny opis).

Część 3. Wypracowanie

Tematy wypracowań będą poprzedzone szczegółowymi wytycznymi.

Wybierz **jeden** z poniższych tematów i napisz wypracowanie.

- W wypracowaniu **rozważ problem** podany w temacie. Przedstaw również **swoje zdanie** i je **uzasadnij**.
- W rozważaniach przedstaw **argumenty**, odwołując się do **utworów literackich** oraz do wybranych **kontekstów** (np. historycznoliterackiego, literackiego, biograficznego, kulturowego, mitologicznego, biblijnego, religijnego, historycznego, filozoficznego, egzystencjalnego, politycznego, społecznego).
- Jednym z utworów literackich musi być **lektura obowiązkowa**, wybrana spośród lektur wymienionych na początku arkusza egzaminacyjnego.
- Twoja praca powinna liczyć co najmniej **300 wyrazów**.

Temat 1. (0–35)

Trzeźwy racjonalista – niepoprawny marzyciel. Jak wybór postawy życiowej wpływa na losy człowieka i jego relacje z innymi ludźmi?

W pracy odwołaj się do:

- **lektury obowiązkowej – wybranej spośród lektur wymienionych w arkuszu egzaminacyjnym**
- **innego utworu literackiego – może to być również utwór poetycki**
- **wybranych kontekstów.**

Wymagania ogólne i szczegółowe
Wykaz wymagań ogólnych i szczegółowych, sprawdzanych w wypracowaniu, znajduje się na s. 26–28 *Informatora*.

Zasady oceniania
Opis zasad oceniania zadań otwartych rozszerzonej odpowiedzi (wypracowań) znajduje się na s. 34–51 *Informatora*.

Przykładowe ocenione rozwiązania

Przykład 1.

Błędy rzeczowe, błędy w kompozycji			Błędy językowe (w tym stylistyczne), ortograficzne i interpunkcyjne
_____	*01*	Literatura od wieków wyznaczała pewne wzorce, z których ludzie	_____
_____	*02*	mogli czerpać i według nich postępować. Szczególnie twórczość	jęz.
_____	*03*	średniowiecznych artystów, piszących swoje anonimy Xad maiorem	int.
_____	*04*	Dei gloriamX, stała się wyznacznikiem życiowych wzorców	int.
_____	*05*	parenetycznych. Wybór owej odpowiedniej życiowej postawy jest	jęz.
_____	*06*	wyzwaniem dla każdego człowieka, gdyż znacząco wpływa on na	_____
_____	*07*	dalsze jego losy, a także relacje z innymi ludźmi. To, jaką drogę	_____
_____	*08*	wybrać, stanowi odwieczny problem ludzkości, ponieważ każdy zdaje	_____
_____	*09*	sobie sprawę z możliwych konsekwencji swoich decyzji. Literatura, ze	_____
_____	*10*	swą niezwykłą mocą symulacji pewnych wyborów czy sposobów	jęz.
_____	*11*	bycia, może stanowić pomoc w ocenie i późniejszym wyborze	_____
_____	*12*	konkretnych postaw. To właśnie na kartach powieści możemy spotkać	_____
_____	*13*	różnych bohaterów – od trzeźwych racjonalistów po niepoprawnych	_____
_____	*14*	marzycieli. To daje czytelnikowi możliwość identyfikacji z postacią	jęz.
_____	*15*	i wraz z nią zmierzenia się z konsekwencjami poszczególnych decyzji.	_____
_____	*16*	Bolesław Prus w swej powieści pt. „Lalka” przedstawia Stanisława	_____
_____	*17*	Wokulskiego, człowieka niejednoznacznego, w którym stopiły się dwie	_____
_____	*18*	postawy – romantyka wierzącego w idealną miłość i racjonalnego	_____

	19	pozytywisty, pragnącego zmieniać świat. Główny bohater poświęca	
	20	całą swoją energię na zdobycie ukochanej Izabeli. Jako niepoprawny	
	21	marzyciel i romantyk, popada w swego rodzaju obsesję. W typowo	
	22	romantyczny sposób, podobnie jak Gustaw z IV części *Dziadów*,	
	23	idealizuje postać ukochanej, tworzy wyobrażenie kobiety-anioła,	
	24	pragnie zrobić wszystko, by ta wreszcie go doceniła i pokochała.	
	25	Wokulski przeżywa swego rodzaju Weltschmerz, czuje się	
	26	osamotniony i nierozumiany. Ten stan wzmaga obojętność Izabeli	
	27	i wewnętrzne rozdarcie bohatera. Wokulski szuka jednak przyczyny	
	28	takiego samopoczucia i oskarża literaturę, szczególnie poezję	jęz.
	29	Mickiewicza, o zbudowanie fałszywego obrazu miłości i świata. To	
	30	zapewne dlatego próbuje popełnić samobójstwo – rzuca się pod	
	31	pociąg, gdyż, tak jak prawdziwy romantyczny kochanek, nie jest	
	32	w stanie znieść odrzucenia i porażki. Z opresji ratuje go jednak dróżnik	
	33	Wysocki, dając szansę na nowe życie, ale szansy tej Wokulski nie	jęz.
	34	potrafi wykorzystać. Nie pomogą żadne racjonalne tłumaczenia	
	35	przyjaciela Rzeckiego, wszystko upadnie, sklep – wcześniej tak	
	36	dobrze prosperujący, zostanie przejęty przez Żyda, a wszelkie	
	37	pozytywistyczne próby wprowadzania pracy organicznej na grunt	
	38	warszawski,X spoczną na niczym. Marzenia Wokulskiego	int. jęz.
	39	o szczęśliwej miłości doprowadziły bohatera do klęski, a co więcej	
	40	zniszczyły jego relacje z ludźmi.	
	41	Z równie trudnymi konsekwencjami wyboru musiał zmierzyć się	
	42	Mąż, czyli Hrabia Henryk z „Nie-Boskiej Komedii" Zygmunta	
	43	Krasińskiego. Jego marzenie o byciu wspaniałym poetą,	
	44	doświadczającym wzniosłościX stało się początkiem rodzinnego	int.
	45	dramatu. Bohater podążył za marą, za wyobrażeniem, aby szukać	
	46	prawdziwego natchnienia. Ten wybór skutkował obłędem żony	
	47	i kalectwem syna. Dar poezji stał się dla niego zarówno	
	48	błogosławieństwem, jak i przekleństwem. Mąż, jako niepoprawny	
	49	marzyciel, chciał odmienić swoje życie, chciał dotknąć absolutu	
	50	i poczuć się kimś wielkim. Nie zdawał sobie jednak sprawy, że to	
	51	poezja wybiera człowieka, a nie odwrotnie. Przekonanie o swojej	
	52	wyjątkowości doprowadziło do tragedii, przede wszystkim rodzinnej.	
	53	Finalnie zmusiło go też do zmierzenia się z krwawą rewolucją, obroną	
		zamku Świętej Trójcy, jak i całego feudalnego porządku.	

_____	54	Z pułapką fałszywej idei i zagrożeniem zachodniego racjonalizmu	_____
_____	55	musiał zmierzyć się bohater „Zbrodni i kary” Fiodora Dostojewskiego –	_____
_____	56	Rodion Raskolnikow. Jego ateizm i zaufanie wobec racjonalizmu	jęz.
_____	57	przyczyniły się do stworzenia teorii o ludziach zwykłych i niezwykłych.	_____
_____	58	Powyższa teoria popchnęła bohatera do popełnienia zbrodni, a tym	_____
_____	59	samym do przeprowadzenia testu, do której z tych grup należy.	_____
_____	60	Raskolnikow, chcąc sprawdzić siebie w roli Napoleona, postanawia	jęz.
_____	61	zabić Lichwiarkę. Bohater wierzy w słuszność tego czynu, twierdzi, że	_____
_____	62	to jednostkowe poświęcenie uratuje wiele istnień. Wydaje się, że	_____
_____	63	Raskolnikow broni siebie jako jednostki, w jego postawie odbija się	_____
_____	64	filozofia Maxa Stirnera – zwolennika skrajnego indywidualizmu, a	_____
_____	65	także poglądy Kanta, oddzielającego moralność od etyki. Raskolnikow	_____
_____	66	nie widzi moralnego zła w swoim czynie. Skrupulatnie sporządzony	_____
_____	67	plan,X komplikuje się w momencie, kiedy Raskolnikow jest zmuszony	int.
_____	68	do kolejnego zabójstwa – siostry Alony. Po tej niespodziewanej	_____
_____	69	zbrodni bohater popada w obłęd, dręczą go sny, ciało odmawia	_____
_____	70	posłuszeństwa, pojawia się gorączka i majaki. Wydaje mu się, że	_____
_____	71	wszyscy już wiedzą, że to on jest mordercą. Powoli zanikają wszelkie	_____
_____	72	relacje z rodziną czy przyjaciółmi. Jego psychologiczny portret	_____
_____	73	obrazuje wewnętrzną klęskę. Czyn, jakiego dokonał Rodion, zmienił	jęz.
_____	74	jego los na zawsze. Bohater, dzięki Soni, przyznaje się jednak do winy,	_____
_____	75	rozumie, że musi przyjąć cierpienie, aby się przez nie odkupić.	_____
_____	76	Podczas pobytu na Syberii zmartwychwstaje wewnętrznie i widzi	_____
_____	77	nadzieję w przetrwaniu kolejnych lat katorgi. Zaczyna rozumieć też,	_____
_____	78	jak wielką miłością darzy Sonię uosabiającą wiarę.	_____
_____	79	Dostojewski ukazuje czytelnikom pułapkę skrajnego racjonalizmu	_____
_____	80	i błąd w bezmyślnym podążaniu za ideą, z której może człowieka	_____
_____	81	uratować tylko wiara w Boga.	_____
_____	82	Każdy człowiek, stojąc przed wyborem swojej postawyX ma	int.
_____	83	pewne, uzasadnione obawy. Bohaterowie literaccy ukazują jednak, że	_____
_____	84	żadne skrajności nie przynoszą pozytywnych efektów. Bycie jedynie	_____
_____	85	marzycielem może skończyć się niesamowitym zawodem miłosnym,	_____
_____	86	jak w przypadku WokulskiegoX czy też zmuszeniem do podjęcia	int.
_____	87	nieodwracalnych kroków, jak w przypadku Męża z „Nie-Boskiej	_____
_____	88	Komedii”. Natomiast skrajny racjonalizm, fałszywa idea również mogą	_____
_____	89	stać się powodem klęski, czego dowodem są losy Raskolnikowa.	_____

_____	*90*	Każda decyzja, jaką człowiek musi podjąć, wiąże się	_____
_____	*91*	z konsekwencjami, dlatego tak ważne jest, by wybory kolejnych	_____
_____	*92*	postaw analizować i bilansować.	_____
		[782 wyrazy]	

1. **Spełnienie formalnych warunków polecenia: 1 pkt** – wypracowanie w całości spełnia formalne warunki:
   - nie zawiera błędu kardynalnego
   - znajduje się w nim odwołanie do lektury obowiązkowej (*Lalki* Bolesława Prusa, oraz *Zbrodni i kary* Fiodora Dostojewskiego)
   - w całości dotyczy problemu wskazanego w poleceniu
   - jest wypowiedzią argumentacyjną.

2. **Kompetencje literackie i kulturowe: 16 pkt**
   - utwory przywołane w wypowiedzi zostały w niej wykorzystane w pełni funkcjonalnie; poddana analizie postawa Stanisława Wokulskiego pozwoliła na ukazanie dwoistości natury bohatera i marzycielskich tendencji, które doprowadziły go do życiowej przegranej; także rzeczowa argumentacja dotycząca postawy bohatera *Nie-Boskiej Komedii* Zygmunta Krasińskiego stanowi dobre uzasadnienie podjętej w wypracowaniu problematyki
   - funkcjonalnie wykorzystano konteksty interpretacyjne (historycznoliteracki – odwołania do romantyzmu, filozoficzny – pogłębia interpretację postawy Raskolnikowa)
   - bogata argumentacja
   - wypowiedź świadczy o erudycji zdającego.

3. **Kompozycja wypowiedzi**
   3a. Struktura wypowiedzi: 3 pkt – elementy treściowe zostały w pracy zorganizowane problemowo; podział wypowiedzi poprawny zarówno w skali ogólnej, jak i w zakresie struktury akapitów.
   3b. Spójność wypowiedzi: 2 pkt – wywód w całości uporządkowany i spójny.
   3c. Styl wypowiedzi: 1 pkt – adekwatny do sytuacji komunikacyjnej, jednorodny.

4. **Język wypowiedzi**
   4a. Poprawność językowa: 5 pkt – szeroki zakres środków językowych (zróżnicowana składnia, leksyka) umożliwiających pełną i swobodną realizację tematu; 9 błędów językowych obniża ostateczną ocenę wypowiedzi.
   4b. Poprawność ortograficzna: 2 pkt – praca bez błędów ortograficznych.
   4c. Poprawność interpunkcyjna: 2 pkt – praca zawiera 7 błędów interpunkcyjnych.

Łącznie	**32 punkty**

Przykład 2.

Błędy rzeczowe, błędy w kompozycji			Błędy językowe (w tym stylistyczne), ortograficzne i interpunkcyjne
	01	W życiu każdego człowieka przychodzi czasX aby dokonać	int.
	02	ważnych wyborów. Decyzji tych jest do podjęcia bardzo wiele. Jedną	
	03	z nich jest wybór postawy życiowej. W tym przypadku bitwa toczy się	jęz.
	04	pomiędzy trzeźwym racjonalizmem a niepoprawnym marzycielstwem.	jęz.
	05	Każda z podjętych decyzji niesie ze sobą określone konsekwencje,	
	06	czasami wpływające na życie człowieka pozytywnie, a niekiedy	
	07	negatywnie. Zawsze jednak należy liczyć się z tym, że niezależnie od	
	08	podjętych działań, ich skutki wpłyną na nasz ludzki los, a także na	jęz.
	09	relacje z innymi ludźmi. Według mnie wybór postawy życiowej może	
	10	albo uczynić człowieka szczęśliwym, albo stać się źródłem jego	
	11	cierpienia, jednak w przypadku relacji międzyludzkich zawsze	jęz.
	12	powoduje zniszczenia.	
	13	Często pojawiające się w tekstach literackich cierpienie może	
	14	mieć różne przyczyny. Jednak chyba najczęściej wskazywanym	
	15	powodem bólu jest miłość. Jaki wpływ ma zatem wybór postawy	
	16	życiowej na cierpienie z powodu miłości? Odpowiedzi na to pytanie	jęz.
	17	udziela Bolesław Prus w powieści „Lalka”, przedstawiając postać	
	18	Stanisława Wokulskiego. Bohater jest reprezentantem obu postaw	
	19	życiowych. Trzeźwym racjonalizmem cechuje się bowiem jako kupiec,	
	20	który w celu zarobienia pieniędzy,X bierze udział w wojnie w Bułgarii,	int.
	21	natomiast z drugiej strony stoi niepoprawny marzyciel, człowiek	
	22	szaleńczo zakochany w Izabeli. Na przykładzie Stanisława	
	23	Wokulskiego można stwierdzić, że ta część człowieka, którą	jęz.
	24	reprezentuje niepoprawny marzycielX jest skazana na cierpienie.	int.
sp.	25	Izabela mimo licznych zalotów bohatera, cały czas go odrzuca,	
	26	a nawet okazuje się, że wyśmiewa goX używając języka angielskiego,	int. jęz. jęz.
	27	myśląc, że bohater go nie zna. Wybór zatem postawy niepoprawnego	jęz.
	28	marzyciela jako życiowej postawy przyniosło Wokulskiemu jedynie	jęz.
	29	cierpienie i zawód. Jeśli chodzi o relacje z ludźmi, te również się	jęz.
	30	pogorszyły, o czym świadczy np. rozmowa z Rzeckim, podczas której	
	31	przyjaciel krytycznie odnosi się do zachowania Stanisława.	jęz.

	32	Obie wyżej wymienione postawy można spotkać również	jęz. jęz.
	33	w „Przedwiośniu” Stefana Żeromskiego. W tym przypadku	
	34	niepoprawny marzyciel – Seweryn BarykaX zaznał dzięki swoim	int.
	35	poglądom szczęścia, choć ucierpiały na tym jego relacje z ludźmi,	jęz.
	36	natomiast jego syn – CezaryX będąc trzeźwym racjonalistomX	int. ort. int.
	37	doświadczył cierpienia. Marzycielstwo Seweryna przejawia się w	
	38	przedstawionym synowi w drodze do polski micie szklanych domów.	ort.
	39	Choć jest to propozycja całkiem nierealna, wypełnia ostatnie chwile	
	40	życia bohatera wielką radością i napawa entuzjazmem. Dopiero po	jęz.
	41	śmierci ojca CezaryX konfrontując mit z rzeczywistościąX nabiera	int. int.
	42	innego spojrzenia na rodzica. Jest to zatem jedyny negatywny skutek	jęz. jęz.
rzecz.	43	– utrata szacunku syna – jaki dotknął Seweryna BarykęX i to w	int.
	44	dodatku po śmierci. Cezary natomiast przyjął postawę racjonalistyX co	int.
	45	ilustruje m.in. scena kończąca powieść, w której bohater maszeruje	jęz.
sp.	46	obok robotników podczas protestu. Trzeźwe spojrzenie Cezarego	
	47	uświadomiło mu, że na rozwiązanie obecnych problemów Polski nie	
sp.	48	ma dobrego sposobu, a także przysporzyło mu wielu	jęz.
	49	nieprzyjemnych sytuacji. Relacje międzyludzkie zostały natomiast	
	50	zniszczone z oczywistych powodów – różnicy poglądów między	
	51	ludźmi.	
	52	Podsumowując swoją wypowiedź, uważam, że wybór postawy	
	53	życiowej ma znaczny wpływ na losy człowiekaX gdyż decyduje o tym,	int.
	54	czy będzie on szczęśliwy, czy też będzie cierpiał. Stanisław WokulskiX	int.
	55	przyjmując postawę marzycielaX nie tylko skazał się na cierpienieX	int. int.
	56	ale i stracił swe atuty w oczach przyjaciela. Natomiast w przypadku	jęz.
	57	Seweryna Baryki prezentowana postawa przyniosła bohaterowi	jęz.
sp.		szczęście i radość, jednak Cezary odczuł wiele negatywów	
		związanych z wyborem swojej drogi. Choć więc wszyscy ludzie muszą	jęz. jęz.
		dokonywać wyborów, można podjąć takie decyzje, które przyniosą	
		człowiekowi szczęście. [505 wyrazów]	

1. **Spełnienie formalnych warunków polecenia: 1 pkt** – wypracowanie w całości spełnia formalne warunki:
   - nie zawiera błędu kardynalnego
   - znajduje się w nim odwołanie do lektury obowiązkowej (*Lalki* Bolesława Prusa)
   - w całości dotyczy problemu wskazanego w poleceniu
   - jest wypowiedzią argumentacyjną.
2. **Kompetencje literackie i kulturowe: 8 pkt**

- w pracy wykorzystano funkcjonalnie jeden utwór literacki (*Lalkę* Bolesława Prusa), analiza relacji Wokulski – Łęcka pozwoliła na rzeczowe wnioskowanie dotyczące źródeł klęski bohatera, który uległ marzeniu, drugi utwór (*Przedwiośnie* Stefana Żeromskiego) wykorzystano częściowo funkcjonalnie (brak wyraźnych rozróżnień między postawami racjonalnymi i marzycielstwem, zaburzenia spójności w formułowanym wnioskowaniu sprawiają, że nie otrzymujemy klarownego wywodu argumentacyjnego w tej części wypowiedzi)
- nie wykorzystano funkcjonalnie kontekstów interpretacyjnych
- powierzchowna argumentacja
- błąd rzeczowy.

3. Kompozycja wypowiedzi

3a. Struktura wypowiedzi: 3 pkt – elementy treściowe zostały w pracy zorganizowane problemowo; podział wypowiedzi poprawny zarówno w skali ogólnej, jak i w zakresie struktury akapitów.

3b. Spójność wypowiedzi: 2 pkt – wywód w większości uporządkowany i spójny; 4 zaburzenia spójności wynikające z braku powiązania treści w akapicie.

3c. Styl wypowiedzi: 1 pkt – adekwatny do sytuacji komunikacyjnej, jednorodny.

4. Język wypowiedzi

4a. Poprawność językowa: 0 pkt – zadowalający zakres środków językowych (stosowna składnia, leksyka); 24 błędy językowe obniżają ostateczną ocenę wypowiedzi.

4b. Poprawność ortograficzna: 1 pkt – 2 błędy ortograficzne.

4c. Poprawność interpunkcyjna: 1 pkt – praca zawiera 15 błędów interpunkcyjnych.

Łącznie	**17 punktów**

Temat 2. (0–35)

Jaki wpływ na sposób widzenia świata przez człowieka mają czasy, w których on żyje?

W pracy odwołaj się do:

- **lektury obowiązkowej – wybranej spośród lektur wymienionych w arkuszu egzaminacyjnym**
- **innego utworu literackiego – może to być również utwór poetycki**
- **wybranych kontekstów.**

Wymagania ogólne i szczegółowe
Wykaz wymagań ogólnych i szczegółowych, sprawdzanych w wypracowaniu, znajduje się na s. 26–28 *Informatora*.

Zasady oceniania
Opis zasad oceniania zadań otwartych rozszerzonej odpowiedzi (wypracowań) znajduje się na s. 34–51 *Informatora*.

Przykładowe ocenione rozwiązania

Przykład 1.

Błędy rzeczowe, błędy w kompozycji			Błędy językowe (w tym stylistyczne), ortograficzne i interpunkcyjne
_____	*01*	Percepcja otaczającej człowieka rzeczywistości od	_____
_____	*02*	najdawniejszych czasów podlegała różnorodnym czynnikom, bowiem	jęz.
_____	*03*	obraz świata, zakodowany w ludzkiej psychice, kształtują nie tylko	_____
_____	*04*	własne doświadczenia człowieka, ale również powszechne we	_____
_____	*05*	współczesnych mu czasach nurty światopoglądowe	_____
_____	*06*	i rozpowszechnione schematy myślenia. W wyniku tego jego	_____
_____	*07*	spojrzenie na świat staje się wypadkową oddziaływania tekstów	_____
_____	*08*	kultury, z którymi obcuje, reguł, którym musi się podporządkować X	int.
_____	*09*	oraz całej otaczającej go codzienności. Te czynniki są ściśle	_____
_____	*10*	uzależnione od epoki, w której żyje człowiek, w związku z tym jego	_____
_____	*11*	światopogląd jest w dużej mierze produktem jego czasów.	_____
_____	*12*	Zjawisko powyższe w ciekawy sposób zilustrował Bolesław Prus	_____
_____	*13*	w utworze „Lalka”. Bohater powieści, Stanisław Wokulski, żyje w XIX	_____
_____	*14*	wieku i zdaje się być w sferze miłości niewolnikiem panujących we	_____
_____	*15*	współczesnym mu społeczeństwie konwenansów. Bohater pała	jęz. jęz.
_____	*16*	romantycznym uczuciem do kobiety, ale wybranka serca jest	_____
_____	*17*	arystokratką, a sam Wokulski nie jest wysoko urodzony. Doskonale	_____
_____	*18*	wie, nauczyły go tego wiersze Mickiewicza, że w świecie, w którym	_____

	19	żyje, jego związek z ukochaną jest niemal niemożliwy. Przeczuwa, że	
	20	podzieli los bohatera IV części *Dziadów*, który kochał wielką miłością	
	21	pannę, z którą konwenanse nie pozwoliły mu się połączyć. Obu,	jęz.
	22	Mickiewiczowskiemu bohaterowi w pierwszej połowie XIX wieku,	
	23	i Wokulskiemu, w drugiej tego wieku połowie, romantyczna miłość,	
	24	w zderzeniu ze światem konwenansów, przyniosła jedynie	
	25	rozczarowania i cierpienia. To może wywołać u Wokulskiego jedynie	
	26	gorycz, głęboki żal i poczucie krzywdy. Jako romantyk nie akceptuje	
	27	zasad, które rządzą światem, ale i tak staje się ich ofiarą. Otaczająca	
	28	go rzeczywistość sprawia na nim wrażenie okrutnej, nieludzkiej, widzi	
	29	w niej ogrom niesprawiedliwości. Próbuje więc targnąć się na swoje	
	30	życie.	
	31	Działania bohatera wynikają z wyznawanego, a ukształtowanego	
	32	w jego czasach systemu wartości. Wychowany na romantyzmie, żyje	
	33	w epoce postępu, rozwoju cywilizacyjnego, kultu pracy. Wierzy, że	
	34	szansą na awans społeczny jest zdobycie majątku, a ciężka praca	
	35	wyzwoli go z ograniczeń i konwenansów. Poprzez kult pracy, który	
	36	wyznaje, a który jest efektem zdobytego wykształcenia i obcowania ze	
	37	światłymi ludźmi swojej epoki, wartościuje ludzi ze względu na	
	38	posiadaną przez nich wewnętrzną energię, chęć działania. Jak widać,	
	39	światopogląd bohatera ukształtowany jest w dużej mierze przez	
	40	czasy, w których żył: ich rygory społeczne, warunki ekonomiczne	jęz.
	41	i ideały, w tym,X nieprzebrzmiałe jeszcze w pełni ideały romantyczne.	int.
	42	Podobne spojrzenie, bo obrazujące związek sposobu	
	43	postrzegania świata przez bohaterów z czasami, w których przyszło	
	44	im żyć, zaprezentował w swoim dziele „W lepszych czasach” Winston	
	45	Groom. Pisarz przedstawił historię grupy młodych Amerykanów, którzy	
	46	w związku z mającymi miejsce w Wietnamie walkami zostają	jęz.
	47	zwerbowani do wojska i wysłani na front. Nie mają żadnego wpływu	
	48	na swój los. Żyjąc w czasach wojny, zmuszeni są do wzięcia w niej	
	49	udziału, niezależnie od swojej woli. Gdy przybywają do Wietnamu,	
	50	stają się świadkami niewyobrażalnego zła. Okrucieństwo i cierpienie	
	51	odciskają na ich psychice piętno. Zaczynają postrzegać świat jako	
	52	miejsce pełne pułapek, w którym śmierć czyha na każdym kroku; nie	
	53	opuszcza ich poczucie grozy. Z perspektywy osoby, która nie miała	
	54	nigdy styczności z realiami wojny, takie spojrzenie na rzeczywistość	jęz.

	55	może wydawać się nieuzasadnione czy wręcz absurdalne. Również	
	56	na bohaterach utworu, gdyby żyli w innym miejscu i czasie, nie	
	57	w Ameryce lat 60., sprawiałoby zapewne takie wrażenie. Gdy jednak	jęz.
	58	zostali wrzuceni w wir dramatycznych wydarzeń wojny w Wietnamie,	
	59	świat stał się dla nich miejscem kaźni, czymś przypominającym piekło	
	60	na ziemi, a dobro czy szczęścieX kategoriami zbliżonymi do	int.
	61	abstrakcji.	
	62	Wskazany w temacie problem podjął również Andriej Tarkowski	
	63	w filmie „Dziecko wojny". Tytułowy bohater jest przykładem ofiary	
	64	swojej współczesności. Gdy w trakcie działań militarnych giną jego	
	65	rodzice, świat młodego Iwana zaczyna sprowadzać się do dwóch	
	66	kategorii: ojczyzny, której należy bronićX oraz wroga, najeźdźcy, na	int.
	67	którym pragnie zemsty. Ukształtowany w czasach wojnyX chłopiec,X	int. int.
	68	nie ma możliwości poznać pokoju. Jego życie zdeterminowane jest	
	69	wydarzeniami II wojny światowej, a psychikę dodatkowo kształtuje	
	70	radziecka propaganda. W efekcie tych wpływów,X bohater, poza	int.
	71	wyglądem zewnętrznym, w żadnym razie nie przypomina młodego	
	72	człowieka. Wojna odziera go z niewinności, odbiera mu dzieciństwo,	
	73	w zamian tworząc z niego idealnego żołnierza, dla którego całym	jęz.
	74	światem i najwyższą wartością jest walka z wrogiem. Film pozwala na	
	75	poznanie psychiki Iwana, która zdaje się w pełni ukształtowana przez	
	76	czynniki zewnętrzne. Możemy jedynie domniemywać, jakim	
	77	człowiekiem byłby, gdyby urodził się w lepszych czasach.	
	78	Podsumowując, sposób widzenia świata przez człowieka wynika	
	79	w głównej mierze z charakteru czasów, w których żyje. Jak ukazano	
	80	we wspomnianych wyżej tekstach kultury, elementy kształtujące	
	81	światopogląd to codzienność, zasady, zgodnie z którymi musimy żyć.	
	82	Są one ściśle uzależnione od panujących ideologii, nurtów	
	83	światopoglądowych i powszechnych sposobów myślenia. Ta korelacja	
	84	na przestrzeni dziejów była ciągle widoczna, choć w różnych czasach	
	85	różne czynniki były decydujące. Mimo to wpływ ich wszystkich na	
	86	obraz rzeczywistości zawarty w psychice ludzkiej pozostaje	
	87	niezaprzeczalny. [749 wyrazów]	

1. **Spełnienie formalnych warunków polecenia: 1 pkt** – wypracowanie w całości spełnia formalne warunki:
   - znajduje się w nim odwołanie do lektury obowiązkowej tj. akapity 2. i 3. zawierają analizę *Lalki* Bolesława Prusa pod kątem omawianego przez zdającego problemu w ujęciu zgodnym z tematem wypracowania;
   - w całości dotyczy problemu wskazanego w poleceniu – zdający sformułował przekonanie, że czasy, w których żyje człowiek, mają wpływ na sposób widzenia przez niego świata i uzasadnił swoją opinię;
   - jest wypowiedzią argumentacyjną – wszystkie akapity są argumentacyjne.

2. **Kompetencje literackie i kulturowe: 16 pkt**
   - dwa utwory (*Lalka* B. Prusa i *W lepszych czasach* W. Grooma) przywołane w wypowiedzi zostały w niej wykorzystane w pełni funkcjonalnie; funkcjonalne wykorzystanie *Lalki* osiągnięto dzięki wskazaniu zależności między założeniami romantyzmu i pozytywizmu a postawą i postępowaniem Wokulskiego – dowiedziono wpływu tych epok na światopogląd bohatera; potwierdzeniem funkcjonalnego wykorzystania powieści *W lepszych czasach* jest ukazanie w wypracowaniu zgubnego wpływu wojny w Wietnamie na postawy młodych ludzi, których psychika kształtowała się pod wpływem obrazów okrucieństwa i wszechobecnego cierpienia, co potwierdza przyjętą tezę
   - funkcjonalne wykorzystanie kontekstów: historycznoliterackiego (odniesienie do programowych haseł romantyzmu i pozytywizmu) oraz kulturowego (pogłębienie interpretacji oddziaływania wojny na psychikę człowieka poprzez przywołanie filmu Andrieja Tarkowskiego *Dziecko wojny* jako tekstu kultury, który ten problem obrazuje)
   - argumentacja jest bogata – przeprowadzono wnikliwą analizę problemu, popartą trafnymi przykładami z przywołanych utworów oraz uwzględniającą funkcjonalne konteksty
   - Wypowiedź świadczy o erudycji zdającego – rozważając problem sformułowany w poleceniu, zdający funkcjonalnie wykorzystał wiedzę przedmiotową, tj. wykazał się m.in. znajomością lektury obowiązkowej, wiedzą historycznoliteracką (romantyzm i pozytywizm), znajomością sztuki (przywołał film).

3. **Kompozycja wypowiedzi**
   3a. Struktura wypowiedzi: 3 pkt – elementy treściowe zostały w pracy zorganizowane problemowo; podział wypowiedzi poprawny zarówno w skali ogólnej, jak i w zakresie struktury akapitów.
   3b. Spójność wypowiedzi: 3 pkt – wywód w całości uporządkowany i spójny.
   3c. Styl wypowiedzi: 1 pkt – adekwatny do sytuacji komunikacyjnej, jednorodny.

4. **Język wypowiedzi**
   4a. Poprawność językowa: 5 pkt – szeroki zakres środków językowych umożliwiających pełną i swobodną realizację tematu: zróżnicowana składnia, tj. zastosowanie zdań pojedynczych, zdań złożonych, zdań wielokrotnie złożonych, zdań wtrąconych, imiesłowowego równoważnika zdania; zróżnicowana leksyka, tj. stosowanie frazeologizmów (np. *pałać miłością*, *targnąć się na swoje życie*), precyzyjnego słownictwa (np. *percepcja*, *konwenanse*), wskaźników zespolenia tekstu

(np. *zjawisko powyższe*, *podobne spojrzenie*); 9 błędów językowych obniża ostateczną ocenę wypowiedzi.
4b. Poprawność ortograficzna: 2 pkt – praca bez błędów ortograficznych.
4c. Poprawność interpunkcyjna: 2 pkt – praca zawiera 7 błędów interpunkcyjnych.

Łącznie	**33 punkty**

Przykład 2.

Błędy rzeczowe, błędy w kompozycji			Błędy językowe (w tym stylistyczne), ortograficzne i interpunkcyjne
	01	Człowiek jest istotą społeczną, dla której niezmiernie ważne są	
	02	relacje międzyludzkie i kultura. Niewątpliwie wpływ na te aspekty życia	
	03	codziennego mają wydarzenia historyczne. W literaturze bardzo	
	04	chętnie jest podejmowana tematyka dziejów historycznych, gdyż budzi	jęz.
	05	ona wiele emocji. Pisarze i poeci ukazują w swych utworach	
	06	codzienność i uczucia ludzi, ale także tradycję i zwyczaje ówczesnych	
	07	czasów. Czasy te, w których żyją ludzie, mają znaczący wpływ na ich	jęz. jęz.
	08	światopogląd, ponieważ stanowi on odzwierciedlenie sytuacji	
	09	codziennej i wartości moralnych człowieka.	
sp.	10	[Doświadczenia kształtują postawę jednostki, kreują jego odczucia	jęz.
	11	oraz pragnienia. Ta sama sytuacja może być zinterpretowana na	
	12	różne sposoby przez ludzi z innych epok.	
sp.	13	[W opowiadaniu „Proszę państwa do gazu” T. Borowskiego zostały	
	14	ukazane realia życia więźnia obozu koncentracyjnego z czasów II	
	15	wojny światowej. Główny bohater bierze udział w czyszczeniu	
	16	wagonów pociągowych, w których przyjechali ludzie z różnych części	jęz.
	17	świata. Mężczyzna odczuwał wstręt i obrzydzenie do przybyłych,	
	18	fekalia, trupy i fetor budziły w nim gniew i pogardę. Bohater chciał jak	
	19	najszybciej wykonać pracę, dlatego martwe noworodki wyciągał z	
	20	wagonu po kilkaX za malutkie rączki, co dla współczesnego człowieka	int.
sp.	21	jest niedopuszczalne. ◡Zdehumanizowane postępowanie oficerów	jęz.
	22	i pomagających im więźniów budzi żal i smutek u ludzi XXI wieku,	
	23	a wpływ na to ma sytuacja historyczna – wartości więźniów obozu, dla	jęz.
	24	których najważniejszym zadaniem było dożyć jutra, wynikają	
	25	z potrzeby zaspokojenia potrzeb fizjologicznych i czysto naturalnych,	jęz.
	26	zaś współcześni ludzie mogą sobie pozwolić na rozmyślania	jęz.
	27	filozoficzne czy egzystencjalne z powodu zaspokojenia potrzeb	

	28	niższego rzędu i posiadanej wolności. Ukazana w opowiadaniu klęska	jęz.
	29	kultury w zetknięciu z barbarzyństwem i brutalnością rozbudziła	jęz.
	30	w człowieku prymitywne zachowania i uczucia. Budowane wartości	
	31	upadły w zetknięciu z głodem i śmiercią. Dla głównego bohatera	
	32	sprzątanie zwłok było tylko pracą zapewniającą mu byt, lecz nie	
	33	potrafił on współczuć osobom przeznaczonym,X do zagazowania, bo	int. jęz.
	34	wynikało to z jego doświadczeń.	
sp.	35	[Również w „Dziadach” cz. III A. Mickiewicza została podjęta	
sp.	36	tematyka sytuacji człowieka w świecie. ◡Ukazana martyrologia	jęz.
	37	Polaków wynika z działań zaborców, którzy za wszelką cenę chcą	
	38	zlikwidować naród polski. Mickiewicz w tym dziele wykreował	
	39	mesjanistyczną koncepcję narodu – PolskaX jako naród wybranyX	int. int.
	40	umrze w męce jak Chrystus, lecz odrodzi się w chwale. Ówcześni	
	41	ludzie żyli dzięki temu nadzieją, mieli ochotę do życia i walki za	
	42	ojczyznę. Patriotyczne podejście ludzi do rzeczywistości stanowiło	jęz.
	43	wartość, sens ich egzystencji. Pesymistyczny nastrój wywołany	
	44	odebraniem wolności ukochanego kraju został zastąpiony przez	
	45	nadzieję i optymistyczną wizję przyszłości. Polacy z pewnością byli	
	46	rozgoryczeni, mieli poczucie niesprawiedliwości i żalu do Boga,	
	47	dlatego Konrad postanawia zbuntować się przeciwko niemu i wziąć	ort. jęz. jęz.
	48	sprawy we własne ręce, zawalczyć o kraj. Nie boi się on konsekwencji	jęz.
	49	buntu wobec Boga, twierdzi nawet, że Bóg zostawił Polskę, dlatego	
	50	Konrad postanawia wziąć jarzmo cierpienia na własne barki i wyzwolić	
	51	naród. Bezwarunkowa miłość jednostki do ojczyzny wynikła z utraty	
	52	państwa i braku wolności, podczas gdy współcześni obywatele nie	
	53	potrafią docenić dobrobytu i dobrej sytuacji politycznej państwa.	
	54	Negatywne wydarzenia historyczne budzą w ludziach prawdziwe	jęz.
	55	emocje, sprawiają, że ludzie odczuwają mocniej i głębiej brutalną	
	56	rzeczywistość w porównaniu ze współczesną stabilizacją i harmonią.	
	57	Prawda jest taka, że ludzie nie potrafią docenić czegoś, dopóki tego	jęz.
sp.	58	nie stracą. ◡Doświadczenia kreują ludzki światopogląd i system	
	59	aksjologiczny, determinują jego pragnienia i charakter. Człowiek nie	jęz.
	60	potrafi żyć obok historii, bo jest on jej częścią i twórcą. [520 wyrazów]	

1. **Spełnienie formalnych warunków polecenia: 1 pkt** – wypracowanie w całości spełnia formalne warunki:
   - znajduje się w nim odwołanie do lektury obowiązkowej (*Proszę państwa do gazu* Tadeusza Borowskiego oraz *Dziadów* cz. III Adama Mickiewicza)
   - w całości dotyczy problemu wskazanego w poleceniu
   - jest wypowiedzią argumentacyjną.

2. **Kompetencje literackie i kulturowe: 10 pkt**
   - opowiadanie Borowskiego *Proszę państwa do gazu* zostało wykorzystane w wypowiedzi w pełni funkcjonalnie jako podstawa argumentacji dotyczącej wpływu trudnej sytuacji obozowej na postawy ludzi, zatracenie podstawowych zasad moralnych; częściowo funkcjonalnie została wykorzystana problematyka *Dziadów* cz. III Mickiewicza –w wypowiedzi został wskazany związek między ideą mesjanizmu a postawą patriotyczną, ale powiązanie między mesjanistyczną wizją Polski a buntem Konrada wobec Boga jest niespójne, co nie pozwala zdającemu na pełną rzeczową argumentację powiązaną z tezą
   - częściowo funkcjonalnie wykorzystano kontekst historycznoliteracki (obecność mesjanizmu w literaturze romantycznej)
   - powierzchowna argumentacja.

3. **Kompozycja wypowiedzi**
   3a. Struktura wypowiedzi: 2 pkt – usterki w podziale tekstu zarówno w skali ogólnej, jak i w zakresie struktury akapitów.
   3b. Spójność wypowiedzi: 1 pkt – w wypowiedzi występuje 6 zaburzeń spójności wynikających z braku powiązania treści w akapicie i między akapitami.
   3c. Styl wypowiedzi: 1 pkt – adekwatny do sytuacji komunikacyjnej, jednorodny.

4. **Język wypowiedzi**
   4a. Poprawność językowa: 2 pkt – szeroki zakres środków językowych (zróżnicowana składnia, leksyka) umożliwiających pełną i swobodną realizację tematu; 20 błędów językowych obniża ostateczną ocenę wypowiedzi.
   4b. Poprawność ortograficzna: 2 pkt – praca zawiera 1 błąd ortograficzny.
   4c. Poprawność interpunkcyjna: 2 pkt – praca zawiera 4 błędy interpunkcyjne.

Łącznie	**21 punktów**

Temat 3. (0–35)

Melancholia – choroba duszy, motywacja do działania? Różne oblicza nudy w literaturze.

W pracy odwołaj się do:

- **lektury obowiązkowej – wybranej spośród lektur wymienionych w arkuszu egzaminacyjnym**
- **innego utworu literackiego – może to być również utwór poetycki**
- **wybranych kontekstów.**

Wymagania ogólne i szczegółowe
Wykaz wymagań ogólnych i szczegółowych, sprawdzanych w wypracowaniu, znajduje się na s. 26–28 *Informatora*.

Zasady oceniania
Opis zasad oceniania zadań otwartych rozszerzonej odpowiedzi (wypracowań) znajduje się na s. 34–51 *Informatora*.

Przykładowe ocenione rozwiązania

Przykład 1.

Błędy rzeczowe, błędy w kompozycji			Błędy językowe (w tym stylistyczne), ortograficzne i interpunkcyjne
_____	01	Nuda towarzyszy nam niemal codziennie: w szkole, kiedy lekcja	_____
_____	02	nie jest interesująca, podczas rodzinnego spotkania, kiedy ciotki	_____
_____	03	i wujkowie opowiadają stare, wielokrotnie słyszane historie, w domu.	_____
_____	04	Wyzwala w nas często trudne do opisania emocje. Sprawia nawet, że	_____
_____	05	pogrążamy się w smutku i znużeniu. Nuda często prowadzi do	_____
_____	06	melancholii, czasem również do choroby duszy. Nie motywuje do	_____
_____	07	działania. Literatura przedstawia różne jej oblicza: od apatii, bierności,	_____
_____	08	aż do depresji.	_____
_____	09	Ciągłe powtarzanie tych samych czynności sprawia, że stają się	_____
_____	10	zwyczajnie nudne. Pojawia się rutyna. Taki właśnie efekt znudzenia	_____
_____	11	codziennością obserwujemy w zachowaniu ludowej bohaterki, Zosi,	_____
_____	12	jednego z duchów przywołanych w II części „Dziadów” Adama	_____
_____	13	Mickiewicza. Zosia cierpi z powodu braku nowych doświadczeń,	_____
_____	14	o czym świadczą słowa: „Przecież nie wiem, skąd ta nuda: \	_____
_____	15	Wyglądam kogoś za każdym szelestem, \ Ach, i zawsze sama	_____
_____	16	jestem!”. Dziewczynie po śmierci brakuje chłopców, którzy ją kiedyś	_____
_____	17	adorowali. Teraz jest pogrążona w melancholii, samotności. Nikt się	_____
_____	18		_____

	19	o nią nie troszczy. Tę rutynę trudno jest jej przełamać bez pomocy	
	20	z zewnątrz.	
	21	Podobna sytuacja zachodzi w przypadku dzieci – Józia i Rózi.	
	22	Mają dość nużącej beztroski:	
	23	„Zbytkiem słodyczy na ziemi \ Jesteśmy nieszczęśliwemi.”	
	24	Przyczyną nudy może więc być zarówno niedostatek, jak	
	25	i nadmiar czegoś. Mimo że czas „Aniołków” jest urozmaicony,	
	26	wszystko wydaje się przewidywalne, a co za tym idzie – nieciekawe:	
	27	„Lecz choć wszystkiego dostatek, \ Dręczy nas nuda i trwoga.”	
	28	Zarówno dzieci, jak i Zosia, chociaż z różnych etycznych	
	29	powodów, znajdują się w zawieszeniu między światami, gdzie panują	
	30	nuda i melancholia, będące konsekwencjami postaw i okoliczności,	
	31	jakie miały miejsce za życia bohaterów: niezaznania cierpienia,	
	32	lekceważenia miłości. Myślenie to, wywiedzione z ludowej moralności,	
	33	pokazuje nudę jako stan sprzeczny z pełnią człowieczeństwa.	
	34	Do pewnego stopnia podobnych przyczyn znudzenia możemy	
	35	doszukiwać się w sytuacji Izabeli Łęckiej, bohaterki „Lalki” Bolesława	jęz.
	36	Prusa. Dochodzą do nich powody wynikające z uwarunkowań	
	37	społecznych. Przygnębienie Izabeli związane jest z rutyną	
	38	codzienności panny z wyższych sfer (krytycznie przedstawionych	jęz.
	39	w powieści), niedocenianiem pracy jako lekarstwa na nudę, wreszcie	
	40	nieprzystawaniem marzeń (jak tego o miłości Apollina) zepsutej	
	41	arystokratki do rzeczywistości. Jej apatia ma swoje źródło w miałkiej,	
	42	egocentrycznej, pozbawionej głębszego sensu egzystencji, typowej,	
	43	wg Prusa, dla wielu ludzi z tej sfery. Wartość życia panny Łęckiej	
	44	zdaje się zależeć od ilości adoratorów i pozycji w salonach	jęz.
	45	arystokracji. Jest jak porcelanowa lalka bez uczuć, a melancholia	
	46	w końcu staje się chorobą jej duszy, z czego sama nie zdaje sobie	jęz.
	47	sprawy, ale zatruwała nią otoczenie. Takie postawy znudzonych	
	48	życiem arystokratów możemy obserwować także w innych	
	49	powieściach pozytywistycznych. To na przykład Zygmunt Korczyński	
	50	i Teofil Różyc w „Nad Niemnem” Elizy Orzeszkowej, kontestujący	
	51	wszystko, co ich otacza, ze wszystkiego niezadowoleni. Tak	
	52	wykreowani bohaterowie stanowią przeciwieństwo rzutkich,	
	53	hołdujących pracy i obowiązkom bohaterów tych powieści (Stanisława	
	54	Wokulskiego, Heleny Stawskiej w „Lalce”,X czy Jana Bohatyrowicza	int.

	55	w „Nad Niemnem”). Ich znudzenie życiem w takim zestawieniu	
	56	uświadamia czytelnikowi destrukcyjny wpływ melancholii na człowieka	jęz.
	57	i jego stosunek do świata.	
	58	Marazm, poczucie bezsensu życia miewały też źródła	
	59	światopoglądowe (schopenhaueryzm) i towarzyszyły na przykład	
	60	młodopolskim dekadentom. W połączeniu z końcem wieku,	
	61	niepewnością jutra wywoływały stan przygnębienia. Widać to między	
	62	innymi w wierszu „Deszcz jesienny” Leopolda Staffa. Nastrój	
	63	budowany jest w tekście poprzez powtarzający się motyw jesiennego	
	64	deszczu. Jednostajność, dekadencka nastrojowość pogłębiają	
	65	poczucie bezsensu życia i ilustrują chorobę duszy. Brak miłości	
	66	i przygnębienie rysują przed oczami bohatera lirycznego świat	
	67	w czarnych barwach. Melancholia jest wszechogarniająca; ze stanu	
	68	nudy, beznadziejności istnienia nie ma ucieczki. Choroba duszy	jęz.
	69	człowieka końca XIX wieku powoduje, że jest samotny:	
	70	„Ktoś dziś mnie opuścił w ten chmurny dzień słotny...	
	71	Kto? Nie wiem... Ktoś odszedł i jestem samotny...”	
	72	Bohater liryczny wiersza stanowi jedność z otaczającą go	
	73	rzeczywistością. Nuda w wierszu „Deszcz jesienny” obezwładnia,	
	74	zabiera nadzieję, zamyka w marazmie.	
	75	Podsumowując, nuda potrafi przybierać różne formy: od	
	76	niegroźnego, chwilowego rozdrażnienia, przez melancholię, aż po	
	77	poważną chorobę duszy. Okazuje się, że nudę wywołują różne	
	78	przyczyny, wydawałoby się, że nie ma między nimi niczego	
	79	zbieżnego. Stan ten może dotykać zarówno tych, którzy żyją	
	80	w dostatku i komforcie, jak i tych, którym brakuje wszystkiego.	
		[645 wyrazów]	

1. **Spełnienie formalnych warunków polecenia: 1 pkt** – wypracowanie w całości spełnia formalne warunki:
   - znajduje się w nim odwołanie do lektury obowiązkowej (*Lalki* Bolesława Prusa, *Dziadów* cz. II Adama Mickiewicza)
   - w całości dotyczy problemu wskazanego w poleceniu
   - jest wypowiedzią argumentacyjną
   - nie zawiera błędu kardynalnego.

2. **Kompetencje literackie i kulturowe: 16 pkt**
   - w wypracowaniu wykorzystano w pełni funkcjonalnie *Lalkę* Bolesława Prusa (funkcjonalna analiza postawy Izabeli Łęckiej, określenie przyczyn nudy, która

panuje w życiu kobiety, wnioskowanie argumentacyjne dotyczące postawy i stanu emocjonalnego bohaterki powieści Prusa), również w pełni funkcjonalnie wykorzystano odniesienie do *Dziadów* cz. II (funkcjonalna analiza przyczyn nudy u wybranych postaci dramatu)

- funkcjonalnie wykorzystany kontekst literacki (problematyka wiersza Leopolda Staffa *Deszcz jesienny*) oraz historycznoliteracki – odniesienie do dekadentyzmu jako postawy towarzyszącej człowiekowi końca wieku XIX)
- bogata argumentacja
- funkcjonalność omówionych dzieł literackich oraz kontekstu interpretacyjnego świadczą o erudycji zdającego.

3. Kompozycja wypowiedzi

3a. Struktura wypowiedzi: 3 pkt – elementy treściowe zostały w całej pracy zorganizowane problemowo; podział wypowiedzi poprawny zarówno w skali ogólnej, jak i w zakresie struktury akapitów; zamysł kompozycyjny zrealizowany w sposób wyrazisty i konsekwentny.

3b. Spójność wypowiedzi: 3 pkt – wywód w całości uporządkowany i spójny.

3c. Styl wypowiedzi: 1 pkt – adekwatny do sytuacji komunikacyjnej, jednorodny.

4. Język wypowiedzi

4a. Poprawność językowa: 6 pkt – szeroki zakres środków językowych (zróżnicowana składnia, leksyka) umożliwiających pełną i swobodną realizację tematu; 6 błędów językowych obniża ostateczną ocenę wypowiedzi.

4b. Poprawność ortograficzna: 2 pkt – praca bez błędów ortograficznych.

4c. Poprawność interpunkcyjna: 2 pkt – praca zawiera 1 błąd interpunkcyjny.

Łącznie	**34 punkty**

Przykład 2.

Błędy rzeczowe, błędy w kompozycji			Błędy językowe (w tym stylistyczne), ortograficzne i interpunkcyjne
_____	*01*	Wszystkie emocjeX targające bohaterem od wewnątrz, stanowią	int. jęz.
_____	*02*	uzasadnione źródło pobudek do podejmowanych działań. Jednak	_____
_____	*03*	czym jest dla niego melancholia, która wprawia w stan zawieszenia?	_____
_____	*04*	Czy może być również motywacją, czy wręcz przeciwnie – podjęcie	_____
_____	*05*	się czynów może zachodzić tylko i wyłącznie po wyrwaniu się	jęz.
_____	*06*	z impasu? Literatura przedstawia sentymentalność niejednoznacznie,	jęz.
_____	*07*	wszakże jedno nie wyklucza drugiego, natomiast, jeśli melancholia już	_____
_____	*08*	skłania do działania, nie są to czyny, które miałyby zmienić bieg spraw	_____
_____	*09*	na lepsze.	jęz.
_____	*10*	Powszechny obraz nostalgii skłania się ku definicji choroby duszy.	jęz.
_____	*11*	Człowiek oceniony na podstawie zachowania, który nie daje po sobie	jęz.

	12	znać chęci do życia, słusznie uważany jest za chorego, aczkolwiek	
	13	niewątpliwie uzasadniony jest wzajemny wpływ na siebie ciała i duszy.	jęz.
	14	Na tej podstawie można wywnioskować, że wszelkie boleści duszy,X	int.
	15	powodują negatywne skutki zachodzące w ciele, ale równie ważne	jęz.
	16	jest to, że skutki mogą przekładać się na działania.	jęz.
	17	Dowodem tego w literaturze jest Raskolnikow ze „Zbrodni i kary”	jęz.
	18	Fiodora Dostojewskiego. Procesy zachodzące w jego umyśle skłoniły	
	19	go do wdrożenia w rzeczywistość określonego celu. Miało to odbicie	jęz.
	20	również na jego zdrowiu. Raskolnikow całymi dniami spał, nie	jęz.
	21	opuszczał pokoju i dolegała mu gorączka. Jego melancholiaX	int.
	22	towarzysząca mu przed zabójstwem lichwiarki, była swoistą	
	23	motywacją do działania. Bohater pogrążający się w apatii, snujący się	
	24	całymi godzinami po nabrzeżach Newy, nieznajdujący dla siebie	
	25	miejsca, zaczyna popadać w swoisty obłęd, a ten stan sprzyja	
	26	podejmowaniu decyzji o zabójstwie i wcieleniu w życie poglądów	
	27	o wyższości jednych i niższości innych ludzi. Prześladujące myśli nie	
	28	pozwoliły mu kontynuować dotychczasowego życia bez	jęz.
	29	rozstrzygnięcia targającego nim dylematu. Niezaprzeczalnie jego stan	jęz.
	30	był nade wszystko chorobą duszy, do której doprowadziła	
	31	melancholia.	
sp.	32	[Niewątpliwie melancholia w kontekście słabości doskwiera	
	33	Werterowi z „Cierpień młodego Wertera” Johanna Wolfganga von	
	34	Goethego. Podobnie jak Raskolnikow, Werter jest zmuszony do	
	35	podjęcia nieodwracalnych decyzji, natomiast w przeciwieństwie do	
	36	„Zbrodni i kary” Werter przez długi czas pozostaje bierny, więc stan	jęz.
	37	jego duszy nie stanowił motywacji do żadnego działania, które	jęz.
	38	mogłoby przynieść pozytywne konsekwencje.	
sp.	39	[Frustracja była nieodłącznym elementem życia tytułowej „Pani	
	40	Bovary” Gustawa Flauberta. Główna bohaterka trwała	jęz.
	41	w nieszczęśliwym związku, popadała w romanse, które stanowiły dla	
	42	niej iluzję szczęścia, lecz płomień fascynacji wypalał się tak szybko,	
	43	jak powstawał. Pełna sprzeczności Pani Bovary była nieustannie	
	44	obciążona poczuciem niespełnienia i brakowało jej choć iskry nadziei	
	45	na szczęśliwy obrót spraw. Życie w ciągłym letargu wykańczało ją od	jęz.
	46	środka i miało swoje odbicie na jej najbliższych.	jęz.
	47		

_____	*48*	Rozważając wszystkie argumenty, melancholia nie	jęz. ort.
_____	*49*	bezpodstawnie jest przedstawiona w literaturze jako choroba duszy.	_____
_____	*50*	W żadnym z przypadków nie przyniosła pozytywnych skutków. Nie	jęz.
_____	*51*	pchnęła do działania żadnego z bohaterów, lecz tylko pogłębiała ich	_____
_____	*52*	problemową sytuację. Melancholia doprowadziła do zgubnych działań,	jęz.
_____	*53*	więc nie może stanowić źródła motywacji, która jest zachęceniem do	jęz.
_____	*54*	rozwijających czynów. [431 wyrazów]	_____

1. **Spełnienie formalnych warunków polecenia: 1 pkt** – wypracowanie spełnia formalne warunki:
   - znajduje się w nim odwołanie do lektury obowiązkowej (*Zbrodni i kary* Fiodora Dostojewskiego)
   - w całości dotyczy problemu wskazanego w poleceniu
   - w przeważającej części jest wypowiedzią argumentacyjną
   - nie zawiera kardynalnego błędu rzeczowego.

2. **Kompetencje literackie i kulturowe: 11 pkt**
   - w wypracowaniu wykorzystano w pełni funkcjonalnie *Zbrodnię i karę* Fiodora Dostojewskiego (funkcjonalna analiza postawy Raskolnikowa, wskazanie i uzasadnienie skutków melancholii bohatera; wnioskowanie argumentacyjne dotyczące postawy i stanu emocjonalnego Raskolnikowa); częściowo funkcjonalnie wykorzystano odniesienie do *Cierpień młodego Wertera* J.W. Goethego (powierzchowna analiza postawy Wertera, brak spójnej argumentacji)
   - funkcjonalnie wykorzystano jeden kontekst (kontekst literacki stanowi odwołanie do postawy Emmy, bohaterki *Pani Bovary* Gustawa Flauberta)
   - zadowalająca argumentacja.

3. **Kompozycja wypowiedzi**
   3a. Struktura wypowiedzi: 2 pkt – elementy treściowe zostały w pracy zorganizowane częściowo problemowo, częściowo wyłącznie pod względem formalnym, linearnie z zachowaniem następstwa omawianych utworów.
   3b. Spójność wypowiedzi: 3 pkt – wypowiedź w całości jest spójna, 2 zaburzenia spójności w połączeniach między akapitami.
   3c. Styl wypowiedzi: 1 pkt – adekwatny do sytuacji komunikacyjnej, jednorodny.

4. **Język wypowiedzi**
   4a. Poprawność językowa: 0 pkt – zadowalający zakres środków językowych (składnia i leksyka odpowiednie do realizacji tematu); 23 błędy językowe obniżają ostateczną ocenę wypowiedzi.
   4b. Poprawność ortograficzna: 2 pkt – praca zawiera 1 błąd ortograficzny.
   4c. Poprawność interpunkcyjna: 2 pkt – praca zawiera 3 błędy interpunkcyjne.

Łącznie	**22 punkty**

Temat 4. (0–35)

Różne postawy ludzi wobec własnych błędów.

W pracy odwołaj się do:

- **lektury obowiązkowej – wybranej spośród lektur wymienionych w arkuszu egzaminacyjnym**
- **innego utworu literackiego – może to być również utwór poetycki**
- **wybranych kontekstów.**

Wymagania ogólne i szczegółowe
Wykaz wymagań ogólnych i szczegółowych, sprawdzanych w wypracowaniu, znajduje się na s. 26–28 *Informatora*.

Zasady oceniania
Opis zasad oceniania zadań otwartych rozszerzonej odpowiedzi (wypracowań) znajduje się na s. 34–51 *Informatora*.

Przykładowe ocenione rozwiązania

Przykład 1.

Błędy rzeczowe, błędy w kompozycji			Błędy językowe (w tym stylistyczne), ortograficzne i interpunkcyjne
	01	Każdy z nas popełnia w życiu błędy. Jesteśmy ludźmi, więc jest to	
	02	w pełni normalne, jednakże przyjmujemy wobec nich różne postawy.	
	03	Niektórzy się na nich uczą i są one powodem ich przemiany. W wielu	
	04	ludziach niestety ta przemiana nie następuje.	
	05	Bohaterem, który zmienił swoje postępowanie i chciał naprawić	
	06	popełnione przez siebie błędy, jest Soplica z utworu Adama	
	07	Mickiewicza pt. „Pan Tadeusz”. Jacek, po tym jak postrzelił Horeszkę,	
	08	uznany był za zdrajcę. Ludzie myśleli także, że współpracował on	
	09	z moskalami. BohaterX chcąc zadośćuczynić za popełnione błędyX	ort. int. int.
	10	przechodzi przemianę w księdza Robaka. Służy w wielu	
	11	bitwachX walczy o wyzwolenie ojczyzny. Kiedy powraca do rodzinnej	int.
	12	miejscowościX wspiera mieszkańców, jak tylko może. Zostaje	int.
	13	postrzelony w czasie bitwy, kiedy ratuje życie hrabiego. Ostatecznie	
	14	umiera, ale wcześniej spowiada się, a jego winy zostają mu	
sp.	15	wybaczone. Ukazuje nam postawę człowieka, który zdaje sobie	jęz.
	16	sprawę z własnych błędów. Na ich podstawie się uczy i zmienia na	
	17	lepsze.	
	18	W utworze Henryka Sienkiewicza „Potop” Kmicic przyjmuje	
	19	podobną postawę. Z awanturnika i osoby lekkomyślnej pod wpływem	

_____	*20*	swojego błędu się zmienia. Okazuje się wsparciem i ogromną pomocą	_____
_____	*21*	w obronie ojczyzny. Wykazał się ogromną odwagą i poświęceniem.	jęz.
_____	*22*	Błędy zostają mu wybaczone, a ukochana Oleńka zgadza się po tej	_____
_____	*23*	rehabilitacji zostać jego żoną.	_____
_____	*24*	Bohaterem, który przyjmuje inną postawę niż poprzedni, jest	_____
_____	*25*	tytułowa postać utworu Wiliama Szekspira pt. „Makbet”. Po	_____
_____	*26*	popełnieniu pierwszej zbrodni, czyli zabiciu króla, Makbet nie	_____
_____	*27*	przechodzi przemiany, ale jeszcze bardziej się w tym błędzie zapętla.	jęz.
_____	*28*	Zbrodnia ta,X ciągnie za sobą następne i następne, a bohater mimo	int.
_____	*29*	tego, że uświadomił sobie, że źle postępujeX nie jest w stanie nic	jęz. int.
_____	*30*	z tym zrobić. Ma świadomość, że nie uda mu się już z tego błędnego	jęz.
_____	*31*	koła wyjść. Uważa, że musi dokończyć to, co zaczął. Prowadzi go to	_____
_____	*32*	jednak do zguby.	_____
_____	*33*	Ludzie wobec własnych błędów przyjmują różne postawy.	_____
_____	*34*	Powinny nas one motywować do zmian i chęci poprawy. Dla	_____
_____	*35*	niektórych jednak,X są one powodem upadku i zapętlenia się w złym.	int.
_____	*36*	Jednak mimo tej chwilowej niemocy,X powinniśmy się podnieść i iść	int.
_____	*37*	przez życie dalej z naukąX jaką z danej porażki wynieśliśmy.	int.
_____	*38*	Podsumowując dotychczasowe rozważania, stwierdzam, że	_____
_____	*39*	ludzie przyjmują różne postawy wobec własnych błędów. U niektórych	_____
_____	*40*	są one powodem ich zmiany na lepsze i chęci poprawy, a dla	_____
_____	*41*	niektórych są przyczyną upadku czy zguby. [365 wyrazów]	_____

1. **Spełnienie formalnych warunków polecenia: 1 pkt** – wypracowanie spełnia formalne warunki:
   - znajduje się w nim odwołanie do lektury obowiązkowej (*Makbeta* Williama Szekspira)
   - w całości dotyczy problemu wskazanego w poleceniu
   - jest wypowiedzią argumentacyjną
   - nie zawiera kardynalnego błędu rzeczowego.

2. **Kompetencje literackie i kulturowe: 15 pkt**
   - w wypracowaniu wykorzystano w pełni funkcjonalnie *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza (funkcjonalna analiza postawy Jacka Soplicy wobec popełnionych błędów – przemiana bohatera) oraz *Makbeta* Williama Szekspira (funkcjonalna analiza postawy tytułowego bohatera tragedii – pokazanie, że popełnienie zbrodni poprowadziło bohatera do kolejnych)
   - funkcjonalnie wykorzystano jeden kontekst (kontekst literacki stanowi odwołanie do postawy Kmicica z *Potopu* Henryka Sienkiewicza)
   - zadowalająca argumentacja.

3. Kompozycja wypowiedzi **3a. Struktura wypowiedzi: 3 pkt** – elementy treściowe zostały w pracy zorganizowane problemowo. **3b. Spójność wypowiedzi: 3 pkt** – wypowiedź w całości jest spójna. **3c. Styl wypowiedzi: 1 pkt** – adekwatny do sytuacji komunikacyjnej, jednorodny. **4. Język wypowiedzi** **4a. Poprawność językowa: 6 pkt** – zadowalający zakres środków językowych (składnia i leksyka odpowiednie do realizacji tematu); 5 błędów językowych. **4b. Poprawność ortograficzna: 2 pkt** – praca zawiera 1 błąd ortograficzny. **4c. Poprawność interpunkcyjna: 1 pkt** – praca zawiera 9 błędów interpunkcyjnych.	
	Łącznie **32 punkty**

Przykład 2.

Błędy rzeczowe, błędy w kompozycji			Błędy językowe (w tym stylistyczne), ortograficzne i interpunkcyjne
	01	Błędy są nieodłącznym elementem życia ludzi. Każdy człowiek je	
	02	popełnia, jednak to od niego zależyX jaką naukę z nich wyciągnie.	int.
	03	Część społeczeństwa jest przekonana o swej nieomylności i w ogóle	
	04	nie uważa, że może zrobić coś złego lub nieprawidłowego. Takim	
	05	ludziom bardzo trudno udowodnić ich winę. Z kolei inne osoby nie	
	06	mają problemów, aby przyznać się do własnych błędów. Nie jest to	
	07	przyjemne uczucie, gdy człowiek żył w błędnym przekonaniu,	
	08	a następnie musi się jeszcze z nim zmierzyć. Jednak mimo wszystko	
	09	uważam, że każdy człowiek na końcu zrozumie, jakie popełnił błędy.	jęz.
sp.	10	[Osoba, która jest zaślepiona ważnym dla niej celem, nie jest	
	11	w stanie dostrzec przez siebie wagi popełnionych czynów. Nie zawsze	jęz.
	12	są one słuszne, dlatego zdanie sobie sprawy z nich bywa	
	13	wstrząsające. W takiej sytuacji znalazł się Kreon w utworze	
sp.	14	„Antygona” Sofoklesa. ‿Nowy władca chciał być sprawiedliwy i dobry	
	15	dla swojego społeczeństwa. Jedynym błędemX jaki popełnił, to była	int. jęz.
	16	zmiana prawa władzy, która kolidowała z prawem boskim, bardzo	jęz.
	17	przestrzeganym w starożytności. Kreon nie wiedział, że to był błąd.	
	18	Uświadomił to sobie dopiero w tragicznym rozpoznaniu, kiedy lud	
	19	zaczął się burzyć i buntować. Zrozumiał swój błąd za późno, jednak	
sp.	20	w ostateczności podszedł do niego z pokorą.‿ Każdy władca lub król	jęz.
sp.	21	chce jak najlepiej dla swojego królestwa.‿ Robią wszystko, co w ich	jęz.
	22		

_____	*23*	mocy, aby tak było, dlatego zdarza im się popełniać błędy. Dobry	_____
_____	*24*	władca zawsze się do nich przyzna, jak Kreon.	_____
sp. rzecz.	*25*	[W podobnej sytuacji znalazł się główny bohater „Zemsty i kary”	_____
_____	*26*	Fiodora Dostojewskiego. Raskolnikow, który był tak bardzo	_____
_____	*27*	zaślepionym własnym celem, zabił lichwiarkę i jej siostrę. Długo	jęz.
_____	*28*	zmagał się z poczuciem winy, aż w końcu zrozumiał swój błąd.	_____
_____	*29*	Niełatwo było mu się do niego przyznać, jednak zrobił to i odbył	_____
rzecz	*30*	należną karę. Nie wszyscy zbrodniarze są w stanie powiedzieć, że	_____
_____	*31*	popełnili błąd, mimo że zdają sobie z niego sprawę. Pokazują tym	_____
_____	*32*	samym swoje tchórzostwo. RaskolnikowX przyznając się i rozumiejąc	int.
_____	*33*	własny błąd, wykazuje się odważną i pokorną postawą.	_____
_____	*34*	Podsumowując, ludzie popełniają błędy, ale są w stanie je	_____
_____	*35*	zauważyć i naprawić. W zasadzie to dobrze, że człowiek je robi,	_____
_____	*36*	ponieważ są one dla niego nauką na całe życie. Jest to ludzka rzecz,	_____
_____		bo nikt nie jest idealny. [352 wyrazy]	_____

1. **Spełnienie formalnych warunków polecenia: 1 pkt** – wypracowanie spełnia formalne warunki:
   - znajduje się w nim odwołanie do lektury obowiązkowej (*Antygony* Sofoklesa, *Makbeta* Williama Szekspira)
   - dotyczy problemu wskazanego w poleceniu
   - jest wypowiedzią argumentacyjną
   - nie zawiera kardynalnego błędu rzeczowego.

2. **Kompetencje literackie i kulturowe: 7 pkt**
   - w wypracowaniu wykorzystano w pełni funkcjonalnie *Antygonę* Sofoklesa (funkcjonalna analiza postawy Kreona wobec popełnionych błędów); częściowo funkcjonalnie wykorzystano *Zbrodnię i karę* (analiza postawy Raskolnikowa zawiera uproszczenia i błędy rzeczowe)
   - w pracy nie wykorzystano kontekstu
   - powierzchowna argumentacja
   - 2 błędy rzeczowe obniżają punktację w tym kryterium.

3. **Kompozycja wypowiedzi**
   3a. Struktura wypowiedzi: 1 pkt – w pracy podjęto próbę organizacji elementów treściowych wypowiedzi problemowo; usterki w podziale wypowiedzi w skali ogólnej – zakończenie za krótkie w stosunku do rozwinięcia i wstępu.
   3b. Spójność wypowiedzi: 1 pkt – zakończenie pracy nie jest treściowo spójne z zasadniczą częścią wypracowania, ponieważ we wstępie napisano, że błędy można naprawić, ale omawiane w rozwinięciu przykłady bohaterów tego nie potwierdzają; 5 błędów w spójności.
   3c. Styl wypowiedzi: 1 pkt – adekwatny do sytuacji komunikacyjnej, jednorodny.

4. Język wypowiedzi **4a. Poprawność językowa: 5 pkt** – zadowalający zakres środków językowych (składnia i leksyka odpowiednie do realizacji tematu); 7 błędów językowych. **4b. Poprawność ortograficzna: 2 pkt** – praca nie zawiera błędów ortograficznych. **4c. Poprawność interpunkcyjna: 2 pkt** – praca zawiera 3 błędy interpunkcyjne.	
Łącznie	**20 punktów**

Temat 5. (0–35)

Poświęcenie się dla idei a osobiste szczęście.

W pracy odwołaj się do:

- **lektury obowiązkowej – wybranej spośród lektur wymienionych w arkuszu egzaminacyjnym**
- **innego utworu literackiego – może to być również utwór poetycki**
- **wybranych kontekstów.**

Wymagania ogólne i szczegółowe
Wykaz wymagań ogólnych i szczegółowych, sprawdzanych w wypracowaniu, znajduje się na s. 26–28 *Informatora*.

Zasady oceniania
Opis zasad oceniania zadań otwartych rozszerzonej odpowiedzi (wypracowań) znajduje się na s. 34–51 *Informatora*.

Przykładowe ocenione rozwiązania

Przykład 1.

Błędy rzeczowe, błędy w kompozycji			Błędy językowe (w tym stylistyczne), ortograficzne i interpunkcyjne
_____	*01*	W wielu utworach znanej nam literatury bohaterowie wyrażają	_____
_____	*02*	chęć poświęcenia się różnym ideom, co następnie potwierdzają	_____
_____	*03*	swoim zachowaniem. Tematy przedstawionych idei mogą być różne.	_____
_____	*04*	Każdy bohater wierzy w inną, jednakże gotów jest poświęcić się dla	_____
_____	*05*	niej w całości. Często potrafią oni również umieścić wartości	_____
_____	*06*	wyznawanych idei nad swoje osobiste szczęście. Potrafią oni oddać	_____
_____	*07*	swoje zyski oraz szczęśliwe życieX aby pomóc słabszym oraz	int.
_____	*08*	potrzebującym. Jednakże nie dotyczy to wszystkich postaci. Znajdą	_____
_____	*09*	się tacy, którzy preferują swoje szczęście nad dobro ogółu. W dalszej	jęz.
_____	*10*	części postaram się przybliżyć sylwetki bohaterów oraz ich własne	_____
_____	*11*	wydarzenia, które wpłynęły na podejmowane przez nich decyzje.	jęz.
_____	*12*	Wielu bohaterów znanych nam utworów potrafi nie tylko poświęcić	_____
_____	*13*	swoje szczęście dla dobra idei, ale także gotowi są oni oddać życie	_____
_____	*14*	dla ich spełnienia. Kordian, bohater utworu Juliusza SłowackiegoX na	int.
_____	*15*	szczycie Mont Blanc doświadcza przemiany, dzięki której postanawia	_____
_____	*16*	walczyć o niepodległość Polski. Dla tej idei postanawia porzucić	_____
_____	*17*	dotychczasowe życie, wszystkie pragnienia i swoje szczęście.	_____
_____	*18*	Jednakże podczas spotkania spiskowców idzie o krok dalej.	_____
_____	*19*	Podejmuje decyzję o samobójczej misji zabicia cara. Jest gotów	_____

	20	oddać swoje własne życie za zlikwidowanie tyranaX mimo że żaden	int.
	21	z jego towarzyszy nie pochwala tej decyzji.	
	22	W podobnej sytuacji znalazł się Konrad Wallenrod. Bohater	
	23	utworu Adama Mickiewicza postanawia porzucić swoje szczęśliwe	
	24	życie, które toczył wraz ze swoją żoną Aldoną na Litwie. Skupia się na	jęz.
	25	walce z ich największym wrogiem – Zakonem Krzyżackim. W pewnym	ort. ort.
	26	momencie dochodzi do wniosku, że jego walka jest niewystarczająca	
	27	i podejmuje decyzję o zniszczeniu Zakonu od środka, zostając jego	ort. jęz.
	28	mistrzem. Bohater jest świadomy, że skazał siebie na śmierć, jednak	
	29	jest gotów się poświęcić w zamian za spełnienie jego idei. Obaj	
	30	bohaterowie pokazują, że najważniejsze są dla nich idee, w które	
	31	wierzą, a ich osobiste szczęście nie ma dla nich znaczenia.	
	32	W światowej literaturze możemy znaleźć także postaci, które	
	33	odrzucają swoje życie pełne szczęścia,X w wyniku wyznawanych	int.
	34	przez nich idei pomocy. Święty Aleksy, bohater legendyX mimo że	int.
	35	pochodził z bogatej rodziny, postanowił porzucić swoje życie	
	36	patrycjusza, szczęście oraz przywileje, które posiadał. Rozdał swoje	
	37	bogactwo biednym oraz postanowił wieść życie jako sługa Boga,	
	38	spędzając cały czas na modlitwie do niego. Mimo wielkiego cierpienia,	
	39	wyszydzania oraz ośmieszania bohater pozostał wierny swoim ideom	
	40	wiary. Jest on także przykładem ascety, a także patronem ludzi, którzy	
	41	postanowili oddać swoje szczęśliwe życie w zamian za służbę Bogu	jęz.
	42	i żyć w skrajnie ubogich warunkach.	jęz.
	43	Innym przykładem potwierdzającym taką postawę jest	
	44	Prometeusz. Bohater pomagał ludziom na początku ich istnienia,	
	45	uczył ich sztuki przetrwania oraz przeżycia. Był wierny swoim ideom	
	46	pomocy słabszym. Dla polepszenia losu ludzi wykradł bogom ogień	
	47	i oszukał Zeusa, za co został przykuty do skały i torturowany. W obu	
	48	przypadkach bohaterowie są gotowi poświęcić swoje własne	
	49	szczęście i bogactwo w ramach bycia wiernym ideom wyznawanym	jęz.
	50	przez nich samych.	
	51	Jednak w literaturze nie wszyscy bohaterowie cenią sobie wartość	
	52	idei wyżej niż swoje własne szczęście. Jedną z takich postaci jest	
	53	Parys, bohater wojny trojańskiej. Mężczyzna wolał swoje własne	
	54	szczęście niż idee dobra ogółu. W wyniku tego nie oddał Heleny	
	55	Grekom, co spowodowało wybuch wojny trojańskiej. Zachowanie	

_____	*56*	samolubnego Parysa doprowadziło do śmierci tysięcy ludzi oraz	_____
_____	*57*	upadku Troi. Bohater nie był wierny ideom cywilizowanego świata, co	_____
_____	*58*	skutkowało rozlewem krwi.	_____
_____	*59*	Podsumowując, większość bohaterów utworów podejmuje	_____
_____	*60*	działania, w wyniku których poświęcają się wobec umiłowanych przez	jęz.
_____	*61*	nich idei. Często gotowi są oddać swoje szczęście i przywileje,	_____
_____	*62*	a czasem nawet życieX za spełnienie się ich nadziei. Nie wszyscy są	int.
_____	*63*	jednak tak szlachetni i zamiast tego wybierają swoje szczęście. Łączy	_____
_____	*64*	ich wszystkich jedna cecha – zawsze wybierają toX co uważają za	jęz. int.
_____	*65*	słuszne. [568 wyrazów]	_____

1. **Spełnienie formalnych warunków polecenia: 1 pkt** – wypracowanie spełnia formalne warunki:
   - znajduje się w nim odwołanie do lektury obowiązkowej (*Kordiana* Juliusza Słowackiego, *Mitologii* Jana Parandowskiego)
   - w całości dotyczy problemu wskazanego w poleceniu
   - jest wypowiedzią argumentacyjną
   - nie zawiera kardynalnego błędu rzeczowego.

2. **Kompetencje literackie i kulturowe: 16 pkt**
   - w wypracowaniu wykorzystano w pełni funkcjonalnie *Kordiana* Juliusza Słowackiego (poświęcenie dla ojczyzny), *Legendę o św. Aleksym* (funkcjonalna analiza postawy ascety)
   - funkcjonalnie wykorzystano dwa konteksty literackie: mit o Prometeuszu oraz mit o wojnie trojańskiej – postawa Parysa
   - bogata argumentacja.

3. **Kompozycja wypowiedzi**
   3a. Struktura wypowiedzi: 3 pkt – elementy treściowe zostały w pracy zorganizowane problemowo.
   3b. Spójność wypowiedzi: 3 pkt – wypowiedź w całości jest spójna.
   3c. Styl wypowiedzi: 1 pkt – adekwatny do sytuacji komunikacyjnej, jednorodny.

4. **Język wypowiedzi**
   4a. Poprawność językowa: 5 pkt – szeroki zakres środków językowych (składnia i leksyka zróżnicowane); 9 błędów językowych.
   4b. Poprawność ortograficzna: 1 pkt – praca zawiera 2 błędy ortograficzne.
   4c. Poprawność interpunkcyjna: 2 pkt – praca zawiera 7 błędów interpunkcyjnych.

Łącznie	**32 punkty**

Przykład 2.

Błędy rzeczowe, błędy w kompozycji			Błędy językowe (w tym stylistyczne), ortograficzne i interpunkcyjne
	01	Każdy człowiek w swoim życiu kieruje się pewnymi wartościami.	
	02	Dla jednego są to pieniądze, dla drugiego wiara w życie pozagrobowe.	
	03	Jednak są ludzie, którzy kierują się ideą. Czym jest idea? Idea jest to	
	04	pewna myśl, wizja otaczającego nas świata, w której pragniemy.	jęz.
	05	Często jest ona odrealniona i niemożliwa do zrealizowania, ale mimo	
	06	to znajdą się jednostki, które będą próbowały ją zrealizować. W mojej	jęz.
	07	pracy postaram się zbadaćX czy możliwe jest poświęcenie się dla idei	int.
	08	z jednoczesnym zachowaniem szczęścia.	
	09	Sztandarowym przykładem idealisty jest tytułowy bohater	
	10	arcydzieła J. Słowackiego pt. „Kordian”. Gdy poznajemy bohateraX	int.
	11	jest on młodym nieszczęśliwie zakochanym mężczyzną, żyjącym	
	12	w czasach rozbiorów Polski. Ze względu na nieodwzajemnioną miłość	jęz.
	13	opuszcza kraj i udaje się na tułaczkę po Europie. W między czasie	ort.
	14	postanawia pomóc ojczyźnie odzyskać niepodległość. Kierując się tą	
	15	ideąX trafia m.in. do Papieża z prośbą o pomoc. Niestety, nieznalazł	jęz. ort. int.
	16	sojusznika w Watykanie, a wręcz przeciwnieX został potępiony za	int.
str.	17	swoje pomysły.]Wraca,X do ojczyznyX gdzie kierując się ideamiX	2int. jęz. int
	18	wpada na absurdalny pomysł – zamach na ciemiężyciela Polaków.	
	19	Zdaje sobie sprawę, że jest to misja samobójcza, jednak czujeX że	int.
	20	tylko w ten sposób może doznać szczęścia. Ostatecznie zamach	
	21	został udaremnionyX a Kordian został skazany na śmierć, jednak Car	jęz. int. jęz.
str.	22	postanowił go ułaskawić.]Niezwykle ważne w kontekście zrozumienia	
	23	przekazu utworu jest znajomość wizji Polski jako winkelrida narodów,	jęz. ort.
	24	którą propagował Słowacki. Koncepcja ta zakładała, że to Polska da	
	25	sygnał do walki z niesprawiedliwościami tego świata,X była to	int.
	26	opozycyjna teoria do propagowanej przez Mickiewicza, który głównie	
	27	skupiał się na cierpieniu w obliczu utraty ojczyzny.	
	28	Niewątpliwie ideami kierowali się bohaterowie dzieła	
	29	A. Kamińskiego pt. „Kamienie na Szaniec” i w pewien sposób	ort.
	30	sprawiało im to radość. Akcja utworu rozgrywa się podczas II wojny	
	31	światowej na terytorium Polski, opisuje historię trzech przyjaciółX	jęz. int.
	32		

_____	*33*	Rudego, Alka i Zośki – członków ruchu oporu skierowanego	_____
_____	*34*	w okupanta.	_____
_____	*35*	Autor pokazuje namX jak wiele ludzie byli w stanie poświęcić dla	int.
_____	*36*	idei, nieotrzymując nic w zamian. Walka o wolną ojczyznę sprawiała	ort.
_____	*37*	im radość. Jednak Rudy, Alek i Zośka mimo że są postaciami	_____
_____	*38*	prawdziwymi, są symbolem tysięcy innych młodych Polaków, którzy	_____
_____	*39*	oddawali życie za ojczyznę na wielu frontach II wojny światowejX	int.
_____	*40*	m.in. w bitwie o Anglię czy w walkach o Monte Cassino.	_____
_____	*41*	Jak pokazałem w mojej pracy, możliwe jest poświęcenie się dla	_____
_____	*42*	idei z zachowaniem osobistego szczęścia. [368 wyrazów]	_____

1. **Spełnienie formalnych warunków polecenia: 1 pkt** – wypracowanie spełnia formalne warunki:
   - znajduje się w nim odwołanie do lektury obowiązkowej (*Kordiana* Juliusza Słowackiego)
   - dotyczy problemu wskazanego w poleceniu
   - jest wypowiedzią argumentacyjną
   - nie zawiera kardynalnego błędu rzeczowego.

2. **Kompetencje literackie i kulturowe: 6 pkt**
   - w wypracowaniu wykorzystano częściowo funkcjonalnie *Kordiana* Juliusza Słowackiego oraz *Kamienie na szaniec* Aleksandra Kamińskiego – na przykładzie obu utworów omówiono jedynie zagadnienie poświęcenia się dla idei.
   - w pracy wykorzystano częściowo funkcjonalnie dwa konteksty: historycznoliteracki przy *Kordianie* oraz historyczny przy *Kamieniach na szaniec*
   - powierzchowna argumentacja.

3. **Kompozycja wypowiedzi**
   3a. Struktura wypowiedzi: 1 pkt – w pracy podjęto próbę organizacji elementów treściowych wypowiedzi problemowo; usterki w podziale wypowiedzi w skali ogólnej (zakończenie za krótkie w stosunku do rozwinięcia i wstępu) oraz w zakresie struktury akapitów.
   3b. Spójność wypowiedzi: 1 pkt – zakończenie pracy nie jest treściowo spójne z zasadniczą częścią wypracowania – przykład Kordiana stanowi zaprzeczenie dla sformułowanego w zakończeniu wniosku, że można poświęcić się dla idei i zachować osobiste szczęście.
   3c. Styl wypowiedzi: 1 pkt – adekwatny do sytuacji komunikacyjnej, jednorodny.

4. **Język wypowiedzi**
   4a. Poprawność językowa: 4 pkt – zadowalający zakres środków językowych (składnia i leksyka odpowiednie do realizacji tematu); 9 błędów językowych.
   4b. Poprawność ortograficzna: 0 pkt – praca zawiera 5 błędów ortograficznych.
   4c. Poprawność interpunkcyjna: 1 pkt – praca zawiera 13 błędów interpunkcyjnych.

Łącznie	**15 punktów**

3. Informacja o egzaminie maturalnym z języka polskiego dla absolwentów niesłyszących

Informacje o egzaminie maturalnym z języka polskiego przedstawione w rozdziale 1. *Opis egzaminu maturalnego z języka polskiego jako przedmiotu obowiązkowego w części ustnej bez określania poziomu oraz w części pisemnej na poziomie podstawowym* dotyczą również egzaminu dla absolwentów niesłyszących. Ponadto zdający niesłyszący przystępują do egzaminu maturalnego w warunkach i formie dostosowanych do potrzeb wynikających z ich niepełnosprawności.

Dostosowanie warunków przeprowadzenia egzaminu maturalnego dla absolwentów niesłyszących obejmuje m.in. czas trwania egzaminu. Z kolei dostosowanie dla tej grupy zdających formy egzaminu maturalnego z języka polskiego w części ustnej oraz w części pisemnej na poziomie podstawowym polega przede wszystkim na ułatwieniu rozumienia zamieszczonych w zestawach/arkuszach egzaminacyjnych:

a) tekstów nieliterackich i poleceń poprzez:
   - zastępowanie właściwymi odpowiednikami takich wyrazów, związków wyrazowych lub całych zdań, które mogłyby być niezrozumiałe dla osób niesłyszących lub zrozumiane niewłaściwie
   - wyjaśnianie przypisem ww. wyrazów, związków wyrazowych lub zdań;
b) tekstów literackich poprzez wyjaśnianie przypisem archaizmów.

Zastosowane zmiany nie będą dotyczyły terminów z zakresu kształcenia kulturowego i literackiego oraz językowego.

Szczegółowe informacje dotyczące egzaminu dla zdających ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym niesłyszących, określone są w *Komunikacie dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej w sprawie szczegółowych sposobów dostosowania warunków i form przeprowadzania egzaminu maturalnego* w danym roku szkolnym.

W dalszej części tego rozdziału przedstawiono dostosowane dla osób niesłyszących przykładowe zadania z rozwiązaniami na egzamin ustny (3.1) oraz przykładowe zadania z rozwiązaniami na egzamin pisemny na poziomie podstawowym (3.2). Zadania zostały wybrane z części 2.1 oraz 2.2 informatora, dlatego nie podaje się pod nimi ponownie wymagań ogólnych i szczegółowych z podstawy programowej. Zachowano również numerację zadań.

3.1. Przykładowe zadania z rozwiązaniami. Część ustna dla absolwentów niesłyszących

Zadanie 1. Lektura obowiązkowa

Przykład 1.

W jakim celu twórca nawiązuje do motywów biblijnych? Omów zagadnienie na podstawie *Dziadów* części III Adama Mickiewicza. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

Przykładowa realizacja zadania (1)[5]

Plan wypowiedzi

Wstęp – osadzenie zagadnienia w kontekście kulturowym:

- Znaczenie Biblii w kulturze.
- Twórcze inspiracje Biblią między innymi w *Dziadach* cz. III i *Liście Schindlera w* reż. Stevena Spielberga – cierpienie wypełniające Boski plan zbawienia.

Rozwinięcie zagadnienia w kontekście literacko-kulturowym:

c) Teza:

Nawiązywanie do Biblii przez twórców literatury i sztuki służy uwznioślenia cierpienia jednostek i narodów, dlatego trudne dla nich momenty historyczne ukazywane są w analogii do sytuacji biblijnych.

d) Argumenty:

- Mesjanistyczna historiozofia Adama Mickiewicza – cierpienie Polski, jak Jezusa, ma wyzwoleńczą moc, ponieważ doprowadzi do zbawienia. Ksiądz Piotr widzi Polaków jako naród wybrany do uwolnienia siebie i innych narodów z niewoli. Przyczynią się oni do powstania nowego, lepszego świata (mesjanizm).
- Męka Polski zestawiona z męką Chrystusa: Herod to car – morderca skazujący Polaków na cierpienie, Francja to Piłat „umywający ręce", procesy i zsyłki na Sybir to drogi krzyżowe Polaków, naród to Chrystus dźwigający krzyż ukuty z trzech zaborów, matka Wolność niczym Maryja stojąca pod krzyżem, zmartwychwstanie Polski niczym wniebowstąpienie Jezusa.
- Porównanie wyzwoliciela o imieniu czterdzieści i cztery, który uchodzi z wywózki na Sybir, z Chrystusem, który został ocalony z „rzezi niewiniątek"– obaj symbolizują wiarę w nowe życie: Konrad dla Polaków, Chrystus dla ludzkości.
- Porównanie męczeństwa młodzieży polskiej z męczeństwem Chrystusa – tak samo niewinnie skazanym (studenci wileńscy aresztowani bez postawienia zarzutów, nie mogą się bronić, nie znają przebiegu śledztwa, jego efektów); są upokarzani jak Jezus podczas drogi krzyżowej (traktowani jak najgorsi przestępcy, poniżani – golono im głowy, nogi zakuwano w kajdany).
- Ofiara Polaków mających przyczynić się do odkupienia ojczyzny niczym poświęcenie Jezusa odkupiającego ludzkość od grzechu – ziarno z bajki Goreckiego symbolizuje

[5] Wypowiedź została oceniona pozytywnie. W *Informatorze* przedstawiono tylko jej konspektowy zapis. Podobnie w przypadku pozostałych zadań na egzamin ustny.

młodych, których męczeństwo będzie źródłem dobra, szatan zostanie pokonany, z ziarna wyrośnie plon, który przyczyni się do odzyskania wolności.

- Kontekst: *Lista Schindlera* w reż. Stevena Spielberga. Oskar Schindler ratuje Żydów:
  - ✓ niczym biblijny Mojżesz, który wyprowadzał Izraelitów z Egiptu – wyprowadza ich z getta oraz z obozu w Płaszowie
  - ✓ niczym biblijny Noe – ocala pokolenia Żydów przed potopem nazizmu.

Podsumowanie:
Twórcy nawiązują do Biblii, by sakralizować cierpienie narodów, by pokazać, że od nich zależy przyszłość innych narodów (Polacy w *Dziadach* cz. III), ale także by gloryfikować jednostki, które próbują zmienić bieg historii (wyzwoliciel o imieniu *Czterdzieści i cztery,* Oskar Schindler).

Przykładowa realizacja zadania (2)

Plan wypowiedzi

Wstęp – osadzenie zagadnienia w kontekście kulturowym:
Biblia jest nieprzebranym źródłem motywów literackich. Do najbardziej przejmujących można zaliczyć motywy: matki, cierpienia i poświęcenia. Biblijnym archetypem matki cierpiącej była Maryja współuczestnicząca w męce Jezusa. Jej los stał się inspiracją dla wielu artystów (np. Michał Anioł, *Pieta*). Zainspirował także Adama Mickiewicza, który do matki i jej cierpienia nawiązał w *Dziadach* cz. III.

Rozwinięcie zagadnienia:

c) **Teza:**
W *Dziadach* cz. III Adam Mickiewicz wykorzystuje archetypiczność postaci Maryi, by w przejmujący sposób oddać cierpienie matek Polek, przeżywających męki z powodu prześladowań ich dzieci przez zaborców.

d) **Argumenty:**
- Biblijna Maryja cierpiała, widząc ukrzyżowanego ukochanego syna, była bezradna, nie mogła mu pomóc, ale miała nadzieję, że zmartwychwstanie, że będzie żył – Podobne postawy i emocje są udziałem niewidomej pani Rollison z *Dziadów* cz. III – syn, który miał ją wspierać, został uwięziony, co jest przyczyną jej ogromnej udręki.
- Kobieta bezgranicznie kocha swoje dziecko (przytula się do murów więzienia, by usłyszeć jego głos, by być przy nim najbliżej, jak to jest możliwe).
- Współodczuwa męki syna (zza grubych murów więzienia słyszy jego jęki, gdy go bito).
- Budzi współczucie swą bezradnością – próżno korzy się przed Senatorem i prosi o litość dla syna. Senator oszukuje ją, kpi z niej, nie słucha tego, o czym mówi, jest bezwzględny, nakłania podwładnych, by przyczynili się do śmierci uwięzionego, a matkę zamknęli w osobnej celi.
- Poświęca się dla syna, jest zdeterminowana walką o jego życie, wstawia się za nim u Senatora, znosi upokorzenia dla jego dobra. Jej uczucia są niezwykle silne: prosi Senatora o litość, klęka przed nim, lecz gdy dowiaduje się, że jej syna wypadł z okna, nie panuje nad sobą, krzyczy, urąga oprawcy.
- Ksiądz Piotr buduje w matce Rollisona nadzieję na to, że jej syn żyje.

- W *Dziadach* cz. III występuje jeszcze jedna matka cierpiąca, będąca świadkiem męki dziecka – to zapłakana Wolność, która widzi umierającą na krzyżu Polskę. *Widzenie księdza Piotra* i tej matce niesie nadzieję na zmartwychwstanie dziecka (mesjanizm).

Podsumowanie:
Rollisonowa w *Dziadach* cz. III symbolizuje niezawinione cierpienie polskich matek, ich poświęcenie, odwagę i determinację w walce o prześladowane dzieci. Nawiązanie do biblijnej Maryi uwzniośla, sakralizuje motyw matki Polki, jej miłość, cierpienie i poświęcenie.

Zadanie 2. Kultura: literatura, sztuka, język

Przykład 1.
Jakie funkcje w tekstach kultury mogą pełnić symbole i alegorie? Omów zagadnienie na podstawie zamieszczonego poniżej materiału oraz wybranego utworu literackiego.

Jacek Malczewski
Do sławy

Zbiory prywatne, 1903.

Przykładowa realizacja zadania (1)

Plan wypowiedzi

6. Wprowadzenie:
- Symbol i alegoria to środki wyrazu artystycznego, które spełniają istotną funkcję w tekście kultury.
- Alegoria może za pomocą obrazu plastycznego, tekstu lub pojęcia przedstawiać znaczenie dosłowne i przenośne (np. grecka bogini Temida była przedstawiana jako kobieta z zawiązanymi oczyma i wagą – to alegoria sprawiedliwości).
- Symbol ma wiele znaczeń ukrytych, może być odczytywany w kontekście tradycji kulturowej lub treści danego utworu.

7. Odczytanie obrazu:
- Przedstawiona scena może być rozumiana jako symboliczna podróż maleńkiego dziecka do przyszłej sławy, jako otwarta karta losu. Nie wiadomo, co będzie powodem sławy dziecka: talent, twórczość, a może bohaterski czyn?
- Przedstawiona scena ukazuje baśniowy obraz: anioł w zielonej sukni pomaga dziecku dosiąść swych skrzydeł. Nic nie mąci spokoju wsi, jednak odbiorca obrazu może doświadczać niepokoju, ponieważ nie wie, co stanie się z dzieckiem.
- Anioł nosi zieloną suknię, co symbolizuje wolność i nadzieję, dziecko – białą – ten kolor symbolizuje niewinność i nowy początek.

8. Przykłady z literatury:
- Symbolami posłużył się Stanisław Wyspiański, konstruując dramat *Wesele*. Wykorzystał symbolikę zjaw (np. Wernyhora, Stańczyk, Rycerz), przedmiotów (np. złoty róg, czapka z piór, złota podkowa) i scen (np. chocholi taniec), aby przedstawić diagnozę polskiego społeczeństwa przełomu XIX i XX w. oraz wskazać przyczyny niepowodzenia idei niepodległościowych.
- W tradycji kulturowej ukształtował się wizerunek kościotrupa lub kostuchy z kosą jako średniowiecznej alegorii śmierci. Tak przedstawiano śmierć na obrazach, ale też w średniowiecznej literaturze, choćby w utworze *Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią*.

9. Wniosek:
Dzięki mowie symboli i alegorii teksty kultury przedstawiają tematy i myśli, które wymagają głębszej analizy, są związane z tradycją kulturową, z pojęciami i problemami uniwersalnymi.

10. Zakończenie:
Symbol i alegoria spełniają w tekstach kultury funkcję nośnika znaczeń ukrytych. Pozwalają także pokazać poprzez obrazy – plastyczne lub słowne – myśli, które trudno wyrazić, lub kluczowe treści, które chciał przekazać autor.

Przykładowa realizacja zadania (2)

Plan wypowiedzi

6. Wstęp:
Teksty kultury powstają dzięki wykorzystaniu różnych tworzyw twórczych. Może to być język lub obraz. Symbole i alegorie jako środki wyrazu artystycznego spełniają bardzo ważną funkcję, ponieważ są nośnikami treści dosłownych i niedosłownych. Alegoria ma stałe znaczenie przenośne, natomiast symbol jest zawsze wieloznaczny.

7. Opis dzieła:
Obraz Jacka Malczewskiego przedstawia scenę z aniołem i małym dzieckiem. Anioł, o krótkich włosach, w zielonym odzieniu, pomaga wejść na swoje skrzydła małemu dziecku, ubranemu w białą koszulkę. Jedną dłonią podtrzymuje wchodzące na skrzydło dziecko, drugą pociąga je ku górze. Obie postaci są w centrum obrazu, którego kompozycja jest dynamiczna, otwarta i ma kilka planów. W oddali widzimy pasące się krowy i linię horyzontu. Obraz utrzymany jest w jasnej kolorystyce. Budzi skojarzenia z wizerunkami Aniołów Stróżów z popularnych obrazków.

8. Sproblematyzowanie:
Każdy tekst kultury wyraża treści abstrakcyjne i/lub dosłowne. Alegorie i symbole są nośnikami tych znaczeń. Obraz Jacka Malczewskiego poprzez swoją dynamikę, temat i artystyczny zamysł pokazuje, jak poprzez symboliczną wizję przedstawić problem lęku o przyszłość. Ten obraz jest idealistycznym wyobrażeniem losów ubogiego wiejskiego dziecka, które pod opiekuńczymi skrzydłami anioła stróża podąża ku sławie.

9. Przykłady z literatury:
- Alegoria prezentuje zazwyczaj treści moralizatorskie i dydaktyczne. Znane przykłady literackich alegorii to np. ujęcie motywu ojczyzny jako okrętu w satyrze Ignacego Krasickiego *Świat zepsuty* oraz w utworze Juliusza Słowackiego *Testament mój*.
- Symboliczne znaczenie ma ostatnia scena dramatu *Wesele* Stanisława Wyspiańskiego. Taniec gości weselnych do muzyki Chochoła oznacza, że społeczeństwo polskie z pogranicza XIX i XX w. pogrążone jest w marazmie, przez co niezdolne do walki o odzyskanie niepodległości. Użycie takiego symbolu sugeruje, że za narodową stagnację odpowiedzialna jest inteligencja, dla której od idei niepodległościowych ważniejsza jest możliwość realizowania się intelektualnie i artystycznie.

10. Podsumowanie:
Funkcje alegorii i symboli w tekstach kultury są uzależnione od celów, jakie stawiali sobie twórcy różnych epok.

3.2. Przykładowe zadania z rozwiązaniami. Część pisemna na poziomie podstawowym dla absolwentów niesłyszących

W *Informatorze* dla każdego zadania podano:
- liczbę punktów możliwych do uzyskania za jego rozwiązanie (po numerze zadania)
- zasady oceniania rozwiązań zadań
- poprawne rozwiązanie każdego zadania zamkniętego oraz przykładowe rozwiązania każdego zadania otwartego.

Zadania w poszczególnych częściach nie stanowią przykładowych arkuszy egzaminacyjnych, ponieważ zawierają większą liczbę zadań, niż to zostało określone w tabeli 7. na stronie 28 tego *Informatora*.

Część 1. Test *Język polski w użyciu*

Wiązka 3.

Przeczytaj uważnie teksty, a następnie wykonaj zadania umieszczone pod nimi. Odpowiadaj **tylko na podstawie tekstów** i tylko **własnymi słowami** – chyba że w zadaniu polecono inaczej. Udzielaj tylu odpowiedzi, o ile Cię poproszono.

Tekst 1.

Colin A. Ronan
Epoka lodowcowa

W okresie poprzedzającym ostatnie 50 milionów lat epoki lodowcowe nie pojawiały się regularnie, lecz gdy już się zdarzały, to na ogół w bardzo dużej skali. Potężne zlodowacenie zdarzyło się około 2,2 miliarda lat temu, po nim przyszedł ciepły okres trwający około miliarda lat, a później znowu nastąpiło zlodowacenie, jeszcze większe niż uprzednio – tak duże, że niektórzy naukowcy nazywają je erą kriogeniczną lub erą superlodowcową. W popularnych opracowaniach używa się określenia „Ziemia–śnieżka”.

Słowo „śnieżka” nie w pełni oddaje mordercze warunki, jakie wówczas panowały na Ziemi. Teoria mówi, że na skutek spadku promieniowania słonecznego o około 6 procent oraz zmniejszenia produkcji (lub akumulacji[1]) gazów cieplarnianych planeta w zasadzie straciła zdolność utrzymywania ciepła. Powierzchnia Ziemi stała się jedną wielką Antarktydą. Temperatury spadły aż o 45 stopni Celsjusza. Prawdopodobnie cała powierzchnia planety zamarzła, grubość skorupy lodu na oceanach sięgała 800 metrów na dużych szerokościach geograficznych i dziesiątków metrów w tropikach.

Istnieje dość duża rozbieżność między dowodami geologicznymi, które wskazują, że lód był wszędzie, także na równiku, a dowodami biologicznymi, które równie przekonująco sugerują, że gdzieś musiała istnieć otwarta powierzchnia wody. Główny argument stanowią cyjanobakterie, które nie tylko przeżyły to doświadczenie, lecz także kontynuowały fotosyntezę, a do tego potrzebne jest światło słoneczne. Każdy, kto kiedykolwiek próbował coś zobaczyć przez warstwę lodu, doskonale wie, że lód bardzo szybko staje się nieprzezroczysty i już przy kilku metrach grubości w ogóle nie przepuszcza światła.

Wysunięto dwa możliwe rozwiązania. Być może istniał jakiś niewielki obszar odkrytego oceanu (na przykład wokół jakiegoś zlokalizowanego źródła ciepła). Druga możliwość jest taka, że lód mógł się tworzyć w taki sposób, iż pozostał przezroczysty – to się czasem zdarza w naturalnych warunkach.

Jeżeli Ziemia rzeczywiście zamarzła w całości, to powstaje bardzo trudne pytanie, w jaki sposób zdołała później rozmarznąć. Pokryta lodem planeta odbija tak dużą część ciepła, że powinna na zawsze pozostać zamarznięta. Okazuje się, że ratunek mógł nadejść ze strony stopionego wnętrza Ziemi. Być może raz jeszcze zawdzięczamy nasze istnienie tektonice. Zgodnie z tą hipotezą ocieplenie nastąpiło za sprawą wulkanów, które przebiły się przez warstwę lodu, emitując[2] ciepło i wyrzucając na zewnątrz gazy, które stopiły śnieg i przywróciły atmosferę. Zapewne nie jest dziełem przypadku, że koniec tego superzlodowacenia zbiegł się w czasie z eksplozją kambryjską – wiosną w historii życia na Ziemi, aczkolwiek panujące wówczas warunki zapewne nie przypominały współczesnej wiosny. W miarę ocieplenia się Ziemia przechodziła prawdopodobnie fazę najburzliwszej pogody, z huraganami wywołującymi fale wysokie jak drapacze chmur i deszczami o nieopisanej intensywności.

W tym czasie robaki, mięczaki i inne istoty, których środowiskiem były otwory w dnie oceanu, zapewne nawet nie zauważyły, że na powierzchni coś się dzieje, lecz pozostałe formy życia na Ziemi najprawdopodobniej stanęły na krawędzi całkowitej zagłady. Nasza obecna wiedza na temat tych odległych zdarzeń jest jednak zbyt nikła, aby można cokolwiek stwierdzić z całkowitą pewnością.

Colin A. Ronan, *Dzieje Wszechświata. Od Wielkiego Wybuchu do końca czasu*, Warszawa 1996.

[1] Akumulacja – geologiczny proces gromadzenia się osadów (okruchów mineralnych, skał, cząstek roślin i zwierząt, lodu) na dnie zagłębień terenu.
[2] Emitować – przewodzić, przesyłać.

Tekst 2.

Immanuel Velikovsky
Epoki zlodowacenia

Jak nas uczą, niewiele tysięcy lat temu wielkie obszary Europy i Północnej Ameryki pokrywały lodowce. Wieczny lód pokrywał nie tylko zbocza wysokich gór, ale wielką masą rozłożył się na kontynentach, nawet na szerokościach geograficznych o umiarkowanym klimacie. […]

Zaproponowano wiele idei i domysłów, aby wyjaśnić, jak powstawały epoki zlodowacenia i dlaczego się zakończyły. Niektórzy przypuszczali, że słońce w różnych okresach emituje więcej lub mniej ciepła, co powoduje na Ziemi okresy gorąca i chłodu; ale brak dowodów, że słońce jest taką „zmienną gwiazdą", co by potwierdziło tę hipotezę.

Inni wysnuli przypuszczenia, że przestrzeń kosmiczna ma cieplejsze i zimniejsze obszary, i kiedy nasz układ słoneczny wędruje przez obszary zimniejsze, lód przesuwa się w stronę szerokości geograficznych bliższych tropikom. Jednak nie znaleziono żadnych fizycznych czynników, które byłyby odpowiedzialne za obecność takich ciepłych i zimnych obszarów przestrzeni.

Niektórzy zastanawiali się, czy procesja obszarów zrównania dnia z nocą albo powolna zmiana kierunku ziemskiej osi może powodować okresowe zmiany klimatu. Wykazano jednak, że różnice w nasłonecznieniu nie mogą być dostatecznie duże, aby stanowiły przyczynę epok zlodowacenia. […]

Niektórzy z naukowców upatrywali przyczyny zlodowacenia w zmniejszeniu początkowego ciepła planety; okresy cieplejsze, między epokami zlodowacenia, przypisywano ciepłu uwalnianemu przez hipotetyczny rozkład organizmów w warstwach bliskich powierzchni Ziemi. Rozważano także wzrost i spadek aktywności gorących źródeł.

Inni przypuszczali, że to pył pochodzenia wulkanicznego wypełnił atmosferę ziemską i powstrzymał nasłonecznienie, albo że przeciwnie – zwiększona zawartość dwutlenku węgla w atmosferze spowodowałaby spadek temperatur […].

Wszystkie wyżej wymienione teorie i hipotezy zawodzą, gdy nie mogą spełnić najważniejszego warunku: po to, aby mogły się uformować masy lodu, musiały mieć miejsce znaczne opady. To wymaga obecności większych ilości pary wodnej w atmosferze, co jest wynikiem zwiększonego parowania powierzchni oceanów; ale to może być spowodowane tylko przez ciepło. Wielu naukowców zwracało uwagę na ten fakt i nawet wyliczyli, że dla wytworzenia pokrywy lodowej takiej jak w epoce zlodowacenia poziom powierzchni oceanu powinien w skutek parowania obniżyć się o wiele stóp[1]. Takie parowanie oceanów, po którym nastąpiłby szybki proces zamarzania, nawet w obszarach o klimacie umiarkowanym, mógłby wytworzyć epoki zlodowacenia. Problem jest następujący: co mogłoby spowodować parowanie i następnie szybkie zamarznięcie? Ponieważ nie jest znana przyczyna takich szybkich zmian rozgrzania i zamrożenia dużych obszarów planety, przyznano więc, że „obecnie przyczyna nadmiernego tworzenia się lodu na lądach stanowi zaskakującą tajemnicę, główny temat dla przyszłych badaczy zagadek Ziemi".

Nieznane są nie tylko przyczyny pojawienia się i późniejszego znikania pokrywy lodowej, ale problemem jest również to, jaki kształt geograficzny miał obszar pokryty lodem. Dlaczego pokrywa lodowa na półkuli południowej poruszała się z terenów tropikalnych Afryki w stronę południowych obszarów polarnych, a nie w przeciwnym kierunku, i podobnie, dlaczego z półkuli północnej lód w Indiach poruszał się od równika w stronę Himalajów i większych szerokości geograficznych? Dlaczego lodowce w epoce zlodowacenia pokrywały większą część Północnej Ameryki i Europy, podczas gdy północna część Azji była od nich wolna? […]

Lodowce powstają na obszarach wiecznego śniegu; dlatego pozostają na zboczach wysokich gór. Północ Syberii jest najzimniejszy miejscem na Ziemi. Dlaczego epoka zlodowacenia nie dotknęła tego obszaru, podczas gdy objęła dorzecze Missisipi i całą Afrykę na południe od równika? Nie zaproponowano żadnego zadowalającego wyjaśnienia tej kwestii.

Immanuel Velikovsky, *Zderzanie światów*, Londyn–Warszawa 2010.

[1] Stopa – jednostka miary, ok. 30 cm.

Zadanie 1. (0–1)

Wyjaśnij, na czym polega ironia zastosowana w pierwszym zdaniu drugiego akapitu tekstu Colina A. Ronana *Epoka lodowcowa*.

.....

.....

.....

.....

.....

Zasady oceniania
1 pkt – poprawne wyjaśnienie.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt
- Ironia zastosowana we wskazanym zdaniu polega na tym, że autor podkreśla, że słowo „śnieżka” używane w odniesieniu do Ziemi z epoki lodowcowej, jest nieadekwatne, zbyt łagodne i nie oddaje rzeczywistych, morderczych warunków, jakie panowały na Ziemi w tamtym okresie.
- Ironia zastosowana we wskazanym zdaniu polega na tym, że wykorzystano grę słów o przeciwstawnych znaczeniach: „śnieżka”, synonim łagodności, jest zestawiony z określeniem „mordercze warunki”, co daje efekt ironii. Autor podkreśla, że rzeczywiste warunki klimatyczne Ziemi w epoce lodowcowej można opisać jako mordercze.

Zadanie 2. (0–1)
Immanuel Velikovsky poszczególne akapity swojego tekstu rozpoczyna wyrażeniami typu: „inni wysnuli przypuszczenia”, „niektórzy zastanawiali się”. Określ, jaką funkcję językową pełnią takie wyrażenia w tekście.

.....

.....

.....

.....

Zasady oceniania
1 pkt – odpowiedź poprawna.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt
- Wyrażenia te przede wszystkim podkreślają hipotetyczny charakter rozważań, czyli dowodzą, że przyczyna zlodowacenia nie jest jeszcze wyjaśniona.
- W tekście użycie wyrażeń typu: „inni wysnuli przypuszczenia”, „niektórzy zastanawiali się” sprawia, że tekst ma walor poznawczy. Wyrażenia te pełnią funkcję informatywną.

Zadanie 3. (0–2)
Czy Colin A. Ronan i Immanuel Velikovsky wskazują taką samą prawdopodobną przyczynę zlodowaceń Ziemi? W uzasadnieniu odpowiedzi odwołaj się do obu tekstów.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i uzasadnienie na podstawie obu tekstów.
1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i wyjaśnienie, jaką przyczynę zlodowaceń Ziemi wskazano w jednym z tekstów.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt

Nie. Tekst Colina A. Ronana wskazuje jedną teorię, tłumaczącą przyczynę powstania zlodowacenia Ziemi. Natomiast Immanuel Velikovsky omawia sześć różnych teorii i hipotez wyjaśniających problem, stwierdza także, że żadna z nich nie tłumaczy przyczyn zlodowacenia w sposób przekonujący.

Zadanie 4. (0–2)

Rozważając naukowy problem zlodowaceń, Immanuel Velikovsky stwierdza: *Zaproponowano inne teorie, o równie hipotetycznym charakterze, jednak nie wykazano istnienia zjawiska odpowiedzialnego za zmiany czy też zdolnego spowodować taki efekt*. Czy autor *Epoki lodowcowej* zgodziłby się z zacytowanym stwierdzeniem? W uzasadnieniu odpowiedzi odwołaj się do obu tekstów.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zasady oceniania

2 pkt – poprawna odpowiedź z trafnym uzasadnieniem na podstawie obu tekstów.
1 pkt – poprawna odpowiedź z trafnym uzasadnieniem na podstawie jednego tekstu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt

Colin A. Ronan zgodziłby się z zacytowanym stwierdzeniem Immanuela Velikovsky'ego. Wnioski w obu tekstach dotyczące wiedzy o przebiegu zlodowaceń są zbieżne, choć obaj autorzy prezentują inne teorie wskazujące na przyczynę zlodowacenia. Ronan zwraca uwagę m.in. na spadek natężenia promieniowania słonecznego, natomiast Velikovsky pisze o kilku hipotezach tłumaczących przyczyny zlodowaceń. Obaj autorzy podsumowują swoje wywody podobnymi stwierdzeniami: Ronan nadmienia, że nic nie wiemy na temat przeszłości Ziemi, natomiast Velikovsky stwierdza, że nie ma „zadowalającego wyjaśnienia tej kwestii".

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Ronan mógłby zgodzić się ze stwierdzeniem Velikovsky'ego, ponieważ obaj piszą, że nie można przedstawić jednoznacznego wyjaśnienia kwestii przyczyn i przebiegu zlodowaceń. Velikovsky podaje sześć hipotez, tłumaczących to zjawisko, ale ostatecznie obaj autorzy przedstawiają podobny wniosek: za mało wiemy o dawnej przeszłości Ziemi, żeby stwierdzić coś ostatecznie.

Zadanie 5. (0–2)

Na podstawie obu tekstów rozstrzygnij, czy ich autorzy zgodnie uważają, że prowadzenie badań nad zlodowaceniami Ziemi jest potrzebnym nauce odkrywaniem *zaskakującej tajemnicy* życia naszej planety. Odpowiedź uzasadnij.

.....

.....

.....

.....

.....

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i trafne uzasadnienie na podstawie obu tekstów.
1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i trafne uzasadnienie na podstawie jednego tekstu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt

Nie można potwierdzić zgodnego stanowiska obu autorów tekstu. Immanuel Velikovsky pisze jednoznacznie, że zagadnienie zlodowaceń, ze względu na wiele niewyjaśnionych wątków, stanowi „główny temat dla przyszłych badaczy zagadek Ziemi", natomiast Colin A. Ronan nie wyraził takiej opinii w sposób dosłowny. Z wypowiedzi autora: „nasza obecna wiedza na temat tych odległych zdarzeń jest zbyt nikła, aby można cokolwiek stwierdzić z całkowitą pewnością" można wywnioskować, że istnieje potrzeba i konieczność ciągłych badań, ale Conan nie stwierdza tego wprost.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Moim zdaniem stanowisko autorów obu tekstów nie do końca jest zgodne. Velikovsky stwierdza, że zagadnienie zlodowacenia powinno być głównym przedmiotem badań naukowców, ponieważ nie wszystko zostało jeszcze wyjaśnione w tym temacie. Natomiast Colin A. Ronan prezentuje trochę inną postawę niż Velikovsky, co powoduje, że stanowiska autorów obu tekstów trudno uznać za zgodne.

Zadanie 6. (0–2)

Czy wnioski dotyczące historii zlodowaceń Ziemi, które w swoich tekstach formułują Colin A. Ronan i Immanuel Velikovsky, są podobne, czy się różnią? O W uzasadnieniu odpowiedzi odwołaj się do obu tekstów.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i trafne uzasadnienie na podstawie obu tekstów.
1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i trafne uzasadnienie na podstawie jednego tekstu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt

Konkluzje dotyczące historii zlodowaceń w tekstach obu autorów są tożsame, ponieważ obaj stwierdzają, że aktualny stan wiedzy na temat przyczyn i przebiegu zlodowaceń oraz następujących ociepleń jest według Colina A. Ronana „nikły", a zdaniem Immanuela Velikovsky'ego jest „tajemnicą".

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Konkluzje dotyczące historii zlodowaceń w obu tekstach są podobne, ale przedstawione dowody i hipotezy się różnią. W swoim tekście Colin A. Ronan po opisie zmian klimatycznych, geologicznych i biologicznych, jakie zachodziły na Ziemi podczas kolejnych zlodowaceń, stwierdza, że wiedza o „tych odległych zdarzeniach jest jednak zbyt nikła". Do podobnych wniosków dochodzi Immanuel Velikovsky.

Zadanie 7. (0–4)

Na podstawie obu tekstów napisz notatkę syntetyzującą na temat: badania naukowe nad zjawiskiem zlodowacenia. Twoja wypowiedź powinna liczyć 60–90 wyrazów.

Uwaga: w ocenie wypowiedzi będzie brana pod uwagę poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zasady oceniania notatki syntetyzującej

Za notatkę syntetyzującą można uzyskać 4 punkty, w tym 3 punkty za treść i 1 punkt za poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną.

Treść

	3 pkt	2 pkt	1 pkt	0 pkt
		notatka spełnia kryteria A, B i C określone dla 3 pkt, ALE nie została zachowana dozwolona liczba wyrazów	notatka spełnia kryteria A, B i C określone dla 2 pkt, ALE nie została zachowana dozwolona liczba wyrazów	notatka spełnia kryteria A i C określone dla 1 pkt, ALE nie została zachowana dozwolona liczba wyrazów
		ALBO	ALBO	ALBO
D. przedstawienie stanowiska każdego autora	notatka przedstawia – oparte na kluczowych dla tematu informacjach – stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście, na odpowiednim poziomie uogólnienia	notatka przedstawia – oparte na kluczowych dla tematu informacjach – stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście, ale poziom uogólnienia jest zaburzony	notatka przedstawia stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście ALBO notatka przedstawia niepełne stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście	notatka nie spełnia żadnego z kryteriów określonego dla 1 pkt
E. zestawienie stanowisk obu autorów	w notatce zestawiono stanowiska obu autorów; poprawnie wskazano np. punkty wspólne/ rozbieżne albo różnorodność aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki ujętych w tekstach obu autorów	w notatce zestawiono stanowiska obu autorów; poprawnie wskazano np. punkty wspólne/ rozbieżne albo różnorodność aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki ujętych w tekstach obu autorów	stanowisk obu autorów nie zestawiono albo zestawiono je niepoprawnie; nie wskazano np. punktów wspólnych/ rozbieżnych albo różnych aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki ujętych w tekstach obu autorów	
F. spójność	notatka stanowi logiczną	notatka stanowi logiczną i zorganizowaną	notatka stanowi logiczną i zorganizowaną	

	i zorganizowaną całość	całość ALBO w notatce występują usterki w spójności	całość ALBO w notatce występują usterki w spójności	
D. długość notatki	60–90 wyrazów	60–90 wyrazów	60–90 wyrazów	

Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna

1 pkt – poprawny zapis, dopuszczalne dwa błędy (językowe, ortograficzne lub interpunkcyjne).

0 pkt – trzy i więcej błędów (językowych, ortograficznych lub interpunkcyjnych).

Uwaga.

Jeżeli w kryterium *Treść* przyznano 0 pkt, wówczas nie przyznaje się punktów w kryterium *Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna*.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 3 pkt za treść

Tematem obu tekstów jest rozwikłanie zagadki powstania epoki lodowcowej w dziejach Ziemi. Obaj autorzy, odwołując się do badań naukowców z różnych dziedzin, próbują weryfikować stawiane hipotezy badawcze. Colin Ronan swoje rozważania prowadzi wokół fenomenu powtórnego zlodowacenia, czyli docieka przyczyn powstania zjawiska: zlodowacenie – ocieplenie – powtórne zlodowacenie. Emmanuel Velikovsky natomiast roztrząsa z pozycji różnych dziedzin naukowych sam efekt zlodowacenia. Obaj autorzy przyznają, że współczesna nauka nie jest w stanie wyjaśnić tego zjawiska przyrodniczego.

[71 wyrazów]

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt za treść

Podstawową trudnością w badaniach nad epokami lodowcowymi jest dystans czasowy i brak możliwości zebrania dowodów, które pozwoliłyby poprzeć formułowane teorie. Obaj autorzy piszą o istnieniu wielu hipotez naukowych, które tłumaczą przyczyny, przebieg i zanik zlodowaceń. Według Colina A. Ronana widać rozbieżność między dowodami biologicznymi i geologicznymi, natomiast Immanuel Velikovsky twierdzi, że przyczyna zmian klimatycznych Ziemi w epoce zlodowacenia jest „tajemnicą".

[60 wyrazów]

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt za treść

Ronan i Valikovsky eksponują różnorodność trudnych do udowodnienia, ze względu na dystans między współczesnością a epoką lodowcową, teorii na temat istnienia zlodowaceń i ich zaniku. Obaj autorzy podkreślają znaczenie działań naukowców podejmujących badania nad procesami zachodzącymi we wnętrzu Ziemi i na jej powierzchni, nad czynnikami biologicznymi oraz zmianami klimatycznymi i dowodzą, że wiedza w tej dziedzinie jest niewielka, a jedyne, czym dysponujemy, to domysły i niewyjaśnione hipotezy.

[67 wyrazów]

Część 2. Test historycznoliteracki

Zadanie 2. (0–2)

Zapoznaj się z poniższym obrazem.

Léon Bonnat
Hiob

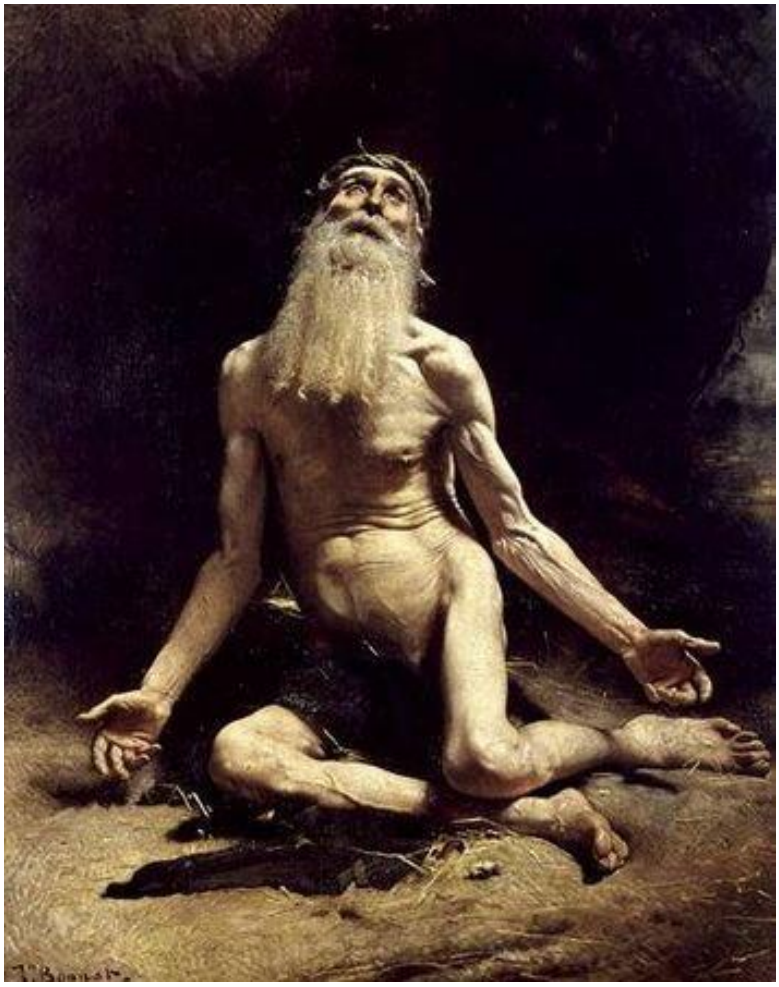

1880, Muzeum d'Orsay w Paryżu.

Zadanie 2.1. (0–1)

Do jakiego epizodu z życia Hioba odnosi się obraz? W uzasadnieniu przywołaj sytuację z *Księgi Hioba*, ilustrującą twoją odpowiedź.

.....

.....

.....

.....

.....

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna, odwołująca się do obu dzieł.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Uwaga.
Odpowiedź powinna odnosić się do pokory Hioba, który w obliczu cierpienia nadal ufa Bogu.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Obraz odnosi się do momentu z życia Hioba, gdy nagi i trędowaty, wystawiony na próbę wierności wobec Boga, oznajmia, że Stwórca jest sprawiedliwy i wszystko dzieje się według Jego woli, której trzeba się poddać. Jednak Hiob nie jest w stanie zrozumieć, jakie grzechy popełnił, przeżywając takie męczarnie. Jest to jeden z końcowych epizodów biblijnej przypowieści o Hiobie.
- Hiob zwraca się do Boga, zastanawia się, czemu to właśnie jego, pobożnego i dobrego człowieka spotyka takie cierpienie. Jednakże oddaje się Stworzycielowi, rozkłada ręce, jest bezradny, lecz wierny i ufny.
- Odnosi się do momentu, w którym Hiob wyznaje wierność Bogu, mimo że zostały na niego zesłane nieszczęścia.

Zadanie 2.2. (0–1)

Wyjaśnij znaczenie związku frazeologicznego *hiobowe wieści*.

.....

.....

.....

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne wyjaśnienie związku frazeologicznego.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Zła wiadomość, przynosząca smutek, cierpienie.
- Hiobowe wieści to wiadomości tragiczne, zwiastujące cierpienie.
- Złe okrutne wieści wiążące się z cierpieniem.
- Zła, tragiczna, przerażająca wiadomość lub informacja.

Zadanie 6. (0–2)

Przypisz każdej z podanych w tabeli postaci mitologicznej (1–3) odpowiadające jej określenie wybrane spośród A–E. Wpisz właściwe litery w odpowiednie miejsce w tabeli.

	Postać mitologiczna	Określenie
1.	Pandora	
2.	Niobe	
3.	Penelopa	

Określenie postaci mitologicznej
A. wierna żona
B. waleczna księżniczka
C. cierpiąca matka
D. uosobienie kary
E. patronka miast

Zasady oceniania

2 pkt – wpisanie do tabeli trzech poprawnych odpowiedzi.
1 pkt – wpisanie do tabeli dwóch poprawnych odpowiedzi.
0 pkt – wpisanie do tabeli jednej poprawnej odpowiedzi albo odpowiedź niepoprawna lub brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

1D, 2C, 3A

Zadanie 10. (0–1)

Stanisław Stabryła w komentarzu do *Antygony* Sofoklesa napisał: *Zwycięstwo Kreona oznacza jego straszliwą przegraną*. Wyjaśnij sens tego zdania, odwołując się do tragedii Sofoklesa.

.....

.....

.....

.....

Zasady oceniania

1 pkt – trafne wyjaśnienie cytatu (zwycięstwa i przegranej Kreona) na podstawie *Antygony* Sofoklesa.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Kreon postawił dobro państwa nad dobro jednostki – zwyciężył jako król, lecz przegrał jako człowiek.
- Kreon zwyciężył jako król, ponieważ ukarał Antygonę za postąpienie wbrew ogłoszonemu przez niego zakazowi pochowania Polinika. Przegrał jednak jako człowiek – konsekwencją jego decyzji była śmierć jego najbliższych.

- Wydany przez Kreona zakaz pochówku zdrajcy Polinika, brata Antygony, był niezgodny z nakazami religijnymi. W konsekwencji decyzji Kreona samobójstwo popełnia Antygona, a potem syn i żona Kreona.

Zadanie 14. (0–1)

Zapoznaj się z poniższymi tekstami.

Tekst 1.

Pieśń o Rolandzie
CLXXVI

Hrabia Roland leży pod sosną. Ku Hiszpanii obrócił twarz. Wiele rzeczy przychodzi mu na pamięć: tyle ziem, które zdobył dzielny rycerz, i słodka Francja, i krewniacy, i Karol Wielki, jego pan, który go wychował. Płacze i wzdycha, nie może się wstrzymać. Ale nie chce przepomnieć siebie samego; bije się w piersi i prosi Boga o przebaczenie: „Prawdziwy Ojcze, któryś nigdy nie skłamał, ty, któryś przywołał świętego Łazarza spośród umarłych, ty, któryś ocalił Daniela spomiędzy lwów, ocal moją duszę od wszystkich niebezpieczeństw za grzechy, którem popełnił w życiu!”. Ofiarował Bogu swą prawą rękawicę, święty Gabriel wziął ją z jego dłoni. Opuścił głowę na ramię; doszedł, ze złożonymi rękami, swego końca. Bóg zsyła mu swego anioła Cherubina i świętego Michała opiekuna; z nimi przyszedł i święty Gabriel. Niosą duszę hrabiego do raju.

Pieśń o Rolandzie, [w:] *Literatura francuskiego średniowiecza*, przekł. Tadeusz Boy-Żeleński, Warszawa 1992.

Tekst 2.

Mistrz E.S.
Ars moriendi

Oxford, Ashmolean Museum, Department of Prints and Drawings, 1460–1467.

Porównaj fragment *Pieśni o Rolandzie* z ryciną Mistrza E.S. *Ars moriendi*. Z zamieszczonych poniżej odpowiedzi wybierz i zaznacz te, które świadczą o obecności motywu *ars moriendi* i są wspólne dla obu tekstów.

A. Obecność postaci nadprzyrodzonych.
B. Osamotnienie w chwili śmierci.
C. Nadzieja na zbawienie.
D. Modlitwa umierającego.
E. Rytualizacja śmierci.
F. Patos.

Zasady oceniania
1 pkt – odpowiedź poprawna.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie
A, C, D, E

Zadanie 16. (0–1)
Przeczytaj poniższy fragment utworu.

Jan Kochanowski
Tren IX

Kupić by cię, Mądrości, za drogie pieniądze!
Która, jesli prawdziwie mienią, wszytki żądze,
Wszytki ludzkie frasunki umiesz wykorzenić,
A człowieka tylko nie w anioła odmienić,
Który nie wie, co boleść, frasunku nie czuje,
Złym przygodom nie podległ, strachom nie hołduje.
[…]
Nieszczęśliwy ja człowiek, którym lata swoje
Na tym strawił, żebych był ujźrzał progi twoje!
Terazem nagle z stopniów ostatnich zrzucony
I miedzy insze, jeden z wiela, policzony.

Jan Kochanowski, *Tren IX*, [w:] tenże, *Dzieła polskie*, T. 2., Warszawa 1976.

Wypisz z *Trenu IX* cytat świadczący o zachwianiu postawy światopoglądowej poety głoszonej przez niego we wcześniejszej twórczości. Uzasadnij wybór tego cytatu.

Cytat: .....

.....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Zasady oceniania
1 pkt – wypisanie cytatu wraz z uzasadnieniem.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

Cytat	Uzasadnienie
„Nieszczęśliwy ja człowiek, którym lata swoje Na tym strawił, żebych był ujźrzał progi twoje!”	Kochanowski w obliczu straty córki zdał sobie sprawę, że nie jest w stanie zachować stoickiego spokoju i zwątpił także w wiarę chrześcijańską, co najbardziej ilustruje Tren X, w którym Kochanowski szuka Orszulki w zaświatach innych religii, a na końcu wyraża powątpiewanie w istnienie życia po życiu.
„Terazem nagle z stopniów ostatnich zrzucony I między insze, jeden z wiela, policzony”.	Kochanowski wyraża w tych słowach swój żal do losu, wyznaje utratę wiary w stoickie mądrości, ponieważ w obliczu śmierci swojego dziecka filozofia stoicka, którą tak długo wyznawał, okazała się nierealna, niedająca pocieszenia.
„ja człowiek, którym lata swoje Na tym strawił, żebych był ujźrzał progi twoje! Terazem nagle z stopniów ostatnich zrzucony”.	Autor w poprzednich trenach próbuje ukoić swoje cierpienie, szukając pocieszenia w filozofii (np. w stoicyzmie) i religii – tu uświadamia sobie, że wobec cierpienia są one bezsilne.

Zadanie 23. (0–1)

Przeczytaj poniższe fragmenty utworów Adama Mickiewicza.

Tekst 1.

Adam Mickiewicz
Rozmowa wieczorna

Z Tobą ja gadam[1], co królujesz w niebie,
A razem gościsz w domku mego ducha;
Gdy północ wszystko w ciemnościach zagrzebie
I czuwa tylko zgryzota i skrucha,
Z Tobą ja gadam! słów nie mam dla Ciebie:
Myśl Twoja każdej myśli mej wysłucha;
Najdalej władasz i służysz w pobliżu,
Król na niebiosach, w sercu mym na krzyżu!

Adam Mickiewicz, *Rozmowa wieczorna*, [w:] tegoż, *Wybór poezyj*, t. II, Wrocław 1997.

[1] Gadam – rozmawiam.

Tekst 2.

Adam Mickiewicz
***Dziady* cz. III**

KONRAD
[…]
Milczysz! – Jam Ci do głębi serce me otworzył,
Zaklinam, daj mi władzę – jedna część jej licha,
Część tego, co na ziemi osiągnęła pycha,
Z tą jedną cząstką ileż ja bym szczęścia stworzył!
Milczysz! – nie dasz dla serca, dajże dla rozumu. –
Widzisz, żem pierwszy z ludzi i z aniołów tłumu,
Że Cię znam lepiej niźli Twoje archanioły,
Wart, żebyś ze mną władzą dzielił się na poły –
Jeślim nie zgadł, odpowiedz – milczysz! ja nie kłamię.

Adam Mickiewicz, *Dziady drezdeńskie* (część III), Wrocław 2012.

Czy Konrad – bohater *Dziadów* cz. III – przyjmuje taką samą postawę wobec Boga, jaką wyraża podmiot liryczny w wierszu *Rozmowa wieczorna*? W uzasadnieniu odpowiedzi odwołaj się do obu zacytowanych fragmentów utworów.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zasady oceniania
2 pkt – rozstrzygnięcie oraz poprawne uzasadnienie stanowiska w odniesieniu do fragmentu wiersza ORAZ fragmentu *Dziadów* cz. III.
1 pkt – rozstrzygnięcie oraz poprawne uzasadnienie stanowiska w odniesieniu do fragmentu wiersza ALBO fragmentu *Dziadów* cz. III.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Uwagi.
- W uzasadnieniu zdający musi odnieść się do postawy.
- Nie zalicza się odpowiedzi polegającej tylko na streszczaniu lub parafrazowaniu tekstu/tekstów.

Przykładowe odpowiedzi
- Inną. Podmiot liryczny wiersza przyjmuje pokorną postawę wobec Boga. Natomiast Konrad jest roszczeniowy – żąda władzy od Boga.

- Inną. Podmiot liryczny ufa Bogu, wierzy, że zostanie wysłuchany. Natomiast Konrad czuje się lekceważony milczeniem Boga.
- Taką samą. Zarówno podmiot liryczny, jak i Konrad bezpośrednio przemawiają do Boga, nie boją się do Niego zwracać.

Zadanie 26. (0–2)

Przeczytaj poniższy fragment tekstu.

Ta epoka ma swój porządek. Po klęsce powstania styczniowego wyczerpały się marzenia o szybkim odzyskaniu niepodległości. [Pisarze] proponowali, by czas niewoli zamienić w okres intensywnej pracy na rzecz społeczeństwa. Banał? Niezupełnie. Program […] był świadomą alternatywą wobec romantycznej idei „ojczyzny intymnej". Mówił o potrzebie budowy życia publicznego, o kształtowaniu świadomości obywatelskiej, o pożytkach krytycznego stosunku wobec przeszłości.

Kierując się podobnymi zasadami, [artyści] dokonywali wyboru nie tylko tematów, ale i form. Opowiedziano się powszechnie za powieścią jako gatunkiem najodpowiedniejszym dla opisu otaczającego świata.

Grażyna Borkowska, *Pozytywiści i inni,* Warszawa 1999.

Zadanie 26.1. (0–1)

O jakiej epoce jest mowa w tekście Grażyny Borkowskiej? Podaj nazwę tej epoki i uzasadnij swoją odpowiedź.

.....

.....

.....

.....

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna wraz z uzasadnieniem.
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązania ocenione na 1 pkt

- Pozytywizm. Powstał po upadku powstania styczniowego, a jego głównymi założeniami była praca u podstaw (praca organiczna). Działania te miały zwiększyć świadomość polskiego społeczeństwa.
- Pozytywizm. W pozytywizmie pojawiła się idea pracy organicznej oraz pracy u podstaw na rzecz rozwoju społeczeństwa, porzucono romantyczne ideały, a realistyczna powieść przeważyła nad poezją.
- Pozytywizm. Ta epoka trwała w literaturze od ok. 1864 do 1890. Pisarze poprzez literaturę chcieli uczyć społeczeństwo nowych postaw, w tym pracy organicznej, pracy u podstaw.

Zadanie 26.2. (0–1)

Sformułuj jeden argument, którym uzasadnisz tezę zawartą w ostatnim zdaniu tekstu Grażyny Borkowskiej: *Opowiedziano się powszechnie za powieścią jako gatunkiem najodpowiedniejszym dla opisu otaczającego świata.* W odpowiedzi odwołaj się do utworu literackiego z epoki, o której mowa w tekście Grażyny Borkowskiej.

.....

.....

.....

.....

.....

Zasady oceniania

1 pkt – trafne sformułowanie argumentu w odwołaniu do utworu z pozytywizmu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązania ocenione na 1 pkt

- W obliczu zniewolenia artyści obrali za cel kształtowanie publicznej świadomości – powieść zaś pozwalała na dotarcie w sposób przystępny do większej liczby osób. Przykładem może być twórczość Bolesława Prusa – drukowana w odcinkach powieść *Lalka* ukazywała przekrój polskiego społeczeństwa oraz idee, które przyświecały epoce.
- W pozytywizmie powieść zyskała sławę, ponieważ komentowała ona rzeczywistość (było to jedno z założeń realizmu). Przykładem powieści, która jest rzeczywistym źródłem wiedzy, jest *Lalka*, z której możemy dowiedzieć się, jak wyglądała Warszawa w czasach po powstaniu styczniowym.

Zadanie 30. (0–2)

Zapoznaj się z poniższym utworem.

Kazimierz Przerwa-Tetmajer
Dziś

Dawniej się trzeba było zużyć, przeżyć,
by przestać kochać, podziwiać i wierzyć;
dziś – pierwsze nasze myśli są zwątpieniem,
nudą, szyderstwem, wstrętem i przeczeniem.
Dzieci krytyki, wiedzy i rozwagi,
cudzych doświadczeń mając pełną głowę,
choćby nam dano skrzydła Ikarowe,
nie mielibyśmy do lotu odwagi.
My nie tracimy nic, bośmy od razu
nic nie przynieśli – i tylko nam bywa
tak źle, że na złe takie brak wyrazu,
a serce pęka w nas i we krwi pływa.

Kazimierz Przerwa-Tetmajer, *Dziś*, [w:] tegoż, *Poezje*, Warszawa 1980.

Zadanie 30.1. (0–1)

Wyjaśnij znaczenie użytego w wierszu sformułowania *skrzydła Ikarowe,* odwołując się do mitologii greckiej.

.....

.....

.....

.....

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne wyjaśnienie znaczenia mitologizmu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Skrzydła Ikarowe są nowym doświadczeniem, szansą na poznanie nowych wrażeń, takich jak wzniesienie się w przestrzeni i bliżej słońca, co umożliwiły one Ikarowi.
- Skrzydła Ikarowe – archetyp zaczerpnięty z mitologii greckiej, symbolizujący potencjał i możliwość spełnienia swych marzeń, realizacji zamierzonych celów.

Zadanie 30.2. (0–1)

Określ, o jakiej postawie człowieka przełomu XIX i XX wieku jest mowa w wierszu Kazimierza Przerwy-Tetmajera, i wyjaśnij, w jaki sposób użycie sformułowania *skrzydła Ikarowe* pozwala zdefiniować tę postawę.

Postawa: .....

Wyjaśnienie: .....

.....

.....

.....

.....

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne określenie postawy oraz wyjaśnienie sformułowania w kontekście wskazanej postawy.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Postawa: dekadencka
Wyjaśnienie: Dekadenci to grupa inteligencji polskiej, która pogrążona była w stagnacji i swoistym marazmie. Ikarowe skrzydła obnażają postawę ludzi przełomu wieku, którzy bali

się ryzykować i zapewne nie odważyliby się na realizację swych marzeń i planów, na co pozwalają symboliczne skrzydła Ikara.

Zadanie 32. (0–2)

Zapoznaj się z poniższymi tekstami.

Tekst 1.

Stanisław Wyspiański
Wesele

CHOCHOŁ
Kto mnie wołał,
czego chciał –
zebrałem się,
w com ta miał:
jestem, jestem
na Wesele,
przyjedzie tu
gości wiele,
żeby ino wicher wiał.
Co się w duszy komu gra,
co kto w swoich widzi snach:
czy to grzech,
czy to śmiech,
czy to kapcan, czy to pan,
na Wesele przyjdzie w tan.

Stanisław Wyspiański, *Wesele*, Wrocław 1994.

Tekst 2.

Stanisław Wyspiański
[…]

Muzeum Narodowe w Warszawie, 1898–1899.

Zadanie 32.1. (0–1)

Co łączy obraz z zamieszczonym fragmentem dramatu Stanisława Wyspiańskiego? W uzasadnieniu odpowiedzi odwołaj się do obu dzieł.

.....

.....

.....

.....

.....

Zasady oceniania

1 pkt – poprawna odpowiedź i trafne uzasadnienie odnoszące się do obu dzieł.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- W tekście jest opisany moment przyjścia Chochoła, który zapowiada dalsze następstwa akcji („co kto w swoich widzi snach”), natomiast obraz Stanisława Wyspiańskiego

przedstawia chochoły (róże owinięte w słomę) na plantach. Jest to spersonifikowany kwiat w ochronce.

- Ilustracja jest powiązana, ponieważ fragment dramatu wypowiada Chochoł i jego taniec, tzw. „chocholi taniec", jest sceną pojawiająca się pod koniec tytułowego „Wesela" – analogia do ilustracji

Zadanie 32.2. (0–1)

W kontekście całego dramatu wyjaśnij symboliczne znaczenie postaci wypowiadającej się w podanym fragmencie *Wesela* Stanisława Wyspiańskiego.

.....

.....

.....

.....

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne wyjaśnienie symbolicznego znaczenia postaci Chochoła w kontekście całego dramatu *Wesele*.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Chochoł był postacią fantastyczną pojawiającą się w „Weselu" i symbolizował niepowodzenie w działaniach polskiego społeczeństwa, beznadziejność.
- „Co się komu w duszy gra, co kto w swoich widzi snach" – Chochoł zapowiada bieg wydarzeń – przybycie poszczególnych duchów do konkretnych postaci – konfrontacje wad, zderzenie z marazmem i letargiem.
- Chochoł symbolizował bezwładność polskiego społeczeństwa oraz skorupę ochraniającą pogrążony w niewoli naród.

Zadanie 33. (0–2)

Zapoznaj się z plakatem Jana Młodożeńca do dramatu *Wesele* Stanisława Wyspiańskiego.

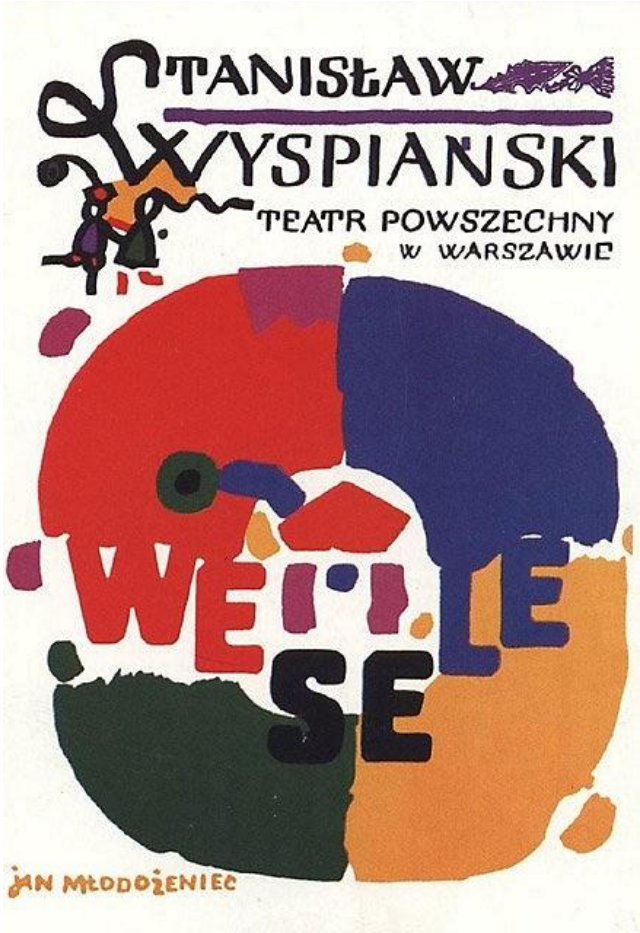

Plakat teatralny do przedstawienia *Wesele* Stanisława Wyspiańskiego w Teatrze Powszechnym w Warszawie.

Zinterpretuj plakat Jana Młodożeńca w kontekście przesłania utworu Stanisława Wyspiańskiego *Wesele*. W odpowiedzi uwzględnij dwa elementy graficzne widoczne na plakacie.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zasady oceniania

2 pkt – poprawna interpretacja plakatu z uwzględnieniem dwóch elementów graficznych wyrażających przesłanie *Wesela*.
1 pkt – poprawna interpretacja plakatu z uwzględnieniem jednego elementu graficznego wyrażającego przesłanie *Wesela*.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt

Przedstawione na plakacie koło jest graficznym nawiązaniem do motywu chocholego tańca w końcowej scenie dramatu – kolory koła odnoszą się do barwnych ubrań weselników wiejskich. Wszyscy w transie kręcą się w kółko, bez celu, a miał to być czas rozpoczęcia akcji powstańczej odzyskanie przez Polaków niepodległość. Nie udało się, społeczeństwo polskie nie jest jeszcze gotowe podjąć się takiego działania.

Zadanie 38. (0–2)

Zapoznaj się z poniższym fragmentem utworu.

Tadeusz Borowski
Proszę państwa do gazu

Dużo, dużo aut pojechało do krematorium.

Już kończą. Trupy porozkładane na rampie zabiera ostatnie auto, klamoty są załadowane. Kanada objuczona chlebami, marmoladą, cukrem, pachnąca perfumami i czystą bielizną, ustawia się do odmarszu. Kapo kończy ładowanie kotła od herbaty złotem, jedwabiami i czarną kawą. To na bramę dla wachmanów: puszczą komando bez kontroli. Parę dni obóz będzie żył z tego transportu: zjadał jego szynki i kiełbasy, konfitury i owoce, pił jego wódki i likiery, będzie chodził w jego bieliźnie, handlował jego złotem i tłumokami. Wiele wyniosą cywile za obóz, na Śląsk, do Krakowa i dalej. Przywiozą papierosy, jajka, wódkę i listy z domu.

Parę dni będzie obóz mówił o transporcie „Sosnowiec–Będzin”. Był to dobry, bogaty transport.

Tadeusz Borowski, *Wspomnienia. Wiersze. Opowiadania*, Warszawa 1981.

Zadanie 38.1. (0–1)

Na podstawie podanego fragmentu *Proszę państwa do gazu* Tadeusza Borowskiego oraz znajomości całego opowiadania wyjaśnij pojęcie „człowiek zlagrowany”.

.....

.....

.....

.....

.....

Zasady oceniania
1 pkt – poprawne wyjaśnienie pojęcia w kontekście całego utworu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt
- Człowiek zlagrowany to człowiek, który został poddany częściowej dehumanizacji w trakcie pobytu w obozie koncentracyjnym.
- Człowiek zlagrowany jest pozbawiony moralności. Przeżycia obozowe doprowadziły do odwrócenia się u niego wewnętrznego dekalogu i dehumanizacji.

Zadanie 38.2. (0–1)
Podaj dwa przykłady, inne niż w zacytowanym fragmencie, zachowania więźniów obozu koncentracyjnego opisanego przez Tadeusza Borowskiego świadczące o zlagrowaniu człowieka.

.....

.....

.....

.....

.....

Zasady oceniania
1 pkt – poprawne podanie dwóch przykładów.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt
- Okradanie ludzi przybywających do obozu, aby zdobyć pożywienie i inne przedmioty codziennego użytku; wyrzeczenie się relacji międzyludzkich, społecznych, jeśli jest to w stanie zapewnić przeżycie.
- Więźniowie obozu zaczęli odczuwać nienawiść wobec współwięźniów, donosili na nich. Innym zachowaniem była dramatyczna walka o pożywienie: egzystencja kosztem życia innych; kradzież jedzenia.

Zadanie 47. (0–2)
Zapoznaj się z poniższym fragmentem tekstu.

Olga Tokarczuk
Profesor Andrews w Warszawie

Następnego dnia, gdy upewnił się, że telefon wciąż nie działa, znalazł czynny mały sklep na swoim osiedlu. […] Gdy wychodził, przywieźli właśnie chleb i sklep zapełnił się w ciągu kilku minut. Ustawił się w ogonku i sprzedawczyni bez pytania podała mu bochenek; zapłacił i odszedł. Widocznie jednak ciągnęło go do ludzi, pociągał go ciepły tłum ustawiony w długie kolejkowe wężyki, bo nie chciało mu się wracać od razu do ciasnej

i pustej kawalerki. Zatrzymał się przy blaszanych stołach ustawionych wprost na chodniku, przed którymi ludzie posłusznie stali w ogonku. Patrzył na ich twarze, szukał wśród nich Goshy, może gdzieś tu była. Ludzie milczeli złowrogo. Byli poważni, spięci, jakby niewyspani.

Przytupywali. Najbardziej ponury naród świata. A mimo to przystanął koło nich. Nie, nie dlatego, że ich potrzebował, ale dlatego, że płynęło od nich zwyczajne ludzkie ciepło. Mroźne powietrze topniało od ich oddechów. Patrzył na opatulone sprzedawczynie, które odławiały z wielkich beczek dorodne szare karpie. […] Ucho profesora Andrewsa złapało melodię tej kantyczki i teraz śpiewało mu w głowie: „Żywą czy na miejscu?”. Profesor mógł się tylko domyślać znaczenia. […]

Przeszedł go dreszcz. Miał wrażenie, że bierze udział w religijnym rytuale. Zabijanie ryby. „Żywą czy na miejscu?”, te powtarzane słowa hipnotyzowały go. Zapragnął nagle włączyć się w tę okrutną powtarzalność i odejść z martwą rybą w siatce, jak wszyscy. Bezwiednie stanął w ogonku, ale gdy zobaczył mały, czteroosobowy oddział żołnierzy z psem, otrzeźwiał. Zawstydził się nawet. Ludzie w milczeniu odwrócili wzrok od żołnierzy. Patrzyli teraz na własne stopy albo gdzieś w powietrze. Profesor z rozpaczą pomyślał o swoim londyńskim gabinecie, o książkach i cieple elektrycznego kominka.

Olga Tokarczuk, *Profesor Andrews w Warszawie*, [w:] tejże, *Gra na wielu bębenkach*, Kraków 2007.

Zadanie 47.1. (0–1)

Wypisz z zacytowanego fragmentu opowiadania Olgi Tokarczuk trzy różne sformułowania, które informują o czasie akcji w utworze. Na ich podstawie określ czas wydarzeń historycznych przedstawionych w tym opowiadaniu.

.....

.....

.....

.....

.....

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne wypisanie trzech sformułowań i wykorzystanie ich w określeniu czasu historycznego w opowiadaniu.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- „Następnego dnia, gdy upewnił się, że telefon wciąż nie działa”, „Gdy zobaczył mały, czteroosobowy oddział żołnierzy”, „Ludzie posłusznie stali w ogonku” – wprowadzenie stanu wojennego.
- „Zabijanie ryby. Żywą czy na miejscu” – czas Świąt Bożego Narodzenia, przed Wigilią, „stanął w ogonku” – czasy kolejek w PRL-u, „czteroosobowy oddział żołnierzy z psem” – kontrole, inwigilacja, stan wojenny.
- „telefon wciąż nie działa”, „czteroosobowy oddział żołnierzy z psem”, „Zabijanie ryby”. Akcja toczy się w grudniu, przed Bożym Narodzeniem podczas stanu wojennego.

Zadanie 47.2. (0–1)

Uzasadnij, że narrator opowiada o wydarzeniach językiem ezopowym.

.....

.....

.....

.....

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne uzasadnienie.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Narrator zwraca uwagę na formułę sprzedawcy. „Martwą czy żywą rybę”, w wyniku okoliczności, nabierze to znaczenia o charakterze ukrytym. Rytuał religijny, zawstydzenie się i żołnierze mówią o wszechobecnej śmierci i strachu.
- Narrator nie mówi wprost o wydarzeniach, unika bezpośrednich określeń, tak jakby chciał uniknąć cenzury.

JĘZYK POLSKI

Poziom podstawowy

JĘZYK POLSKI

Poziom podstawowy

JĘZYK POLSKI

Poziom podstawowy